SĂ NU UCIZI

h. w. richter

Hans Werner Richter

SĂ NU UCIZI !

ROMAN

În românește de
CONST. IANCULESCU

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ
BUCUREȘTI —1967

Coperta de
DAMIAN PETRESCU

Hans Werner Richter
DU SOLLST NICHT TÖTEN
Roman
Ccpyright 1955 by Verlag Kurt Desch
München — Wien — Basel

Prefață

În ultimele două decenii s-au cristalizat în cadrul literaturii din Germania Occidentală numeroase tendințe inovatoare, susținute de scriitori de largă notorietate. Scrutînd cu luciditate atît trecutul cît și prezentul unui popor cu o istorie foarte agitată, unii dintre cei mai reprezentativi scriitori germani din epoca noastră realizează o literatură angajată, imprimînd operelor lor caracterul unor parabole cu destine umane exemplificatoare.

Vreme îndelungată, motivul cel mai frecvent întîlnit în această literatură cu evidente trăsături parabolice l-a constituit războiul, ca experiență-limită a ființei umane, și traumele pe care acesta le-a provocat în conștiințele oamenilor. Spectrul tragic al războiului, cu toate consecințele lui pline de dramatism, a constituit astfel pentru numeroși oameni de litere din Germania Occidentală un adevărat șoc generator de mutații psihologice.

Indeferentismul civic față de cultură, profesat de scriitori de talia lui Gottfried Benn, de pildă, începe să fie abandonat chiar și de oameni de litere porniți pe calea unor aventuroase și sterile experiențe artistice, ca Arno Schmidt.

O anumită întoarcere spre rădăcinile umanismului german, așa cum a evoluat el de la Goethe pînă la Thomas Mann și Brecht sau Erich Maria Remarque, fertilizează astăzi creația unor scriitori de largă circulație ca Heinrich Böll, Walter Jens sau Alfred Andersch.

În rîndul acestor prozatori, însuflețiți de generoase năzuințe umaniste se situează și Hans Werner Richter. Născut în 1908 la Bansin, Hans Werner Richter provine dintr-o familie de pescari din pitoreasca insulă Usedom, din Marea Baltică. Autodidact cu bogate cunoștințe literare, familiarizat într-o anumită măsură cu filozofia marxistă, scriitorul trăiește experiența amară a războiului și a prizonieratului. Întors dintr-un lagăr american, el găsește între anii 1946 și 1947, la Berlin, o slujbă de librar, editînd apoi cu Alfred Andersch revista *Der Ruf* (Chemarea). Convins că literatura și scriitorul îndeplinesc o semnificativă funcție socială, Richter poate fi înțeles în toată plinătatea numai în contextul evenimentelor care au dus la precizarea sensului creației sale de profundă factură umanistă.

Ca și alți scriitori germani, Richter a trăit un puternic sentiment de culpabilitate în fața istoriei și a popoarelor care au în-

durat nenumăratele orori provocate de războiul declanșat de naziști. Acest sentiment acut, cu o intensă rezonanță în conștiința unor scriitori germani, conjugat cu ideea de libertate și democrație, a creat acel climat de unitate spirituală și de acțiune constructivă care stă la baza „Grupului 47", al cărui fondator și animator perseverent Hans Werner Richter a rămas pînă astăzi. Cînd, în anul 1947, scriitorul german publica în revista *Der Ruf* semnificativul său eseu *Între libertate și carantină*, el făcea un act de confesiune publică, profund tragică. *„Trebuie, poate, ca un om să fi petrecut un deceniu privat de libertate, și ani de-a rîndul în mijlocul unui popor condamnat la penitență, pentru a prețui libertatea și pentru a vedea pericolul de care este amenințată."*

În numele unei „generații pierdute" și deziluzionate, Richter, ca și ceilalți scriitori polarizați în jurul „Grupului 47", acuză trecutul tenebros, pledînd pentru realizarea unei lumi libere, așezată pe principii umaniste.

În articolul introductiv la *Almanahul „Grupului 47"* (1962), care este în fond un bilanț a cincisprezece ani de existență, Richter precizează că scriitorii din cadrul acestei grupări sînt oameni de cultură, cu convingeri democratice, antifasciști consecvenți și apărători ai unor înalte idealuri umaniste. Aprecierea prozatorului german nu constituie o opinie izolată. În eseul *Fizionomia unei grupări*, Joachim Kaiser precizează că printre *deprinderile bune* ale scriitorilor uniți în „Grupul 47" este intoleranța fermă față de orice atitudine neofascistă sau antirepublicană.

Concepînd într-o asemenea manieră orientarea „Grupului 47", care nu are un program definit, ci un patrimoniu foarte larg și elastic de principii pe care le apără cu mult devotament, Richter va aborda problema dialecticii dintre *libertate* și *responsabilitate*, în spiritul unor cuprinzătoare datorii civice. În epoca noastră, arată el, scriitorul nu mai poate fi un simplu *caligraf*, iar dacă aportul oamenilor de litere la făurirea unei lumi noi poate fi foarte mare, atunci și responsabilitatea lor socială trebuie să fie sensibil sporită. Acest acut sentiment de datorie cetățenească impune scriitorilor din „Grupul 47" o justificată tendință de îndepărtare a oricăror manifestări nocive în cultură. El duce în același timp la convingerea că reintegrarea culturii germane în vechile ei tradiții umaniste înseamnă un act de renaștere spirituală, un nou început în literatură, după o epocă de neant, reprezentată de producțiile de propagandă antiumanistă din cel de al treilea Reich. Surprinzînd această tulbu-

rătoare stare de spirit din primii ani postbelici, Hans Werner Richter precizează : *„atunci credeam că în toate domeniile, totul trebuie reluat de la început"...*, impunîndu-se în acelaşi timp renunţarea la *„romantizarea realităţii"* şi definirea *„unei noi atitudini faţă de realitate"*. Ceea ce-l interesează pe animatorul „Grupului 47", în mod deosebit, nu este *cum* se spune un lucru, ci *ceea ce se spune*, convins fiind că numai astfel se ajunge la adevăr.

Proza scriitorilor din „Grupul 47", care însumează modalităţi artistice foarte diverse, ca, de pildă, romanul-reportaj, cultivat de Heinrich Böll şi Hans Werner Richter, monologul interior, dominant la Alfred Andersch, sau antiromanul cu non-eroi, pentru care pledează Günther Grass, are numeroase motive literare comune, printre acestea războiul deţinînd un loc principal. Scrierile în proză publicate în *Almanahul „Grupului 47"* (1962), începînd cu Nikolaus Sombart, Jürgen von Hollander şi terminînd cu Georg Hensel, sînt ilustrative în acest sens.

Astfel, ca şi Erich Maria Remarque, care aparţine unei generaţii mai vîrstnice, ca şi Heinrich Böll sau alţi prozatori germani contemporani, Richter foloseşte drept laitmotiv al creaţiei sale războiul, asociat cu cele mai variate atitudini, sentimente şi drame pe care el le poate provoca. Dat fiind specificul tematicii romanelor sale, Richter nu mai poate imprima intrigii din cadrul acestora caracterul unei *anecdote amuzante*, pe prim plan fiind adusă *aventura exemplificatoare*.

Atitudinea de moralist a scriitorului german nu se cristalizează astfel prin comentarii sau prin epiloguri artificiale, care să constituie o lecţie despre conduita umană. Implicată în operă, lecţia rezultă din maniera de selecţionare a faptelor de viaţă, ca şi din întreaga traiectorie dramatică a personajelor sale. Din acest punct de vedere, Richter se apropie de structura specifică romanului american comportamentist. Lecţia moralizatoare rezultă din confruntarea cititorului cu *aventura exemplificatoare*, experienţa dramatică a personajelor din romanele sale cu caracter parabolic transmiţînd indirect tabla de valori în spiritul căreia năzuieşte să se înscrie mesajul creaţiei scriitorului.

Convins de faptul că autenticitatea evenimentului trăit poate imprima operei literare o profundă forţă tragică, Hans Werner Richter confruntă destine umane reale, a căror evoluţie exemplificatoare să poată susţine viabilitatea romanului-parabolă. Elocvent

în acest sens este însuși primul său roman *Părăsiți de Dumnezeu* (1951). Scriitorul abordează în această operă probleme larg dezbătute în epoca noastră, ca opțiunea individului pentru o anumită alternativă și responsabilitatea sa față de consecințele acesteia. Astfel, într-o altă manieră decît Zola, Hans Werner Richter *se documentează*, discută cu deținuții dintr-un lagăr de concentrare, al căror capricios destin îl consemnează în romanul său *Părăsiți de Dumnezeu*. Narațiunea din acest roman are caracterul unui reportaj care relatează întîmplări reale, structura cinetică a ansamblului operei rezultînd din acea schimbare rapidă a locului acțiunii, care se petrece în diferite țări din Europa. Prin însăși maniera de selecționare a personajelor și de *punere în situație*, Richter construiește în mod deliberat un univers labirintic, năzuințele cele mai intime ale „non-eroilor" săi fiind barate de obstacole de neînvins și deturnate într-o existență fără sens.

Pentru a sublinia în modul cel mai pregnant destinul exemplificator al personajelor din romanul său, scriitorul le recoltează din climatele sociale cele mai diverse, distribuindu-le în același timp profesiunile cele mai diferite. Un eston, maestru de călărie, un tînăr pantofar evreu, o vînzătoare dintr-un bar, un comunist, comandant al unei escadrile de avioane de vînătoare, un fost luptător republican din Spania, la care se adaugă o poloneză, o cehă căsătorită cu un german, un partizan sîrb, reprezintă această lume eterogenă, pusă de scriitor în fața unei situații-limită. La începutul războiului fiecare dintre aceștia are în față un destin neprevizibil, simțindu-se *„un punct din milioanele de puncte care se mișcă mereu înainte"*, fără să poată însă ști *„încotro le duce mișcarea"*.

Solomon Galperin, tînărul pantofar evreu, supraviețuiește bombardării ghetoului din Varșovia și asasinatelor din lagărul de la Auschwitz, Irene Zarins, femeia din bar, traversează dramele războiului satisfăcînd plăcerile bărbaților din armatele care se înfruntau, luptătorul republican Francesco Gerdalles alunecă în rîndurile naziștilor, partizanul sîrb își vede zădărnicite nădejdile etc.

Scriitorul german construiește astfel în mod deliberat un univers cu destine umane ce se abat de la traiectoria lor inițială, fiecare fiind transpus într-o altă manieră în fața unei situații-limită, cînd opțiunea pentru o anumită alternativă se dovedește a fi iluzorie.

Războiul reprezintă astfel catastrofa maximă în fața căreia poate să se găsească omenirea. El angajează toate forțele umane. Sensul final al acestui roman-parabolă este clar. La sfîrșitul catastrofei, cînd

pare a se contura nădejdea intrării în itinerariul normal al vieții, destinele umane deturnate de la finalitatea lor originară nu-și mai pot găsi echilibrul. Acordurile finale sînt astfel încărcate de o dureroasă melancolie ; evenimentele-limită se pare că nu sînt destul de elocvente pentru ameliorarea relațiilor dintre oameni.

Dacă în *Părăsiți de Dumnezeu*, Richter se menține sub aspectul structurii compoziționale în limitele romanului-reportaj, în *Urme pe nisip* (1953), scriitorul, reluînd același laitmotiv al războiului, va realiza un adevărat *Bildungsroman*, conceput, se pare, ca o replică modernă, dată cunoscutului roman al lui Goethe, *Wilhelm Meister*.

Prezentă în primul roman, *narațiunea cinemascopică* este restrînsă în *Urme pe nisip* în mod masiv, tehnica luminii de reflector, uzitată în teatru, fiind îndreptată aici asupra unor spații mici.

Acțiunea romanului este localizată de Richter într-un sat de pescari, situat pe malul Mării Baltice. Specificul *„romanului auctorial"*, în care autorul se identifică cu destinul unui personaj central ieșind în prim-plan, subliniază în același timp implicațiile autobiografice ale operei. Fluxul evenimentelor este reconstituit prin prisma unui copil care, în căutarea unui mod de existență, capătă ceva din fizionomia morală a eroului picaresc modern.

Ficțiunea literară evoluează însă mereu în limitele unei epoci istoricește bine determinate.

În prima parte a romanului, mai ales, Richter reconstituie cu finețe faptul diurn, banal, menit să dea culoarea specifică unei epoci pașnice.

Dar în fluxul calm al vieții acestui furnicar mărunt de pescari se produce o sincopă, provocată de izbucnirea primului război mondial. Același eveniment-limită este utilizat și aici de către prozatorul german pentru a reda în spiritul psihologiei comportamentiste cele mai variate reacții. Unii pleacă pe front din constrîngere, alții influențați de iluzia victoriei germane și a triumfului Kaiserului.

În felul acesta, Richter trasează fundalul social-istoric al romanului și coordonatele istorice pe care vor evolua destinele eroilor săi. De altfel intenția scriitorului de a crea personaje mai bine individualizate se cristalizează abia în partea finală a romanului. Faptul că face o cronică a mentalității epocii nu-i permite scriitorului decît o sumară schiță de siluete umane. Reacțiile personajelor sînt mereu notate de scriitor cu economia de mijloace artistice

specifice literaturii comportamentiste, dar nu cu ingeniozitatea celor mai străluciți reprezentanți ai acesteia. Conturarea încheierii războiului îi permite autorului asemenea notații, dar ele sugerează mai degrabă seria, nu cazul particular, specia, nu individul. De aceea procesul complex de transformare al conștiințelor, de marcare a opiniei publice, este abia creionat.

Tehnica luminii de reflector care evidențiază un singur aspect de viață sau un unic personaj iese în prim-plan în a doua parte a romanului *Urme pe nisip*. Aria socială investigată de autor se restrînge mereu, romanul familiei devenind în cele din urmă romanul individului. Adolescentul cu idealuri nefixate, cu zone tulburi de conștiință, generatoare de permanente surprize, reprezintă receptacolul prin care Richter își precizează viziunea asupra societății. Trăsăturile *„romanului auctorial"* ies cu putere în evidență, autobiografia scriitorului se revarsă vizibil în pasta morală a eroului său adolescentin. Astfel, Hans Werner Richter trece cu ușurință de la formula „romanului auctorial" la aceea de analiză a unei stări sufletești foarte mobile, prezente în acest *Bildungsroman*.

Urme pe nisip are toate caracteristicile romanului-deschis. Într-o lume degradată, eroul operei lui Richter își propune să caute valori degradate. Ancorat în Berlin, adolescentul pentru care profesiunea de librar era doar *un modus vivendi* este încă în căutarea sensului major al existenței.

Scris într-un spirit alert, cu un dialog colorat și scene de evocare pline de patetism, romanul lui Richter nu evită anumite rețete literare de succes public facil, care-i diminuează valoarea artistică.

Formula *„romanului auctorial"*, scris la persoana întîi, întîlnită în *Urme pe nisip*, va fi părăsită în *Să nu ucizi !* (1955), în favoarea narațiunii la persoana a treia, destinată să imprime un mai profund caracter de obiectivare viziunii despre război, ca eveniment catastrofic. Dacă în *Urme pe nisip* am constatat tendința de restrîngere a unghiului perspectivei spre a se sublinia mai elocvent metamorfoza individului, în parabola *Să nu ucizi !* perspectiva realizează o continuă deschidere, romanul familiei Lorenz devenind în cele din urmă un roman al colectivității. În felul acesta narațiunea capătă din nou proporții cinemascopice, rapida schimbare a locului acțiunii amintind iarăși tehnica specifică romanului cinetic. Preocuparea scriitorului pentru destinele exemplificatoare

iese din nou în evidență. Cei trei fii ai tîmplarului Lorenz, Gerhard, Walter și Peter constituie de fapt ilustrarea a trei maniere diferite de definire a atitudinii în fața unei realități date. Preocuparea scriitorului pentru fundalul social al epocii evită antiistorismul atît de șocant în romanele cinetice ale lui Arno Schmidt. Viziunea istoristă îi permite în același timp prozatorului german să-și definească personajele într-o manieră pur comportamentistă. Crescuți în același mediu, cei trei fii ai tîmplarului Lorenz au, în fața unor evenimente decisive pentru epoca lor, reacțiile cele mai diferite. Gerhard este un conformist care trăiește în stare de somnolență fluxul unor tragice întîmplări. Percepția realității este realizată de el doar prin impulsuri elementare, care-l mențin multă vreme la suprafața unei vieți fără mari asperități. Construit din dimensiuni spirituale reduse, Gerhard nu poate avea sentimentul tragicului, dar nici pe acela al absurdului sau sublimului. De aceea în existența lui informă, moartea nu-i decît o cezură care prilejuiește doar o scurtă străfulgerare a lucidității în fața unui final catastrofic.

Spre deosebire de Gerhard, Walter este un adept fanatic al naziștilor, alături de care mărșăluiește entuziast pînă cînd moare. Doar Peter, învățătorul cu o educație umanistă, rămîne adversarul consecvent al nazismului. Dar atitudinea lui, ca și a lui Béranger din *Rinocerii*, este mai degrabă starea alergică a unui om obișnuit, decît o tentativă a scriitorului de a opune o anumită ideologie constructivă altei ideologii, nocive, făcută să turmenteze spiritele.

Prin reducția personajelor pînă la zonele ireductibile, Richter se apropie de structura unor arhetipuri care nu-și pierd coloratura național-istorică. Procesul acesta de reducție îi permite scriitorului să definească cu mai multă ușurință anumite atitudini existențiale, care se configurează în toată plinătatea lor în fața unui eveniment-limită. Un anume substrat discret al filozofiei contemporane, cu notele caracteristice pe care i le-a imprimat Heidegger și Sartre, se face din cînd în cînd simțit. Gerhard și Walter trăiesc o viață lipsită de autenticitate. Amestecați printre lucruri, dominați de acestea, uneori, ei își consumă existența într-un vid acoperit de un verbiaj fără sens. Refugiul lor în sexualism, alcool și acumularea de bunuri îi fixează într-un anume anonimat bestial, din care nu-i poate salva nimic. De aceea, cum spune Heidegger, ei nu *mor* ci *decedează*.

Spre deosebire de acești inși anonimi, care reprezintă doar anumite numere matricole, contabilizate în existență, Peter și Jürgen

au responsabilitatea deciziei în fața unor situații-limită. Trăirea lor este autentică, proiectată spre un viitor pe care îl sincopează însă o moarte autentică.

Ca și Claude Simon în romanul său *La route des Flandres, (Drumul spre Flandre)*, Hans Werner Richter încearcă să demonstreze finalul catastrofic al unui război criminal și absurd prin diverse niveluri de descompunere a ierarhiei militare, etice și sociale.

Sub frumosul cer italian, soldații germani încep să aibe sentimentul dezastrului, fanatismul demențial cu care fuseseră infuzați lăsînd loc unei lucide constatări a eșecului. Același sentiment se conturează și în conștiința acelora care mureau acoperiți de zăpezile imense ale stepei rusești.

Marcarea refugiului în sexualism și beție sugerează și ea dezagregarea morală totală, Karla, femeia blondă care traversează toate fronturile, fiind un simbol al amoralismului ce nu permite însă uitarea.

Dezagregarea devine astfel generală. Războiul introduce în spațiul final al morții tineri și bătrîni, militari și civili, culpabili și nevinovați.

Ca și în alte opere ale lui Hans Werner Richter și în *Să nu ucizi !* războiul este factorul nivelator al destinelor, universul absurd în care extincția se poate produce, indiferent de opinii sau fizionomie morală. Sugerînd atitudini existențiale diferite, cei trei fii ai tîmplarului Lorenz sînt angajați în cele din urmă în vîltoarea luptelor, indiferent de convingerile lor. Pe frontul francez, Walter se comportă ca un nazist barbar, bețiv și senzual ; vameș în Tatra, Gerhard pendulează între acumularea de bunuri și sexualism, în vreme ce Peter are pe frontul de răsărit sfîșieri dostoievskiene care-l împing spre demență.

Reacțiile individuale în fața unei realități date își mai păstrează pregnanța pînă în clipa în care aceasta devine acaparatoare prin masivitatea ei. Războiul ca eveniment-limită reprezintă același destin funest care apasă la fel asupra tuturor.

Sensul parabolei începe să devină astfel din ce în ce mai explicit. Moartea îl surprinde cel dintîi pe Walter în Franța, iar în etapa marilor înfrîngeri finale cad, rînd pe rînd, fără deosebire, Gerhard, Peter, Jürgen și alții. Odată declanșată de către naziști, crima nu mai poate fi oprită, moartea fiind epilogul tuturor, indife-

rent de faptul dacă individul izolat are sau nu are o culpă personală în declanşarea măcelului generator de extincţie.

Romanul *Să nu ucizi !* sugerează astfel, prin însuşi titlul său, sensul univoc, avertizator al parabolei. Simetria conflictului, a personajelor şi a epilogului, de altfel previzibil, demonstrează caracterul deliberat al unei opere care are drept scop apelul la înţelegere între oameni. Dar, cu toate că Hans Werner Richter este un prozator antisentimental, moralizînd fără politism strident şi fără o platformă preconceputâ de idei, caracterul demonstrativ al parabolei *Să nu ucizi !* este prea sublimat. Destinele oamenilor, confruntate cu anumite evenimente tragice, sînt supuse unei evoluţii prea simetrice, în care totul devine previzibil.

Tentativa evitării liniarităţii monotone a conflictului se produce prin condimentarea romanului cu anumite episoade erotice, unele dintre acestea corelate cu drame sufleteşti adolescentine, de genul celei trăite de Jürgen şi Helene. La acestea se adaugă filmul palpitant al scenelor de luptă, realizate printr-o viziune reportericeascâ plină de dinamism.

Construit din secvenţe foarte scurte, romanul lui Hans Werner Richter ne dă o viziune cinematografică asupra realităţii. Episoadele cele mai diverse se succed cu mare rapiditate, arena acţiunii se schimbă şi ea mereu, moartea constituind zodia sub care se rostogolesc destinele omeneşti spre un final catastrofic, declanşat de oameni. Uneori însă monotonia stilului diminuează în mod evident tensiunea dramatică a evenimentelor relatate.

Mult mai bine construit decît celelalte romane anterioare, romanul *Să nu ucizi !* demonstrează totuşi o ancorare prea pronunţată într-un univers de viaţă din care scriitorul îşi recoltează motivele, personajele şi conflictele în cele mai multe opere ale sale. De la primul roman al lui Richter, *Învinşii* (1949), şi pînă la ultimul său roman publicat *Linus Fleck sau pierderea demnităţii* (1958), prozatorul nu a putut încă depăşi o anumită stereotipie tematică, modalităţile de construcţie ale romanelor înregistrînd şi ele doar minuscule schimbări.

Romanele lui Hans Werner Richter se integrează într-o bogată literatură cu caracter pacifist, realizată în ultimele decenii, mai ales de către scriitorii care au trăit direct ororile războiului şi ale nazismului.

De la Claude Simon, Curzio Malaparte, Konstantin Simonov, Erich Maria Remarque, cu ultimele sale creaţii, pînă la James

Jones sau Norman Mailer etc... literatura inspirată din evenimentele ultimului război mondial a înregistrat cîteva romane care rămîn printre cele mai bune realizări ale genului. Pe calea aceasta, romanul-reportaj s-a impus ca o modalitate artistică autentică, căpătînd astăzi o largă circulație în istoria romanului contemporan.

În ansamblul acestei literaturi a documentului transfigurat în operă de artă viabilă, Hans Werner Richter, animatorul „Grupului 47", aduce o contribuție demnă de luat în considerație, romanele sale bucurîndu-se de o largă răspîndire în epoca noastră atît de sensibilă la situațiile-limită ale existenței omenirii.

Romul Munteanu

partea întîi

VICTORIE ŞI OCUPAŢIE

Războiul! A început războiul! Sculați-vă repede, a început războiul!

Gerhard Lorenz stătea în curte, îmbrăcat numai în pantaloni, cu ordinul de chemare în mînă, și striga către fereastra odăii unde dormea fratele său Peter. Primise ordinul doar de cîteva minute, telegrafic. Cămașa îi era descheiată la piept, iar părul-i negru cădea nepieptănat pe frunte.

Era o dimineață senină de sfîrșit de august. Zorile nu se revărsaseră încă peste acel oraș, port la Marea Baltică. Spre răsărit, la orizont, abia se înfiripau niște dîre lungi de un roșu viu, iar marea, nemișcată, dormea parcă.

Pe Gerhard Lorenz îl luă cu frig. Își strînse cămașa la piept, lăsînd în jos mîna cu telegrama.

— N-auziți? A început războiul, repetă el răgușit.

Cei ce dormeau în casa din fund îl auziră cu toții: tatăl și mama, a căror odaie de culcare se afla lîngă atelierul de tîmplărie, și fratele său Peter, care dormea în cămăruța din pod.

Fereastra mansardată se deschise și în ea apăru chipul somnoros al lui Peter.

— Ce strigi așa? Ce s-a întîmplat?

— A început războiul. Pînă-ntr-un ceas trebuie să plec. Trebuie să mă prezint la Kolberg. Sculați-vă repede.

— Era de așteptat, zise Peter absent și încă pe jumătate adormit, uitîndu-se în jos, la Gerhard, care, în lumina pală a zorilor, îi arăta ordinul de chemare.

— Să se scoale și Helene!

— Nu-i aici. A ieșit aseară în oraș cu Jürgen, zise Peter, trîntind fereastra, iar Gerhard fugi agitat înapoi în atelierul de tîmplărie.

În acest timp Helene Lorenz venea cu Jürgen Schiemann pe promenadă. Nu știa ce se petrece în casa părintească și se uita zîmbind la Jürgen, care mergea alături de ea — un lungan cu umerii ridicați. Băuse mai mult decît îl țineau puterile și fetei i se părea ciudată schim-

barea petrecută cu el. Se opriră în fața casei familiei Lorenz, o vilă cu trei caturi, în stil wilhelmian ; corpul de clădire în care se găsea și tîmplăria era ceva mai retras, în fundul curții.

— Te-ai întrecut cu măsura, Jürgen, zise ea. De ce a trebuit să bei coniac după vin ? Și apoi să iei chestii de-alea... cum le spuneai ?

— Stridii de prerie, zise el. Astea trezesc. N-aș fi băut atîta dacă mi-ai fi îngăduit să te sărut.

Rîdea, și rîsul se revărsa pe obrajii-i tineri pînă către ochi. Mult mai înalt decît Helene, zvelt și subțirel, stătea în fața ei puțin aplecat înainte. Rîsul lui beat o molipsi și deodată începu și ea să rîdă.

— Dar nu mi-ai cerut încă niciodată așa ceva. Pînă acum am fost prieteni buni, colegi de studii.

Jürgen tăcea. Nu-i putea desluși chipul, dar în ultimele ceasuri și-l întipărise în minte. Îl descoperise brusc, în timpul unui sving, cînd, dansînd, Helene se rezemase, zîmbind, de brațele lui. Era un chip plin de încordare, cu un nas subțire, acvilin, cu fruntea înaltă deasupra celor două cute dintre sprîncene și cu buza superioară avîntată și prea scurtă, deasupra unei guri naive, care putea surîde copilărește și ironic. Era pentru prima dată cînd ieșea cu ea, cu toate că o cunoștea de mică. Prieten la toartă cu cei trei frați ai ei — Gerhard, Walter și Peter — Jürgen crescuse mai mult în familia Lorenz decît sub supravegherea tatălui său, rămas văduv de timpuriu.

Acum Jürgen se uita în jos la Helene, iar fata îl privea cu ochi mirați drept în față și zîmbea.

— Helene ! spuse tînărul, încercînd s-o tragă spre el.

Fata însă îi puse mîna pe gură și-i șopti :

— Renunță.

— Mofturi, zise Jürgen. Acum toate s-au schimbat. Astăzi m-am îndrăgostit de tine.

De pe plajă vîntul aducea nisip pe trotuar. Promenada era goală. Dinspre port venea miros de catran și briza răcoroasă de dimineață alerga acum peste mare. Helene Lorenz era micuță și subțire și Jürgen Schiemann o săltă în sus ca pe un copil.

— Dacă nu ești cuminte, te las aici, Jürgen !

— Încearcă numai.

O ținea strîns, dar se clătina ușor și era nesigur pe picioarele lui lungi. Helene băuse, ca și el, prea mult, și nu se împotrivi. Brațele-i goale se încolăciseră pe după gîtul lui, fața însă și-o ținea întoarsă. Avea nouăsprezece ani, iar Jürgen era doar cu trei ani mai mare decît ea. Amîndoi studiau la Berlin. Jürgen la Politehnică, iar ea economia politică la Universitate. Acum își petreceau vacanța aici, acasă.

Tînărul îi dădu drumul și briza răcoroasă umflă rochia în carouri roșii și albe a Helenei. Jürgen încercă din nou s-o sărute.

— Nu. Te rog, nu !

— Ba da, zise el. Niciodată nu mi-am dat seama cum arăți ; abia acum o știu. Nu e caraghios ?

— Ești beat, Jürgen.

— Nu sînt beat. Sînt îndrăgostit.

— Du-te, șopti ea întorcîndu-se, și deodată văzu ce se petrecea în casa părintească.

Peste tot erau aprinse luminile — în atelier, în bucătăria de la subsol, la mansardă. Fratele ei Gerhard traversa curtea în fugă. Era gata îmbrăcat și, cînd o văzu, se opri din mers.

— Helene, tu ești ?

— Da, Gerhard.

Venea spre ea agitat, neliniștit, iar Helene simți că s-a petrecut ceva neobișnuit. O cuprinse frica, deschise poarta grădinii și alergă în întîmpinarea lui. Jürgen Schiemann o urma încet.

— Ce s-a întîmplat, Gerhard ?

— A izbucnit războiul. Într-un ceas trebuie să plec. Haideți repede.

La subsol, Helene o văzu pe maică-sa trebăluind în bucătărie, în timp ce din casa din fund, venea, pe jumătate îmbrăcat, Peter — cel mai mic dintre frați. Bătrînul Lorenz se afla în atelier, de parcă tocmai acum, în zori, avea ceva de făcut acolo. O cuprinse și pe ea nervozitatea celorlalți.

— Gerhard, i-ai trezit pe toți ? Și pe Walter și pe Erna ?

— Nu, încă nu.

— Atunci am să-i trezesc eu, zise Helene. Trebuie să se scoale și ei.

Îl căută din ochi pe Jürgen — care părea că se dezmeticise brusc și îi salută pe Gerhard și pe Peter — apoi străbătu curtea în fugă.

Helene lăsa în urmă o noapte ciudată. În noaptea asta, Jürgen Schiemann, prietenul din anii de copilărie, se îndrăgostise de ea — ceea ce era de neînțeles — și tot în noaptea asta, începuse războiul, pe care-l așteptase fiecare, însă de care se temeau cu toții.

Dădu fuga la primul etaj al clădirii din față — în casă nu mai era nimeni în pensiune ; sezonul băilor trecuse aproape, iar zvonurile despre război îi alungaseră pe ultimii vilegiaturiști — și se opri la ușa camerei în care dormea tînăra pereche.

— Erna... Walter ! strigă ea, bătînd totodată în ușă.

— Ce s-a întîmplat, Helene ? întrebă Walter cu glas somnoros.

— Sculați-vă repede, că trebuie să plece Gerhard. Urmează să se prezinte la Kolberg. A început războiul.

În timp ce Walter se ridica în capul oaselor în patul conjugal, pașii Helenei se auzeau îndepărtîndu-se pe coridor. Walter se așteptase la război și vestea adusă de sora sa nu-l mira. Făcea parte din SA și se și înscrisese voluntar de două zile.

— Scoală-te, Erna ! spuse privind către soția sa, care-și încrucișase brațele sub cap.

— Da, îndată.

Văzînd că ochii ei înotau în lacrimi, Walter se supără.

— Nu te mai boci. Treci mai bine dincolo și dă drumul la radio. Poate am și intrat în Polonia. Dacă-l iau ei pe Gerhard noaptea, din pat, nu e glumă.

— Da, nu e glumă ! Acum trebuie să pleci și tu, zise femeia plîngînd cu suspine.

Walter se întoarse spre ea și începu să rîdă. Avea un rîs aspru, plin și viril. Cu bărbia-i ascuțită împinsă înainte și cu gura energic strînsă, ședea pe marginea patului și o privea pe Erna.

— Las' că n-ai să-mi duci lipsa ! Există destui bărbați, iar tu tragi cu coada ochiului după oricare. Iar frate-meu Peter...

— Încetează cu Peter, hohoti ea.

Sări din pat și fugi în camera cealaltă. Deși era încă proaspăt căsătorită, suferea din cauza geloziei și brutalității lui Walter. Plîngea deseori, dar lacrimile i se preschimbau atît de repede într-un rîs nestăvilit și senzual, că nimeni nu știa ce să creadă despre ea. Walter se fălea că o scosese din casa mizeră a părinților ei. Era maistru-armor la o mare societate de navigație, iar rangul pe care-l avea în SA era o mîndrie pentru el. Acum, auzind-o plîngînd dincolo, strigă :

— Încetează odată cu plînsul ! Gerhard trebuie să plece peste o oră. Hai, îmbracă-te ! strigă el de parcă ar fi fost în port, la bastingajul unui cargobot.

Nu ținea cine știe cît la Gerhard. Acesta era ușuratic, moale și știa să tragă foloase din orice — un oportunist, cum spunea el, Walter — dar tot îi era mai drag decît Peter, care era adversar al vederilor lui politice și îi făcea ochi dulci Ernei, astfel că se ciorovăiau zilnic. Peter era învățător într-un sat de pe haff [1] și venea deseori acasă. Dîrza lui opoziție îi adusese o sumedenie de belele, dar Walter nu putea fi făcut răspunzător. Acum însă venise războiul și trebuiau să țină unul la altul, trecînd peste deosebirile de păreri.

În timp ce Walter ședea pe pat și-și punea ciorapii, de dincolo, din aparatul de radio, răzbătu o voce triumfătoare : „Lupte la Gleiwitz, tulburări la Kattowitz". Walter sări în sus și se năpusti în camera de alături. În fața aparatului de radio, soția lui privea țintă scala luminată.

— Începe cu adevărat, Erna ! Ea avea lacrimi în ochi și acestea se prelingeau pe obraji. Hai să mergem jos, adăugă Walter.

Familia se adunase în bucătărie, la subsol. Pe cînd deasupra curții se revărsau primele raze de soare, pe țărm pescarii porneau motoarele bărcilor, iar un vînt ușor de nord-vest încrețea marea netedă.

[1] Golf despărțit de mare printr-o limbă de nisip (germ.).

— La Gleiwitz au şi început luptele, spuse Walter intrînd în bucătărie. La nouă vorbeşte Führerul.

Tăceau toţi. Helene şedea lîngă Jürgen Schiemann, care nu se dusese acasă, dar nimeni nu se mira; bătrînul Lorenz sorbea cafeaua fierbinte, iar Gerhard se uită neliniştit la ceas.

— Acum trebuie s-o scoţi la capăt singur, tată. Într-o jumătate de oră eu am plecat şi cine ştie cînd mă întorc.

— Da, cine ştie! spuse tatăl.

Gerhard era, ca şi el, tîmplar, şi lucrase pînă acum în atelierul lui.

Tăcură iar. Nesiguranţa războiului abia început îi oprea să vorbească. Erna plîngea, Helene privea ţintă masa, iar Jürgen Schiemann nu spunea nimic. Îşi sprijinise capul în mîini şi se uita la Helene. Ceea ce se întîmpla acum era de neînţeles pentru el. Toată lumea vorbise în ultimele zile despre război, numai lui îi fuseseră indiferente aceste discuţii. Se gîndi la tatăl său, care, după cum se dovedea, avusese dreptate. Bătrînul aşteptase acest război. „Revanşă pentru Versailles", repeta el zilnic. Era conservator, participase la primul război mondial ca ofiţer de rezervă, iar acum, ca inspector de poştă pensionar, ducea o viaţă singuratică, fumînd trabuc după trabuc.

— La ce te gîndeşti, Jürgen? întrebă Helene.

— La nimic, răspunse tînărul.

Alcoolul şi dansul de noaptea trecută îl obosiseră, dar îl preocupa brusc descoperita lui afecţiune pentru Helene şi agitaţia generală îl ţinea treaz. Se uită la doamna Lorenz, care-i era ca şi o mamă, şi zîmbi. Ea abia îi remarcase prezenţa, dar acum spuse:

— Ei, Jürgen, în cazul ăsta va trebui să pleci azi-mîine şi tu!

— Poate... zise tînărul.

Jürgen făcuse un an serviciu militar la tancuri şi ştia că în curînd au să-l ia şi pe el; numai studiile îl mai apărau. Asculta ce spunea Peter, care discuta cu Walter. Peter ura naţional-socialismul. Era scund, neliniştit şi nervos şi nu atît de robust ca Walter.

— Ei, acum ai război! spuse el.

— Nu noi l-am vrut. Polonezii l-au vrut. Dar au s-o păţească la fel ca cehii. În trei zile s-a terminat cu ei.

— Tu trebuie s-o ştii, bineînţeles !

Peter se certa aproape zilnic cu frate-său. Walter făcea pe bărbatul dîrz, era Scharführer în SA şi cu orice prilej bătea cu pumnul în masă. Peter însă nu nutrea decît dispreţ pentru brutalitatea lui.

— Nu vă mai certaţi, spuse mama. Acum, cînd trebuie să plece Gerhard, nu mai vreau gîlceavă. Mai bine grăbiţi-vă !

Gerhard se ridică. Era cel mai voinic şi cel mai vîrstnic dintre cei trei fraţi. Avea aproape aceeaşi înălţime ca Jürgen Schiemann, dar altfel nu se asemănau de loc. Înclinat către o viaţă uşoară, de petreceri, nu făcea opinie separată, nu voia să piardă nici un prilej de distracţie şi-i plăcea — după cum spunea maică-sa — să trăiască de azi pe mîine. Acum însă pe chip îi era zugrăvită teama. Îi era frică de militărie şi de războiul care începuse în Polonia.

— Trebuie să plec, spuse el, uitîndu-se din nou la ceas. Cine vine cu mine la gară ? Vii tu, Helene ?

— Mergem şi noi, zise tatăl.

Bătrînul luă geamantanul lui Gerhard şi deschise uşa bucătăriei. Se ridicară cu toţii, iar Gerhard se duse la maică-sa şi o îmbrăţişă.

— La revedere, mamă.

Bătrîna nu scoase nici un cuvînt. Îşi pusese capul pe umărul lui şi plîngea uşor. Auzind-o, toţi erau mişcaţi. Erna începu să plîngă şi ea, în timp ce Jürgen o împingea pe Helene pe uşă afară.

— Hai, Helene.

Fata îl privi cu ochii umeziţi, dar Schiemann zîmbi ca şi cînd nu s-ar fi întîmplat nimic îngrijorător. Mergeau spre gară, Gerhard cu taică-său înainte, urmaţi de Helene şi Jürgen, iar la urmă Peter, discutînd cu Erna. Numai Walter nu venise ; avea treabă de dimineaţă, în port.

Soarele se ridicase acum deasupra mării ; dinspre nord-vest sufla un vînt care flutura fustele femeilor şi le lipea de picioare. Rezerviştii mobilizaţi treceau pe lîngă ei cu rudele lor. Femeile plîngeau şi suspinau în batiste.

— Prin urmare caută să nu atragi atenţia asupra ta, Gerhard. Nici la bine, nici la rău, auzi tu ? Mergi totdeauna cu ceilalţi, rămîi mereu în grămada mare. Asta-i cel mai bine.

— Da, tată.

— Iar acolo unde poți, dă-te la fund.

— Nu-i nevoie să mi-o spui ; oricum aș fi făcut așa.

Tatăl tăcu. Semăna cu feciorul său Peter, care venea în urma lui. Era scund, cu ochii de culoare închisă, iar părul negru mat era amestecat cu fire albe. Vorbea cu glas scăzut, agale și deseori își înghițea cuvintele de nu-l înțelegea nimeni.

Gerhard cunoștea îndemnurile tatălui său. Bătrînul le vorbise mereu despre războiul mondial.

„Pentru voi însă nu mai există așa ceva, zicea el. Acum războaiele s-au dus pentru totdeauna. Nici unul dintre voi n-are să mai fie soldat".

Asta fusese în copilăria lor, și la acest lucru se gîndea acum Gerhard, mergînd alături de tatăl său, la gară. Avea să se prezinte în aceeași cazarmă de infanterie din Kolberg, de unde fusese lăsat la vatră tatăl lui, atunci. „Pe mal la Pesante e-o casă-n roșu, fără scară", cîntaseră soldații din primul război mondial, la Kolberg. Gerhard cunoștea cîntecul. Îl auzise deseori la taică-său în anii aceia, iar acum nu-i mai ieșea din cap.

Gara gemea de lume : mobilizați și familiile lor. Nu prea vorbeau între ei. Toți erau cuprinși de o tristețe apăsătoare. Nu se vădea nici urmă de entuziasm. Soțiile plîngeau, iar mamele își țineau feciorii îmbrățișați.

Gerhard stătea lîngă geamantan, cu mantaua pe braț. Îl luă cu frig și o căută din ochi pe soră-sa. Helene nu plîngea. Stătea lîngă Jürgen Schiemann, sprijinindu-și mîna de brațul lui. Arăta obosită și încă avea pe ea rochia pe care o îmbrăcase seara, ca să se ducă la dans cu Jürgen. Deodată, pe Gerhard îl surprinse că Jürgen se afla lîngă Helene, aici, la gară. În tulburarea lui nici nu-l observase.

— Cum de-ai ajuns aici, Jürgen ?

— Te interesează ? răspunse tînărul rîzînd. Ieșisem cu Helene.

— A, da ! făcu Gerhard.

Se uita la Helene, care zîmbea în sus către Jürgen, și i se păru schimbată. Cumnata lui, Erna, plîngea acum în două batiste deodată, pe care, precaută, le luase cu ea, și ridica ba mîna dreaptă, ba pe cea stîngă, ca să-și șteargă lacrimile ce-i năpădiseră fața senzuală.

— Nu te mai boci așa, că doar n-am să dau numaidecît ortul popii ! zise Gerhard.

Dar și pe el îl podidiră lacrimile și fu bucuros cînd intră trenul în gară, astfel că în mulțimea care aștepta se stîrni o forfotă pripită.

Locomotiva neagră nu era împodobită. Compartimentele erau goale și reci ca gheața. Gerhard sări pe scară înainte ca trenul să se oprească. Intră într-un compartiment și deodată familia îl pierdu din ochi.

Rezerviștii se îmbulzeau la tren, iar femeile, urcate pe scări, se înălțau către ferestre.

— Geamantanul, Gerhard. Ți-ai uitat geamantanul ! strigă Jürgen Schiemann, ridicînd bagajul, și încercînd să-l vîre pe fereastra compartimentului.

Dar femeile, plînse toate, îl împinseră la o parte.

Chipul lui Gerhard apăru la fereastră în spatele rezerviștilor. Luă geamantanul și-l trase înăuntru, pe deasupra capetelor femeilor.

— La revedere ! strigă el. În curînd am să fiu iar aici. N-aveți nici o grijă.

— Nu te lăsa ! zise Peter.

Trenul porni. Rezerviștii aplecați pe ferestre făceau semne de rămas bun. Unul dintre ei strigă : „Heil !“, dar glasul i se pierdu în zgomotul roților de tren, în timp ce locomotiva lăsa în urmă, pe șine, o dîră deasă de fum negru.

La sud de Kolberg, pe cîmpia netedă, soarele de toamnă dogorea deasupra miriștilor, pășunilor, pădurilor și ogoarelor îmbrăcate în cafeniu închis. Sub soare plana un avion de recunoaștere singuratic. Venea în picaj, apoi se înălța din nou, sus, tot mai sus, pînă cînd ajungea pentru batalionul, care se mișca în rînduri rărite pe cîmp, ca un punct minuscul, negru.

— Lorenz ! Mai cu inimă, băiete, strigă plutonierul, care trecea de-a lungul companiei în marș.

Gerhard Lorenz se îndreptă din nou de spate și ridică privirile din nisipul galben și făinos, în care-și țîrșîia

picioarele grele ca plumbul în cizmele prea mari. Făcuseră pe șosele și prin păduri șaizeci de kilometri, iar acum, mărșăluiau prin acest deșert de nisip și noroi.

— Da, domnule plutonier, șopti el, dar acesta o și luase înainte.

Gerhard Lorenz ura marșurile forțate. I se păreau inutile. Porneau din trei în trei zile în marș — la antrenament, cum zicea plutonierul-major. Războiul din Polonia se terminase victorios și Gerhard Lorenz nu mai ajunsese să intre în foc. Regimentul lui se afla la sud de Kolberg, nu departe de acest deșert de nisip și noroi prin care mărșăluiau acum. Soarele de toamnă dogorea prin uniformele groase, cenușii. De pe frunte broboanele de sudoare se scurgeau în ochi și apoi șiroiau sărate în gură. Casca apăsa greu pe cap, iar carabina, atîrnînd în față, pe pîntece, lovea de catarama centironului.

— Cîntați ! se auzi în față un strigăt care trecu, slăbind din ce în ce, prin rîndurile rărite ale companiei.

Gerhard nu putea să cînte. Se străduise să fie un bun soldat, dar din zi în zi îi era mai greu. Din față se înălțară răcnind vreo cîteva voci : amuțiră însă una după alta și pînă la urmă se stinseră cu totul. Înainte, aproape în fruntea batalionului, mergea călare comandantul. Gerhard putea să vadă crupa calului și coada, care se mișca neîncetat alungînd muștele.

— Cîntați !

Comanda trecu a doua oară prin rîndurile companiei, scăzînd ca un val în reflux. Din nou se înălțară cîteva voci, și de data aceasta persistară. Gerhard mergea clătinîndu-se, buzele îi erau uscate. Deodată se trezi iar cu plutonierul lîngă el.

— De ce nu cînți, Lorenz ?

Gerhard nu-și ridică ochii din nisipul galben pe care pășea.

— Cîntă, Lorenz ! ordonă plutonierul.

Gerhard deschise gura. „Dragonii în uniforme albastre călare pe armăsari focoși", cîntau cei din față. Încercă să cînte și el, dar nu izbutea să scoată decît un cîrîit.

— Culcat ! strigă plutonierul.

Gerhard se aruncă în nisip. Căzu într-o parte, în afara rîndurilor care mărşăluiau obosite, rămase întins o clipă, ca ameţit, iar vocea plutonierului o auzi ca şi cînd ar fi venit de departe, din licărul îndepărtat al orizontului.

— Drepţi !

— Culcat !

— Drepţi !

— Culcat !

Gerhard se ridica năuc deasupra nisipului, se arunca jos şi se ridica din nou. Cutia măştii de gaze îi alunecase, lopata îi atîrna între picioare, iar uniforma groasă i se lipise de trupul scăldat în sudoare. Împleticindu-se, intră apoi, la loc, în rîndurile companiei care mărşăluia.

— Cîntaţi ! ordonă plutonierul, care acum mergea iar pe lîngă el.

Dar deodată, în primele rînduri, cîntecul se stinse. O singură voce, joasă şi falsă, mai stărui o clipă, apoi amuţi şi ea.

Gerhard privea la spatele comandantului. Se legăna pe cal ritmic, rotofei şi totuşi suplu. Deodată se întoarse către batalionul în marş.

— Măştile de gaze pe faţă ! Executaaa... rea ! ordonă el.

Gerhard trase în faţă cutia măştii de gaze, smuci masca afară, scoase casca de pe cap şi puse masca pe faţă.

— Lorenz, benzile nu stau corect, zise plutonierul de lîngă el.

Gerhard pipăi cu degetele, după ceafă, benzile măştii de gaze. Din nou auzi glasul comandantului :

— Cîntaţi ! striga el. Cîntaţi !

— Cîntaţi ! repetă plutonierul de lîngă Gerhard.

Nimeni nu cînta. Batalionul mergea clătinîndu-se prin nisip, tăcînd, cu măştile de gaze pe faţă. Unul din faţa lui Gerhard Lorenz căzu ; se lăsă întîi în genunchi, apoi se ridică şi căzu din nou în genunchi.

— Cad ca muştele, zise plutonierul de lîngă el. Hai, Lorenz, cîntă.

Aerul din mască era sufocant : miros de cauciuc amestecat cu miros de sudoare. Batalionul începu să cînte. Sub măşti se auzea un murmur ciudat, îndepărtat

şi înăbuşit. Gerhard nu înţelegea ce cîntau. În cele din urmă pricepu. „Pe marinar asta nu-l poate clinti din loc", răcnea unul de lîngă el.

— Încetarea ! strigă comandantul batalionului, întorcînd calul şi galopînd de-a lungul rîndurilor în marş ale batalionului.

— Încetarea ! ordonă şi plutonierul de lîngă Gerhard, dar Lorenz nu cîntase şi nici n-avea să cînte.

În clipa aceea se gîndea la tatăl lui. „Să nu atragi atenţia asupra ta", zisese bătrînul Lorenz, şi el — Gerhard Lorenz — n-avea s-o facă.

— Batalion ! O sută de metri înainte fuga... marş !

Batalionul cînta într-una. Cînta „Pe marinar asta nu-l poate clinti din loc".

Chipul comandantului era schimonosit de furie. Gura ba i se deschidea, ba i se închidea, răcnind comenzile cu iuţeala unei rafale de mitralieră.

— O sută de metri înapoi fuga... marş !

Batalionul cînta într-una.

— Culcaţi ! ordonă comandantul batalionului.

Gerhard căzu într-un tufiş. Nu-şi mai simţea trupul. Gîndurile lui călătoreau din deşertul de nisip înapoi în bucătăria de la subsol şi în atelierul în care stătea tatăl lui în spatele bancului de rindeluit.

Acum, în jur era linişte deplină. Batalionul nu mai cînta. Aerul se împuţina, iar mirosul de cauciuc îl ameţea. Trase de benzile măştii de gaze într-o parte şi într-alta, împinse casca în jos şi-şi smulse masca de pe faţă.

— Drepţi ! Haide, haide, grăbiţi-vă ! răzbătea din depărtare vocea poruncitoare a plutonierului.

În jurul lui Gerhard mirosea a muşchi putred şi a buruieni uscate. Îşi apăsă faţa în muşchi. Era răcoros şi plăcut.

— Lorenz, Lorenz ! striga plutonierul.

Gerhard se ridică şi ieşi clătinîndu-se din tufiş, cu carabina în mîna stîngă şi cu masca de gaze în dreapta. Deodată văzu răsărindu-i iar în faţă chipul roşu şi asudat al plutonierului.

— De ce ţi-ai scos masca, mă Lorenz ?

— Mi-a fost rău, dom' plutonier.

Plutonierul se holba la el de parcă se întîmplase ceva nemaipomenit.

Batalionul era iar gata de marş. Măştile de gaze acopereau feţele soldaţilor, dar nimeni nu mai cînta. Calul comandantului de batalion tropăia nu departe de Gerhard. Din botul animalului cădeau stropi de spumă albă, ca şi cînd toată supărarea comandantului ar fi trecut asupra lui.

— Ăsta de ce nu şi-a pus masca ? strigă comandantul.

Gerhard luă poziţie de drepţi. Faţa plutonierului era acum atît de aproape de el, că-i putea simţi răsuflarea.

— Trei zile la zdup sau două ore bal mascat, deseară, zise el. Te-nvăţ eu minte ! Masca pe faţă ! Executarea !

Din nou se suciră benzile dinspre ceafă, din nou plutonierul se puse pe înjurături. Batalionul începu să mărşăluiască. Călcau clătinîndu-se prin nisipul galben şi făinos, îndreptîndu-se spre cazarmă.

— Măştile... jos ! ordonă comandantul. Cîntaţi !

De data aceasta merse bine. Avînd în faţă cazarma, începură să cînte „Dragonii în uniforme albastre călare pe armăsari focoşi", dar numai comandantul era călare. Lui Gerhard i se păru că de pe cal spatele lat şi rotofei al comandantului surîde de victoria sa. Vedea spatele acesta mişcîndu-se în faţa lui în sus şi în jos, în soare, şi cu cît se zgîia mai mult într-acolo, cu atît se făcea mai mare, pînă cînd stofa gri-deschis acoperi aproape întregul orizont. Pe sub gulerul desfăcut al lui Gerhard, picura sudoarea. Plutonierul ordonase pas de voie, dar pentru Lorenz era totuna. Carabina îi atîrna de gît şi se sprijinea cu amîndouă mîinile de ea. „Cad ca muştele", zisese plutonierul. Totuşi el n-are să cadă.

Cîntînd, batalionul mărşălu ia în curtea căzărmii. Plutonierii alergau încoace şi încolo, iar comenzile zbîrnîiau scurt şi retezat pe deasupra curţii. Batalionul se alinie în faţa clădirii principale. Comandantul se înalţă pe spinarea calului.

— Ostaşi din batalionul trei ! Sînt nemulţumit. Cît se poate de nemulţumit. Douăzeci de oameni au căzut ca muştele.

Şi el vorbea de muşte, aşa cum făcuse şi plutonierul mai înainte. Glasul lui suna ruginit şi cu cît devenea mai răguşit, cu atît se înnegrea mai tare chipul plutonierului-major, care stătea în faţa companiei lui Gerhard. Fără să salute, comandantul plecă în bocănitul sonor al potcoavelor, care izbeau ritmic în pavajul de piatră din curtea căzărmii. Compania întîi şi a doua plecară în marş.

Plutonierul-major tot mai stătea, cu acelaşi chip posomorît, în faţa companiei a treia, din care făcea parte Gerhard. Lorenz se afla în rîndul întîi şi se uita ţintă la plutonierul-major. Din stomac îi venea o vagă senzaţie de slăbiciune şi-l strîngea de gît.

— Porcilor ! le strigă plutonierul-major după un răstimp de tăcere intensă. Apoi începu să zbiere : Drepţi ! Pe loc, repaus ! Drepţi ! Pe loc, repaus !

Picioarele lui Gerhard zvîcneau pocnind călciiele automat, şi tot automat se depărtau. Auzea vocea plutonierului-major, dar nu înţelegea ce spune. În faţa ochilor săi zidul alb al clădirii principale începea să se înceţoşeze.

Albul înţepa, durea, se făcu negru, apoi verde şi pînă la urmă roşu. Gerhard îşi smulse casca de pe cap şi totodată simţi că i se înmoaie genunchii.

— Cîntaţi ! zbiera cineva.

Era o voce aspră şi atotputernică, răsunînd în depărtare. Gerhard deschise gura. Crezu că-şi aude propria-i voce. Se schimbase brusc într-o voce subţire, pură, îngerească. Cînta „Lăudaţi pre Domnul...", imn pe care-l cîntase numai în copilărie, la şcoală. Acum se reîntorsese la vremea aceea. Numai strofa a doua nu şi-o aducea aminte.

— Ce e cu omul ăla ? strigă plutonierul-major. Îl lasă balamalele ?

Vreo cîţiva soldaţi se repeziră şi-l prinseră pe Gerhard.

— Duceţi-l în odaie, zise plutonierul-major, fixînd în aşa fel compania aliniată, de parcă trebuia s-o alerge de vreo cîteva ori prin curtea căzărmii, ca să nu se mai întîmple astfel de incidente. Cîine moleşit ! adăugă el, dar Lorenz nu-l mai auzea.

Îl cărară sus prin intrarea clădirii principale, pe scara de piatră, şi-l azvîrliră pe pat, în odaia lui.

Doamna Lorenz ședea pe scaunul din bucătărie, lîngă plită și curăța cartofi. Jos, la picioare, avea un lighean. Cînd termina de curățat un cartof, îl tăia în două și-l lăsa să cadă în lighean și atunci îi săreau pe picioare stropi de apă. Bătrîna era trupeșă și greoaie, iar pe fața cu bărbia puțin împinsă înainte purta urmele multor ani de griji.

— Ce o fi cu Helene ? zise ea. De două ori am trezit-o și nu se scoală. Ce e cu leneveala asta ?

— Cred că între ea și Jürgen e ceva, zise Peter, care ședea la celălalt capăt al mesei și se uita la mamă-sa cum curăță cartofii. Ieri a venit tîrziu acasă, azi-noapte la fel.

— Prostii ! Ar putea să-i fie frate și, afară de asta, e prea tînără pentru așa ceva.

— Ar putea, da, zise Peter. Dar așa tînără nu mai e, mamă.

— Nouăsprezece ani. La nouăsprezece ani eu...

— Erai măritată, și Gerhard era pe drum.

— Hm ! făcu doamna Lorenz și tăcu. Își înclină puțin capul într-o parte, trase cu urechea spre tavan, zîmbi și zise : Iar se ceartă.

De sus, de la etaj, răzbăteau glasurile tinerei perechi, care se certa. Walter țipa cu vocea lui poruncitoare, iar Erna plîngea tare, se înăbuși în suspine și apoi i-o întorcea ca o cață, la fel de tare.

— Du-te la milităria ta... am să mă descurc eu și fără tine... da, am să... Cu siguranță că n-ai să fii erou... N-ai să fii !

— Am să ți-o dovedesc ! striga Walter.

Aproape patru săptămîni așteptase ordinul de chemare și iată că acum sosise. Chiar deseară se va prezenta la cazarmă, la neasemuita infanterie, regina armelor. Pentru el războiul însemna „avîntul național", marșul națiunii în istorie și nu-l înțelegea pe fratele său Peter, care, în ochii lui, era un cîrtitor și un nemulțumit. Walter băuse prea mult la biroul întreprinderii de navigație, dar, în definitiv, un rămas bun e un rămas bun, și ce-i păsa Ernei dacă el miroase a alcool ori nu. Plîngea într-una și-i amăra viața — acum, la patru luni după nuntă.

Părinții Ernei erau săraci și locuiau în cartierul portului. Taică-său, bătrînul Niehagen, pleca în fiecare dimineață cu un cuter la pescuit, ca să-și hrănească familia, iar sora ei, Karla, lucra la ambalaj în port. Din situația asta mizeră o scosese Walter pe Erna, o ridicase pînă la el și făcuse tot ce se cerea într-o proaspătă căsnicie. Apucîndu-l deodată iar arțagul, strigă :

— Potolește-te odată cu behăielile tale, capră bătrînă !

— Capră bătrînă ! repetă Erna privindu-l îngrozită și hohotind în batistă, ieși din cameră.

— Acum e liniște, zise doamna Lorenz, aruncînd ultimul cartof în lighean. S-au săturat.

Se ridică, luă ligheanul și-l puse pe plită. În clipa aceea intră Erna. Zîmbea, ca și cînd nu se întîmplase nimic, și Peter, uitîndu-se la ea, începu să rîdă. Îi plăceau la Erna schimbările acestea bruște, acest plîns care revenea mereu, totdeauna însă alungat de rîs, această ciudată alternanță între tristețe și frivolitate, melancolie și voioșie care i se succedau pe chip ca schimbările vremii.

— De ce rîzi ? întrebă ea. S-a înscris voluntar și deseară pleacă.

— Lasă-l să se ducă.

— Și eu ? Eu ce fac ?

— Și așa l-ar fi luat. Azi ori mîine e același lucru. Războiul îi înghite pe toți.

— Da, trebuie lăsat să plece, zise ea. Altceva mai bun nu merită.

— Ce tot trăncăniți acolo ! Ia să nu vă prind cu asemenea nerozii ! spuse doamna Lorenz.

Tăcură amîndoi și se uitară la bătrîna care punea cartofii într-o oală, pe plită.

— Dă-mi niște sare, Erna.

Nora aduse sarea. În trecere, se ciocni de Peter ; zîmbind, acesta își ridică ochii spre cumnata sa.

— Dacă te plictisești prea tare, poți să vii la mine, zise el. La școală e totdeauna loc.

— Așa am să și fac. Dar ce are să spună Gertrud ?

— Doar ești cumnata mea, și pe cumnate nu ești gelos

— Ea este... cu siguranță, zise Erna, iar mama dădu din cap.

Bătrîna nu pricepea vorbele astea, bănuia însă simpatia tainică dintre Erna și Peter, pe care îi urmărea cu îngrijorare. Peter era logodit cu Gertrud Baumann, dar nimeni nu știa precis de ce și cum se întîmplase asta. Gertrud fusese eleva lui — o fată liniștită, nu deosebit de inteligentă, rece, cam anostă și pe deasupra grozav de geloasă. Părinții ei aveau chiar în piață un mic magazin de textile, care mergea bine și în care lucra și Gertrud.

— Du-te sus și spune-i Helenei că acum trebuie, în sfîrșit, să se scoale, zise doamna Lorenz.

Peter se ridică de pe scaun și străbătu curtea, îndreptîndu-se spre clădirea din fund.

Dinspre atelier, răzbătea pînă la el zgomotul ritmic al rindelei și-l văzu pe tatăl său dincolo de ferestrele prăfuite de rumeguș. Pînă acum patru săptămîni, acolo, în spatele bancului stătuse Gerhard, cu mînecile suflecate și cu șorțul albastru peste cămașa cu gulerul descheiat. Acum îl luaseră la război și bătrînul Lorenz era singur cu ucenicii. Peter urcă scara la mansardă și bătu la camera Helenei.

— Helene !

— Da, Peter. Intră.

Era încă în pat, cu capul sprijinit pe braț. Peter se așeză lîngă ea.

— Trebuie să te scoli. E aproape de prînz. Mama e supărată.

— Ah, e atît de tîrziu ?

— Da, răspunse Peter. Unde ai fost ieri ?

— La Jürgen.

— Ce e între tine și Jürgen ?

— Nimic. Ar putea să-mi fie frate.

— Așa spune și mama.

Peter știa însă că Helene minte. Arăta abătută, parcă ar fi plîns. Ochii îi erau somnoroși și fața încordată.

— Ai avut vreo supărare, Helene ?

— Nu — războiul e de vină. Nu mă pot obișnui cu gîndul ăsta. Trebuie să plecați cu toții. Tu, și Walter, și Jürgen ; iar Gerhard a și plecat.

— Da, și cine știe dacă și cînd ne vom întoarce, zise Peter.

Deodată privirea lui căta pierdută. Se uita prin fereastra mică, mansardată. Parcă ar fi privit la războiul de care toţi vorbeau şi care era încă departe şi ireal. Helene se ridică şi-l mîngîie pe păr.

— Pe tine n-or să te ia, Peter. Pe tine, nu.

Era o minciună. Ştia. Dar ei, fiind cei mai mici — doar trei ani îi despărţeau — crescuseră împreună, într-o intimitate la care abia acum renunţau, încetul cu încetul. Helene îi mîngîia părul, iar Peter se uita pe fereastră, ca şi cînd acolo era ceva de neînţeles.

— Am făcut o prostie, Peter.

— Da ? Ce ?

— Nu pot să-ţi spun. Dacă aş putea să-ţi povestesc, ar fi totul mai uşor. Poate că vina o poartă războiul.

— Are să mai fie el vinovat de multe.

Helene se gîndea la Jürgen, pe care noaptea trecută îl luase de sus şi se purtase rece cu el. Se dăduse drept femeie versată, dar acum totul îi părea fals. Fără să scoată o vorbă, Jürgen o adusese acasă, dezamăgit, abătut şi fără pic de gingăşie. Ea nu pricepea ce o îndemnase să procedeze aşa, dar nu înţelegea pe deplin nici dezamăgirea lui.

— Hai, scoală-te, zise Peter. După-amiază plec. Walter se prezintă la cazarmă şi Erna boceşte de pe acum, ca şi cînd totul ar fi pierdut.

— Tare îi mai place să bocească, zise Helene, şi deodată începură amîndoi să rîdă de cumnata lor.

Şi Helene cunoştea atracţia lui Peter pentru Erna. Îl tachina adeseori, imitînd plînsetele Ernei şi începînd apoi, fără tranziţie, să rîdă, în timp ce-i arunca priviri galeşe.

— Am s-o consolez eu, zise Peter. Azi iar au avut o scenă. Walter se poartă cu ea nemaipomenit de urît.

— E nevasta lui.

— Dar nu te porţi aşa cu o nevastă.

— Vai, cît de grijuliu poţi fi...

Lăsîndu-şi capul pe pernă iar, privi spre el. „Are să-l ia războiul şi pe Peter", gîndea Helene şi-i era teamă pentru frate-său : o teamă apăsătoare, care îi înclešta gîtlejul. Deodată se răsuci, îşi îngropă faţa în pernă şi începu să plîngă. Era un plîns înăbuşit, cu suspine, care

o scuturau din creştet pînă în călcîie, şi care reveneau cu regularitate, zguduind-o din nou.

— Ei, doar nu eşti Erna ! zise Peter.

Nu ştia ce să mai spună. Afară, în faţa ferestrei, se afla mărul care crescuse o dată cu ei. În timp ce-i privea crengile, întrebă :

— Cînd pleci, Helene ?

— Mîine, cu Jürgen.

— Aha, cu Jürgen ! Îmi închipuiam eu.

— Da, ce-ţi închipui tu, aşa şi este, zise ea suspinînd într-una.

— Aşa ! făcu el şi deodată sări în sus, înhăţă cuvertura şi i-o trase peste faţă. Smintito şi neghioabo ! Tocmai cu Jürgen !

Apoi dădu drumul cuverturii, făcu un pas înapoi şi în încăperea strîmtă de la mansardă se aşternu o linişte adîncă. Helene îl privea împietrită, iar el se uita pe fereastră afară.

— Dar e război, zise Peter şi iar îşi aminti de primele imagini pe care le văzuse în acest război : plecarea precipitată a vilegiaturiştilor, goana după benzină în faţa depozitelor goale, rezerviști grăbindu-se cu bagajele lor spre gară, uriaşa şi apăsătoarea nervozitate care cuprinsese totul.

Helene continua să-l privească ţintă. Nu-l înţelegea. Ce-l interesa pe el dacă era Jürgen ori altul ? Ce-i păsa lui Peter ? Se gîndi iar la noaptea trecută şi la Jürgen, care stăruise să rămînă. Tatăl lui nu era acasă şi astfel s-a întîmplat ceea ce nu-i putea mărturisi lui Peter. Jürgen nu era primul bărbat din viaţa ei, dar ce fusese înainte trecuse totdeauna sub tăcere, atît de ciudat, de penibil şi de nenorocit îi părea. Faptul se întîmplase nu demult — doar cu vreo cîteva luni în urmă — şi era şi Jürgen la Berlin în vremea aceea. Helene apropape uitase, dar dezamăgirea lui Jürgen îi amintise iar.

— Vino, te aşteaptă mama şi tata, zise Peter, mai aspru ca de obicei. Mîine rămîn singuri pentru multă vreme ; ziua de astăzi este încă a lor.

Peter ieşi din cămăruţă, iar Helene rămase cu privirea pironită pe uşa închisă în urma lui.

„Dar e război", spusese Peter, și deodată fu din nou conștientă de faptul că afară era războiul și că o aștepta. Îl aștepta pe Peter, și pe Walter, pe Gerhard, care se și afla în drum spre el, și pe Jürgen, pentru care se temea. Se gîndi iar la noaptea trecută, cînd văzuse deasupra patului fotografia îngălbenită a mamei lui Jürgen, moartă la nașterea băiatului.

Deschise fereastra. O luă cu frig. Trupul îi era scuturat de valuri de frisoane. Afară era o zi călduroasă de septembrie, care se apropia de amiază.

Deasupra terenului de instrucție de la Sachsendorf plutea o ceață ce spînzura pînă aproape de acoperișurile șoproanelor în fața cărora făcea instrucție compania lui Walter Lorenz.

— Domnule subofițer, pot să-mi suflu nasul?

Subofițerul holbă ochii la el.

— Cie zîci, Lorenz?

— Dacă pot să-mi suflu nasul, domnule subofițer.

Chipul plat și plin de coșuri al subofițerului Kalmein tresări iritat. Era de fel din Pomerania răsăriteană și cunoștea mai bine pămîntul clisos și galben al ogoarelor natale decît limba germană.

— Traje bărbia îndărăt, Lorenz.

Walter Lorenz își strivi de gulerul uniformei bărbia lungă și ieșită în afară.

— Așa. Cie vrai, Lorenz?

— Aș vrea să-mi suflu nasul, domnule subofițer.

— Cum să zîcie?

— Nu știu, domnule subofițer.

Subofițerul înaintă către Walter. Fața acestuia se roșise, iar nasul îi curgea ca și cînd ar fi fost gripat.

— Blăstămatule! Ai fost doară în SA! Ori n-ai fost în SA? Dumnieta, erou din SA, dumnieta?!

Walter Lorenz tăcea. Clocotea de furie, dar sta neclintit și nu crîcnea. Se lăudase la o beție că este Scharführer în SA și de atunci subofițerul Kalmein nu scăpa un prilej să-l frece. La instrucție îl gonea peste ogoarele

de cartofi, îl punea să facă broasca, ținînd arma în cumpănire, pînă cădea istovit și zilnic îl scotea la curățat latrinele.

— O sută die metri, direcția înaintie, pie grămada die băliegar, fuga... marș !

Walter își aruncă privirea la grămada înaltă de băligar, acum pe jumătate înghețată, care se afla de partea cealaltă, în fața unui șopron. Stătuse deseori sus, în vîrful ei, ca să facă douăzeci și cinci de lăsări pe vine cu arma în prezentare. Se smuci din loc și o luă la fugă.

— Stăi !

Se opri, pocni din călcîie și rămase stană de piatră.

— Stînga-mprie... jur !

Walter se răsuci și se uită din nou în ochii subofițerului.

— Cum să zîcie ? urlă Kalmein.

Walter tăcu. Știa ce dorea Kalmein să audă, dar nu voia să spună.

— Rog pie domnul subofițier să-mi piermită să-mi știerg nasul, să zîcie. Marș pie grămada die băliegar și riepietă die douăzăci și cinci die ori. Marș !

Walter alergă la grămada de băligar. Se cățără în vîrf, pocni din călcîie și aduse arma în poziția „la picior arm". Pretutindeni se făcea instrucție. Din dreptul fețelor instructorilor și recruților vedea ridicîndu-se în aer, ca niște norișori îndepărtați, aburul răsuflării lor.

Subofițerul Kalmein privea către el.

— Rog pe domnul subofițer să-mi permită să-mi șterg nasul.

Kalmein duse mîna pîlnie la ureche.

— Mai tarie, nu înțielieg nimic.

Walter deschise gura mare. Urla de răsunau cuvintele pe deasupra șoproanelor, și de fiecare dată Kalmein ducea mîna la ureche ca și cînd nu înțelegea nimic. Pînă la urmă nu mai asculta nimeni la Lorenz. Kalmein reluase instrucția cu grupa sa. În aer răsunau comenzi, soldații alergau încoace și încolo, se grupau în rînduri, care se împrăștiau din nou. Nimeni nu-i dădea nici o atenție lui Walter și nici nu rîdea nimeni de el. Printre soldații care făceau instrucție domnea o seriozitate de

moarte. Altfel își închipuise Walter războiul : înaintări în marș, victorii, rîsete aspre. Și cînd colo, în loc de asta, lui i se făceau șicane.

— Rog pe domnul subofițer să-mi permită să-mi șterg nasul.

Era o frază stupidă, dar număra de fiecare dată, ca să nu urle una în plus ori una în minus.

În acest timp se gîndea la Erna, despre care nu știa cu ce se îndeletnicește acum și care îi scrisese doar o dată — niște fraze oarecare : că Jürgen Schiemann a fost concentrat la Berlin ; că acum își face serviciul într-o cazarmă de tanchiști din Frankfurt. Nici un cuvînt de dragoste sau de afecțiune în toată scrisoarea. În schimb se dusese de două ori în sat la Peter. Asta i-o scrisese Gertrud Baumann, logodnica fratelui său, și printre rînduri străluia o umbră, ca o bănuială. El însă — bărbăția întruchipată — stătea pe grămada de băligar și răcnea să i se îngăduie să-și sufle nasul.

— Gata, domnule subofițer ! strigă Lorenz răgușit.

Dar Kalmein nu-l auzi.

— Sînt gata, domnule subofițer.

— Cie ești ?

— Gata, răcni el.

Subofițerul ridică pumnul strîns. Îl trase de două ori brusc în jos și-l repezi din nou în sus. Acesta era semnalul. Walter lunecă de pe grămada de băligar și alergă la grupa sa. Kalmein rîdea.

— Acum poți să-ți știergi nasul.

Walter puse arma între picioare, își scoase batista și-și suflă nasul.

Instrucția se terminase. Grupa se alinie și porni în marș, după subofițer, către cazarmă.

— Lorenz astăzi știerji pie jos la minie în odaie, zise Kalmein.

„Șterge nasul, șterge pe jos în odaie, șterge pe jos în latrine — asta este viața mea", gîndea Walter.

Cu vreo cîteva zile înainte făcuse o cerere de permisie, ca să vadă ce mai e pe acasă. Și cei de la firma Schwarzmann și Fiii — întreprinderea de navigație la care lucrase ca maistru-armor — îi scriseseră să mai dea ochi cu ei cînd o veni pe-acasă.

— Permisie ? ! zise după amiază plutonierul-major. Dumneata vrei abia după patru săptămîni să pleci în permisie, Lorenz ?

— Da, domnule plutonier-major.

Se afla în biroul companiei — compania întîi din batalionul al doilea, divizia a treia motorizată. După părerea plutonierului-major era o deosebită cinste să-ţi faci serviciul în această companie. Majorul răsfoia printre hîrtii. Cu o săptămînă înainte, Walter se plînsese în scris în legătură cu comportarea subofiţerului Kalmein.

— Dumneata ai făcut o plîngere ? întrebă plutonierul-major cu voce calmă şi reţinută.

— Da, domnule plutonier-major.

— Te-ai plîns de subofiţerul Kalmein. Ce ţi-a făcut ?

— M-a...

— Ei, ce te-a ? îl întrerupse plutonierul-major, ridicîndu-şi capul din hîrtii.

Avea o faţă zdravănă, lătăreaţă şi vulgară, cu ochi seci.

— De fapt, ce vrei, mă ?

— Azi-dimineaţă, îngăimă Walter, m-a fugărit pe grămada de băligar...

— D-aia e grămada de băligar acolo, zise plutonierul-major începînd deodată să ţipe.

Striga ca în faţa companiei. Walter cunoştea fiecare cuvînt. Erau aceleaşi expresii pe care le întrebuinţaseră şi ei, în SA. Acum stătea smirnă în faţa plutonierului-major, cu privirea aţintită la ferestrele biroului, care erau curăţate lună.

Plutonierul-major se linişti din nou.

— Ţi s-a respins cererea de permisie. Acum ieşi afară.

Walter făcu stînga-mprejur şi părăsi încăperea. Mergea grăbit pe coridor, fără să remarce agitaţia din cazarmă. Îi era dor de Erna, de senzualitatea ei. Îi scrisese ieri că înaintase cerere de permisie. Acum îi vedea în faţa ochilor chipul, ba rîzînd, ba plîngînd, şi pielea albă şi pufoasă, pe care nu putea s-o uite.

— Ce se întîmplă cu tine, mă, Lorenz ? strigă cineva în urma lui.

El însă nu auzi. Urca repede pe scări către ultimul etaj. Se gîndea că dacă nu se duce acasă, Erna are să-l

înșele zilnic. Nu-l văzu pe subofițerul Kalmein, care stătea pe un palier.

— Cie, Lorienz, nu mă viezi ?

Walter se opri încurcat, luă poziția de drepți și îngăimă.

— Rog pe domnul subofițer să-mi permită să trec pe lîngă dînsul.

Kalmein zîmbi cinic.

— Mă, porculie, mă ! Am să ți-o fac io ție, die-o să fie vai die dosul tău !

Lorenz văzu chipul rînjit al lui Kalmein cu bărbia plină de coșuri și tuleiele blond-roșcate de sub nas. Copleșit de mînie, i se urcă sîngele la cap și ridică pumnul.

Voise să fie un bun soldat, un erou, însă instrucția premilitară din SA nu-i folosise la nimic.

— Mă, rahatule, mă ! strigă Kalmein, lovindu-l pe Walter cu tocul cizmei cazone în boașe.

Walter se încovrigă clătinîndu-se. I se părea că-i fuge scara de sub picioare. Fiind proaspăt frecată și încă udă, cizmele-i alunecară. O durere paralizantă îl năpădi și-l ameți. Căzu înspre fereastră și mîinile i se încleștară de glaful ei.

— Tie scot io la raport, n-ai grijă ! strigă Kalmein.

Walter îl văzu trecînd prin fața lui, pe scară în jos, ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic. Din nou îi veni în minte Erna. Are s-o bată cum l-a bătut Kalmein pe el acum. Pielea ei mirosea a Chanel și lui îi plăcea colonia asta, dar i-ar jupui pielea de pe trup dacă l-ar înșela. „I-aș jupui pielea", gîndea el, cuprins de o mînie fără sens.

Se auzeau niște pași apropiindu-se. Cizmele țintuite bocăneau pe flize.

— Lorenz, acum o întindem, omule. O luăm din loc, spuse cineva lîngă el.

Iar pe coridorul de la mijloc se auzi glasul lui Kalmein :

— Undie sie ascundie porcu ciela die Lorienz ?

Walter se răsuci și porni împleticindu-se pe scară în sus. Mergea încovoiat, apăsîndu-și mîinile pe pîntece.

Ploua. Deși era mijlocul lui decembrie, dormitoarele cazărmii de infanterie din Kolberg abia erau încălzite.

Gerhard Lorenz avea în față arma demontată și-i ștergea piesele cu o cîrpă. Se gîndea la tatăl său, care cu douăzeci de ani în urmă se îndeletnicise aici cu aceeași treabă absurdă, și iar îi veni în minte scrisoarea Helenei, pe care o primise ieri de la Berlin. Acum și Jürgen Schiemann era din nou la militărie, iar cuvintele Helenei sunau trist și resemnat.

Gerhard aruncă de o parte cîrpa de unsoare, își șterse mîinile și privi spre subofițerul Tattenberg, care ședea plictisit la fereastră și se uita cum execută grupa curățirea armelor.

— Peste o jumătate de oră avem inspecție. Hai, grăbiți-vă. Și cîntați ceva, dacă vă trece vreun cîntec prin minte.

Nu le venea nimic în minte. Se uitau la subofițer, iar Tattenberg ridică din umeri.

— Cîntați-l pe ăla cu Pesante — un, doi !

Intonară cîntecul deținuților militari din Kolberg. Îl cîntaseră și soldații din primul război mondial ; iar ei îl cîntau acum din nou. Ofițerilor însă nu le plăcea.

Gerhard se execută și el.

Pe mal la Pesante e-o casă-n roșu, fără scară.
Tixită e-năuntru, nimeni nu scap' afară.
De-ntrebi „Ce nume are casa asta ?"
„Casa lui moș Philipp", îți răspund și basta.

— Încetarea ! strigă plutonierul, care se ivise pe neașteptate în ușă.

— Grupa Tattenberg, la curățirea armelor, raportă subofițerul.

Plutonierul privea țintă la recruții care se apucaseră iar să cureță armele.

— Tattenberg, știi doar că nu prea se-nghite cîntecul ăsta aici. Ori nu știi ?

— Ba da, domnule plutonier.

— Ei și acum continuați, zise plutonierul.

— Continuați ! strigă subofițerul Tattenberg, sărind la ușă și închizînd-o după plutonierul care plecase.

— Cîntați mai departe.

Recruții începură să cînte iar.

— „Casa lui moș Philipp", răcnea Gerhard, gîndindu-se la închisoarea militară de cărămidă roșie, pe lîngă care treceau mărșăluind în fiecare zi.

— Gata, zise subofițerul, strîngeți-vă calabalîcul și pe urmă jos cu voi.

Coborîră în fugă scările de piatră și se aliniară în fața clădirii principale, pentru inspecția armelor. Pe Gerhard Lorenz îl lua cu frig. De cînd căzuse după marșul acela cu masca de gaze, aproape totdeauna îl urmăreau de-aproape.

Plutonierii treceau de-a lungul șirurilor răsfirate și examinau armele.

— Lorenz !

— Ordonați, dom' plutonier.

— Vezi murdăria din țeavă ?

— Nu, dom' plutonier.

— Asta e murdărie, băiete.

Gerhard privi pe țeava armei, pe care plutonierul i-o ținea sub nas. Nu vedea nimic.

— Ei ?

— Nu văd nimic, dom' plutonier.

— Ai orbul găinilor ! strigă plutonierul. Și întorcîndu-se către subofițerul care mergea în urma lui, adăugă : Notează, Tattenberg.

— Pușcașul Lorenz. Murdărie pe țeavă, zise subofițerul.

Compania luă poziție de drepți : pe sub portalul clădirii principale își făcea apariția plutonierul-major. Se opri în fața frontului și-și drese glasul milităreste. Inspecția era pe terminate. Plutonierii îi predară majorului lista cu numele celor notați.

— Porcii ! Deseară bal mascat pentru toți cei ce n-au avut armele în regulă, zise plutonierul-major.

Scoase apoi o broșură și citi vreo cîteva ordine care nu interesau pe nimeni. Apoi zîmbi.

— Și acum ceva deosebit : detașamentul de guarzi vamali are nevoie de oameni. E o formație completamente civilă. E nevoie de voluntari. Înscrieți-vă, vă rog.

Se ridicară vreo cîteva mîini. Plutonierul-major trecu de-a lungul companiei și notă numele. Gerhard Lorenz îl vedea venind, dar habar n-avea despre ce e vorba. Se

gîndea la „balul mascat" care urma să aibă loc în seara aceea. Cineva îi dădu un ghiont.

— Hai, înscrie-te o dată ! Formaţia asta este numai bună pentru tine.

Gerhard ridică mîna. „Niciodată să nu te înscrii voluntar, orice s-ar întîmpla", îi spusese tatăl său. Amintindu-şi brusc, lăsă din nou mîna în jos.

— Şi dumneata, Lorenz ? strigă plutonierul-major.

— Da, domnule plutonier-major.

— Dumneata eşti potrivit pentru aşa ceva, zise plutonierul-major, îi notă numele şi trecu mai departe.

„Balul mascat" pentru cei notaţi începu la ora opt seara. Soldaţii se adunaseră în ţinută de campanie, în faţa clădirii principale.

— Schimbarea echipamentului şi adunarea în bluze de doc ! Trei minute. Fuga... marş ! strigă plutonierul.

Gerhard o luă la goană pe scară în sus. Smulse echipamentul de doc din dulap şi-şi lepădă uniforma. Un minut întîrziere la sosire, jos, însemna prelungirea „balului mascat" pînă la miezul nopţii sau ore întregi de instrucţie suplimentară. De pe frunte i se prelingeau stropi de sudoare. Pe coridor, subofiţerul Tattenberg îi strigă :

— Fugi, Lorenz, grăbeşte-te. La vamă nu mai ai nevoie de asta. Dar aici înveţi ce e aia treabă făcută ca lumea. Haide, fuga !

Gherhard îşi dădu drumul pe scară în jos.

— Înapoi sus, şi în două minute, alinierea aici, în chiloţi de baie — fuga... marş ! ordonă plutonierul.

Gerhard trecu din nou în goană pe lîngă Tattenberg.

Ceaţa deasă şi apăsătoare de noiembrie umezise curtea cazărmii. Soldaţii stăteau doar în chiloţi de baie în faţa plutonierului, care le privea cercetător corpurile pe jumătate goale.

— Într-un minut înapoi, în ţinută de campanie — fuga... marş !

Era un ordin stupid. Gerhard urca scările împleticindu-se. Cicatricea de pe frunte i se înroşise. O avea din copilărie ; căzuse pe o piatră şi stătuse săptămîni de zile în spital. Acum, la orice iritare, i se înroşea.

Subofițerul Tattenberg zîmbi cînd îl văzu trecînd în fugă prin fața sa.

— Nu te muia, Lorenz.

— Nu, domnule subofițer.

Dădu buzna pe ușa odăii sale. Recruții cîntau :

Pe mal la Pesante e-o casă-n roșu, fără scară.
Tixită e-năuntru, nimeni nu scap' afară.

Îl ajutară să se schimbe. Își uită însă casca și se întoarse fuga înapoi.

— Ai întîrziat două minute, Lorenz ! strigă subofițerul Tattenberg după el.

— „Casa lui moș Philipp", cîntau recruții.

El cobora iar pe scări, împleticindu-se. Se gîndea la Walter, care se înscrisese voluntar și acum era instruit într-un sat lîngă Cottbus. Gerhard nu-l înțelegea. Dar Walter era în SA ; iar el, Gerhard, participase totdeauna numai cînd îi convenea. „Pentru Führer și Reich", zicea Walter. „Pentru Führer și Reich", gîndea Gerhard cînd plutonierul țipă din nou la el :

— De trei ori înconjurul clădirii principale — fuga... marș !

Cocoșat, sub greul echipament de campanie, Gerhard alerga în jurul clădirii principale.

— Mai repede, Lorenz ! îi striga plutonierul din urmă.

Ceața umedă se schimbase în ploaie, iar ploaia îi biciuia fața. Gerhard abia își trăgea sufletul. Cizmele îl strîngeau, iar bătăturile de la picioare îl ardeau.

Erna sugea o bomboană. Totdeauna avea o pungă cu bomboane la ea, cînd pleca la drum. Venise iarna. Pe haff, se ridicau valuri sumbre, reci și furioase. Încă nu căzuse zăpada, dar dincolo de geamurile slinoase ale trenului, afară, prin coroanele pinilor înalți, bătea un vînt tăios de răsărit.

Ședea într-un colț al compartimentului, cu fața-i plină și senzuală, cu umerii obrajilor puternici, pe jumătate ascunși în blana brună de iepure de casă. Se ducea pentru a treia oară la Peter Lorenz, la țară.

„Ce cauți iar la el ? În definitiv e logodit, iar tu ești măritată cu Walter", spusese bătrîna Lorenz.

La care Erna zîmbise doar și ridicase din umeri. Ce o privea că Peter se logodise cu Gertrud Baumann, o lungană neinteresantă și geloasă. Se împliniseră șase săptămîni de cînd plecase Walter și ea găsea mereu, mereu alt pretext ca să se ducă la cumnatul său.

Peter Lorenz o luă de la gara sătucului. Ea se agățase de brațul lui și acum mergeau către clădirea școlii, pe drumul nisipos, pe lîngă colibele pescarilor, scunde și în parte încă acoperite cu paie.

Satul se afla lîngă haff. Vreo cîteva vele se legănau în larg, pe suprafața întinsă a apei ; vîntul de răsărit făcuse să se înroșească nasul Ernei.

Peter mergea tăcut lîngă ea. Arăta mai palid ca de obicei, mai nervos, iar neliniștea lui se transmitea și asupra tinerei femei. Încă nu-i spusese Ernei ce se întîmplase. Abia cînd ajunseră în clădirea de cărămidă roșie a școlii începu să-i vorbească despre asta.

— Șeful organizației locale vrea să mă toarne. Le-am spus copiilor ceva împotriva războiului.

Stătea în fața ferestrei, cu spatele la Erna, și se uita la umbrele sumbre ale rafalelor de vînt care zburau peste apă.

Școala se afla pe o colină nu prea îndepărtată de negrele bărci pescărești, care fuseseră trase pe uscat. O chemase pe Erna, dar nu știa nici el ce voia să-i ceară. N-are să-l poată ajuta.

Tînăra femeie ședea la spatele lui, picior peste picior, într-un fotoliu de pluș cenușiu acoperit cu ornamente negre și asculta ce-i spunea.

— Da. Acum ce să fac ? Ar trebui s-o iau din loc.

— Unde ?

— Nu știu.

— Și dacă te ajut eu, Peter ?

— Cum să mă ajuți ?

— Dacă mă duc acum la grăsanul de șef al organizației locale și mă bocesc niței în fața lui ?

Peter se răsuci cu totul spre ea. Ochii îi erau iar în-

dreptați în gol și aveau acea expresie străinie și împietrită de care Erna se temea.

— Peter, am să mă bocesc în fața lui, pînă cînd am să-l înduioșez.

În ochi îi apărură lacrimi și, scoțînd o batistă din geantă, și-i tamponă cu ea. Se îmbrăcase cu cea mai nouă rochie — o rochie de după-amiază, neagră, de lînă, cu un decolteu adînc, în unghi ascuțit.

— Tu bocești de pe acum, zise Peter.

Lacrimile ei îl impresionară iar, ca totdeauna cînd începea să plîngă. Privirea îi alunecă peste decolteu și deodată îi simți prezența. În cameră stăruia mirosul de Chanel amestecat cu mirosul dulce-senzual al pielii ei.

Focul ardea în vechea sobă de teracotă, butucii trosneau și în antreul pardosit cu flize mirosea a cafea proaspăt măcinată.

— Poate că nici nu e atît de grav, zise el, întorcîndu-și fața de la cumnată-sa.

Erna se ridică. Lacrimile încetaseră la fel de iute cum veniseră.

— Lasă-mă s-o fac, Peter, și are să fie totul în ordine.

Zîmbi și se îndreptă spre bucătărie. Peter se uită după ea. Era nevasta fratelui său, aflat acum într-o cazarmă în Sachsendorf, lîngă Cottbus, de unde trimitea acasă scrisori entuziaste, care lui i se păreau nemaipomenit de mincinoase și de false.

Era după-amiază tîrziu cînd Erna își îmbrăcase haina cafenie de blană și coborî în sat, ca să se ducă la șeful organizației locale. Peter stătea în ușa școlii și se uita după ea.

Umbrele înserării de decembrie năpădeau colina. Vîntul își schimbase direcția — acum bătea dinspre sud. Se făcuse mai cald. Peter se răsuci și intră înapoi în casă.

Îl cuprinse iar o neliniște, o nervozitate nestăpînită, ce revenea mereu. Erna plîngea acum pentru el la șeful organizației locale. Văzu expresia duioasă și senzuală din ochii ei și deodată îi păru dezgustătoare. Își aduse aminte de Gertrud Baumann. Fusese o logodnă ciudată, dar nu putuse proceda altfel. Gertrud era aproape un copil atunci... Sări în sus, își puse mantaua și alergă afară.

Se lăsase întunericul și o burniță ușoară îi uda fața. Mergea în jos, spre apă. Bărcile se zăreau ca niște umbre întunecate pe taluzul țărmului. Năvoadele spînzurau în prăjini, clătinîndu-și în vînt plutele prinse de sfori. Erna era nevasta fratelui său și acum intervenea pentru el, Peter, ca și cînd ar fi fost soția lui. Mergea pe nisipul bine înghețat și vîntul mîna apa pînă la picioarele lui. Erna zăbovea mai mult decît se așteptase el. Porni încet în sus, către sat și ajunse la casa șefului organizației locale. Perdelele erau trase, dar îndărătul lor lumina era aprinsă. Trecînd prin grădină, se opri sub o fereastră. Crezu că aude voci și iar îl cuprinse teama. Îl ura pe șeful organizației locale, care era un tip masiv ca un taur și fanatic, fața lui avînd aceeași expresie ca și a fratelui său Walter.

Cînd s-a întors Erna, trecuse mult de miezul nopții. Haina de blană îi era acoperită de o burniță fină, iar ea arăta ca și cînd ar fi mers multă vreme prin ploaie. Părul îi era ud, fața roșie și respira mai repede ca de obicei. Peter adormise. Se afla în fața ei pe unul dintre fotoliile cenușii de pluș, cu capul sprijinit pe braț, cu părul căzut pe față. Erna stătea în ușă și-l privea.

— Peter !

Acesta se deșteptă și se uită țintă la ea, ca și cînd n-ar fi cunoscut-o. În cameră se simțea ceva străin. Focul se stinsese. Era frig. Privirea lui lunecă pe haina de blană udă de ploaie, în jos, prin odaie și se opri pe ceas.

— De unde vii la ora asta, Erna ?

— Eu ? De unde să viu ? Știi doar.

Peter sări în sus și se duse la ea. Femeia își înălță capul. Ochii îi înotau în lacrimi.

— Ce este ? Ce s-a întîmplat ? întrebă el.

Îi puse mîinile pe brațe, o trase spre sine și o privi drept în față.

— De ce plîngi ?

— Nu plîng, zise Erna. S-a aranjat.

— Ce s-a aranjat ?

— N-are să ți se mai întîmple nimic. Mi-a promis.

— Și ce ai făcut pentru asta ?

— Nimic.

— Da unde ai fost atîta vreme ?

— M-am tîrît în genunchi în fața lui... l-am implorat... am plîns și am...

Dar tăcu brusc, suspină adînc și privirea îi lunecă absentă prin odaie, arătînd că nu mai vrea să spună nimic. Mirosea a alcool.

— Ce ai ? o întrebă cumnatu-său.

Era beată. Peter își dădu seama de asta după ochii ei tulburi.

— Ah, Peter ! șopti Erna, încolăcindu-i gîtul cu brațele.

Gulerul ridicat al paltonului de blană atingea bărbia lui Peter. Acesta simțea umezeala hainei, mirosul vag de naftalină, care mai stăruia încă în porii blănii, și mirosul puternic de Chanel.

— De ce ai făcut asta ? o întrebă el.

— Dar n-am făcut nimic. Te-am ajutat doar pe tine. Fără mine, mîine te-ar fi ridicat.

Vocea ei suna grav și se poticnea beată. Capul îi căzu pe umărul lui Peter, care îi simți căldura pielii. Părul ud se lipi de fața lui.

Știa că-l minte.

Haina de blană îi era descheiată și apropierea trupului ei îl ameța.

— Ai băut prea mult, zise Peter. Hai de te culcă.

— N-am băut nimic, îi răspunse Erna cu limba îmbîcită, agățîndu-se zdravăn de el.

Afară vîntul se întețise. Ploaia răpăia în geamuri. Lumina pîlpîia, gata parcă să se stingă. Erna trase capul lui Peter în jos, spre ea, și-l sărută. Buzele ei erau umede și moi.

— Gîndește-te la Walter. Haide, treci în pat, zise Peter, îndepărtînd-o de lîngă sine.

Erna se rezemă de perete și se uită la el.

— Prostule... îi șopti.

Apoi suspină adînc, se scutură și lacrimile îi inundară fața.

— Acum de ce bocești iar ? întrebă Peter.

Îi fu milă de ea. Nu putea s-o vadă plîngînd, însă stătea înlemnit în mijlocul camerei. Ea se aruncă pe divan și-și îngropă fața în pernă.

— Doar n-am făcut nimic. De ce nu mă înțelegi ?

— Asta n-am s-o înțeleg niciodată, zise Peter.

— Vino, șopti femeia, fără să dea atenție cuvintelor lui și întinzînd brațele după el.

Peter se uită la mîinile ei, care-l căutau pline de dorințe, se răsuci pe călcîie și deschise ușa.

— Nu pleca, Peter. Te rog, nu pleca.

Peter se opri în ușa deschisă. Șovăia. Afară era noapte, vînt și ploaie, iar el simțea nevoia să se răcorească. Auzindu-i glasul moleșit de alcool, se năpusti afară. Cădea o ploaie deasă și grea, și picăturile mari i se prelingeau pe față. Erna are să adoarmă pe divan. Iar el voia să-i lase timp s-o facă. Îi era rușine. Nu se stăpînise — și vina era doar a lui. Coborî către apă. În spate, în întunericul nopții, se afla clădirea de cărămidă roșie a școlii. Și lumina din ferestre se stinse.

Cînd i s-a dat lui Gerhard Lorenz foaia de drum pentru plecarea la detașamentul de guarzi vamali, era ora șase dimineața. În curtea cazărmii zăpada înghețase bocnă, iar pe geamurile biroului companiei se formaseră flori de gheață. Gerhard era echipat de campanie, cu carabină nouă, muniție și două perechi de cizme noi, dintre care o pereche o legase de raniță. Era încărcat ca un catîr și stătea aplecat în fața biroului furierului.

— Ai vreo idee încotro urmează să plec ?

— Mai întîi trebuie să te prezinți la Greifswald ; apoi pleci probabil în Polonia, zise furierul.

— Și cînd trebuie să mă prezint la Greifswald ?

— Abia mîine dimineață.

— Atunci mai pot să trec și pe acasă.

— Despre asta nu se spune nimic în foaia de drum, zise furierul.

Gerhard își luă foaia de drum și o vîrî în mansheta mantalei.

— De altfel în Polonia se trage încă strașnic. Acolo te pasc mai multe primejdii decît aici, în curtea cazărmii. Franctirorii... spuse furierul rîzînd.

Gerhard nu răspunse nimic. Îi era indiferent dacă în Polonia existau franctirori ori nu. El era bucuros că scapă

de cazarmă. Ieși în curte. Zăpada scrîșnea sub cizmele noi de piele crudă, nevopsită. Era un frig strașnic de februarie și nasul i se înroșise grozav. Era hotărît să se abată pe acasă. Walter îi scrisese „din campanie". Acum se afla pe linia fortificațiilor din vest și se arăta plin de entuziasm, dar Gerhard nu credea. După părerea lui, soldați entuziaști nu existau. Războiul însă trebuia cîștigat. În poarta cazărmii se afla subofițerul Tattenberg. Fața i se învinețise de ger și sub casca de oțel semăna cu coaja crăpată de pe trunchiul unui măr.

— Ei, Lorenz, pleci la vamă ?

— Da, domnule subofițer, zise Gerhard și porni încovoiat pe lîngă zidul curții cazărmii.

Cizmele noi îl strîngeau, bășicile de la picioare îl dureau, rana era grea și stătea ca un pietroi pe omoplați, iar carabina îl stînjenea. În ciuda frigului nemilos, începu să-l treacă toate nădușelile. În sine însă zîmbea.

Sosi acasă după-amiază. N-avea la dispoziție decît o noapte, dar ea trebuia sărbătorită. Ședea pe un scaun de bucătărie, față în față cu maică-sa, care privea uimită la noua sa uniformă și la carabina, pe care Gerhard o pusese într-un colț.

— Da de unde vii, Gerhard ? Și cum arăți ! ?

— Nu mai sînt soldat, mamă. Am scăpat. Acum plec la detașamentul de guarzi vamali.

Gerhard zîmbea din nou, iar mama îi privea cicatricea de pe frunte.

— Peter vine tot astăzi. De fapt ar trebui să fie aici, zise ea.

Îl ajută să-și scoată mantaua, apoi noul-sosit porni către atelier, ca să dea ziua bună tatălui său și Ernei, care străbătea curtea în fugă. Din curte Gerhard privi marea, care la țărm era înghețată. Nu se schimbase mult de cînd îl luaseră la militărie. Erna rîdea și plîngea într-una, așa cum se cădea, și cu toate că trecuse aproape un an de cînd se măritase cu Walter, zicea că e o „mireasă de războinic" părăsită. Peter venea, ca de obicei, din satul lui de pe haff, iar Helene era la studii, la Berlin. Numai frate-său și cu

el își făceau datoria către patrie, Führer și popor — cum ar fi zis Walter.

Seara se încinse o petrecere. Erna procurase lichior de ouă și coniac și familia se adună la ea. Erau de față Karla Niehagen și Gertrud Baumann, logodnica lui Peter. Băură coniac și lichior de ouă și închinară pentru Gerhard, care pornea în întîmpinarea unui nou viitor. Veni și Peter și toți săriră de pe scaune, alergînd să-l întîmpine. El o sărută pe maică-sa, pe Gertrud Baumann, dar o sărută și pe Erna, lucru care îi miră pe toți. Văzînd pe spatele lui Peter mîna ei, care tremura ușor, Gerhard începu să rîdă și ridică paharul.

— Hai să bem, Peter!

Gerhard era încălțat tot cu cizmele cazone, din piele nevopsită, cu carîmbii scurți, și stătea lîngă picupul deasupra căruia era agățată o fotografie mărită a lui Walter în uniformă SA. Sub ea se aflau vreo cîteva flori veștejite. Gerhard se uita la Peter, în timp ce acesta luă paharul plin și-l dădu pe gît. Îl surprindea ce palid și nervos arăta fratele lui.

— Ce e cu tine, Peter?

— Nimic.

— Iar ai belele cu școala?

— Nu, în momentul de față nu.

Doamna Lorenz duse afară paltonul lui Peter și valiza, pe cînd ceilalți reîncepură conversația gălăgioasă. Gerhard povestea întîmplări cazone, iar Karla Niehagen stătea în fața lui și-i zîmbea. Era o frumusețe zveltă, blondă, cam dură. Nu prea semăna cu soră-sa Erna, care lingea lichior de ouă dintr-un pahărel. Gerhard se uita la limba ei trandafirie și rîdea.

— Pleci într-adevăr în Polonia? întrebă Karla.

— Nu știu.

— Păcat! Eu m-am înscris voluntară, ca telefonistă auxiliară, și poate mă trimit tot acolo.

— Ar fi minunat, fiindcă n-aș mai fi atît de singur.

Rîse din nou și se gîndi la Jürgen Schiemann și la faptul că în adolescență fata fusese dragostea lui. Pe vremea aceea și el se ținuse fără speranță după Karla. Ea era în

BdM[1] și Jürgen în Hitlerjugend. Gerhard încercase să facă pe bărbatul matur, superior, dar nu izbutise.

— Pune o placă, Erna, zise Gerhard.

Părinții se ridicară, dînd să plece.

— Distrați-vă cît puteți mai bine. Cine știe cînd o să mai aveți parte s-o faceți, zise bătrînul Lorenz.

— Cînd trebuie să pleci, Gerhard ? întrebă mama.

— Dimineață la șapte.

— Atunci am să te trezesc eu.

Începură să danseze. Gerhard o invită pe Karla. În timpul dansului ea își dădea părul blond peste urechi și zîmbea.

— O să ne vedem în Polonia, Karla ?

— Poate că da.

Fata avea o pronunție tărăgănată și aspră, era aproape tot atît de înaltă ca el și dansa indiferent și rezervat. În cameră era fum de tutun să-l tai cu cuțitul, iar pe masă sticle pe jumătate goale. Gerhard simțea cum i se suie la cap alcoolul. Îi plăcea să bea, și-i plăceau aceste petreceri zgomotoase care se terminau abia la ziuă. Se gîndea la Polonia, la viața liberă de acolo și la franctirorii de care îi vorbise furierul companiei.

Gertrud Baumann ședea pe canapeaua verde și privea tăcută la perechile care dansau. Își ținea picioarele ghemuite și rochia îi era trasă peste genunchi, iar fața ei pistruiată arăta obosită. Era o blondină ștearsă și insipidă, ceva mai înaltă decît Peter — o prăjină, cum zicea Erna. Ochii ei basedowieni, albaștri, priveau țintă la Peter și la Erna, care, pe jumătate beată și senzuală, atîrna în brațele lui. Rochia îi alunecase de pe umărul drept și-i dezgolise brațul, lăsînd să i se vadă sînul plin. Peter se aplecă puțin și-i ridică rochia la loc. Atunci Erna i se agăță de gît și-l sărută.

— Ești beată, îi spuse Peter.

— Nu sînt beată. Nici pe departe.

Văzînd-o pe Karla că zîmbește, Peter se uită la logodnica lui, care își întoarse privirea în altă parte, ca și cînd

[1] *Bund der deutschen Mädel* = Uniunea fetelor germane, organizație hitleristă de tineret.

n-ar fi observat nimic. Lui îi era penibil și încercă să se elibereze de Erna.

— Nu mai face pe grozavul, Peter !

— Gîndește-te la Walter, șopti acesta.

— Da de ce să mă gîndesc la el ?

— Fiindcă e bărbatul tău.

— Ei și ! făcu Erna.

După un timp se îmbătaseră cu toții. Numai Gertrud Baumann adormise pe canapea. Gerhard, cu cizmele lui cazone, ședea ca indienii pe covorul verde, ornamentat cu desene negre, și zbiera *„Engellandlied."*

— Încetează ! zise Peter.

Dar Gerhard nu se opri. Cînta : „Dacă pornim, dacă pornim...", gîndindu-se la oamenii de pe submarine, unde i-ar fi plăcut să fie și el, dar nu avusese curaj să se înscrie voluntar. Peter îi dădu drumul Ernei.

— Dacă nu încetezi, se întîmplă ceva !

— Da ? Ce anume ? întrebă Gerhard și începu să cînte iar, de parcă era în curtea cazărmii.

Karla Niehagen ședea în fața lui, lîngă picup, și-l privea zîmbind, iar Erna, într-un colț al odăii, încerca să-l țină lîngă ea pe Peter, pe al cărui chip se întipărise brusc o ură năvalnică. Rochia Ernei, alunecase iar, lăsîndu-i gol umărul strălucitor de alb. Îl fixa beată pe Peter, care se smulse de lîngă ea.

— Peter... spuse cu limba împleticită.

— Se întîmplă că... nu îngădui să se cînte așa ceva aici, în casă, strigă Peter.

Și apucînd un pahar de pe masă, îl azvîrli dintr-o zmucitură de perete. Paharul se făcu țăndări sub portretul lui Walter în uniforma SA, iar cioburile căzură pe picup. Gerhard sări în sus și se uită la Peter, care stătea în fața lui cu mîinile spînzurînd. Nu-și dădea seama ce vină avea, dar cunoștea izbucnirile demente ale fratelui său, care se repetau mereu.

— Ce înseamnă asta, Peter ?

— Nimic. Să spargem bîlciul, zise acesta, îndreptîndu-se spre Gertrud Baumann, care se trezise și se uita speriată la logodnicul ei.

— Hai să te duc acasă, spuse el.

— E nebun, șopti Karla. Am știut-o dintotdeauna.

— Dacă e cineva nebun aici, atunci voi sînteți ! strigă Peter. Voi, cei care credeți în criminalul ăla.

Erna începu să plîngă în hohote, în timp ce Peter o împinse pe Gertrud Baumann pe ușă afară. Placa de patefon se opri scîrțiind. În camera mare se așternu o liniște adîncă. Erna deschise ușa care dădea pe balcon și ridică ferestrele. În odaie pătrunse aerul rece de mare, care o făcu să tremure pe Karla.

— Atunci plec și eu acasă. Mă conduci, Gerhard ?

— Da, spuse el.

Continua să șadă consternat pe covorul verde cu desene negre. Bateriile antiaeriene navale făceau exerciții în port. Prin ferestrele deschise pătrundea zgomotul înfundat al bubuiturilor, iar deasupra mării, în noaptea întunecată, jucau pîrtiile de lumină ale reflectoarelor.

A doua zi dimineață, pe cînd Gerhard se ducea la gară, un vînt tăios îi arunca zăpada în față. Îi era capul greu și se gîndea la Peter, pe care nu-l înțelegea. Fusese o petrecere de rămas bun și frate-său o stricase cu izbucnirea lui nebunească.

Se prezentă la cazarma din Greifswald și după-amiază se alinia în curtea cazărmii laolaltă cu ceilalți soldați destinați detașamentului de guarzi vamali. Un tînăr locotenent îi preda funcționarilor vamali. Stăteau în careu și se uitau la inspectorul vamal care îi lua în primire.

— Acum faceți parte din detașamentul de guarzi vamali, strigă inspectorul vamal, căruia i se înroșise fața de frigul aspru. Drepți !

Nu mai stăteau în poziție de drepți. Vorbeau între ei, își aprindeau țigări și își băteau joc de funcționarii vamali care îi treceau în revistă. Brusc, toți se metamorfozaseră.

— Acum s-a terminat cu pîinea cazonă, spuse cineva lîngă Gerhard.

Inspectorul vamal strigă pentru a treia oară „drepți !", dar nimeni nu mai asculta la el. Dispăruse orice urmă de disciplină. Gerhard se uită la vameșul care stătea în fața rîndurilor. Avea un chip roșu de bețiv, cu un nas ca o măciulie între obrajii lăsați.

— Schiorii alpini să iasă în față !

Gerhard ieşi în faţă. Nu avusese niciodată schiuri în picioare, dar mutra vameşului îi insufla încredere.

— Dumneata eşti schior alpin ?

— Da.

— Bine că măcar unul e, zise vameşul.

Gerhard trecu în spatele lui. Încă îl durea capul. Se gîndea la Peter, care-i luase cîntecul în nume de rău. Acum i se părea ciudat şi ridicol. Soarele roşietic de iarnă se ivi de după nori, aruncînd mănunchiuri de raze în curtea cazărmii, din care foştii soldaţi ieşeau rîzînd pe poartă, în urma vameşilor.

Era o zi ploioasă, cenuşie. Cazarma tanchiştilor părea ghemuită sub norii joşi, hăituiţi de vînt.

— Mizerabilă vreme de aprilie, zise subofiţerul înmînîndu-i lui Jürgen Schiemann biletul de voie.

Jürgen pocni călcîiele, salută şi ieşi în curtea inundată de ploaie.

Helene îl aştepta în spatele zidului care înconjura curtea. Venise de la Berlin şi se prezentase santinelei, însă nu fusese lăsată înăuntru. Regimentul de tancuri era pe picior de plecare şi Jürgen primise în mod excepţional învoire pentru această noapte.

— Mă, Schiemann, întinde-o repede, că drăguţei de-afară i-o fi trecut os prin os ! spuse rîzînd subofiţerul de gardă, în timp ce Jürgen ieşea pe poarta cazărmii.

Fusese concentrat în decembrie, la Berlin, la puţin timp după începerea semestrului şi de atunci o văzuse doar rareori pe Helene.

Acum îl aştepta la adăpostul copacilor, sub umbrelă, şi ploaia îi stropea pelerina albastră, transparentă. Îl privea cu ochii mari, iar Jürgen, cum o văzu, alergă spre ea.

— Helene ! exclamă el, strîngînd-o la piept.

Umbrela, uitată, stătea agăţată strîmb de umerii lor. Jürgen o ridică pe Helene în braţe, sus. I se păru mai uşoară şi mai graţioasă ca de obicei. Faţa îi era de o paloare străvezie, ca şi cum ar fi dormit prea puţin.

Pe la spatele lui Jürgen treceau soldați. Rîdeau în gura mare, dar el nu le auzea remarcile.

Stăteau obraz lîngă obraz sub castanii înmuguriți, din care picura ploaia. Părul Helenei scăpă afară de sub gluga neagră, revărsîndu-se pe umărul lui Jürgen, iar mîna ei mică, străbătută de vine albastre, apucă mînerul umbrelei.

— Jürgen, nu putem sta aici, șopti fata.

El o lăsă încet pe pămîntul ud de ploaie. Cum pelerina rămăsese agățată de catarama centironului lui Jürgen, izbucniră brusc în rîs. Apoi porniră în josul străzii. Ploaia stătuse. Norii se destrămară și pe acoperișurile gudronate și ude ale orașului începură să sclipească ici și colo razele soarelui.

— Am făcut rost de o cameră într-un mic hotel, zise Jürgen. Trebuie să ne comportăm ca și cînd am fi căsătoriți.

Helene se uită la el, fără să spună nimic. În mai împlinea douăzeci de ani, iar Jürgen era doar cu vreo cîțiva ani mai mare ; nimeni nu i-ar crede că sînt soț și soție.

Închise umbrela și zîmbi. Străzile strîmte ale orașului-garnizoană erau pline de soldați. Jürgen abia îi lua în seamă și saluta numai cînd n-avea încotro. Helenei însă i se părea că e bătută la stroi.

— Mergem imediat la hotel, Jürgen ?

El dădu afirmativ din cap. Nu putea s-o ia la braț. Era interzis. Așa încît mergea lîngă Helene, cînd pe marginea, cînd pe mijlocul străzii.

Se duseră întîi la gară ca să ridice geamantanul Helenei, apoi luară tramvaiul pînă la marginea orașului.

Hotelul de care vorbise Jürgen nu era decît un han, mic și nu prea curat. Deasupra ușii avea agățată o firmă de tablă, pe care era zugrăvit un urs cu labele întinse către cer. Cei doi tineri stăteau în fața hanului, priveau în sus la urs și se temeau să intre. Parcă ar fi fost niște copii. Nehotărîtă și ezitînd, Helene porni mai departe pe trotuarul de pe partea hanului ; Jürgen venea în urma ei, cu geamantanul în mînă.

— N-avem decît această unică noapte, Helene, zise el. Mîine dimineață la șase trebuie să fiu iar la cazarmă.

Îi ascunsese pînă acum faptul acesta, ca să n-o dezamăgească, dar orice minut de șovăială i se părea timp pierdut.

— Hai să intrăm !

Stăteau față în față și Helene îl privea gata parcă să plîngă.

— De ce trebuie să te întorci mîine dimineață ?

— Trebuie. Cred că plecăm.

— Dumnezeule ! E adevărat, Jürgen ?

— Da, spuse el, și adunîndu-și tot curajul, se îndreptă cu hotărîre spre ușa hanului.

Helene venea în urma lui, timidă și agitîndu-și umbrela, ca și cum ar fi vrut să-și ascundă astfel stinghereala.

Îi întîmpinară nori groși de fum și o umezeală lipicioasă, mirosind a bere. Jürgen se opri în ușă și pocni din călcîie. Vreo cîțiva subofițeri de la o masă se uitară la noii-sosiți. Cînd o văzură pe Helene, începură să rîdă cu neobrăzare, încît fetei îi venea s-o zbughească afară.

— Am reținut o cameră, zise Jürgen către hangiul care stătea în spatele tejghelei.

Și acesta se uita zîmbind cu nerușinare la Helene, în timp ce-și ștergea mîinile pe un șervet.

— E nevasta dumitale ?

— Da.

— Cine se însoară de tînăr n-are de ce se căi, spuse hangiul rîzînd.

Aruncă șervetul pe tejghea și o porni înaintea lor, pe lîngă masa subofițerilor puși pe glume. Jürgen smuci capul în sus către ei pentru salutul obligatoriu, ceea ce Helenei i se păru penibil. Se roșise toată, dar mergea repede după Jürgen pe scară, în sus.

— Păi, acum distracție plăcută, le ură hangiul, după ce descuie ușa unei camere cu două paturi.

În fața paturilor conjugale largi, semănînd cu cele țărănești, Helene se uita la pilotele îmbrăcate în pînză, ce se bolteau pînă aproape de tavan. Totul îi era penibil : subofițerii gălăgioși de jos, care jucau scat, hangiul care ieșise și camera rece și urît mirositoare.

O cuprinse deodată frica și rușinea. Jürgen are să înceapă iar cu gelozia lui chinuitoare, cum făcea totdeauna, de la acea întîie noapte petrecută împreună în casa tatălui lui, și ei îi era teamă de asta. Totul era mai searbăd, mai rece decît se așteptase și încîntarea revederii se risipi.

— Hai să plecăm de aici, Jürgen.

— De ce ?

— Prea miros toate a militărie. Tu nu observi ?

— Nu, zise el.

Veni lîngă Helene, o ridică în sus și o sărută. Era bucuros că o adusese aici. Acum nimeni nu l-ar mai putea alunga din camera asta.

Se așezară pe marginea patului, în fața ferestrei care dădea spre stradă.

Helene începu să povestească de acasă. Îi dete vești despre Walter, care se afla undeva pe linia fortificațiilor din vest, și despre Gerhard, care avusese un noroc nemaipomenit.

— Acum e guard vamal în Polonia, în Tatra. E bucuros că a scăpat de militărie.

— Îmi închipui. Gerhard însă a avut totdeauna noroc, zise el. Dar Peter cum o duce ?

— Nu știu, cred însă că e tare nenorocit.

Tăcură iar. Jürgen deschise fereastra și aerul cald de aprilie năvăli înăuntru. Se înserase. Larma de jos, din cîrciumă se înteți se. Un gramofon cînta „Vino înapoi." Totodată se auzeau voci stridente de femei și bocănit de cizme în tact de dans. Era sîmbătă — zi de permisie pentru soldații din garnizoană, cu excepția regimentului de tancuri al lui Jürgen.

— De ce n-ai făcut rost de o altă cameră ? întrebă Helene.

— N-a fost nimic altceva liber. Toate hotelurile sînt ocupate — și afară de asta, mi-a făcut rost de ea un camarad.

Helene tremura de frig și lui îi era foame, dar niciunul nu îndrăznea să iasă din cameră.

— Mai bine rabd de foame, decît să cobor acolo, zise fata.

Se afla pentru prima oară într-un „hotel". Se aștepta la orice și îi era teamă. Mai avea încă o bucată de pîine în

geamantan — pîine de pe drum ; se ridică și o scoase ca să i-o dea lui Jürgen.

Afară începu să plouă iar. Helene trase perdelele ; în cameră se făcu întuneric.

Jürgen ședea pe pat și povestea despre regimentul de tancuri, despre întîmplări cazone și spuse că au să plece pe linia fortificațiilor din vest. Nu observă că ea se dezbrăca.

— Probabil are să înceapă cu Franța, spuse Jürgen.

Jos în cîrciumă mușteriii cîntau, răcnind din toate puterile, „Asta a fost floarea-de-colț, o mică floare-de-colț", în timp ce din aparatul de radio se revărsa tot o muzică zgomotoasă ; apoi două voci feminine cîntară „Vin' la mine în noaptea asta !" Larma creștea din ce în ce, dar pe Helene n-o mai supăra.

Era tîrziu de tot cînd Jürgen începu s-o chinuiască din nou cu gelozia lui. Încă nu apucaseră să doarmă. O vreme larma din cîrciumă conteni. Helene era în brațele lui Jürgen și pilota groasă le alunecase aproape pînă la picioare. Îl asculta în tăcere.

— Nu mai pot suporta, Helene. Noapte de noapte mă frămîntă gîndul ăsta. Înțelege-mă.

Fata continua să tacă. Nu-l înțelegea. Ceea ce se întîmplase înainte de a fi fost a lui și căpăta acum pentru Jürgen o însemnătate din ce în ce mai mare, pentru ea fusese lipsit de importanță. Nu pricepea gelozia lui și-i ura întrebările sfredelitoare.

— De ce ai făcut-o ? De ce ? Ai fi putut să aștepți !

— Pe cine ? Pe tine ?

— Da, pe mine.

— Jürgen, te rog, încetează ! Povestea asta a fost complet lipsită de importanță. Atunci tu încă nu mă iubeai, iar acum mă chinuiești.

Tînărul se ridică, își sprijini coatele pe pernă și se uită la ea. Apoi vorbi cu glas domol, insistent și pasionat :

— Vreau să știu, Helene ; vreau să știu totul, fiecare ceas, fiecare minut, fiecare secundă petrecută cu el.

— Și de ce ? Ca să te chinui ! Ca să mă chinui !

— Pentru mine nu e lipsit de importanță, șopti Jürgen. Pentru mine nu.

Fata nu răspunse. Nu-i va spune nimic. De altfel nici nu știa ce să-i spună. Totul fusese mai simplu și mai lipsit de însemnătate decît i se părea lui. Întoarse capul într-o parte, fixînd tăcută peretele alb-murdar al camerei. Jürgen o chinuia. Helene voia să-i spună cît e de fericită — abia prin el devenise femeie — dar n-ar înțelege-o niciodată.

Acum găsea insuportabilă gălăgia din cîrciumă. Pe coridor răsunau pași grei. Se auziră bătăi în ușă.

— Cine doarme aici ?

— Două păsărele, domnule plutonier.

O femeie rîdea. În odaia de alături un bărbat cînta cu voce joasă. Se auzi clipocit de apă, iar un glas de femeie zise :

— Nu face atîta zgomot, dragă !

Acum parcă răzbăteau voci din toate odăile. Helene auzea pretutindeni apa clipocind. Deodată își dădu seama unde se află. Speriată, țîșni în sus.

— Trebuie să plecăm, Jürgen. Imediat.

El nu pricepea de ce, dar Helene sări jos din pat și începu să se îmbrace.

— De ce m-ai adus aici ?

— Dar ce s-a întîmplat ?

— Cum ai putut să faci una ca asta ? zise ea aprinzînd lumina. Se îmbrăca repede, cu mișcări împrăștiate, inutile.

— Plec, iar tu ai să vii după mine. Plătești și-mi aduci geamantanul.

Pe chipul fetei se citea dezgustul, teama, dar în același timp se vădea și ceva din energia moștenită de la bătrîna doamnă Lorenz. Jürgen se ridică.

— Rămîi aici, Helene.

— Nu, asta nu-mi poți cere.

Nu-i făcu reproșuri că nu se pricepuse să aranjeze lucrurile mai bine. Își trecu pieptenele prin păr, își aruncă pelerina pe ea și deschise ușa. Între timp larma devenise insuportabilă. Pe coridoare se auzeau răcnind oameni beți.

— Nu pleca singură, zise Jürgen, dar ea nu-l ascultă și dispăru.

Cobora scara. Un beţiv îi ieşi în cale şi se opri, holbîndu-se la ea.

— Cu tine cît costă, puicuţo ?

Helene trecu fuga pe lîngă el.

— Ce faci mutre, capră trufaşă ! strigă beţivul în urma ei.

Se strecura printre mesele din cîrciumă. Iar se dansa. Deasupra perechilor plutea un abur palid, albăstrui. Helene nu ridica ochii. Un plutonier puse mîna pe ea şi vru s-o tragă la masa lui, dar îl pocni peste palmă. Şi hangiul îi strigă ceva, fata însă smuci uşa şi fugi în stradă.

Ploaia încetase cu totul. Se lumina de ziuă. Aerul era rece, dar proaspăt, mirosind a început de primăvară. Helene se înfăşură mai strîns în pelerină şi-l aşteptă pe Jürgen, care aduse tot ce uitase ea.

Mergeau tăcuţi pe străzi, fără nici un ţel. Cînd, în sfîrşit, dădură de parc, se luminase bine. Jürgen se trînti pe o bancă. Uniforma îi era boţită. Helene se aşeză alături, iar el puse geamantanul la picioarele fetei ; de amărît ce era, începu să înjure milităria. Pînă la urmă se linişti. Arăta însă obosit.

— Dormi un pic, zise ea.

— Unde să dorm ?

— Aici, spuse Helene, arătîndu-i umărul.

Tînărul îşi lăsă capul să cadă pe umărul Helenei. Apoi fata simţi că Jürgen adormise. Îşi întinsese picioarele, trupul îi era puţin răsucit, respira adînc şi ritmic. Helene se gîndea la gelozia de neînţeles cu care o chinuia. De după copacii din parc răsări soarele. Helene şedea liniştită, cu ochii deschişi şi-şi privea iubitul. Uită de timp. Soarele se înălţa pe cer, dar abia cînd timpanele îi fură izbite de nişte glasuri răguşite, ridică speriată ochii.

— Biletul de voie, zise plutonierul.

Era o patrulă a Wehrmachtului. Helene văzu uniformele cenuşii, cu bentiţă neagră, plăcuţa de pe pieptul plutonierului şi mutrele în aşteptare, privind toate fix la Jürgen.

Acesta se ridică clătinîndu-se şi pocni din călcîie. Plutonierul se uită la biletul de voie.

— De mult trebuia să fii la cazarmă, soldat. Ai depășit învoirea cu o jumătate de oră. Și afară de asta, știi doar ce se întîmplă cu regimentul dumitale.

— Da, domnule plutonier.

— Prin urmare, întinde-o la cazarmă. Iar dama las-o dracului. Haide, trap!

Jürgen se întoarse. Dădu tăcut mîna cu Helene. Ea stătea buimăcită în fața lui și nu putea pricepe ce se întîmpla. Ura mutrele astea care ieșeau din gulerele uniformelor și plăcuța de pe pieptul plutonierului. „Dama", zisese el.

Se opri pe alee, amețită, parcă ar fi fost bătută.

— Jürgen, șopti ea.

Îl văzu îndepărtîndu-se între soldații din patrulă, cu pași greoi, cu umerii ridicați. Helene nu plînse. Abia cînd nu mai putu să-l vadă își trecu mîna peste ochi, cum făcea totdeauna cînd era emoționată.

Într-o seară caldă de aprilie Erna urca pe drumul spre școală. Peter lucra în grădină. Îngenunchease cu grebla în mînă în fața unui strat și părul negru îi căzuse pe față. Auzindu-se strigat, se întoarse.

— Erna! De unde vii?

Erna se afla între tufișurile înflorite de bobițel; văzînd-o, Peter sări în sus și alergă în întîmpinarea ei.

Dar cînd îi dădu bună ziua, ea nu rîse. Fața îi era serioasă, ca și cînd se întîmplase ceva — și deodată începu să plîngă.

— Trebuie să pleci, Peter. Imediat. La noapte chiar.

— Ce s-a întîmplat, Erna? întrebă el scuturînd-o de umeri.

Lacrimile, fața descompusă a femeii îl tulburau; dar se simți din nou atras de ea.

— Iar n-ai putut să-ți ții gura.

— Și d-aia ai venit tu?

— Da, Peter.

În sfîrșit înțelese. Se sperie. Trăncănise iar la școală, la adunări, și cu vreo cîteva zile înainte se îmbătase și, dînd frîu liber unei mînii absurde, se pornise să peroreze, întrebuințînd cuvinte primejdioase.

Erna stătea în fața lui, plîngea și-și ștergea ochii cu batista.

— Încă în noaptea asta trebuie să pleci. E de rău. Mai rău ca atunci.

— De unde știi ?

— Treaba mea.

Peter simțea că-l gîtuie o spaimă paralizantă. Știa ce-nseamnă spaima. O trăise deseori dimineața, cînd auzea afară pași apropiindu-se de clădirea școlii.

— Și cînd, cînd vin ? întrebă. Ai aflat și asta ?

Erna scuturâ din cap. În ochi i se citea teama pentru el. Îl iubea. Era o iubire telurică, senzuală, plină de dorințe.

Privirea lui Peter lunecă pe fața femeii, pe buzele ei cărnoase și pe pielea-i albă.

— Ai aflat de la șeful organizației locale ?

— Da.

— Tot te mai ții cu el ? strigă Peter.

Mușchii feței îi zvîcneau nebunește. Îl ura pe șeful organizației locale, o ura pe Erna care-i venise în ajutor. Se dădu un pas înapoi.

— Pleacă de aici ! zise în cele din urmă, apoi se răsuci pe călcîie și intră în școală pe ușa din dos.

Erna îi părea dezgustătoare. Se duse în bucătărie, unde începu să se spele pe mîini. Pe dalele coridorului răsunau pași și Erna se ivi în ușă. Peter însă nu se întoarse.

— Am un plan, îi zise ea. Am fost la șeful organizației locale. Și dacă totul va merge bine, mîine vei fi într-un sanatoriu.

Peter se ștergea pe mîini cu un șervet agățat deasupra mașinii de gătit. Auzind ce spune, săltă capul și o privi.

— Ce tot vorbești ? Într-un sanatoriu ?

— Într-un sanatoriu de boli nervoase.

— Dar sînt perfect sănătos. Ce să caut acolo ?

— Ca să nu-ți mai poată face nici un rău, zise ea.

Zîmbea, dar ochii îi erau umezi de lacrimile ce izbucneau mereu.

— Ai să mergi, Peter ?

— Nu.

— Te rog ! Te rog ! Trebuie s-o faci, șopti ea timid și rugător.

Se apropie și-și încolăci brațele pe după gîtul lui. Peter nu se împotrivi — era teama care-l năpădea iar și dorul de căldura pe care numai ea putea să i-o dea. Era singur, și numai Erna venise să-l ajute. Walter, fratele lui, era departe, undeva pe linia fortificațiilor din vest, și Peter nu se gîndi la el cînd o trase către sine.

— Și ce trebuie să fac, Erna ?

— Tu nu trebuie să faci mai nimic. Lasă în seama mea. La noapte aduc un medic, care are să te consulte și are să te interneze într-un sanatoriu.

— Un medic ? întrebă Peter.

— Da. Am și vorbit cu el. E totul aranjat.

Pentru Peter era de neconceput ce spunea Erna. Ea își lăsase acum capul pe umărul lui, astfel că-i simțea mirosul greu și gras al părului, căldura feței și umezeala buzelor care-l sărutau.

Peter se gîndi la maică-sa, care nu trebuia să afle nimic, și la tatăl său, care era, ca și el, împotriva războiului. Bătrînul ar înțelege totul.

— Cei de acasă știu ceva, Erna ?

— Nu.

— Și ce ai spus cînd ai plecat încoace ?

— Că vin la tine în vizită. Atît, și nimic mai mult !

Tăcură iar. Afară, în fața ferestrelor, se întuneca. Prin ușa deschisă a bucătăriei pătrundea aerul cald al serii, broaștele începuseră să orăcăie în stuful de jos, de pe haff, și o voce de fată se auzea cîntînd. Era un glas subțire și răgușit ce se înălța în văzduh și se întrerupea brusc, pentru ca să se înalțe din nou.

— E Fieten. Ea cîntă totdeauna la ora asta, zise Peter.

Ieșiră din bucătărie în fața școlii și priviră în jos, spre apă. Era limpede și liniștită. Vreo cîțiva pescari trebăluiau la bărci, iar fata continua să cînte.

— Nu e în toate mințile, spuse Peter.

Acum acest lucru i se părea sinistru. Era o seară calmă, parcă n-ar fi fost război. Deasupra casei șefului organizației locale spînzura de o prăjină lungă de fier drapelul cu zvastica. Peter o cuprinsese pe Erna cu brațul ; acum apăsarea mîinii lui deveni și mai stăruitoare.

— Erna, nu pot răbda una ca asta.

— Ai s-o scoți tu la capăt. Dimineață la cinci trebuie să plecăm — cu primul tren. Dar trebuie să ieșim din casă mai devreme, ca să nu pună mîna pe tine.

— Da.

— Și apoi, la sanatoriu, să baţi cîmpii, zi de zi. Făgăduiește-mi.

— Da, ca Fieten. Nici ea nu e-ntreagă la minte.

Erna îl privea zîmbind.

— Va să zică pot să mă duc să-ți fac geamantanul.

Ochii ei înotau în lacrimi. Peter îi luă batista din mînă și le șterse.

Mergînd încet, se întoarseră în casă.

Medicul veni tîrziu și vizita nu dură decît vreo cîteva minute. Era un bărbat calm, mai în vîrstă, și îi dădu lui Peter toate instrucțiunile pe care le socotea necesare. Erna stătea lîngă ei.

Îl privea ba pe doctor, ba pe Peter drept în față, și de fiecare dată cînd medicul spunea ceva, izbucnea în suspine.

— Nu plîngeți. Are să decurgă totul bine.

— Ah, dacă nu ne-ați fi ajutat dumneavoastră ! zise Erna, privindu-l pe medic cu ochii împăienjeniți de lacrimi. Era o privire lungă, îndurerată, senzuală. Medicul căta însă în lături.

— V-a mai ajutat încă cineva. Mai mult decît mine.

— Da, știu, șopti Erna.

Îl conduse pe doctor, care îi ură să iasă totul bine. Peter rămăsese în fotoliu, înmărmurit, cu gîtlejul sugrumat, și abia cînd se întoarse Erna șopti :

— Cum ai reușit una ca asta ?

— E un om de treabă, gîndește la fel ca tine, spuse ea. La fel de scrîntit. Ah, fi-v-ar politica să vă fie !

I-o spuse fără să-l privească, în timp ce se apleca din nou asupra geamantanului pe care i-l pregătea. Peter ședea în spate și se uita la fusta Ernei, care-i dezvelea nuca genunchiului. Se ridică încet și se apropie de ea.

— Lasă. Trebuie să ne grăbim. Cu cît plecăm mai repede, cu atît mai bine, spuse Erna.

Nu se făcuse încă ziuă cînd părăseau școala. Era o noapte de primăvară caldă, uscată. Peter ducea geamantanul. Coborau colina, pe lîngă ferestrele întunecate ale ca-

selor de pescari. Luna nouă, spînzurînd ca o seceră departe, spre asfințit, deasupra haffului, atingea cu vîrful de jos orizontul. Ieșiră din sat și se opriră pe un tăpșan.

— Aici putem aștepta, zise Erna.

Școala rămăsese de partea cealaltă a colinei, în noaptea clară. De aici puteau vedea casele din sat, ale căror acoperișuri gudronate luceau sticlos sub razele lunii. Peter puse geamantanul jos, iar Erna își scoase mantaua și o întinse pe iarba umedă a pajiștii.

În spatele lor începea pădurea de pini, iar în față țărmul cobora abrupt spre apă. Erna se așeză pe manta. Peter ședea pe geamantan și privea peste haff. Era o vreme calmă, iar războiul era ireal de departe și nici unul nu se gîndea la el.

— N-am să te mai văd mult timp, Erna.

— Nu.

Se ridică de pe geamantan și se așeză lîngă ea pe manta. O cuprinse cu brațul și Erna se lipi și mai strîns de el, ca și cînd i-ar fi fost frig.

— Nu te gîndi la Walter, șopti ea, și nici la celălalt. Doar pentru tine am făcut-o.

— Da, dar Walter e fratele meu.

— Și bărbatul meu, zise Erna.

Îi trase capul la pieptul ei. Pielea era albă și mătăsoasă și din rochia pe jumătate descheiată se răspîndea miros de Chanel, iar Peter îl uită pe fratele său Walter, care în vremea asta se afla în spatele unei palisade, pe linia fortificațiilor din vest, și urmărea cu privirea dîrele luminoase ale trasoarelor infanteriei franceze.

— Uită, o auzi Peter spunînd, în timp ce se lăsa să alunece pe spate și-l trăgea peste ea. Spre asfințit, secera lunii se cufunda în haff, iar în spatele coroanelor de pini, spre răsărit, cerul începea să se rumenească. Prin tufiș zbura o gaiță. Pajiștile miroseau a zori de zi și o boare trecea peste apă, unduindu-i suprafața. Nimeni n-are să afle, șopti ea. Nimeni.

Peter auzi glasurile pescarilor, care jos, în sat, coborau dis-de-dimineață la bărci.

— Mă iubești ? întrebă ea.

— Nu știu.

O rață sălbatică începu să măcăie printre trestiile de pe haff, bătu din aripi și-și luă zborul, însă Peter n-o auzi. Pescarii ieșeau cu bărcile, vîslind alene în lumina purpurie a zorilor. Și nici unul dintre ei nu văzu geamantanul care sta uitat pe tăpșan.

Era seară. Walter Lorenz suia către gara din spatele frontului. Ea se afla în afara razei de acțiune a artileriei franceze ; numai cîteodată, noaptea, trăgea într-acolo, izolat, un tun cu bătaie lungă, dar fără succes. Pînă acum, războiul fusese o jucărie pe linia fortificațiilor din vest. Walter ura acest război în joacă : era neinteresant, nici măcar nu-i gîdila nervii. În fiecare zi făceau instrucție și în fiecare săptămînă aveau inspecții. Acum Walter era instructor. Se răzbuna pentru tot ce îndurase. Cu aceeași brutalitate. Solicitase pentru a treia oară permisie și de data aceasta i se acordase.

Mergea pe sub copacii de pe șosea. Era o seară calmă. Mireasma florilor de măr se împletea cu mirosul primăvăratic al ogoarelor. Walter se gîndea la Erna și la felul în care avea să se răzbune pentru tot ce făcuse ea între timp. Nu-l vedea pe subofițerul Kalmein, care se apropia din direcția opusă. Abia cînd acesta ajunse lîngă el, îl observă.

— Aha, Kalmein !

Subofițerul nu spuse nimic. Se opri și Walter se uita țintă la tuleiele roșii de sub nasul lui și la bărbia rasă prost. Kalmein încercă să treacă pe lîngă Lorenz, dar acesta îl apucă vîrtos de mîneca tunicii.

— Noi doi avem o răfuială, zise el.

Puse jos bagajul și se uită pe șosea, la vale. Nu se zărea nimeni.

— Știerje-o, Lorenz ! zise Kalmein încordîndu-se, dîndu-și aere milităroase și fixîndu-l pe Walter ca și cînd s-ar fi aflat în curtea cazărmii. Lorenz însă ridică mîna și-l pocni în față.

— Na ! zise el. Pentru atunci.

Subofițerul făcu un pas înapoi și se aplecă, dar înainte de a se putea apăra, Walter îi și dăduse un picior în boașe.

— Porcule ! strigă Kalmein gemînd și, încovoindu-se, porni împleticit către arborele din spatele său.

De pe o creangă îi căzură pe față și pe uniformă vreo cîteva flori. Walter urmări cu privirea florile alb-roșcate, care, alunecînd de pe uniformă, se opriră în dreptul cizmelor lui Kalmein.

— Cu bine, zise el.

Își luă bagajul și, trecînd pe lîngă subofițer, porni pe șosea înainte. Furia i se potolise tot atît de repede cum izbucnise. Kalmein n-are să-l raporteze. Nici el nu-l raportase atunci. Erau chit.

Dar mai era Erna — și are să se răzbune și pe ea. Se dusese iar la Peter în sat și era sigur că îl înșela cu frate-său.

A doua zi seara, cînd ajunse acasă, bătrîna Lorenz se afla în curte, ținîndu-și mîinile sub șorțul albastru cu dungi albe. Pe față i se citea bucuria revederii. Își pusese capul pe pieptul lui, sub nasturele de sus al uniformei. Era mai scundă ca Walter și acesta se aplecă s-o sărute.

— Erna unde e ?

— E sus. Nu se aștepta încă să vii.

— Așa ? ! zise el.

Îi dădu drumul din brațe și, trecînd pe lîngă maică-sa, intră în casă. Își lăsase bagajul lîngă bătrîna care acum privea după el, ștergîndu-și ochii cu șorțul albastru.

Walter urcă scara în goană. Fără să bată, trînti de perete ușa odăii de toate zilele.

— Erna !

Nevastă-sa ședea în apropierea picupului deasupra căruia era agățat portretul lui în uniformă SA. Alături erau flori care miroseau îmbătător. Prin ușa deschisă a balconului pătrundea mirosul sărat al mării. Erna era ocupată cu manichiura. Văzîndu-l, sări în sus și tot ce avea în poală se împrăștie pe jos.

— Ai venit ?

— Am venit. Nu-ți convine ?

— Walter, te-am așteptat atîta ! În fiecare zi, în fiecare noapte.

— Adevărat ?

— Adevărat. A fost tare greu. Îngrozitor de greu.

Din ochi îi picurau lacrimi, care alunecau pe obraji și se adunau în jurul gurii. Walter încercă să i le șteargă cu un sărut. Apoi, cuprinzîndu-i coapsele cu mîinile, o ridică în sus, în timp ce Erna se uita zîmbind la el, în jos. I se părea mai atrăgătoare ca oricînd.

Își aminti însă de scrisorile Gertrudei Baumann și-și desfăcu brațele, iar ea, pierzîndu-și echilibrul, se lovi de perete. Un vas de flori căzu jos și apa se împrăștie pe covor.

— Și ce e cu Peter ? întrebă Walter domol, accentuînd fiecare cuvînt, astfel că Erna simți cum se dezlănțuie mînia lui năvalnică.

Se aplecă după vaza răsturnată și aranjă din nou florile, care căzuseră pe jos.

— Ce e cu Peter, vreau să știu ? !

— Ce să fie cu el ? De ce întrebi ?

— Fiindcă am toate motivele să întreb !

— E într-un sanatoriu.

Erna puse vaza la loc, se apropie de Walter și-și încolăci brațele pe după gîtul lui.

— Ești gelos ?

Îi venea s-o bată pentru întrebarea asta. Orice cuvînt al ei îl scotea din fire.

— Peter e într-un sanatoriu. A avut un șoc nervos, zise Erna. L-am ajutat să se interneze.

În urechi îi vibra vocea ei profundă, tremurînd de surescitare. Nu înțelegea ce se întîmplase. Totul îi părea inteligibil și totuși știa că femeia îl înșală.

Se auziră bătăi în ușă. Era bătrînul Lorenz. Avea în mînă bagajul fiului său pe care îl puse într-un colț, lîngă ușă. Apoi rezervat, ceremonios și fără căldură, îi ură bun venit lui Walter.

— Haideți jos. Vă așteaptă mama cu masa. A venit și soacră-ta.

Se duseră jos. Mama Ernei se și așezase la masă. Era o femeie durdulie, îmbibată de mirosul de pește din port, avea o față roșie și plină de prospețime și gura i se mișca într-una. Povestea despre fiica ei Karla.

— Închipuiți-vă, Karla s-a înscris voluntară în Wermacht, ca telefonistă auxiliară. Și-acuma pleacă în Polonia ; și Gerhard al vostru e tot în Polonia.

— Da, la detașamentul de guarzi vamali din Tatra, zise doamna Lorenz.

— Karla cred că pleacă la Cracovia. Dar poate să se ducă s-o vadă acolo.

— Da, poate, zise doamna Lorenz.

Walter mînca în tăcere, fără să asculte la flecărelile soacrei sale, care vorbea despre Jürgen Schiemann și spunea cît de mult îl iubise Karla odată.

— Acuma Jürgen vorbește cu Helene, zise ea, în timp ce se uita la bătrîna Lorenz, ca și cînd ar fi vrut ca aceasta să-i confirme spusele.

Dar doamna Lorenz tăcea de parcă n-ar fi auzit nimic.

Walter ședea tăcut. Nu-l interesa sora Ernei. Era altfel decît nevastă-sa — o blondină frumoasă, rece. Odinioară fusese prima dragoste a lui Jürgen Schiemann ; ba și fratele său Gerhard îi dăduse pe-atunci tîrcoale. Acum el era în Polonia, în detașamentul de guarzi vamali, iar Jürgen Schiemann la tancuri. Totul se schimba, dar lui puțin îi păsa. Se uita într-una la Erna, care nu se grăbea ; i se părea că anume tărăgănează totul.

Se făcuse tîrziu. Erna vorbea cu maică-sa, ca și cînd nu el, ci ea venise în permisie.

— Am plecat, sînt obosit, spuse. Călătoria cu trenul a fost afurisit de lungă.

Se duse pînă la ușă fără să-și ia rămas bun. Abia acolo se întoarse și zise :

— Noapte bună.

O dorea pe Erna. Abstinența de atîtea luni îi întărîtase dorințele pînă la limita suportabilului, dar în același timp își ura nevasta și voia s-o chinuie.

Într-un tîrziu Erna veni sus. Walter o auzise luîndu-și rămas bun de la maică-sa. Apoi pașii ei răsunaseră pe coridor. El ședea pe balcon, cu tunica descheiată. Își scosese cizmele și le azvîrlise neglijent într-o parte.

— De ce vii abia acum ? Crezi că am să te aștept o veșnicie ?

Se ridică, o apucă de braț și o înghesui în perete. Ea stătea tremurînd în fața lui, cu buzele întredeschise, temîndu-se parcă de izbucnirea ce avea să urmeze.

— Dacă nu-mi spui adevărul, te arunc pe fereastră! strigă Walter cu fața roșie de mînie.

Ernei îi era frică de ochii lui și se feri de ei, privind pe fereastră, afară, marea care, sub razele lunii, părea de plumb. Se gîndi la Peter, la secera lunii de deasupra haifului și la dimineața care pentru ea rămînea de neuitat.

— Și ce e cu Peter? De ce a avut un șoc nervos? Din vina ta?

Erna nu răspunse nimic. Privirea îi era fixă, îndreptată asupra mării adormite. N-are să-i spună de ce se afla Peter în sanatoriu. Walter era un adept al sistemului politic pe care Peter îl ura, și cu toate că ei îi era indiferentă orice politică, nu voia să-l trădeze.

Mînia lui n-o impresiona. Știa că are s-o bată și că ea va primi totul fără să se apere. Tăcea.

Expresiile lui degenerară și deveniră obscene.

— Ești o tîrfă; atît și nimic mai mult!

Îi dădu drumul din strînsoare, o lovi în față și ea simți lovitura din creștet pînă în călcîie. Stătea la perete, cu mîinile la spate și-i întindea fața. Nu plîngea, cum făcea altminteri totdeauna. Nu voia să plîngă. Abia cînd simți sînge pe buze, sînge cald, curgînd șiroaie, începu să tremure iar.

— Acum e rîndul meu, înțelegi? striga el.

Erna nu mai vedea marea. Walter îi sfîșie bluza albă de batist, pe care o îmbrăcase pentru primirea lui, și o aruncă într-un colț al camerei. Rupse de pe ea tot, lăsînd-o goală pînă la brîu, și atunci o săltă deodată în sus și o duse dincolo, în dormitor, unde o aruncă pe pat. Perna se înroși de sîngele care îi mai curgea din nas, dar ea nu mai știa ce se întîmplă. Îndura ca în vis brutalitatea lui și îl iubea din nou.

— Walter, nu e nimic adevărat; nimic nu e adevărat, șoptea ea. Numai pe tine te-am așteptat, mereu.

Bărbatul știa că minte. Dar puțin îi mai păsa, acum, cînd se răzbunase.

Dimineața cineva bătu în ușă. Prin ferestrele deschise se vedea strălucind soarele. Walter se ridică în sus și trase cuvertura pe Erna, care, istovită, dormea. Auzi glasul tatălui său.

— Vino înăuntru tată. Ce s-a întîmplat?

În ușa întredeschisă apăru chipul bătrînului.

— Trebuie să pleci. Numaidecît. A început în Franța.

— Ce a început?

— Războiul, zise bătrînul Lorenz și, întorcîndu-se, ieși pe ușă afară.

Începuse ofensiva din Franța. În urma tancurilor se învolbura un nor de praf, care se lăsa apoi jos, departe, în cîmpie. Era căldură mare, uscăciune și Jürgen Schiemann simțea pe buze pulberea de nisip din aerul învîrtejit. Stătea în gura de acces a turelei unuia dintre cele trei tancuri care urmau o unitate de infanterie motorizată în înaintare.

— Dunkerque, zisese cineva. Ne ducem la Dunkerque.

Lui Jürgen îi era indiferent unde se duc. Gîndurile lui erau la Helene, pe care n-o mai văzuse din dimineața aceea de aprilie. Ea îi trimisese scrisori, multe scrisori, dar niciodată nu cuprindeau un cuvînt despre unicul lucru care-l interesa; niciodată nimic despre acel trecut prin care se credea înșelat. Zilnic îi stăruia Helene în gînd și indiferența lui față de treburile militare era indiferența disperării. Nu vedea ce se întîmplă în jurul lui. Șoseaua pe care înainta batalionul purta semnele retragerii inamice. În șanțuri zăceau aruncate arme, căști, gamele. Stîrvul unui cal se prăjea în soarele de amiază, cu picioarele întinse în aer ca la galop. Prizonieri englezi treceau prin șanțuri cu mîinile ridicate sus, la spate, cu fețele prăfuite și murdare. Veneau în grupuri mici și mergeau mereu mai departe, înapoi, pînă cînd îi înghițea norul de praf. Un general german trecu spre primele linii. Jürgen urmări cu privirea casca de oțel, care i se bălăbănea pe cap, cînd automobilul înainta prin hîrtoapele de pe șosea. Arăta ciudat și ridicol. În față se trăgea. Focuri de armă, care izbuc-

neau izolat. Generalul se întoarse. Casca nu i se mai bălăbănea pe cap. Jürgen salută, dar generalul nu-l luă în seamă.

În față se trăgea iar. Batalionul venise în contact cu inamicul. Autovehiculele infanteriei din fața lui se opriră.

— Coborîrea, marș ! li se ordonă.

Îi văzu pe infanteriști sărind din camioane, adunîndu-se pe grupe și pornind fuga înainte. Lui Jürgen îi făceau impresia unor soldați de plumb de pe un teren de joacă. În față, totul se desfășura automat și calm. Împușcăturile deveniră mai violente. Se întețeau de ambele părți. Auzea țăcănitul mitralierelor care-și reglau tirul. Se așeză pe marginea gurii de acces a turelei, cu casca la urechi, în așteptarea ordinelor.

— Mă, Jürgen, am putea să coborîm și să ne întindem la soare, zise cineva de jos, din tanc.

Era șoferul tancului, Eschermann, instruit o dată cu el — un flăcău mic și îndesat, electrician de meserie, care aproape totdeauna rîdea și pe care Jürgen îl simpatiza.

Acum soarele dogorea năprasnic deasupra tancurilor. Jürgen se uita la umbra copacilor care se ridicau într-un pîlc pe cîmp și-l împiedicau să vadă în față. Vreo cîțiva sanitari trecură purtînd un om pe o brancardă. Apoi se succedară mai mulți sanitari și tot mereu mai multe brancarde. Nici unul dintre răniți nu se văita. Zăceau cu chipurile galbene ca ceara, acoperiți pînă la gît cu paturile de cal, și gemeau ușor. La unii paturile erau trase pînă peste cap. Aceștia erau morți.

În față împușcăturile încetară pentru o clipă. Urmă o liniște paralizantă. Jürgen avea impresia că de partea cealaltă, în copaci, începuse să cînte o pasăre, dar văzu numai vreo cîteva ciori care zburau în spate, fîlfîind cu bătăi largi de aripi. Se uită după ele, la fel cum se uitase după prizonierii englezi și după general. Simțea că i se lipiseră ochii de sudoare și murdărie.

Împușcăturile izbucniră din nou, acum mai violente și mai rapide, ca și cînd le-ar fi fost necesar răgazul de liniște ca să se întețească. Iar începură să sosească sanitari purtînd răniți și morți înapoia frontului. Totul părea că decurge în ordine, ca pe un teren de instrucție. Jos în

tanc, Eschermann dormea. Jürgen îl auzea sforăind. Tunarul-ochitor Müller, student ca și el la Politehnică, începu să înjure.

— Cît să mai așteptăm aici ? E de-a dreptul plictisitor.

Jürgen nu răspunse nimic. Aștepta ordine. În față începuse acum un foc greu de branduri. Venea din partea inamică. Mitralierele germane trăgeau ca turbate.

Jürgen se gîndea la Helene. Mereu aceleași imagini — de care nu se putea elibera. Așa încît auzi ordinul abia cînd fu repetat a doua oară în cască.

— Tancurile înainte ! Executarea !

Trase deasupra capului capacul gurii de acces a turelei și-l închise, dădu cîteva ordine și tancul porni înainte, pe lîngă autocamioanele goale, care adăstau.

Jürgen nu era încordat de loc ; era cuprins doar de o imensă indiferență, plină de așteptare.

Privea prin fanta-vizor șoseaua cenușie, acoperită cu pietriș, care venea în întîmpinarea tancului, ce mergea din ce în ce mai repede. Focul se apropia. Văzu în șanțuri soldații cu căștile lucind mat în soare. Văzu colina, care se ridica lin la orizont, lanuri de grîu, ogoare verzi, iar în spatele lor, pe vîrful rotunjit al colinei, pomi înfloriți. Acolo erau cuiburile mitralierelor inamice. Iar dincolo, în vale, se aflau, desigur, amplasate brandurile.

Tancul părăsi șoseaua și pătrunse pe ogoare. Jürgen dădu comenzile. Auzi glasul tunarului-ochitor, care repeta distanța.

— Foc ! strigă Jürgen.

Trăgea pentru prima dată în oameni, dar nu avea conștiința acestui act. Unul dintre pomii înfloriți de dincolo, de pe vîrful colinei, se ridică în aer, apoi căzu la pămînt. Proiectat pe orizont, un soldat englez stătea în picioare, cu brațele în sus, desfăcute. Casca plată îi alunecase pe ceafă. Se clătină, se frînse și căzu peste trunchiul pomului.

— Lovitură în plin, zise tunarul-ochitor.

Lui Jürgen i se transmiteau noi ordine. Trebuia să urce pe colină și să treacă peste cuiburile de mitraliere, fără să mai tragă mult. Șenilele demarară și tancul începu să-și croiască drum în sus. Focul brandurilor și al mitralierelor devenise și mai puternic. Jürgen se îndreptă către cel de

al doilea cuib de mitraliere. Pomii cu crengile înflorite se apropiau de el. Acum focul mitralierelor ciocănea în carcasa tancului ca mii de absurde înțepături de ace. Ajunseră în vîrful colinei, care pe povîrnișul celălalt cobora lin. Jürgen putu recunoaște în vale pozițiile brandurilor inamice. Tancul se întoarse și se îndreptă către cuiburile de mitraliere încă existente. La apropierea lor soldații englezi săreau în sus și Jürgen avea impresia că țopăiau înaintea tancului. Soarele sclipea în fața ochilor. Trecură peste un pom, în spatele căruia era o mitralieră în poziție, și șenilele zdrobiră florile albe și le presară adînc în pămînt.

Apoi nu mai veni nici un ordin. Tancul stătea pe vîrful rotunjit al colinei și focul brandurilor era îndreptat asupra lui. Jürgen vedea soldații englezi din vale fugind prin lanurile de grîu. Tancul se puse din nou în mișcare. Eschermann pornise fără să aștepte vreun ordin. Jürgen nu zise nimic. Îi era indiferent încotro merge tancul. Indică din nou distanța, așa cum învățase, și începură să tragă asupra pozițiilor brandurilor inamice.

— Foc ! ordonă Jürgen laconic.

El nu împărtășea emoția surdă care-i cuprinsese pe toți. Privea la plopul care, din mijlocul ogoarelor, își întindea brațele lungi și melancolice către cer. Nu putu recunoaște ce sărise în aer în spatele copacului.

Tancul înainta într-un tempo sporit. Jürgen îl auzi pe tunarul-ochitor strigînd și pe Eschermann zicînd :

— Imediat pătrundem în pozițiile lor.

O spunea cu glas apăsat și răgușit. Jürgen nu-și dădea seama ce se întîmplă. Totul își pierduse sensul. Plopul începu să crească în fața lui, mai mare, din ce în ce mai mare. Nu mai vedea crengile — doar trunchiul. Deodată se simți o smucitură cu recul și Jürgen fu aruncat cu fruntea de fanta-vizor. Îl învălui o pîclă întunecoasă, mirosind a benzină.

— Foc ! murmură el. Foc !

Auzi și glasul lui Eschermann strigînd :

— S-au dus dracului șenilele !

— Afară de aici ! Afară ! striga tunarul-ochitor.

Jürgen izbi în capacul gurii de acces a turelei și-l deschise. Deasupra lui era cerul — o liniște adîncă — și putu

să vadă frunzele verzi ale plopului. Stăteau neclintite în aer.

Sări din turelă. Deodată, pe deasupra lui se auzi un zumzet șuierător. Parcă sfîșia aerul în mii de bucăți. Jürgen se aruncă la pămînt lîngă tanc. Nu putea să vadă unde cădeau proiectilele artileriei, dar le simțea după zguduirile pămîntului. Soldații englezi se apropiau pe după plop. Țîșneau din lanul de grîu și alergau către el. Nu știa dacă veneau ca prizonieri ori ca atacatori. Jürgen avea pistolul automat culcat pe antebraț. Sări în sus, îl fixă în dreptul pîntecelui și începu să tragă în soldații care se apropiau în fugă.

— Ești nebun ? strigă cineva lîngă el.

Era vocea lui Eschermann. Jürgen nu știa dacă e nebun. Îl cuprinsese o furie absurdă. Se gîndea la Helene. Credea că are s-o piardă înainte de a o putea iubi — și trăgea.

Văzu soldații englezi retrăgîndu-se, îl văzu pe unul împleticindu-se, răsucindu-se și căzînd în lanul de grîu. Apoi nici el nu mai simți nimic. Avea impresia că-l lovise în piept o mînă uriașă, invizibilă.

— Jürgen ! strigă Eschermann, dar pentru Eschermann nu mai exista decît pămîntul care se cutremura sub el și loviturile artileriei germane în spatele plopului.

Se trezi după cîteva ceasuri. Îl duceau pe lîngă camioanele goale. Erau aceeași sanitari pe care îi văzuse înainte de amiază. Pătura de cal îi ajungea pînă la bărbie și-i simțea perii pe buze. Încercă să ridice brațul ca să tragă pătura în jos, dar îi era inert. Nu avea dureri. Îl sîcîiau numai mușchii care-i umblau pe față.

Îl duceau la postul de prim-ajutor. Aici era prezent mirosul de război, așa cum și-l închipuise. Miros de fenol, sînge și sudoare, de praf și murdărie, de virilitate inconștientă. Deasupra ogoarelor soarele se roșea în asfințit. Sanitarii se ocupau de Jürgen. El închise ochii și-și pierdu din nou cunoștința.

— Subofițer Schiemann !

Auzi o voce răgușită lătrînd îndepărtată, dar n-o recunoscu. Nu știa cît timp zăcuse fără cunoștință. Discul roșu al soarelui era încă pe cer.

— Te-ai luptat vitejește, Schiemann !

„Vitejește", gîndi el, nepricepînd despre ce vorbea vocea aceea. Îi era rușine că trăsese fără sens și într-un acces de furie desperată.

Deschise ochii și văzu nasturii uniformei, epoleții împletiți de pe umăr și deasupra bărbiei bine rase, marginea căștii. Nu se bălăbănea ca înainte de amiază cînd trecuse în automobil, pe șoseaua plină de hîrtoape.

— Ai meritat Crucea de fier, zise generalul.

— Ce să fac cu ea ? șopti Jürgen, dar generalul nu-l înțelese.

El văzu doar că rănitul își mișcă buzele, și crezu că își exprimă aprobarea și mîndria.

Jürgen însă se gîndea la Helene. Iar surîsul lui se referea la generalul care înțelegea totul greșit și în spatele căruia asfințea acum soarele.

Soldații din companie mărșăluiau cu gulerele descheiate, cu mînecile suflecate, cu căștile agățate de centiron și cu armele atîrnînd de gît. Walter Lorenz mergea înaintea grupei sale cu bărbia împinsă înainte și cu fața înroșită. Băuse prea mult vin — vin roșu, dintr-un sat franțuzesc unde fuseseră încartiruiți.

„C'est la vie"[1], zisese franțuzoiaca la despărțire. Stătuse la ea o noapte. Era o femeie mică și durdulie și se purtase cu el cum n-a îndrăznit Erna niciodată să se poarte.

„C'est la guerre" [2], spusese femeia ridicînd din umeri, cînd se prezentase la ea pentru încartiruire, iar între *„C'est la guerre"* și *„C'est la vie"* urmase o noapte de beție, care încă îi era prezentă sub țeastă. „Așa-i războiul, gîndea el, și așa-i viața : să mărșăluiești, să cînți, să bei vin, vin franțuzesc, roșu, care te toropește și-ți trezește simțurile."

— Häfke ! strigă el.

Unul dintre soldați, un bărbat obosit, cu mutră de intelectual, veni în față.

— Dumneata ce-ai făcut azi noapte ?

— Am dormit, domnule subofițer.

— Aha, ai dormit ! zise Walter rîzînd.

[1] Așa-i viața (fr.).
[2] Așa-i războiul (fr.).

El nu dormise nici un minut. Găsea că e superb și bărbătește, iar beția înaintării îl ametea. Häfke ura femeile. Walter știa, dar asta nu conta pentru el.

— Häfke, dumneata ar trebui să strîngi mai des cîte o femeie în brațe. În fiecare noapte alta, și după asta ai să fii iarăși ca toți oamenii.

— Da, domnule subofițer.

Lorenz rîdea. Era un rîs profund, de bețiv. Mirosea a vinul pe care-l băuse și a noaptea petrecută de veghe.

— Întinde-o ! Că nu ești în stare de așa ceva, zise el.

Walter însă n-o avusese pe mica și durdulia franțuzoaică. În ultimul moment îl pălmuise și-i scăpase. Fusese o lovitură zdravănă — o simțea încă, și din nou îi veniră în minte cuvintele *„C'est la guerre"*. Erna n-ar fi cutezat niciodată una ca asta. Ea răbda totul, blîndă și îngăduitoare. Era ca guma, și totuși îl înșela. Se întoarse și începu să rîdă. Iar în spatele lui soldații rîdeau de vorbele subofițerului.

— Pe stînga, fuga ! se strigă din primele rînduri, și compania se înghesui pe stînga, lîngă copacii de pe șosea, de unde pornea drumul vicinal. Sub cizmele lor în marș se învolbura nisip și praf, care se așeza pe chipuri și pe uniforme. Din față venea înapoi un tanc. Mergea încet pe lîngă coloana care își continua marșul. Pe tanc ședea un sublocotenent rănit la braț.

— *C'est la guerre !* strigă Walter.

— Porc beat ! zise sublocotenentul și își întoarse privirea în altă parte.

Pe cîmp și în șanțurile șoselei ședeau refugiați francezi depășiți de înaintarea germană : bătrîni, femei și copii. Stăteau apatici și murdari și se uitau după soldații care treceau înainte în marș. Șanțurile erau pline de automobile, căruțe avariate, cărucioare de copii, bagaje. O fetiță blondă, cu ochi albaștri, alergă către Walter și-l apucă de mînă. Spunea ceva, dar el nu o înțelese și-i făcu vînt înapoi în șanț, unde copila rămase plîngînd.

„Cît e pădurea de mare, vînatul este al meu", cînta compania din față, și Walter începu să cînte și el „...vînatul este al meu".

Cînta cu gîtlejul uscat. De-a lungul şoselei se întindeau podgorii, păduri pe mici coline, iar razele înţepătoare ale soarelui se înfigeau în uniforme.

Mărşăluiră ziua întreagă, pînă în noapte. Nu făcură decît scurte popasuri pentru odihnă. Abia în timpul nopţii ocupară noile poziţii, într-o vîlcea de rîu. Dincolo de rîu, în partea unde malul acoperit de tufişuri de sălcii urca abrupt, era infanteria franceză. Mîine trebuia alungată de acolo, iar bărcile de asalt erau pregătite în desişul sălciilor.

Pe valea apei era răcoare şi soldaţii — istoviţi şi secătuiţi de atîta marş — se aruncară pe pămîntul jilav. Lorenz şedea lîngă barca de asalt în care urma să treacă dimineaţa rîul grupa sa. Lîngă el era întins Häfke şi subofiţerul Kalmein, cu care Walter se împăcase.

— Mă, băiete, mă, die undie îl ai, mă ? întrebă Kalmein, după ce trase a treia înghiţitură din bidon.

— De la o franţuzoaică scundă şi durdulie.

Pronunţînd cuvîntul durdulie, Walter plesni din limbă. Îi luă lui Kalmein bidonul din mînă şi prinse a da pe gît vinul tare, roşu-închis. Apoi începu să povestească despre franţuzoaică. Kalmein şedea în faţa lui, cu picioarele încrucişate, şi asculta cu gura căscată.

Acum totul era altfel decît în realitate. Nu-i mai smulsese îmbrăcămintea de pe ea, ci ea se dezbrăcase în faţa lui şi i se dăduse. Omise să pomenească de palma pe care i-o trăsese peste obraz şi pe care nu putea s-o uite. *„C'est la vie"* zisese ea, şi el repetă *„C'est la vie"*, dar Kalmein nu-l înţelese.

Dincolo, departe, în susul rîului, se auziră vreo cîteva împuşcături. Noaptea era liniştită şi întunecoasă. Numai stelele se vedeau spuză pe cerul de iunie. Häfke cel lung şi uscăţiv spuse ceva şi Walter îi întinse bidonul.

— Tu nu prea te dai în vînt după franţuzoaice, nu ?

— Nu, n-aş atinge nici o franţuzoaică, răspunse Häfke.

Kalmein rîdea. Era un rîs prostesc, din rărunchi şi cu întreruperi.

— Războiul e război, zise el.

— Ciudat, începu Häfke din nou. Eu cred că n-am să ajung mîine dincolo de rîu.

— Prostii, zise Walter. Scoate-ţi gărgăunii din cap.

Bău restul de vin din bidon şi se trînti pe spate. Era obosit şi vinul roşu şi tare îl ameţea. Se gîndea la Erna şi la scurta noapte în care o bătuse.

Greierii ţîrîiau pe cîmp. Era singurul zgomot constant al acestor nopţi. Calea laptelui stătea pe cer ca o vastă ceaţă alburie. „Mîine vom avea Franţa, gîndea el, iar poimîine Anglia, Europa ; apoi Africa, India." Peste tot existau femei şi pretutindeni aventura. Ce însemna faţă de asta un birou strîmt, la o întreprindere de navigaţie, plictiseala unei căsnicii, eterna monotonie a zilei obişnuite ! Auzi paşii lui Kalmein îndepărtîndu-se, apoi din nou glasul lui Häfke :

— Domnule subofiţer, o s-o anunţaţi pe soţia mea dacă mi se întîmplă mîine ceva ?

— Dumneata ai nevastă ?

— Da, zise Häfke. La Stettin.

— Ţi-e credincioasă ?

— N-are nevoie să fie, zise Häfke.

Un răstimp tăcu. Era o linişte adîncă. Walter putea să-i audă respiraţia.

— Şi pe mama, îl mai auzi pe Häfke spunînd.

Walter se gîndi la maică-sa. Îşi aminti cît de mult plînsese cînd permisia lui se terminase fulgerător. Erna nu plînsese. Stătuse locului doar şi se uitase lung după el, supusă. Avea o privire de animal bătut. Walter se întoarse pe partea cealaltă şi-şi puse capul pe braţe.

— Nu vorbi prostii, Häfke, murmură el. Mîine s-a terminat cu Franţa, mîine am învins. Ori te îndoieşti ?

— Nu, zise Häfke. De Franţa, nu.

Walter începu să viseze la franţuzoaica scundă şi durdulie care îi scăpase. Avea o piele albă, cu sclipiri reci, aproape ca pielea Ernei. Se gîndi iar la Erna şi închipuirile sale îl iritară.

Doar două ore trecuseră, cînd începu să tragă artileria germană. Grupa se afla echipată de campanie lîngă bărcile de asalt şi aştepta sfîrşitul uraganului artileriei. Atunci urma să sosească ordinul.

Cerul începea să se roșească, era răcoare și greierii, care toată noaptea cîntaseră, amuțiseră acum. Se auzea numai bubuitul artileriei — și exploziile proiectilelor pe celălalt mal. Walter se uita la Häfke cel lung și uscățiv. Era galben ca turta de ceară.

— Häfke ! îi strigă el.

Soldatul avea o privire tristă, melancolică. O privire ca a Ernei cînd o bătea și ea nu se putea apăra.

— Vino-ți în fire, omule !

— Da, domnule subofițer, zise Häfke.

Nici unul dintre soldați nu rîse de data asta. În lumina zorilor chipurile lor erau încordate și palide. Kalmein se afla cu grupa lui la oarecare depărtare. Și chipul lui părea pămîntiu sub casca de oțel. Nu mai avea coșuri. I le arsese soarele Franței.

Ordinele veniră cu precizie și Walter strigă :

— Sus !

Cînd bărcile atinseră apa, uraganul artileriei se frînse brusc.

Cerul se luminase. La orizont se vedeau fîșii de nori roșii ca focul. Apa rîului se încrețea ușor, se netezea la loc și iar se încrețea. Vîrfurile bărcilor intrau în rîu și soldații săreau în ele. Apa îi împroșca, udîndu-i pînă la piele. Häfke se poticni, își pierdu echilibrul, alunecă și deodată se cufundă pînă la brîu în apă.

— Mă, boule ! strigă Walter.

Voia să ajungă primul dincolo, pe malul celălalt, dar barca lui Kalmein începuse să înainteze.

Auziră o mitralieră pe rîu, în sus, mai departe. În fața lor nici o mișcare.

— Aici totu-i mort de-a binelea, spuse Walter.

Îl scoaseră pe Häfke din apă și-l aruncară în barcă. Gemea ușor, dar se ridică în picioare și dintr-o dată fu lîngă Walter.

— O s-o înștiințați pe mama ? strigă el.

— Idiotule ! urlă Walter.

De furios ce era își ieșise din fire și ar fi fost în stare să-i dea lui Häfke cu pistolul automat în cap. Bărcile din fața lui ajunseseră la mijlocul rîului.

O a doua mitralieră a franţujilor începu să tragă — tot în susul rîului. Celălalt mal se apropia. Deasupra tufişurilor de sălcii plutea o pîclă uşoară, care se ridica de pe pajiştile aflate dincolo de dumbravă.

Walter şedea la prora bărcii şi ţinea pistolul automat în poziţie de tragere. Privea scrutător în tufărişul de sălcii ; dar nu se observa nici o mişcare. „Totul e mort, gîndea el, artileria noastră a făcut treabă bună."

La prima rafală de mitralieră văzu apa ţîşnind şi-l auzi pe Häfke zbierînd în spatele său.

— Häfke ! strigă el, şi deodată simţi o încleştare spasmodică în piept. Era ca o lovitură şi-l copleşi teama, care pătrundea în el şi-i paraliza limba. Cerul gurii i se uscase şi-şi strînse buzele ca să nu ţipe.

Văzu cum tufişurile prind viaţă, dar bărcile începuseră a scrîşni pe pămîntul pietros al malului.

— Jos din barcă ! strigă el.

Mitralierele franceze trăgeau acum neîntrerupt. Salvele lor băteau lîngă ei, în apa puţin adîncă. Îl văzu pe Häfke întins în mijlocul bărcii, cu faţa de ceară îndreptată spre cer.

— Da, am să mă duc s-o văd pe maică-ta, urlă Walter.

Îl apucase o furie fără sens. Era furios pe propria-i frică. Îl văzu pe Kalmein, care se şi afla cu grupa lui pe malul nisipos şi se tîra în coate către tufişurile animate, văzu soldaţii de sub comanda sa alergînd prin apa joasă, cu pistoalele automate îndreptate înainte. Barca lui nu se izbise de mal — fusese găurită de împuşcături înainte de a-l atinge.

— Înainte ! Pe ei ! strigă Lorenz.

Stătea la prora bărcii, în picioare, în soarele de dimineaţă, care se înălţa pe cer. O văzu iar în faţa ochilor pe franţuzoaică, văzu pieptu-i gol, picioarele-i robuste, şi o văzu pe Erna, şi-i simţi tremurul în timp ce-o bătea ; şi începu să tragă fără sens.

Nu-l observă pe lunetistul marocan din spatele unui tufiş de sălcii, care-l ochea în cap.

Căzu într-o parte, în apa puţin adîncă de lîngă mal. Apa se despică în două, îl acoperi gîlgîind şi se netezi la

loc. Numai vîrfurile cizmelor îi mai ieşiră multă vreme afară din rîu.

Compania cuceri colina din faţă, se îngropă în ea, iar artileria germană îşi lungi tirul.

Pe Walter l-au scos din apă abia după-amiază. Fusese împuşcat în cap. Dar rana nu mai sîngera.

La postul de control al punctului de frontieră Glodowka din Tatra se sărbătorea cu tămbălău victoria.

— *Nasdrovie* [1] ! strigau vameşii şi soldaţii din detaşamentul de guarzi vamali către poloneza care îi servea.

— *Nasdrovie, pana* [2] ! răspundea poloneza.

Era beată — ca toţi ceilalţi de altfel — şi mîna îi tremura uşor cînd turna în pahare. Rochia roşie şi veche pe care o purta era mult prea strîmtă. Era prea lipită pe coapse, îi sugruma talia şi-i presa sînii plini, împingîndu-i în sus. Era frumoasă, dar privea puţin saşiu, iar vameşii şi soldaţii îi spuneau „Silberblick" [3].

„Vino, Silberblick", îi spuneau, şi Silberblick venea cînd voiau ei. Relaţiile cu polonezele erau interzise, dar în singurătatea munţilor nimeni nu acorda atenţie acestui lucru. Era singura femeie de la postul de control şi n-avea nimic altceva de făcut decît să deretice în casă.

Toate ferestrele erau luminate. Cei doi soldaţi care urcau muntele îi vedeau pe cheflii cum ies şi dispar în întuneric şi cum se întorc din nou în casă. Amîndoi mergeau foarte încet, obosiţi, cu armele în spate şi cu mîinile în buzunarele pantalonilor.

— Formidabilă activitate colo, sus, zise unul.

— Astăzi a capitulat Franţa, spuse celălalt. Şi îşi fac de cap. A sosit mult rachiu.

Se opriră amîndoi. În spatele lor se afla masivul Morskie Oko, iar în faţă, pe muntele pe care urcau, Glo-

[1] Noroc (pol.).
[2] Noroc, domnule (pol.).
[3] Privire de argint (germ.).

dowka. Era aproape miezul nopții. În munți era liniște. Traseră cu urechea o clipă, apoi porniră mai departe.

— Cît e ceasul, Gerhard ?

— Încă zece minute, și gata, răspunse Gerhard Lorenz.

Peste zece minute patrularea lor se termina. Gerhard se afla de mai bine de o jumătate de an aici, sus. Pînă acum nu se întîmplaseră multe lucruri. Patrulări îndelungate pe graniță, zi de zi, fără nici un eveniment, nopți de beție dar fără femei. Numai munții îl atrăgeau.

— E adevărat că te duci la Zakopane, la comandament ? întrebă Lipski, însoțitorul său, un țăran din Uckermark.

— Încă nu știu. M-am înscris ca șofer. Au nevoie de un nou șofer, dar n-am încă nici un răspuns.

— Ei, să sperăm că ai noroc, zise Lipski.

Era lat în umeri, robust și ceva mai scund decît Gerhard. Dormeau în aceeași cameră. Dădură armele jos abia cînd ajunseră în dreptul ferestrelor luminate ale postului de control. Era o casă zidită din pietre cubice, mari, cioplite. Ușa grea de stejar semăna cu o poartă care se deschide în afară. Acum era dată de perete. Un om beat ieși împleticindu-se și strigă :

— Victorie pe toată linia. Noroc !

— Frumoasă noapte o să mai fie ! zise Lipski.

Începură să rîdă amîndoi și se duseră în sălița să-și depună armele. Gerhard se simțea mîndru de victoria din Franța, dar cu toate astea era bucuros că se află aici sus, în munți, în siguranță. Nu știa încă de moartea fratelui său, care zăcea îngropat în pămînt francez, nu departe de rîu.

— Mă duc să mă uit la cai, spuse Lipski. Vii și tu ?

Indiferent de oră, cînd se întorcea din patrularea de pe graniță, Lipski se uita totdeauna la cai. Făcură amîndoi înconjurul casei. Grajdul se afla în spatele postului de control, acolo unde începea pădurea, care pornea mai departe, în sus, pe vîrful rotunjit al muntelui. Cînd intră Lipski, cei doi cai întoarseră capul spre el.

— Ei, Murgule ! zise Lipski bătînd drăgăstos calul pe crupă.

Controlă totul și cînd părăsi împreună cu Gerhard grajdul, caii prinseră a sforăi.

— Totdeauna făceam aşa acasă, spuse el. E o binecuvîntare că avem caii.

La postul de control se cînta. Sărbătorirea victoriei atinsese apogeul. Vameşii stăteau în picioare în jurul mesei de stejar, lungi şi masive, şi cu chipurile roşii şi încordate cîntau *„Deutschland, Deutschland über alles"*.

— Hai, cîntaţi şi voi ! strigă şeful postului, cînd intrară cei doi.

— Nee, eu nu cînt ! zise Lipski.

— Dacă nu cînţi, îţi trag una peste bot ! urlă şeful, cu vocea lui militărească şi poruncitoare, care acum se poticnea în tonuri cînd prea ascuţite, cînd prea joase.

Lipski îşi trase un scaun liber, se aşeză şi luă o sticlă.

— Noroc, şefule ! strigă el.

Şeful postului îl fixă mult timp cu privirea, izbucni brusc în rîs şi se trînti şi el pe scaun.

— Eşti un porc, Lipski.

— Poate, răspunse acesta. Hai, noroc !

Gerhard nu-l înţelegea pe prietenul său. Mereu era contra. Acum nu mai încăpea îndoială că Germania are să învingă. Cîntă împreună cu ceilalţi ultimele strofe ale imnului, cu gura pînă la urechi, ca şi camarazii săi, urlînd fără să ia seama la melodie. Era de partea şefului, un om în puterea vîrstei şi un mare naţionalist.

— Bea, Lorenz, zise şeful.

Gerhard dădu votca pe gît, apoi bău de toate, de-a valma, grăbit, ca să-i ajungă din urmă pe ceilalţi.

— Acum victoria este sigură, spunea şeful postului. Întîi vine Anglia la rînd, apoi celelalte.

— Şi după aceea, luna, zise Lipski.

— Ţine-ţi gura, Lipski, altfel trebuie să-ţi fac raport !

— Bine, replică acesta, dar cu fleacul ăla de contrabandă cum e ?

— Care contrabandă ?

— Ei, se mai ştie cîte ceva !

Şeful se roşi iar. Îşi smuci gulerul uniformei, de parcă se sufoca din lipsă de aer, fixă cu ochii săi mici şi îngropaţi în pungi de grăsime chipul lătăreţ al lui Lipski şi ridică paharul.

— Să fim prieteni, Lipski.

— Să fim prieteni, răspunse acesta.

Șeful îl cuprinse cu brațul pe după mijloc, apoi, ridicîndu-se brusc, îl luă cu totul în brațe. Cum se clătina ușor, Lipski îl sprijini și-l așeză înapoi pe scaun. Toți rîdeau și rîsul lor bubuia în încăperea plină de fum și aburi de alcool. Gerhard simțea cum i se urcă băutura la cap.

— Trăiască șeful ! zise el.

— Mulți ani trăiască ! strigară cu toții.

Se ridicară din nou și începură să cînte. În acest timp Gerhard se uita la picioarele polonezei care-i servea, la ciorapii ei de mătase cu fire duse peste tot, și la genunchii ei rotunzi. Toți se culcaseră cu ea, numai el și Lipski nu. Îl prevenise Lipski. De atunci îi era frică de boli venerice. Se gîndi la Karla Niehagen, care acum se afla la Cracovia, și căreia voia să-i facă o vizită. Avea picioare la fel ca poloneza, același mers, și își arăta dinții la fel ca ea — un șir de dinți albi, lustruiți parcă.

— Silberblick ! strigă șeful postului. Vino și șezi pe genunchii mei.

Poloneza i se așeză pe genunchi, docilă, beată și rîzînd ca toți ceilalți. Fiecare știa că acum are să se întîmple ceva deosebit. Gerhard răsturnă o sticlă de coniac și ce mai rămăsese în ea picura de pe masă, jos.

— Las-o așa, spuse șeful postului. Ține mîna pe genunchiul polonezei, și ridicîndu-i rochia roșie și sărăcăcioasă, o bătu ușor pe pulpe. Fii atentă, Silberblick. Cu care dintre băieții ăștia nu te-ai culcat încă ?

Iarăși începură să rîdă cu toții. Numai Gerhard se roși, se aplecă sub masă și ridică sticla de coniac, care între timp se rostogolise jos.

— Ce mai e și aiureala asta ? zise Lipski.

Poloneza își înălță privirea, se uită la toți, pe rînd ; ei însă căutau în altă parte ori ridicau paharele cu rachiu și spuneau „noroc".

— Ei, cu cine nu te-ai culcat încă ? întrebă șeful.

— Cu ăla de colo, spuse poloneza, arătîndu-l cu mîna pe Gerhard, care se simți jenat și se supără.

Toți începură să rîdă și să urle. Gerhard se ridică și vru să plece, dar îl prinseră și-l împinseră înapoi pe scaun.

— Stai aici, ziceau ei. Abia acum începe distracția.

Se porniră din nou pe băut. O veselie sălbatică pusese stăpînire pe toți. Aduseră un gramofon și începură să danseze. Acum și Lipski era beat ca toți ceilalți.

Poloneza tot mai ședea pe genunchii șefului. Deodată îi alunecă de pe genunchi, își întinse rochia și se duse la Gerhard ; aplecîndu-se peste umărul lui îl sărută.

— Nix dansaț' ? șopti ea.

Gerhard se ridică și dansă cu ea. Cizmele-i cazone bocăneau greoi pe podea. Părul îi căzu într-o parte dezgolindu-i cicatricea roșie de pe frunte.

— Vai ! spuse poloneza pipăind semnul și șoptind apoi ceva de neînțeles pentru Gerhard.

Nu se mai gîndea la Karla Niehagen, care era la Cracovia. Toate femeile erau la fel, iar prin aburul alcoolului, poloneza îi părea acum mai frumoasă ca oricare. E adevărat că se uita un pic șașiu, dar asta Gerhard nu mai vedea.

— Vino, zise el cînd dansau prin dreptul ușii.

Deschise ușa și o trase afară. Nimeni nu-l observă. Lipski ședea sub masă și cînta de unul singur, iar șeful adormise pe scaun.

Deasupra munților, în lumina sticloasă a lunii, licăreau stelele, iar în păduri se ghemuiau umbrele nopții. Pe iarbă începuse să se aștearnă roua de dimineață.

Gerhard o trînti la pămînt în marginea pădurii, dar femeia sări în picioare și o zbughi. Luîndu-se după ea, o văzu stînd rezemată de peretele grajdului.

— Silberblick !

Femeia se uită la el și Gerhard înțelese de ce fugise aici : pămîntul era tare și umed, iar rochia, subțire de se vedea prin ea.

— Vino, zise Gerhard iar, și deschizînd ușa grajdului, o trase înăuntru.

Caii sforăiră ușor. Mirosea a paie uscate, a abur și a căldură animală. Se prăvăli cu ea în paie, o auzi șoptind cuvinte poloneze, dar nu le înțelese. Era o țară străină.

Caii se agitară ; unul dintre ei se ridică, scuturîndu-se și lanțul zăngăni lovindu-se de iesle.

— Și ceilalți ? E adevărat ? șopti Gerhard.

Femeia scutură din cap. Îi cuprinsese gîtul cu mîinile. Un pai îl gîdila în nas. Era îngreuiat de alcool, obosit și aproape fără cunoștință.

Cînd se trezi era ziuă. La fereastră strălucea soarele și Lipski ședea lîngă patul lui și-l privea în față.

— Unde sînt ? Ce s-a întîmplat ? întrebă Gerhard.

Gura mare și greoaie a lui Lipski se strîmbă într-un rînjet. Dar zîmbetul dispăru numaidecît.

— Te-am cărat azi-dimineață din grajd. Silberblick te-a lăsat să zaci acolo.

— Silberblick ?

— Da. Frumoasă treabă ! Uite o telegramă pentru tine.

Gerhard privi telegrama din mîna lui Lipski și buzele începură să-i tremure. Luă telegrama, se așeză în capul oaselor și o deschise. Păli într-o clipă, ochii i se lărgiră brusc, iar telegrama lunecă pe nebăgate de seamă de pe pătură, jos.

— Gerhard ! Ce ai ? întrebă Lipski.

— A căzut fratele meu. Înțelegi ?

— Nu, dar am serbat victoria ! zise Lipski, ridicîndu-se.

Porni apoi spre ușă și-l lăsă pe Gerhard singur.

Mașina de rindeluit zumzăia, ferestrele atelierului erau umbrite de rumeguș, iar bătrînul Lorenz stătea în spatele mașinii și împingea cu un ucenic scîndurile în ea. De cînd îi căzuse feciorul intra dis-de-dimineață în atelier și-l părăsea abia seara tîrziu. Nu putea să vadă fețele femeilor și se temea de propria-i durere. Nu-l prețuise în mod deosebit pe Walter, dar fusese feciorul lui. Bătrînului i se așternuse la coada ochilor praf de rumeguș. Cum mașina mergea în gol, ucenicul se aplecă să ridice o nouă scîndură.

— Apucă scîndura cum trebuie, ștrengar afurisit ! strigă meșterul, și, dezlegîndu-și brusc șorțul, părăsi atelierul.

Ca în fiecare zi de cînd primiseră vestea, soţia lui şedea în bucătărie, şi îşi ţinea în faţă, pe masă, mîinile crăpate de muncă. Privea în jos, nemişcată, fără să plîngă.

— Elisabeth ! spuse bătrînul deschizînd uşa bucătăriei.

Ea îşi înălţă capul şi-l fixă, ca şi cînd ar fi privit prin el şi ca şi cînd n-ar fi stat nimeni în uşa deschisă.

— Cînd se întoarce ? şopti ea. Spune-mi. Trebuie să se mai întoarcă.

— Elisabeth, trebuie să te împaci cu gîndul. Nu se mai întoarce.

— Da, ştiu, zise ea, şi de data asta începu să plîngă.

Lacrimile îi izvorau necontenit din ochi şi-i cădeau pe mîini. Erau primele lacrimi, primele lacrimi izbăvitoare.

Bătrînul nu mai găsea nici un cuvînt potrivit să-i spună ; o văzu cum se ridică şi se duce la maşina de gătit. Dădu oalele la o parte, aţiţă focul şi cu faţa luminată de flăcările cărbunilor aprinşi, spuse :

— Da, atunci să-mi caut mai departe de treabă.

Îi era ruşine că plînge. Bătrînul observă acest lucru şi închise uşa bucătăriei în urma lui.

Nu auziseră paşii care coborau scara ; abia cînd se deschise uşa îl văzură.

— Peter ! exclamă ea, dînd drumul vătraiului, care căzu zăngănind pe pardoseala de ciment.

Fiul puse geamantanul lîngă uşă şi o luă în braţe.

— Care va să zică ai venit, şopti bătrîna.

— Nu trebuia ? întrebă el mîngîindu-i părul.

O sărută şi ea începu să zîmbească. Îşi salută tatăl, iar acesta îl întrebă de sanatoriu şi de sănătate.

— Totul e în ordine, zise Peter, aşezîndu-se la masă.

Bătrînul văzu însă pe chipul lui că nimic nu e în ordine. Îşi trecea mîna prin păr, nervos, absent, şi nu vorbea de Walter, deşi ar fi trebuit s-o facă.

— Erna unde e ? E sus ?

— Da, sus. Du-te la ea, îl îndemnă mama.

Urcă încet scara, pas cu pas, ca şi cînd ar fi trebuit să numere treptele. Din dimineaţa aceea petrecută lîngă haff o mai văzuse pe Erna doar o dată. Asta se întîm-

plase după scurta permisie a lui Walter. Îl vizitase la sanatoriu, i se dăduse iar, pătimaș, cu uitare de sine, ca și cînd ar fi vrut să se răzbune pentru brutalitatea bărbatului ei.

Se opri în fața ușii, ezitînd, dar văzînd că nu răspunde nimeni la bătăile sale, **intră.**

Erna ședea întinsă pe canapeaua verde-pal ce se afla în fața picupului, sub tabloul în care un grup de cai sălbatici se îmbulzeau pe o colină, de frica unei furtuni amenințătoare. Era întinsă pe spate, cu genunchii îndoiți, cu fusta trasă deasupra lor.

— Cine e ? întrebă fără să se miște.

Peter stătea în mijlocul camerei, în spatele mesei, și privea portretul lui Walter, împodobit cu o cunună.

— Eu sînt, Peter.

— Ah, tu !

Se ridică și-l privi țintă. Peter fu ciudat de impresionat de schimbarea petrecută cu Erna. Avea cearcăne sub ochi, iar buzele îi erau palide de parcă s-ar fi scurs tot sîngele din ele. Era îmbrăcată toată în negru : fusta care se ridicase deasupra genunchilor, bluza cu desene mari și basmaua de pe pernă.

— Ai venit cu adevărat ? șopti ea fără să-l vadă.

— Da. Nu te bucuri ?

— Nu, răspunse femeia aruncîndu-se înapoi pe pernă și, îngropîndu-și fața în broderiile înflorate, începu să plîngă în hohote.

Peter se așeză alături, pe canapea, și-i trase fusta peste genunchi în timp ce ea întinse docilă picioarele.

— Tu ești vinovat de toate, spuse Erna. Numai tu.

— Eu ? Cum așa ?

— Da. Nu știi ? Nu știi de loc ?

— Nu.

Femeia se răsuci și căută în ochii lui. Avea în priviri ceva necunoscut lui Peter : un amestec de dorință de a suferi, de mînie și de răutate. Începu să-l ia cu frig și-și trase mîna de pe genunchii ei.

— Nu știi cum a căzut ?

— Nu.

— S-a năpustit în brațele morții. A căutat moartea.

— Aşa ? Şi de ce a făcut-o ?

— Din cauza ta.

Se uită iar la el şi începu din nou să plîngă. Torente de lacrimi îi curgeau pe obraji şi se pierdeau în jurul gurii tremurînde.

Tot ce spunea Erna era de neînţeles. Peter nu simţea vina pe care o arunca asupra lui. Voi să-i ia mîna, dar ea şi-o retrase.

— Lasă. Te rog, lasă asta !

— Dar nu l-ai iubit niciodată. Tot ce spui e absurd.

— Ce ştii tu ! rosti ea în şoaptă. Walter e mort. Înţelegi asta ? E mort. E ceva peste care n-am să pot trece niciodată.

— Dar te-a tratat ca pe un cîine !

— Da, fiindcă mă iubea. Mai mult decît tine. Mult mai mult.

Îl trase spre ea. Capul lui Peter se afla acum lîngă al ei şi el putea să-i vadă lobul urechii, trandafiriu şi cărnos, avînd o mică gaură de care altădată atîrna un cercel.

— Erna ! spuse el, ridicînd capul şi punîndu-şi-l pe pieptul femeii.

Peter simţea cum îi mîngîia capul cu mîna ei moale. Era conştient acum de vina şi de nimicnicia lui, de lipsa de caracter. Portretul lui Walter, în uniforma pe care Peter o ura, era agăţat pe peretele din spate. Se simţea mirosul de lauri cu care era împodobit. Sări în picioare şi rămase năuc lîngă canapea.

— Am să-ndrept totul, Erna. Mă înscriu voluntar.

— Nu, spuse ea, nu !

În ochii ei se citea teamă. Teamă animalică. Se ridicase şi întinsese braţele după Peter, ca şi cînd s-ar fi temut că-l pierde şi pe el.

— Am s-o fac, spuse acesta. N-am încotro. Aştia n-au să mă lase în pace. E mai bine să mă înscriu voluntar. În felul acesta voi fi plecat.

— Tot mai ţi-e teamă ?

— Da. Întreabă-l pe şeful tău de organizaţie.

— Dar nu mai am nimic de-a face cu el.

— Ştiu, spuse Peter, deşi nu ştia.

Dar îi era îndatorat, după cum avea şi faţă de fratele său mort o datorie. Şi deodată îl cuprinse din nou nervo-

zitatea lui nestăpînită. Ieși pe balcon. Erna sări și ea în picioare și îl urmă.

— Peter, nu trebuie să faci una ca asta !

Acesta stătea în locul unde stătuse Walter atunci cînd o bătuse și-i sfîșiase îmbrăcămintea de pe trup.

— Am să mă-nsor cu Gertrud Baumann și am să termin cu toate, spuse Peter. Cu toate !

Erna îi cunoștea disperarea, dar nu putea să-l ajute. Îi luă mîna și o strînse în palmele sale. Se aflau lîngă balustrada balconului. Dedesubt era marea și forfota de pe plajă. Niște femei alergau spre apă și se aruncau în valuri, rîsetele copiilor ajungeau pînă sus, la ei, iar nisipul era alb și scînteia în soare.

— Rămîi aici, spuse Erna din nou. Or să te ia oricum mai repede decît crezi.

Un vînt ușor de nord-vest îi juca părul la tîmple ; Peter o cuprinse cu brațul.

— De ce ai spus că eu sînt vinovat de moartea lui Walter ?

— Amîndoi sîntem vinovați.

— Nu cred.

Se uita la drapelele cu zvastică ce fluturau pe gabii — drapelele victoriei și ale vinovăției. Le ura, și ura tot ce era în legătură cu ele, dar acum va face ce făceau toți. Are să lupte pentru ceva a cărei înfrîngere o dorea. Spuse toate astea Ernei, dar cumnată-sa nu-l înțelese.

Se întoarseră în cameră. Se uită iar la portretul lui Walter. Stătea în fața lui ca și cînd nu l-ar fi văzut niciodată.

— Păcat ! zise el, iar Erna, izbucnind din nou într-un plîns cu suspine, șopti :

— Nu pleca. Nu mai pot îndura să trăiesc aici singură.

Îi cuprinse gîtul cu brațele și lipindu-se de el cu trupul molatic ce se oferea, începu să tremure.

Nu avea lacrimi în ochi. Plîngea parcă toată. Peter îi simți tremurul și deodată îi fu o scîrbă fără margini. O îndepărtă de lîngă el și se duse la ușă.

— Peter ! murmură Erna.

Acesta se opri în ușă și se întoarse către ea. Privirea îi alunecă pe pielea mătăsoasă și moale, care acum era și mai pală ca de obicei, peste bluza neagră și ajurată, peste

fusta strîmtă și rămase fixată pe picioare. Nimic din ceea ce fusese al fratelui său nu va mai fi al lui.

— Trebuie s-o scoți singură la capăt, zise el. Toți trebuie s-o scoatem singuri la capăt.

— Nu ! strigă Erna.

Dar Peter trăsese ușa în urma sa. Cobora scara, numărînd iar treptele, și abia cînd auzi glasul maicăsi, se trezi din nou.

— Ai consolat-o pe Erna noastră ? E nemîngîiată sărmana. Plînge toată ziua.

— Am făcut ce-am putut, spuse el și se așeză la masă.

Bătrîna aduse mîncare. Se ferea să se uite în ochii ei. Bătrîna îl iscodi cu privirea îndelung și pătrunzător.

— N-a fost nimic între voi atunci, Peter ?

— Între cine ?

— Între tine și Erna.

— Nu. Ce te-a apucat să întrebi una ca asta ?

— Ah, uneori îți vin gînduri atît de prostești !

Se îndreptă iarăși către plită ca să pună supa în castron. Lui Peter i se păru că părul îi încărunțise și mai mult, că fața îi era și mai zbîrcită și că mergea mai încovoiată ca de obicei. Dar el nu pomeni nimic de moartea lui Walter. Îi era penibil să vorbească despre asta și simțea că nici bătrîna nu dorea.

În valea ovoidă în care se afla Zakopane era o căldură caniculară. Gerhard Lorenz își îmbrăcă uniforma și ieși pe balconul casei de lemn în care locuia. Franz Lipski, gol pînă la brîu, ședea întins pe balcon, la soare. Pe fața lui plină și unsuroasă curgea sudoarea. Și el fusese transferat, ca și Gerhard Lorenz, la comandamentul vamal din Zakopane.

— Haide, Franz, îmbracă-te. Peste o jumătate de oră trebuie să plecăm.

Franz Lipski se ridică, își trase pantalonii și intră în casa de lemn.

— Vin într-o clipă. Pregătește camionul.

— Da, răspunse Gerhard, dar se așeză în șezlongul din care se ridicase Lipski și privi către munții ale căror stînci străluceau în soare.

Multe se întîmplaseră de la acea sărbătorire a victoriei, pe cînd erau la Glodowka. Acum Gerhard se îmbăta des, își pierdea vremea nopți de-a rîndul în localuri poloneze, dansa și ducea o viață care părea totdeauna o sărbătorire fără sfîrșit a victoriei.

— Cum, măi omule, încă n-ai pregătit camionul ? întrebă Lipski la întoarcere. Ce e cu tine ?

— Nimic, răspunse Gerhard.

Coborîră în curte și se apucară de lucru la camionul cu care trebuiau să plece la Cracovia. Acolo Gerhard urma să cumpere de la serviciile de resort ale Wehrmachtului piele pentru detașamentul de guarzi vamali, și Lipski trebuia să-l însoțească.

— Ai luat rachiul și țigările ?

— Totul e încărcat, zise Lipski.

— Atunci, hai !

Se urcară în camion și ieșiră din curte. Gerhard profita de aceste drumuri săptămînale ca să cumpere contra rachiu și țigări confiscate la vamă, piele, pe care o revindea apoi pe bani grei cizmarilor polonezi.

Către seară terminaseră treburile în Cracovia. Camionul era plin cu piele. Lipski stătea lîngă camion și-l aștepta pe Gerhard. Luna atîrna palidă deasupra acoperișurilor orașului și mirosul străzilor colbăite se pierdea în castani.

— Acum mai facem o scurtă vizită, spuse Gerhard cînd veni de la oficiul de distribuție.

Mirosea a rachiu.

— Ce fel de vizită ? întrebă Lipski.

— La o rudă a mea. O femeie formidabilă ! Crede-mă.

— Dar e interzis să ne întoarcem noaptea.

— Atunci ne întoarcem mîine — e tot un drac.

Scoase o scrisoare de-a maică-si din buzunarul hainei și începu să caute adresa Karlei Niehagen. Merseră prin orașul sub camuflaj, trecură pe lîngă ghetou și se opriră într-un cartier de construcții noi, în fața unei case cu trei etaje.

Cînd ajunseră sus, o găsiră pe Karla Niehagen stînd în fața ușii deschise ; era o fostă locuință evreiască, acum rechiziționată pentru Wehrmacht.

— Karla ! zise Gerhard.

Ea începu să rîdă, cu oarecare răceală și rezervă, cum îi era felul, dar îi întinse obrazul, pe care Gerhard îl sărută. Mirosea a pudră, apă de păr și parfum. Era un miros puternic și dulceag, care îi pătrunse lui Gerhard în nas. Îl prezentă pe Lipski, care se înclină greoi și stîngaci.

— Prin urmare, aici ne revedem ! zise Gerhard. Pare de necrezut una ca asta.

Se uita cu ochi mari la ea și i se păru foarte schimbată. Se făcuse mai frumoasă, mai feminină, mai elegantă. Era mai puțin senzuală decît cumnata lui, Erna, dar avea aceeași putere de atracție.

— E drăguț din partea voastră că ați venit la mine, spuse ea lungind puțin fiecare cuvînt, cum făcea totdeauna. Astă seară dau o petrecere, firește una mică, și dacă vreți, puteți să luați parte.

— Se-nțelege că luăm parte, zise Gerhard, dar în fața mulțimii de oglinzi din pereți, a mobilei Chippendale și a parchetului proaspăt ceruit, începu să-și piardă din siguranță.

Masa era pusă. Intră o fată, o poloneză, pentru a primi noi porunci. Karla o trimise afară. Lipski continua să stea în ușă, neîndrăznind să intre cu cizmele cazone, greoaie.

— Da poftiți înăuntru, zise Karla.

— Nu, trebuie să am grijă de camionul de jos. Altfel, mîine dimineață nu mai găsim pic de piele.

Lipski ieși, iar Karla luă dintr-un bufet o sticlă de coniac, pregăti două pahare și le umplu.

— Noroc ! Pentru revedere, zise ea.

— Și cum te simți aici, în Polonia ?

— Minunat, spuse Karla rîzînd.

Și rîsul îl lungea puțin, astfel încît suna ciudat și atrăgător.

— Da acum trebuie să mă schimb. Tu uită-te în altă parte în timpul ăsta.

Gerhard se postă la fereastră. În timp ce privea strada, gazda își schimba rochia în spatele lui. O auzea mergînd încoace și încolo.

— Ai revăzut-o pe Helene ? întrebă ea.

— Nu.

— Dar pe Jürgen ? El ce face ?

— A fost rănit în Franța. A zăcut într-un spital, la Freiburg, dar acum s-a restabilit. Trebuie să fie acasă, în permisie.

— Da, am auzit, zise Karla.

Gerhard continua să stea cu fața către fereastră, dar în același timp putea s-o vadă pe Karla în oglinda din dreapta lui, fixată într-o ușă de dulap deschisă. Ea, pe jumătate îmbrăcată, își trăgea ciorapii în sus și-și trecea mîinile peste ei, ușor, cu mișcări molatice, nepăsătoare.

— Cît să mai stau așa ? întrebă Gerhard.

— Pîn-o face plopu pere și răchita micșunele, răspunse Karla rîzînd iar tărăgănat. Acum rîsul ei avea ceva din frivolitatea căreia îi cădeau toți pradă în Polonia. Din partea mea poți să te uiți dacă-ți face plăcere, adăugă apoi.

Se duse în baie. Musafirul venea încet în urmă. Karla sta în fața oglinzii și se privea atentă : cînd Gerhard se opri în spatele ei, zîmbi.

— E atît de greu să aștepți ?

— Da.

— Uneori, însă, trebuie să ai răbdare.

— Asta știu, spuse el.

Acum, în oglindă, chipul lui se vedea în spatele celui al Karlei. Ea zîmbi și-și lăsă capul pe umărul lui. Era aproape tot atît de înaltă ca Gerhard.

— O pereche frumoasă, spuse. Ce s-ar mira Jürgen dacă ne-ar vedea așa.

— Cum, încă mai ai ceva cu Jürgen ?

— Nu. De multă vreme. Acum e în vorbă cu Helene.

Gerhard încercă s-o îmbrățișeze și s-o sărute pe umărul gol, dar ea se răsuci și-l împinse pe ușă afară.

— Acum, marș afară ! Trebuie să mă fac gata.

Oaspeții începură să sosească, dar el nu le dădu atenție. Erau doi intendenți, un sublocotenent care-i făcea curte Karlei, și vreo cîteva colege de ale ei, cărora le spunea camarade.

Vorbeau de bombardamentele aeriene care se porniseră, de atacurile în valuri împotriva insulelor britanice, despre tonajul vaselor inamice scufundate de submarinele germane, despre sfîrșitul apropiat al războiului.

— Victoria este a noastră, zise sublocotenentul. Ori se îndoiește cineva ?

Spuse asta privindu-l pe Gerhard, care clătină respectuos din cap. Karla era cu totul schimbată. Rîdea foarte tare, bea, şi cu cît bea mai mult, cu atît mai greu se stăpînea. Cuvintele ei erau mai puţin tărăgănate ca înainte. La fiecare nou pahar striga *nasdrovie,* şi Gerhard o privea cu ochi mari. N-o vedea decît pe ea, dar abia la miezul nopţii îndrăzni s-o invite la dans.

— Karla, te iubesc, şopti el.

— Haida, de ! Nu te ţine de fleacuri, bîlbîi ea.

Se lăsa sărutată însă, atîrnînd în braţele lui, şi dansa pătimaş.

— Poimîine plec în permisie, Gerhard.

Spunea „Gerhard", dar suna „Jeerar", atît de mult lungea cuvîntul, gîngurindu-l drăgăstos ; iar el o strînse şi mai tare.

— Ah, şi nu mi-ai pomenit nimic de asta !

— Nici nu e important. Am să mă întorc curînd.

Lipski intră în casă. Se opri încurcat în uşă şi se uită la Gerhard şi Karla, care dansau beţi.

— De ăsta am uitat cu totul, zise Gerhard. Vino să bei un rachiu.

Lipski luă rachiul şi-l dădu pe gît.

— Acum du-te tu. Prea mă plictisesc acolo jos.

— Bine, spuse Gerhard clătinînd din cap. Vii şi tu, Karla ?

Aceasta aprobă din cap, şi, fără să mai aştepte ca Gerhard să încerce să-l convingă pe Lipski, deschise uşa şi coborî în fugă scara, înaintea lui. Jos, se strecurară în cabina camionului, cu care prilej rochia Karlei, rămînînd agăţată în maneta de viteze, se ridică în sus. Gerhard încercă s-o tragă.

— Las-o, zise ea, vîrîndu-se lîngă el şi lăsîndu-se sărutată.

Era o noapte caldă de august şi mirosea a piele tăbăcită. Gerhard uită de ultimele săptămîni şi de tot ce-l apăsa. Băuse mult şi Karla era mai frumoasă decît orice femeie pe care o cunoscuse pînă atunci, iar răceala i se topise.

— Dar acum nu mai avem absolut nimic de băut, zise ea.

— Atunci mergem iar sus.

— Da, hai, șopti Karla.

— Las să fure polonezii pielea, zise el.

O trase după sine și urcară din nou scara. În casă era o hărmălaie și o sălbăticie de nedescris. Sublocotenentul aruncase două pahare de perete și era tocmai pe punctul de a-l face țăndări pe al treilea. Cei doi intendenți erau atît de beți, încît în timp ce dansau, trebuiau să-i țină zdravăn fetele ca să nu cadă. Numai Lipski ședea drept pe scaun, cu sticla de coniac în față, și privea la tărăboiul din jur.

— Acuși vă arunc pe toți afară! strigă Karla, dar începu să danseze cu Gerhard.

Sublocotenentul se supără din cauza asta și azvîrli cu al patrulea pahar de perete, pornindu-se în același timp pe un rîs zgomotos și grosolan; gazda, dîndu-i drumul lui Gerhard, se duse la el și-i trase o palmă.

— Așa, zise ea. Și acum, afară!

— Gisco! bîigui sublocotenentul.

Brusc, în încăpere se făcuse liniște. Discul se opri și se ridicară cu toții.

— Mai bine să plecăm, spuse unul dintre intendenți.

Și îmbulzindu-se toți spre ușă, ieșiră. Lipski era ultimul. În ușă se întoarse însă.

— Mă duc jos să păzesc pielea, Gerhard, și te aștept pînă vii.

— Da. Vin imediat.

— Tu rămîi, zise Karla.

Fără să se sinchisească de oaspeții care coborau scara, puse un nou disc și se apropie de Gerhard. Începură iar să danseze.

— Ai ceva cu sublocotenentul ăsta? întrebă Gerhard.

— Mă împrietenisem cu el, dar nu mi-a plăcut niciodată în mod deosebit.

Se uita la partenerul ei și zîmbea. Pronunța cuvîntul sublocotenent atît de tărăgănat, că lui îi venea să rîdă. Rochia îi alunecase de pe umăr, iar el o trase mai jos și o sărută pe umărul gol.

— Hai să mai bem. Cu atît mai mult acum, zise Karla.

Cînd ea se aplecă deasupra mesei, ca să ia o sticlă de coniac, Gerhard văzu că nu mai avea sutien. Și-l scosese

pesemne în timpul nopții. Oaspetele ridică paharul pe care i-l umpluse și bău în sănătatea ei.

Jos, Lipski ședea în camion cu capul pe volan. Visa la caii de-acasă. Îi vedea fugind prin ceair. Pe trotuar se apropiau pași. Era sublocotenentul, care voia să intre în casă. Lipski se trezi și văzînd spatele sublocotenentului care trecea clătinîndu-se, zise :

— Hei, domnule sublocotenent !

— Da, răspunse acesta, oprindu-se și întorcîndu-se.

— Ia uitați-vă sus ! E beznă peste tot, spuse Lipski, arătînd cu mîna spre ferestrele apartamentului Karlei.

— Cum îndrăznești, mă !

— Iertați-mă, domnule sublocotenent, eu sînt din detașamentul de guarzi vamali.

— Aha, o formație cu caracter civil, zise sublocotenentul cu dispreț și se îndepărtă.

Gara era complet camuflată. Nici o rază de lumină nu răzbătea afară, pe străzile încă animate. Era ora nouă. Berlinul zăcea cu ochii închiși sub cerul de seară.

Trenurile de Stettin, Pasewalk, Stralsund intrară scrîșnind din frîne.

De dincolo de bariera de control, Helene privea cum locomotivele pufăiau aruncînd pînă sub cupola gării trîmbe de abur alb. Îl aștepta pe Jürgen. Acesta ieșise din spital și petrecuse cîteva zile acasă, la tatăl său, care era bolnav, iar restul concediului medical urma să fie al ei.

O clipă i se păru că o apucă amețeala. Vedea șuvoiul de călători izvorînd din tren și venind către ea, pe sub lampa cu bec albăstrui, prin bariera de control. Privirea ei aluneca pe uniforme. Pe chip i se citea bucuria și agitația revederii.

— Helene ! îl auzi strigînd și deodată îl zări.

De fericire, nu dormise toată noaptea trecută și ziua întreagă numărase orele, și pînă la urmă minutele.

— Jürgen ! strigă ea.

Alergă în întîmpinarea lui, strivind astfel buchetul de garoafe roșii pe care-l cumpărase pentru el. Nu se sinchisea de călători — Jürgen se afla în fața ei, așa cum îl așteptase. Își ținea brațele desfăcute ; Helene îi sări de gît și se agăță de el. Nu-i vedea paloarea chipului.

— Te-am așteptat atît... îi șopti ea la ureche.

Florile erau la picioarele lui Jürgen — le lăsase să-i cadă din mînă. Fata se desprinse însă brusc de la gîtul lui, se aplecă și le ridică.

— Sînt pentru mine ?

— Da, Jürgen.

Se dădu un pas înapoi și-l privi. Vocea lui vibra încet, neliniștit, parcă se schimbase întrucîtva. Helene se înspăimîntă. Fruntea lui era acoperită de broboane de sudoare, iar mușchii din jurul gurii zvîcneau mai tare ca de obicei. Ochii lui aveau o expresie bolnavă, pe care nu i-o cunoștea.

— Ce e cu tine, Jürgen ?

— Nimic. Nu mi-e bine.

— Ești bolnav ?

— Poate, spuse el.

Se uita deasupra ei la călătorii care treceau prin bariera de control.

— Hai, Helene, e cazul să plecăm, zise Jürgen, ridicîndu-și bagajul.

Florile erau încă în brațele ei. Hîrtia în care fuseseră ambalate se rupsese.

— Sînt pentru tine. De ce nu le iei ? îl întrebă Helene oferindu-i-le.

— Ah, da, făcu el, luînd florile și vîrîndu-le neglijent și distrat sub braț.

— Ai grijă de ele. Nu le strivi, zise fata, cătînd acum la Jürgen nesigură și îngrijorată.

În ochi însă continua să i se oglindească bucuria revederii.

Ieșiră din gară. Între timp el o cuprinsese cu brațul liber.

— Am făcut rost de un taxi. Nu e chiar atît de simplu acum, spuse Helene.

Automobilul mergea cu farurile stinse pe străzi camuflate. Stînd în brațele lui Jürgen, Helene își trecea

mîna pe fața lui, ca și cînd căuta ceva. O sărutase doar fugitiv și asta o făcea să simtă că se întîmplase ceva. Era iritat, buzele îi tremurau, iar fruntea îi era înfierbîntată și umedă de sudoare.

— Ce e cu tine, Jürgen ? Ai febră ?

— Da. Cred că da.

— Atunci trebuie să te vîri imediat în pat.

— Da, într-adevăr, asta ar trebui să fac.

Vocea lui suna straniu și era lipsită de orice căldură.

— Ai făcut rost de o cameră la hotel, Helene ?

— Nu, dormi la mine. Am vorbit cu gazda. Mi-a dat voie.

— Ah ! făcu el.

Între ei era ceva străin. Helene simțea și își spunea că trebuie să fie febra. Își scoase batista și îi tamponă fruntea, apoi îl sărută timidă și nedumerită pe gură.

— Asta trebuia să fie o surpriză, Jürgen.

— Chiar este.

— Și-ți pare bine ?

— Firește, zise el.

Helene avea buzele rujate și Jürgen o vedea pentru prima dată așa. Era un roșu-violet delicat, care lucea în semiîntunericul din automobil. Pentru el o făcuse, știa. Fata îi întinse buzele și el le atinse fugitiv și absent.

— Ah, Jürgen, mi-a fost tare dor de tine !

— Și mie, răspunse el, dar spunînd asta, privea pe fereastra laterală a taxiului, la bordura vopsită în alb, care, în întuneric, aluneca pe de lături ca un fir lung și luminos.

Coborîră din taxi și intrară în coridorul întunecos al casei. Helene locuia ca subchiriașă la etajul IV. Urcau încet scara ; deodată Jürgen se opri lîngă balustradă și se ținu bine de ea. Iar Helene îl sprijini.

— Tot rana, Jürgen ? întrebă Helene, dar el scutură din cap fără să răspundă.

Odată ajunși în cameră, se lăsă pe canapea și-și sprijini capul în mîini. Era o cameră mică, pătrată, a cărei fereastră dădea în curtea interioară. Era modest mobilată, cu un dulap, un pat, o canapea și două scaune. Masa însă era acoperită cu o față albă, împodobită cu flori, iar în paharele gata pregătite se oglindea lumina din tavan.

Helene stătea în fața lui și-l mîngîia pe ochi.

— Să aduc un medic, Jürgen ?

— Nu, trece.

Fata văzu că numai auzind de medic, Jürgen s-a speriat. Îngenunchie în fața lui, îi luă mîinile și privi în sus la el.

— Ce să fac, Jürgen ?

— Am să mă culc, spuse acesta.

În ochii ei cenușii se citea teamă, teamă pentru el. Bucuria revederii făcuse loc temerii și dezamăgirii. Nu-și mai putu opri lacrimile care-i năpădiră ochii.

— Nu plînge, spuse Jürgen. N-are să fie atît de rău. Mîine dimineață mă duc la medic.

Spuse asta șovăind și chinuit. Pe frunte avea iarăși broboane de sudoare și își strînse buzele ca să-și stăpînească zvîcnetul gurii.

— Te doare, Jürgen ?

— Nu, nu știu ce e cu mine !

— Și nu vrei să mănînci nimic ?

— Nu mi-e foame, spuse el.

Helene băgă de seamă că îl scuturau frigurile.

— Dumnezeule, dar ai febră. Hai să-ți pregătesc eu totul. Trebuie să te culci.

Începu să se agite prin odaie, să facă patul, recăpătîndu-și energia care-i plăcea lui Jürgen la ea. Nu mai plîngea.

— Și tu unde ai să dormi, Helene ?

— Pe canapea. Are să meargă.

Helene nu se culcă însă. Șezu pe patul lui ore nesfîrșite, la lumina camuflată a lămpii de pe noptieră, privindu-i tot timpul chipul. Jürgen n-o mai sărutase și nici n-o mai atinsese — ca și cînd ar fi fost tabu pentru el.

— Ce e pe acasă, Jürgen ? îl întrebă fata. S-a făcut bine tatăl tău ?

— Binișor. Îl supără ficatul mereu, răspunse el. Ținea ochii închiși. Fața lui prelungă și îngustă era mai uscățivă ca de obicei, și avea o culoare nesănătoasă.

— Dar la noi ? La noi e totul în ordine ?

— Îl jelesc într-una pe Walter, iar Peter s-a înscris voluntar.

— Știu. Din cauza Ernei. A fost și Karla în timpul ăsta acasă ; ai văzut-o ?

— Da.

— Cred că-i merge foarte bine la Cracovia.

— S-a schimbat mult de tot, spuse el.

Helene observă că pomenind de Karla, Jürgen părea cam încurcat, dar nu dădu importanță acestui fapt. Deodată el își întoarse fața la perete și tăcu. În cameră se așternu o liniște adîncă. Pe masă paharele stăteau neatinse, iar Helene se ridică, luă florile și le puse pe noptiera de lîngă pat. Erau garoafele pe care le cumpărase pentru Jürgen, și culoarea lor semăna cu culoarea buzelor ei.

Jürgen se trezi dis-de-dimineață. Helene adormise, apoi se trezise, și iar adormise. O durea spatele din cauza veghii îndelungate.

— Ți-e mai bine, Jürgen ?

— Nu cine știe ce.

— Totuși, ceva mai bine, nu ?

— Întrucîtva, spuse el.

Helene se trînti în pat și-și îngropă fața în pernă.

— Sînt atît de obosită ! Teribil de obosită !

— Culcă-te, o îndemnă Jürgen.

Fata așteptase alt răspuns, dar Jürgen nu mai adăugă nimic. N-o mai chinuia nici măcar cu gelozia lui. Acum Helene ar fi dorit-o — ar vorbi cel puțin despre asta. Dar din el se degaja ceva ca un refuz anxios, pe care nu-l înțelegea. Deși în sufletul fetei începură a miji îndoieli în ce privește dragostea lui, îi era totuși dor să-i simtă căldura.

Jürgen însă nu se mișca. Ochii îi erau lipsiți de strălucire și fixau tavanul ; era frămîntat parcă de ceva fără soluție. Helene începu să plîngă și lacrimile se prelingeau pe fața de pernă albă. Cînd ieșiră în stradă, era tîrziu, înainte de amiază. Soarele ardea și cu toate că începuse toamna, Helene era îmbrăcată vărătic. Purta o rochie fără mîneci și Jürgen văzu cît de bronzate îi erau brațele.

— Ai stat mult la soare, Helene ?

— Da. Totdeauna cînd am avut timp ; și fără tine am avut mult timp.

El îi luă servieta, așa cum făcea odinioară, și porniră pe străzile gălăgioase. Era în uniformă iar la butoniera de la piept avea panglica tricoloră : roșu, alb, negru. Helene îl întrebă, zîmbind, de Crucea de fier.

— De ce nu ți-ai dezbrăcat uniforma ?

— E interzis.

— Și tu te iei după toate astea ?

Jürgen își retrase brațul și un răstimp merseră unul lîngă altul tăcînd. Helene îl văzu că pălește și începe iar să dîrdîie.

— Ai să te duci imediat la medic, auzi ! Acum, imediat !

— Da.

— Vin și eu cu tine.

— Nu, în nici un caz ! se-mpotrivi el cu violență.

Se opri în fața Helenei și o privi ca și cînd fata i-ar fi cerut ceva imposibil. În ochii lui se citea teamă, nesiguranță, și Helene îi simțea chinul nespus.

— Îți vreau binele, Jürgen, spuse ea cătînd în jos la asfaltul străzii.

— Da, știu, dar acum du-te la universitate.

— De ce ești atît de iritat ? întrebă ea.

Se simțea dată la o parte. Crezuse că are s-o ia cu el la medic și apoi are s-o însoțească la universitate. Auzindu-l se răsuci pe cîlcîie și-l lăsă locului.

— Helene !

Îl auzi strigînd-o și simți disperarea din glasul lui.

— Du-te la medic. Deseară sînt iar acasă, îi răspune Helene.

Jürgen nu veni după ea și Helene, cu fața întunecată, porni singură pe străzi. Și abia cînd ajunsese la Grădina zoologică începu să plîngă.

Jürgen rămase trei zile, iar ea îl îngriji. Și se-ntîmpla mereu același lucru. Ședea veghind în fața patului lui, astfel că dimineața se trezea cu dureri în spate. Dragostea Helenei însemna grijă permanentă pentru el. Adesea i se părea că joacă teatru. Evita orice gest apropiat, ca și cînd i-ar fi fost teamă de ea. Helene nu înțelegea, dar se resemna. Cînd îl întrebase ce-i spusese medicul, îi dăduse un răspuns evaziv și imediat schimbase vorba.

În seara celei de a treia zile îl găsi gata de plecare. Venise aproape în fugă ca să ajungă iar la el. Și acum Jürgen stătea în mijlocul camerei, aplecat deasupra mesei, și își aranja hîrtiile. Bagajul, gata făcut, se afla la ușă.

— Cum, Jürgen, pleci ? întrebă ea în timp ce intra.

Jürgen ridică fugitiv capul, ca și cînd hîrtiile erau mai importante decît ea.

— Da, trebuie. Mi s-a terminat concediul. Nu ți-am spus ?

— Nu, șopti ea.

— Atunci se vede că am uitat.

— Cum poți să uiți așa ceva ?

Îl privea țintă, așteptînd un răspuns. El însă se duse la fereastra deschisă și se uită în curtea interioară, de unde veneau strigătele copiilor care se jucau acolo.

— Tu îmi ascunzi ceva, Jürgen.

— Nu.

— Ce pot să fac ca să te ajut ?

— Nimic. Nu poți să mă ajuți. Sînt bolnav. Ți-am mai spus-o.

El continua să privească afară, pe fereastra deschisă. Helene asculta țipetele copiilor și se uita la garoafele pe care le cumpărase pentru el, cu patru zile în urmă. Erau pe masă, și începuseră să se ofilească.

Helene îl conduse la gară. Și unul și celălalt vorbiră doar de lucruri indiferente. Ea nu cuteza să-i mai pună întrebări. Și abia cînd trenul ieși din gară, ridică mîna. Dar parcă îi paralizase.

În cantina regimentului de artilerie antiaeriană fumul se urca în pîclă groasă pînă la tavan. Duhnea a abur lipicios de bere și a sudoare bărbătească stătută.

— Tunar Lorenz !

— Gura ! zise Peter Lorenz și-l privi pe tînărul fruntaș care ședea la masă, față în față cu el.

— Nu te lăsa provocat, spuse fruntașul.

Avea ochii de un albastru spălăcit și vorbea peltic.

— Plutonierul care strigase rîdea. Îndesat ca și Peter, dar mai lat în spate, stătea la bar — era beat. Peter Lo-

renz privea paharul de bere golit pe jumătate și nu răspunse nimic.

Se împliniau trei săptămîni de cînd se afla aici, și se gîndea la Gertrud Baumann, cu care se căsătorise val-vîrtej, și la Erna, pe care n-o putea uita. Făcuse o prostie, dar acum nu mai putea îndrepta nimic. Niciodată n-ar fi trebuit să se înscrie voluntar.

— Tunar Lorenz ! urlă plutonierul iar.

— Lasă-l să urle, zise fruntașul.

Se numea Kohlrausch, studiase filologia la Rostock și împărtășea vederile lui Peter. Stătuseră de multe ori de vorbă, ceasuri întregi, discutînd despre ceea ce urau amîndoi.

„Hitler e un idiot", obișnuia Kohlrausch să deschidă discuția. După aceea se apucau să născocească pedepse pentru el : spînzurătoarea, tăierea în patru, tragerea pe roată — ajungînd astfel la cele mai năstrușnice idei.

Întîmplător, acel plutonier care stătea acum beat la bar ascultase neobservat o asemenea discuție. De atunci îi avea la mînă. Îi fugărea prin curtea cazărmii și ei trebuiau să facă ce voia el — pînă acum însă tăcuse.

Era măcelar de meserie și se numea Max Krause. Cînd era beat, subofițerii îi spuneau „Mäxchen".

— Într-o bună zi are să ne facă raport, spuse Peter.

Kohlrausch se uită înspre bar și clătină din cap.

— E prea bun la inimă pentru așa ceva.

— La ăștia bunătatea își are limitele ei, zise Peter.

Toată ziua îl frecaseră, mai mult ca de obicei, și era deprimat, iar gălăgia din cantină îl deranja. Se gîndea la Gertrud Baumann și la dragostea ei, căreia nu-i răspunsese. Îi vedea parcă ochii basedowieni și simțea neajutorarea pe care o oglindeau în noaptea dinaintea despărțirii lor.

Plutonierul comandă un nou pahar de bere.

— De ce nu se prezintă Lorenz la mine ? strigă el.

— Du-te, îl îndemnă Kohlrausch.

Pălise la față și vorbea mai peltic ca de obicei.

— Nu. Să vină el încoace.

— Ești nebun ! sîsîi Kohlrausch.

Se uitară amîndoi înspre bar, de unde plutonierul, cu paharul în mînă, pornise clătinîndu-se și străbătea încăperea.

— Vine la noi, ia seama.

— Lasă-l să vină, zise Peter.

Era ars de soare și viața de cazarmă pusese pe chipul lui pecetea blazării. Acum însă pe el se oglindea iar demența, pornirea spre fanatism, ca la fratele său Walter — la Peter însă provenind din melancolie și negare.

— Vine într-adevăr la noi, sîsîi Kohlrausch.

Privind țintă, cu ochii lui albaștri-spălăciți către plutonier, sări în picioare, iar Peter se ridică încet, în silă.

— N-auzi bine, Lorenz, ai ? !

— Nu, domnule plutonier.

— Ești surd ?

— Da, domnule plutonier.

— Mă, nu face glume, mă !

— Nu fac glume, spuse Peter. Veșnicul bubuit al exercițiilor de tragere mi-a distrus timpanul.

— Bine, spuse plutonierul Krause, și se așează la masa lor.

Se prăvăli pe scaunul pe care i-l împinse Kohlrausch și-și puse paharul cu bere pe masă.

— Ia ascultați, mă băieți, spuse el. Cînd strig eu, să țîșniți ca din praștie. Ați înțeles ? Mai ales voi.

— Da, desigur, domnule plutonier sîsîi Kohlrausch.

— De ce, „mai ales" noi ? întrebă Peter.

— Știi bine de ce, Lorenz. Ori trebuie să pun să te taie în patru ? Ori poate să te tragă pe roată ?

— Pe ce fel de roată, domnule plutonier ?

— Nu pe o roată de bicicletă, mă, spuse plutonierul rîgîind.

Kohlrausch îl lovi pe Peter pe sub masă în fluierul piciorului și-i făcu cu ochiul, atrăgîndu-i atenția să fie prudent, așa că Peter ridică paharul și bău în sănătatea plutonierului. Acesta, holbîndu-se la el, ca și cum Lorenz ar fi comis o gafă, zise :

— Dacă are dreptul cineva să închine aici un pahar, apoi acela sînt eu, Lorenz ! Nu ești decît tunar, omule, și nici nu știi încă să alergi. De altfel ai învățat în genere să-ntinzi pasul ?

— Da, domnule plutonier, la mama.

— Vax ! La propria-ţi mamă nu înveţi asta. De-abia la militărie se învaţă.

Kohlrausch începu să rîdă, supus şi oarecum silit ; Peter însă nu rîse. Se uita în pahar. Berea mirosea la fel ca milităria, ca toată subofiţerimea asta şi ca viaţa pe care trebuia s-o ducă acum — şi pe care o ura. Înălţă capul şi privi iar la plutonier. Acesta rîgîi zgomotos şi, bătînd cu palma în masă, zise :

— Aşadar, băieţi, hai, răspundeţi-mi în primul rînd ce vreţi să faceţi cu el, cu Führerul nostru ?

Amîndoi tăceau. Kohlrausch zîmbi înfricoşat ; buzele îi erau acum aproape fără culoare, ca şi ochii. Peter îşi izbi paharul cu palma şi-l mătură intenţionat de pe masă. Acesta căzu pe pardoseală şi se sparse.

— Alt pahar pentru tunarul Lorenz ! urlă plutonierul.

Fata de serviciu aduse un nou pahar cu bere şi-l puse în faţa lui Peter.

Era tînără şi trupeşă. Bătînd-o uşor cu palma pe fund, plutonierul zise :

— Clasa-ntîi !

În acest timp se uita la Peter, ca şi cînd ar fi trebuit să-şi dea şi el avizul. Lorenz însă ridică paharul şi începu să bea. Îi era silă de plutonier, simţindu-i mai mult ca oricînd brutalitatea scîrnavă. Un subofiţer trecu pe lîngă el şi-l bătu pe plutonier pe umăr.

— Ei, cum merge, Mäxchen ?

— Minunat. Tocmai fac instrucţie cu ăştia doi în privinţa bunei-cuviinţe datorată superiorului.

Se aplecase mult deasupra mesei şi, sprijinindu-se cu coatele de ea, îl privea pe Lorenz în faţă. Era o privire beată, animalică, şi Peter văzu în ea sadismul de care se temea. Se gîndi la Erna şi la Walter, care o bătuse, şi acum îşi dădu seama de ce, femeia asta îl iubise pe Walter. Aici, în cazarmă, înţelegea.

— Ei, haide băieţi, daţi-i drumu', zise plutonierul. Ce vreţi să faceţi cu el ?

— Cu cine ? întrebă Peter.

— Cu Führerul nostru, omule.

— Noi nu facem absolut nimic cu Führerul nostru ; el face cu noi, zise Peter.

Spusese ceva nechibzuit, dar își pierduse din nou cumpătul. Nu-i dădu atenție nici lui Kohlrausch, care îl lovi iar în fluierul piciorului. Era furios și chipul plutonierului pieri din fața lui. Ura totul la mutra asta a lui Max Krause din Stralsund, un măcelar și un bădăran, căruia îi era îngăduit să-și dea aere. Îi întoarse lui Kohlrausch lovitura cu cizma; nimeri însă în piciorul plutonierului.

— Kohlrausch! Cum îndrăznești, porcule?! strigă acesta, iar Kohlrausch bîigui ceva, dar Peter nu înțelese ce spusese.

Plutonierul se ridică și se aplecă spre Kohlrausch.

— Tu, dobitocule, tu, care încă faci pe tine!

Peter ședea aplecat mult înainte, cu mîinile pe masă, și se uita în sus la plutonier, care, furios, își trase scaunul înapoi, așezîndu-se după aceea iar, încet, cu picioarele larg desfăcute.

— O țigară de foi pentru plutonierul Krause! comandă el, privind cu ochii holbați la Peter.

Cînd fata de serviciu veni cu trabucul, își înfipse supărat dinții în vîrful lui. Cu mîna liberă însă o bătea pe ospătăriță pe fund.

— Un șezut ca ăsta nici că s-a mai văzut.

— Și nici unul ca dumneata, zise Peter.

Nu evită privirea plutonierului. Mîna dreaptă i se încleștă pe paharul cu bere, în timp ce Krause își înclinase capul ca un taur. Era un om masiv și greoi, cu bărbia dublă revărsată peste gulerul uniformei. Pe cînd se uita la cuta lui de grăsime, Peter îl auzi zicînd:

— Încă un cuvînt, trădătorule de țară, și-ți rup oasele!

Mîna lui Peter se afla încă pe paharul cu bere. Deodată o ridică și-i azvîrli plutonierului berea în față. Totul se petrecu repede și neașteptat și Krause sări în sus. Dar bălăbănindu-se, se lovi de scaun, cizma i se prinse la spate, într-un picior de scaun, și omul căzu într-o parte, pe pardoseală.

Kohlrausch sări în sus; se ridică și Peter. În fața lui răsări mutra unui subofițer, care striga:

— Cine a dat?

— Nimeni, domnule subofițer, zise Kohlrausch.

Plutonierul se sculă, uitîndu-se într-una la Peter. Se ridica încet, cu privirea rătăcită și beată. Cînd reuși să se țină de-a binelea pe picioare, își umflă pieptul și apucă speteaza scaunului.

— Garda ! strigă subofițerul.

În cantină era acum o larmă asurzitoare. Toți alergau la masa la care șezuseră ei.

— Apără-te, Mäxchen ! auzi Peter pe cineva strigîndu-i lui Krause.

Și văzu scaunul îndreptat asupra sa. Peter încă mai avea în mînă paharul gol. Încercă să sară înapoi, dar picioarele din spate ale scaunului îl nimeriră în umeri. Simți lovitura pînă în genunchi. Amețit, se înclină ușor pe spate, dar fu împins iar înainte.

— Hai, dă-i ! spuse o voce din spatele său.

Peter nu mai știa ce se întîmplă în jurul lui. Văzînd mutra plutonierului, ridică mîna și-i aruncă paharul gol în față.

— Ah, porc blestemat ! strigă Krause.

Paharul se făcu țăndări, iar plutonierul se apucă de nas.

Peter era livid. Pînă și buzele îi păliseră. Puse mîna pe al doilea pahar de pe masă.

Dar nu mai apucă să-l arunce. Kohlrausch îl prinse strîns de braț. Fu apucat din spate, tras înapoi, iar plutonierul la fel, imobilizat.

— Dați-mi drumul ! striga Krause. Să-l fac praf. Să-i trag una la moacă ! Dați-mi drumul !

Peter îl auzi urlînd și deodată se înfricoșă. Puse capul în piept și privi în pămînt. Pe jos erau împrăștiate cioburile paharului spart. O văzu pe chelneriță trupeșă stînd înfiptă printre bărbați și o auzi spunînd :

— Ce porcărie ! Tocmai mă bătea cu palma pe fund și era atît de bine dispus, dar veneticii ăștia de azi... veneticii ăștia...

Cuvintele femeii îl nimeriră ca o lovitură. În jur se așternuse tăcere deplină. Văzu căștile de oțel în față și auzi glasul subofițerului de gardă :

— Tunar Lorenz !

— Da, domnule subofițer.

— Vino cu mine.

Se întoarse și părăsi cantina. Flancat de căști de oțel și de țevile armelor, ce se balansau în mers, Peter se gîndea la Erna, care de data asta nu putea să-i vină în ajutor. În fața ochilor îi vedea chipul plîns. Țintele cizmelor bocăneau prin curtea cazărmii, iar luna atîrna deasupra unui coș și se uita la el.

Ploaia răpăia pe acoperișul casei de lemn. Deasupra munților se lăsaseră perdele de nori, iar străzile și drumurile din Zakopane erau înecate de noroi. Era sîmbătă după-amiază. Gerhard Lorenz ședea întins pe pat. Avea capul greu, după cheful de la comandamentul vamal.

— Scularea ! urlă Lipski prin deschizătura ușii.

— Ce s-a întîmplat ?

— Trebuie să te scoli. Numaidecît ! Ai în vizită o damă.

— Vax ! zise Gerhard Lorenz și se întoarse pe partea cealaltă.

Se gîndea la stenodactilografa blondă, de șaisprezece ani, care venise de vreo cîteva zile din Halle și cu care dansase noaptea trecută.

Lipski se apropie de pat. Săltă cuvertura și dintr-o smucitură o trase jos de pe Gerhard.

— Acum, afară ! Hai, ce, vrei să lași o damă să te aștepte ?

— Ce fel de damă ?

— O să vezi tu, zise Lipski.

Gerhard se ridică bălăbănindu-se, cu ochii cîrpiți de somn și cu o ușoară durere de cap după cheful de noaptea trecută. Deodată o văzu pe Karla stînd în fața lui. Se oprise în ușa deschisă și se uita la el, examinîndu-l parcă. Îl măsura cu privirea, pornind de la picioarele goale în sus, peste cămașa prea scurtă, pînă la părul nepieptănat și răvășit în toate părțile.

— Ce e cu tine aici, Karla ?

— Voiam doar să te mai văd o dată, zise ea.

Gerhard întinse mîna după pantalonii care se aflau pe un scaun. Se zăpăcise și îi era rușine, dar Karla nu se în-

toarse. Nu-i plăcu felul cum îl privise. N-o mai văzuse din noaptea aceea, iar acum venea ea la el. Nu înțelegea.

— Hai, îmbracă-te odată, zise Lipski și o luă pe Karla afară.

Se opriră pe coridor. Gerhard îi auzea vorbind. Lipski rîdea tare, ca și cînd Karla i-ar fi povestit o anecdotă. Fusese plecată în permisie. De atunci trecuseră săptămîni de zile și Gerhard nu mai auzise nimic de ea. Maică-sa îi scrisese despre Karla și despre Jürgen, care fusese în concediu în același timp, și despre Peter, care se însurase cu Gertrud Baumann și se înscrisese voluntar. Comportarea lui Peter îi era de neînțeles. I se părea — și îi spusese și lui Lipski — că în războiul ăsta nu mai merge nimic cum trebuie. Se îmbrăcă în grabă și cînd fu gata, o chemă pe Karla înăuntru.

— Scuză-mă, te rog...

— Ce e de scuzat ? zise ea cu pronunția ei aspră.

Se așeză încetișor pe patul de vizavi — care era al lui Lipski — și-și puse picior peste picior.

— Trebuie să vorbesc cu tine, Gerhard.

— Da ? Ce s-a întîmplat ?

— Ești bolnav, nu-i așa ?

— Cum ? făcu el. Ce-ți veni ? Sînt foarte sănătos.

— Nu, nu ești.

Nu se uita la el. Mîinile îi erau împreunate pe genunchi. Stătea cu capul în piept, de parcă i-ar fi venit greu să vorbească. Bărbia-i fragedă, puțin plinuță, se sprijinea pe gulerul ridicat al puloverului cenușiu. Gerhard îi privea părul blond, care în părți și la ceafă cădea pe guler.

— Ce să mă fac acum ? Dacă se află, mi se-nfundă pentru totdeauna. Mă trimit acasă — și nu vreau.

— Du-te la sublocotenentul tău, zise Gerhard.

Era încurcat și necăjit, și Karla îl simțea că fierbe de mînie. Privea în jos la cizmele din fața patului. Încă erau pline de murdăria și noroiul din noaptea trecută. O condusese acasă pe stenodactilografa aceea de șaisprezece ani și, beat, trecuse cu ea de-a dreptul peste cîmp.

— De ce nu mărturisești adevărul ? întrebă Karla în șoaptă.

El continua să privească în jos, la cizme, fără să scoată un cuvînt.

— N-o să meargă așa ușor, Karla.

— Prin urmare tot tu ai fost ?

— Da, spuse Gerhard. Credeam că sînt sănătos.

Mărturisirea lui avu asupra Karlei efectul unui șoc, dar nu se porni pe plîns cum ar fi făcut soră-sa, Erna. Cum ședea așa, săltă doar capul în sus și zîmbi. Era un zîmbet chinuit. Gerhard își pieptănase părul pe spate și Karla îi văzu cicatricea de pe frunte. Pe chipul lui se oglindea teamă, iar teama lui o liniști.

— Cunosc un medic, un polonez, zise el. Pe mine nu m-a ajutat, dar poate are să te ajute pe tine. Tu ești femeie, și mai frumoasă decît mine.

Încercă să rîdă spunînd asta, dar nu reuși. Sări în sus și începu să se plimbe încoace și încolo prin fața ei.

— Medicul e aici, în Zakopane ?

— Da, la spitalul german.

— Și îl cunoști ?

— Nu bine, dar pot vorbi cu el. Întreaga aprovizionare de aici e în mîna mea. Se apropie iarna și poate am să-l mituiesc cu un vagon de cărbuni.

— Și cum vrei să faci asta ?

— Las-o în grija mea !

Trecînd pe lîngă ea, îi lovi piciorul, care se mișcă tremurînd. În cameră mirosea a alcool. Afară ploaia se mai potolise. Prin fereastră, Karla putea să vadă munții. Erau albaștri — un albastru-închis. Norii murdari și joși se tîrau leneși pe stînci. Pe Karla o luă puțin cu frig. Era obosită de agitația din săptămînile trecute, dar nu-și mai făcea reproșuri. Cineva bătu la ușă. Intră Franz Lipski și spuse :

— Te cheamă bătrînul.

— Acum ? Ce vrea de la mine ?

— Din cauza puștoaicei ăleia de aseară. Bătrînul s-a enervat.

— Țap tîmpit ! zise Gerhard, dar își trase cizmele și își potrivi uniforma.

O lăsă pe Karla singură. Ea rămase pe pat, cu capul sprijinit în mîini. Și plînse pînă se întoarse Gerhard. Cînd îi auzi pașii pe coridor, se ridică și îi ieși înainte.

— Hai, zise ea. Să mergem numaidecît.
— Unde ?
— La medicul tău polonez.
Gerhard o privi consternat. Cererea ei nu-i era cîtuşi de puţin pe plac. Se codea şi Karla îi văzu disperarea.
— Trebuie chiar acum, numaidecît ?
— Da, chiar acum !
Îl trase de mînă după ea pe scară, în jos. Trecură prin hol, unde vreo cîţiva vameşi jucau cărţi în jurul unei mese. Lui îi era neplăcut să se arate cu ea, Karla însă dădu în fugă din cap către vameşi, fără să le acorde vreo atenţie. Afară ploaia nu mai cădea decît în uşoare averse peste munţi.
Spitalul se afla în afara oraşului, în cîmp deschis. Era o clădire lungă, cenuşie, cu acoperiş roşu de ţiglă şi cu ferestre pătrate, vopsite în alb. Îl vedeau din depărtare şi cu cît se apropiau de el, cu atît mergeau mai încet. Strada era prost pavată şi noroioasă, iar pe margini apa de ploaie curgea rîuri către Zakopane. Şuvoaiele treceau peste pantofii Karlei, udîndu-i picioarele ; chiar şi uniforma lui Gerhard era lipicioasă de umezeală.
— Ţi-e frică ? întrebă el.
— Da, răspunse Karla.
Se aflau în faţa intrării spitalului. Gerhard se uită sus, de-a lungul şirului de ferestre, şi nici unul nici celălalt n-avea curajul să intre. Ploua mai tare şi norii din spatele munţilor se întunecaseră şi începuseră să se tîrască în vale, către acoperişurile ude din Zakopane.
Intrară şi aşteptară mult timp în faţa cabinetului medicului polonez. Şedeau pe o bancă de lemn de pe coridor şi nici unul nu vorbea mai mult decît era necesar. În sfîrşit, sosi medicul — un bărbat înalt şi uscăţiv, care-şi purta halatul alb ca pe o rasă de călugăr. Zîmbi prietenos cînd îl văzu pe Gerhard.
— Dumneavoastră aţi mai fost o dată la mine, nu-i aşa?
— Da.
— Aceasta e doamna ?
— Nu, zise Gerhard. Dar eu...
Nu putu continua. Nu ştia ce să spună.

— Da, da, făcu medicul, dînd din cap.

O privi gînditor pe Karla și, deschizînd ușa cabinetului, le făcu semn cu mîna să intre. Trecură înaintea lui. Karla se opri în mijlocul încăperii. Văzu patul de consultație alb, scaunul lucitor de metal pe care trebuia să se așeze și închise ochii. Picioarele îi erau reci, iar ciorapii uzi. Simțea răceala pînă sus la pîntece și începu să tremure. Îl auzi pe Gerhard vorbind, nesigur și jenat, în timp ce medicul îl asculta. Gerhard îi spunea ceva despre un vagon de cărbuni. Doctorul continua să tacă. În fine rupse tăcerea.

— Eu sînt medic polonez, domnule. Și n-am voie să tratez pacienți germani care au astfel de boli. Este strict interzis — sub pedepse aspre.

Karla auzea în spate glasul lui sumbru, puțin răgușit. Era o voce care-i inspira încredere. Făcu un pas mai departe spre fereastră, ca și cînd ar fi vrut s-o pornească înspre munți. Ploaia răpăia în geamuri. În curte arborii își întindeau fantomatic crengile golașe în ploaie.

— De ce nu vă duceți la un medic german ? Știți că pentru astfel de boli există obligația de a le declara.

— Dacă află cineva de asta, s-a zis cu noi, spuse Gerhard.

— Și dacă se află că eu v-am ajutat, ce are să mi se întîmple mie ?

Gerhard nu răspunse. Karla auzea tăcerea din spatele ei. Era o tăcere grăitoare, în care era cuprinsă și propria-i voce. Acum medicul se plimba încoace și încolo. Deodată se opri în spatele Karlei, și ea îi simți prezența mai puternic ca pînă acum.

— Nu cunoașteți altă ieșire ?

— Nu, șopti ea.

— Și cît e de atunci ?

— Peste șase săptămîni.

— Cam mult, zise doctorul. De ce n-ați venit mai devreme ?

— Nu mi-a venit să cred una ca asta.

Se întoarse către medic și-i văzu privirea întunecată și grea pe un chip uscățiv și brăzdat. Se citea în ochii lui o resemnare obosită, dar Karla înțelese că are s-o ajute. Era mult mai înalt decît ea și se apleca puțin cînd îi vorbea.

— Ce vîrstă aveţi ?

— Douăzeci, şopti ea, lungind ca de obicei cuvîntul, care acum suna neajutorat şi atrăgător.

— Atît de tînără ! zise el, începînd din nou să măsoare în sus şi în jos încăperea.

Gerhard stătea la uşă, cu boneta de guard vamal în mînă. Părul îi cădea pe frunte, acoperindu-i cicatricea căpătată în anii copilăriei.

— Bine, am să vă consult, zise medicul.

Îl trimise pe Gerhard afară, pe coridor. Acolo mirosea a iod, a fenol şi a supe proaste. Gerhard privea la surorile care duceau în camere, pe cărucioare, cina pentru bolnavi. Se aşează pe banca de lemn şi aşteptă. Privi la uşa cenuşie pe care sta scris „Dr. Prohanski". I se părea ciudat că tocmai un polonez trebuia să-l ajute. El, Gerhard, făcea parte din „poporul de stăpîni" ; învinseseră şi vor continua să învingă, dar acum, aici, pe coridorul lung care mirosea a boli, multe i se păreau discutabile.

Aşteptă îndelung. Abia cînd se deschise uşa din nou, se ridică. O văzu pe Karla ieşind, singură. Faţa ei palidă se înroşise de parcă avea febră. Porniră împreună pe coridor.

— Ce e, Karla ? De ce nu spui nimic ?

— S-a aranjat.

— Minunat ! exclamă el.

Coborîră scara şi abia cînd se aflau în faţa intrării spitalului, Gerhard începu să întrebe iar.

— Şi are să te trateze ?

— Da. Mîine mă internez aici, în spital, pentru vreo cîteva săptămîni. Nu e decît o nefrită.

— Adevărat ?

— Da.

El începu să rîdă, de parcă i se luase o piatră de pe inimă. Uitase să-şi pună boneta, şi picăturile de ploaie din păr i se prelingeau pe faţă. Privirea Karlei lunecă de la părul lui ud peste frunte în jos, pînă la bărbie. Văzu gulerul uniformei pe jumătate descheiat şi apoi din nou gura rîzînd. I se păru laşă şi dezgustătoare.

— Şi cărbunii mei ? Nu-i vrea ? îl auzi întrebînd.

— Nu, nu-i vrea. Poţi să ţi-i păstrezi.

— Minunat ! zise el iar.

Karla continua să-l privească. Deodată însă ridică mîna și-l lovi în față. O lovitură asemănătoare cu cea primită de sublocotenent în noaptea aceea la petrecere. Gerhard simți lovitura, dar nu pricepea ce se întîmplă. Se opri uluit în stradă, în fața spitalului.

— Karla ! Ce s-a întîmplat ?

O văzu îndepărtîndu-se prin noroiul și băltoacele de pe stradă. Mergea iute, fără să se uite înapoi. Iar ploaia, care se înteţea din ce în ce, o învălui în perdeaua ei de stropi.

Regimentul de tancuri al lui Jürgen se afla la Le Havre. Începuse iarna — o iarnă cu chiciură, rece, geroasă. În fiecare zi se făcea instrucţie. Mergeau cu tancurile peste cîmpuri și pe șosea, pe sub copacii îmbrăcaţi în promoroacă. Zilnic veneau de peste Canal, la mare înălţime, avioane engleze, dar nu se întîmpla nimic. Într-o seară, la începutul lui decembrie, Jürgen fu chemat la comandantul companiei.

— Subofiţer Schiemann, dumneata eşti un bun soldat, după cîte aud, nu ? zise căpitanul.

— Nu ştiu, domnule căpitan.

— Te-ai distins la Dunkerque ?

— Am fost rănit acolo, domnule căpitan.

— Bine, zise ofiţerul.

Se numea Kahlenberg și avea o ţeastă înaltă și prelungă, cu păr rar pe ea, și două sprîncene stufoase, care de îndată ce se enerva, se porneau să tresalte. Era ştiut că se duce deseori la Paris și acolo frecventează bordelurile. Acum se afla în casa parohială a micii localităţi franceze, în spatele unui birou vechi, supraîncărcat, și se uita dus pe gînduri la Jürgen.

— De chestia aia cu boala ne-ai fi putut scuti, nu-i așa, Schiemann ?

— N-am fost vinovat, domnule căpitan.

— Așa spune fiecare. Dar nu tragi pe orice muieruşcă. Unde te-ai potcovit ?

— Îmi îngăduiţi să nu vorbesc despre asta, domnule căpitan ?

— Mă rog.

Sprîncenele porniră să tresalte, dar se liniștiră iar. În picioare în fața lui, Jürgen privea ţintă la ele. Pe ofiţer

nu-l vedea. Acesta începu să vorbească de permisia pe care Jürgen o solicitase zadarnic de două ori.

— Pînă acum am refuzat, Schiemann, din pricina pe care o știi, mă-nțelegi. Acum însă poți să pleci. Chiar la noapte. O zi pentru Berlin. Ți-ajunge ?

— Da, domnule căpitan.

— Ai probabil o logodnică acolo, nu ?

— O prietenă, domnule căpitan.

— Bine, zise ofițerul. Dar trebuie să-mi rezolvi și mie ceva personal acolo.

— Da, desigur, domnule căpitan.

Jürgen luă pachetul care se afla în spatele biroului. Era mai ușor decît crezuse. Îl săltă și-l puse pe umăr, în timp ce căpitanul îi dădea adresa soției sale. „Irene Kahlenberg, Berlin-Steglitz", scria pe scrisoarea pe care Jürgen o vîrî în buzunarul hainei. Strada n-o citise. Nu-l interesa. Se gîndea doar la Helene, la care avea să fie mîine seară. Porni către ușă, dar ofițerul veni după el.

— Umblă cu băgare de seamă cu astea, Schiemann.

— Bineînțeles, domnule căpitan.

Încercă să facă un salut reglementar, dar nu reuși.

— Sînt desuuri pariziene, de cea mai bună calitate, zise ofițerul.

Jürgen stătea în ușa deschisă cu pachetul căpitanului pe umeri, cu călcîiele lipite.

— Acum ești iar pe deplin sănătos, nu ?

— Desigur, domnule căpitan.

— Ei, atunci petrecere bună, zise căpitanul, rîzînd răgușit și fals, ca un răpăit de tobă.

Jürgen coborî scara casei parohiale și păși pe ulița satului. O jumătate de oră mai tîrziu își primea documentele de călătorie și încă în aceeași noapte pleca la Le Havre, iar cînd se crăpa de ziuă trenul lui părăsea acest oraș.

— Ce ai în pachetul ăla ? întrebă cineva de lîngă el, un subofițer de infanterie.

— Chiloți pentru bătrîna bătrînului, zise Jürgen.

N-avea chef de conversație — se gîndea la Helene. Are să-i mărturisească totul, povestea cu Karla și cu boala, și de ce s-a purtat așa atunci. Avea credința că ea are să-l înțeleagă.

Trenul era supraîncărcat cu soldați. Jürgen privea pe fereastră, afară. Toată ziua șezu așa, mereu cu aceleași gînduri.

Cînd trenul a intrat în Berlin, era noapte. Cu pachetul căpitanului sub braț, Jürgen mergea pe străzile cufundate în întuneric. Nu avusese curaj să-l predea la bagajele de mînă. Sări într-un tramvai și porni către Helene. O vedea stînd în fața lui, în ușă, și își închipuia cît va fi de surprinsă. Urca pe scară, dar cu fiecare treaptă mergea mai încet. Îl mustra conștiința, nu era sigur pe sine și nu-și putea imagina ce avea să zică ea. Puse pachetul jos, în fața ușii, și se uită la cartea de vizită albă : „Helene Lorenz, cand. rer. pol." [1]. Iar mai jos, cu scrisul ei mărunt : „Sunați de două ori". O înșelase, dar cu asta gelozia chinuitoare din cauza primului bărbat pe care-l cunoscuse Helene pierise.

Apăsă pe butonul negru. Auzi soneria, dar înăuntru nu se mișca nimic. Trase cu urechea la zgomotele de dincolo de ușă — nu venea nimeni. Sună iar. Auzi niște pași tîrșiiți care se apropiau.

— Cine e ? întrebă o voce de femeie.

— Domnișoara Lorenz nu e acasă ?

— Nu. A plecat.

— Da unde a plecat ? întrebă el.

Ușa se crăpă puțin și apăru nasul gazdei. Tocmai atunci însă se stinse lumina de pe scară. Jürgen o aprinse din nou.

— A, dumneavoastră sînteți ! făcu gazda. Domnișoara Lorenz e în oraș. Abia dimineață se întoarce. Mai înainte era atît de cuminte, dar acum, știți, e mereu plecată !

— Unde pot oare s-o găsesc ?

— Dumnezeu știe ! Veniți din nou mîine de dimineață, spuse ea și închise ușa.

Rămas lîngă pachetul căpitanului cu lenjerie pariziană, Jürgen privea încremenit cartea de vizită cu scrisul ei. Începu să fie ros de bănuieli. Se aplecă după pachet și coborî o porțiune din scară. Bucuria se stinsese, conștiința amuțise și nu-i mai era teamă de ceea ce trebuia să-i spună.

[1] Candidat în științe politice (prescurtare din latină).

Se așeză pe scară. Lumina se stinse iar și în jurul lui se făcu întuneric. Ținea brațul pe pachet și capul pe braț. Era atent la toate zgomotele din casă, dar nu se auzeau pași apropiindu-se. Adormi. Se deșteptă. Se uită la cadranul fosforescent al ceasului brățară. Era ora trei noaptea. Lumina de pe scară se aprinse. Urca treptele un bărbat. Era beat și se ținea vîrtos de balustradă.

— Ce faci aici ? întrebă omul.

Era un ins solid și burduhănos. Se opri în fața lui Jürgen, holbîndu-se la el.

— Și dumneata te-ai cherchelit ?

— Nu, eu aștept pe cineva.

— Așteaptă sănătos ! zise omul și se tîrî în sus, pe lîngă balustradă.

Jürgen adormi iar și se trezi cînd se lumina de ziuă. Dezamăgirea lui sporise. O văzu aievea pe Helene, în brațele unui alt bărbat, și sărind deodată în sus, cobori ametit și obosit scara. Se ciocni de o femeie care intra în casă.

— Ce ai, omule ?

— Iertați-mă, spuse el.

— Frumoasă purtare de soldat ! zise femeia.

Jürgen porni mai departe în lungul străzii. Helene trebuia să vină ; de undeva trebuia să vină. Tot timpul se gîndise numai la ea : în spital, în tanc, în cantonament și la exercițiile zilnice.

Deodată se opri locului, holbîndu-se în jur, de parcă ar fi fost beat. Uitase pachetul căpitanului. Îl lăsase pe scara unde șezuse jos. Dimineața se anunța, roșiatică, deasupra Berlinului — un roșu rece, de iarnă. Jürgen făcu stînga-mprejur și o luă la fugă înapoi. Străzile începeau să prindă viață. Era aproape ora cinci cînd intră iar în casă. Urcă în fugă scara. Coborî. Pachetul dispăruse. Căută cu de-amănuntul în curte, se uită în toate părțile, în fiecare colțișor și în fiecare ungher, dădu lăzile de gunoi la o parte și alergă din nou pe scară în sus. Fruntea îi era acoperită de sudoare rece și întreaga lui ființă clocotea de revoltă împotriva Helenei. Auzi pași urcînd pe scară. Se apropiau, obosiți, și el îi recunoscu — erau pașii Helenei.

— Jürgen ! Tu ?!

El stătea lîngă perete. Mușchii din jurul gurii îi zvîcneau. Pe obrazul ei se citea surpriza. Era îmbrăcată elegant, dar rujul de pe buze se ștersese puțin. O văzu că tremură — începînd cu gura și continuînd cu mîinile.

— Unde ai fost pînă la ora asta, Helene ? întrebă el cu glas chinuit și sugrumat, ca și cînd i-ar fi venit greu să vorbească. Unde ai fost, aș vrea să știu !

Se îndreptă către ea, dar Helene se trase un pas înapoi, pînă la balustrada scării.

— Trebuie să-ți spun ?

— Da !

Ea tăcu. Îl privea doar. Buzele îi erau strîns lipite. Expresia ochilor, mai dură ca de obicei. Jürgen stătea în fața ei, fără să scoată un cuvînt ; uitase ce voia să-i spună. Se simțea mințit. Credea că-l înșeală cum o înșelase el.

— Dacă nu-mi spui, plec.

— Atunci, pleacă !

El se răsuci pe călcîie și începu să coboare scara. Mergea încet, pas cu pas. Se făcuse ziuă de-a binelea. Prin fereastra vestibulului lumina dimineții se revărsa pe palier. Era ger și frigul se tîra de jos în sus pe scară. Pașii Helenei nu se auzeau. Ea stătea nemișcată, ca împietrită, ținîndu-se strîns de balustradă.

— Jürgen, șopti fata.

El n-o auzi. Se gîndea la căpitan, la pachetul pierdut, și revolta îl gîtuia. Helene îl înșelase la fel cum o înșelase el. Acum s-a terminat. Ieși din casă și trecu strada cu umerii ridicați. Simțea că-i tremură genunchii și că îl doare spatele.

Umblă toată ziua prin oraș. Abia seara, cu două ore înainte de plecarea trenului, se duse la Steglitz. Amețeala îi trecuse și făcuse loc durerii. „Irene Kahlenberg", scria pe plicul căpitanului. Ținea încă scrisoarea în mînă cînd ajunse la locuința familiei Kahlenberg. Prezentă plicul și soția căpitanului veni dintr-o cameră alăturată. Era o femeie scundă și uscățivă, cu o pieptănătură simplă, cu trăsături vioaie și gură severă.

— Veniți de la soțul meu ?

— Da, spuse Jürgen.

Doamna Kahlenberg deschise scrisoarea, își aruncă în

grabă ochii pe ea și-l măsură cu privirea pe Jürgen, ca și cînd el ar fi avut cine știe ce importanță.

— Și unde e pachetul ?

— Mi s-a furat.

— Cum asta ? Glumești, zise ea. Cum poate să i se fure ceva unui subofițer din Wehrmacht ?

— Pot să vă explic ? zise Jürgen și încercă să-i povestească cum se petrecuseră lucrurile.

Dar soția căpitanului îl întrerupse înainte ca el să se poată face înțeles. Văzu că se înfuriase și că începe să strige la el :

— Cum de-ai putut îndrăzni să pierzi pachetul !?

— Stimată doamnă, bîigui Jürgen.

— Îmi ies din fire. Îmi ies complet din fire. Știi ce conținea pachetul ?!

— Lenjuri pariziene.

— Mai ești și obraznic ! strigă doamna Kahlenberg.

El nu înțelegea de ce ești obraznic dacă spui adevărul. Dar poate că nu era adevărul. Pe față i se așternu o ușoară roșeață. În jurul gurii mușchii îi zvîcneau. Se răsuci pe călcîie și se îndreptă spre ușă.

— Să-mi găsești pachetul, și asta numaidecît, zise ea.

Văzîndu-i fața roșie, Jürgen gîndi : „Lenjurile sînt mai importante ca războiul". Din nou îi apăru înaintea ochilor Helene. Durerea iscată de pierderea ei i se părea insuportabilă. La ușă încercă să salute respectuos. Făcu un efort să-și vină în fire, își îndreptă spatele și duse mîna la caschetă.

— Stimată doamnă... îngăimă el.

— Ieși afară ! îl repezi ea.

Coborî scara obosit și zdrobit. Afară ningea. Se urcă în tramvai și plecă spre gara Zoo.

— Tunar Lorenz !

Peter Lorenz se auzi strigat. Se ridică și, slăbit de îndelungata detențiune, porni încet în față. Se îndrepta către mutra consilierului Curții marțiale, care ședea pe un scaun ceva mai ridicat, în spatele unei mese. Deasupra

capului lui, la peretele alb, atîrna drapelul de război al Marelui Reich German.

— Ce mai ai de spus în apărarea dumitale ?

— Nimic, răspunse Peter.

Nimeni nu întrerupse liniștea din încăpere. Pereții erau goi, masa și băncile te făceau să te dezmeticești : mirosea a centiroane lustruite.

Privirea lui Peter lunecă pe chipul ars de soare al consilierului de Curte marțială, care se uita la el, ca la un păduche numai bun de strivit. Unul dintre asesorii Curții marțiale își drese glasul. În spate îl auzi tușind pe plutonierul Mäxchen Krause, în timp ce consilierul clătina indignat capul.

— Bine... mormăi el.

Peter pocni din călcîie, făcu stînga-mprejur și se întoarse la locul lui. Știa că au să-l condamne, aici, în această încăpere goală, spoită în alb. Văzu fața asudată a plutonierului Krause, a cărui bărbie dublă se revărsa peste gulerul uniformei.

Cu vreo cîteva zile înainte, Gertrud, soția lui, îi scrisese la închisoarea militară. Trebuia să nască. O văzu în fața sa pe Erna în rochie de doliu — tot o mai iubea încă. Aștepta sentința. Fu pronunțată peste zece minute și o ascultă în picioare.

— Doi ani detențiune în fortăreață, spuse consilierul Curții marțiale.

„Doi ani detențiune în fortăreață", răsună în încăperea goală.

Peter asculta ca și cînd nu-l privea pe el.

— Vino, Lorenz, îi zise cineva.

Escortat de doi jandarmi, se întoarse pe lungul coridor înapoi în închisoarea militară.

— Pesemne că ești idiot, zise unul dintre jandarmi. De ce nu te-ai apărat ?

— N-am vrut.

— Ciudat leat, zise celălalt.

Peter se afla din nou în celulă și aștepta. Întreaga dezbatere nu durase mai mult de o jumătate de ceas. Lovirea superiorului — era o formulă simplă. Știa că au să-l trimită într-o companie disciplinară, dar nu putea să-și

închipuie ce se petrecea într-o astfel de companie. Aici, şi era destul de rău... Din nou îşi auzi numele strigat.

— Lorenz, ai o vizită !

Văzu chipul rînjit al subofiţerului, pe coridor, în spatele gratiei.

— O femeie faină, muc şi sfîrc, spuse subofiţerul.

Peter nu era lămurit ce vrea de la el. Aici, în închisoarea militară, nu se permiteau vizite. Dar subofiţerul deschise uşa şi intră înăuntru. Se trînti pe prici, se porni să rîdă tare şi zise :

— Ce muiere, mamă, Doamne ! Boceşte ca o morsă şi are un uger ca o vacă de lapte.

Peter îşi încleştă mîinile de-i trosniră degetele. Îl ura pe subofiţer fiindcă-i făcea şicane şi-l punea să alerge zi de zi, împreună cu alţii, prin curtea închisorii militare.

— Despre ce femeie vorbiţi, domnule subofiţer ?

— Despre cumnata dumitale.

Subofiţerul rîdea iar ; lăsîndu-se puţin pe spate, ridica cizmele şi bătea cu tocurile în pardoseală.

— Asta are stofă, Lorenz. Ei, ia spune, la pat cum e ?

— E cumnată-mea, spuse Peter.

— Ha-ha-ha, cumnată ! Asta poate să spună oricine.

Peter nici nu-l privea măcar. Se gîndea la Erna, care aştepta afară. Nu pricepea cum ajunsese aici. Subofiţerul mirosea a băutură. Începu să rîdă iar.

— Iar mîine plecarea la Torgau şi apoi, în compania disciplinară.

— Mîine chiar ?

— Sigur că da. Mîine. Iar astăzi, hop, cumnata, ha-ha-ha. Aşa viaţă zic şi eu, spuse subofiţerul ridicîndu-se şi bătîndu-l familiar pe umăr.

Peter tresări.

— Da. Viaţă de cîine, zise el.

— Nu începe iar, mă sperietoare de ciori, mă ! Insulţi un plutonier şi apoi mai te şi plîngi !

— Nu mă plîng, zise Peter.

Nu mai spuse nimic. Asculta la subofiţerul care debita observaţii obscene cu privire la Erna. Peter era supărat pe ea că venise acolo. În clădirea aceea rece de piatră şi ciment totul era interzis. Nu putea să-l ajute şi nici măcar n-avea să-l mai vadă.

— Strașnică muiere, spuse iarăși subofițerul. Pentru asta o fi plătit ea cu ceva. Și-acum, haide, mă împuțitule!

Îl împinse pe Peter înainte și porniră pe coridor. Era rece. Din pereții uzi emana un aer umed, mucegăit. Pe deținut îl treceau fiori de frig. Era slăbit și uniforma veche și jerpelită îi flutura pe corp.

— Să te porți însă cum se cuvine, zise subofițerul.

— Da, spuse Peter.

Coborîră scara. Subofițerul îl conduse într-o încăpere de lîngă corpul de gardă. În mijlocul camerei era o masă lungă de lemn, într-un colț dogorea o sobă cilindrică de tuci, iar sub masă erau vîrîte două scaune. Peter se opri în spatele mesei, în timp ce subofițerul îi strigă:

— Să nu care cumva să îndrăznești să te așezi!

— Nu, domnule subofițer.

— Prin urmare, acum vine momentul cel mare.

Subofițerul deschise ușa care dădea în încăperea corpului de gardă.

— Poftiți, doamnă Lorenz.

Peter o văzu intrînd. Mergea foarte încet și șovăia să treacă pragul ușii. Îi văzu fața umflată de plîns și privirea mirată, care se plimba pe uniforma sa.

— Peter!

El încercă să iasă din spatele mesei ca s-o întîmpine, dar subofițerul strigă iar la el:

— Rămîi acolo, omule!

Peter tresări și se opri. Subofițerul scoase un scaun de sub masă și, schițînd un gest de invitație, îl împinse către Erna.

— Dumneavoastră puteți să vă așezați, dacă vreți.

— Nu, atunci stau și eu în picioare.

Acum se aflau amîndoi față în față, despărțiți doar de masa cea lungă. Din ochii ei lacrimile curgeau șiroaie și se adunau în colțurile buzelor, care zvîcneau. Ținea batista la gură. Începu să plîngă cu suspine și făcu o mișcare, ca și cînd ar fi voit s-o ia la fugă.

— Puteți să stați de vorbă, zise subofițerul.

Stătea rezemat cu umărul de tocul ușii, și zîmbind curios o examina pe Erna. O cîntărea cu privirea lui indecentă. Erna se întoarse către el.

— De ce nu ne lași singuri ?

— E interzis, dar vorbiți ce vreți. Eu nu ascult.

Se uitară iar unul la altul. Peter ridică disprețuitor din umeri. Știa că subofițerul are să asculte fiecare cuvînt și mai tîrziu are să-l săpunească.

— Cu ce-ai venit aici, Erna ?

— Cu trenul.

— Și de ce ai venit ?

— Așa, ca să te mai văd, zise ea.

— Aha ! făcu el.

Tăcură iar. Subofițerul zîmbea. Niciunul dintre ei nu îndrăznea să spună ce avea pe inimă.

— Te-au condamnat, Peter ?

— Da, probabil că voi fi trimis într-o companie disciplinară. Dar n-o să fie așa rău. Nu-ți face griji.

— Dar cei de-acasă își fac griji.

— Să nu-și facă.

Era nesigur și se uită spre subofițer, care sta acum la fereastră și nu lua seama la ei. În curte erau fugăriți vreo cîțiva deținuți. Și Peter și Erna puteau să-i vadă cum se aruncau pe pămîntul înghețat, pe care se așternuse un strat subțire de zăpadă. Erna auzea vocile răgușite ale comandanților și-i vedea pe deținuți alergînd, aruncîndu-se la pămînt și ridicîndu-se iar. Îi făceau impresia unor marionete în mișcare pe întinderea albă. Erna tremura ușor și începu din nou să plîngă.

— Ce e pe acasă ?

— Bine. Mi-au spus să-ți transmit salutări de la toți. Mai ales de la nevastă-ta. Ți-a și scris.

— Da.

— Și nu te bucuri ?

— Nu știu, spuse el.

Peter privea spatele subofițerului. Centironul lui lucea lună. Îl lustruiseră deținuții. Erna nu-i pomenise nimic de copilul pe care-l aștepta Gertrud, dar el știa la ce se referea ea. Și nu se bucura de asta. Soba de fontă începu să scoată fum ; subofițerul se aplecă și zgîndări focul cu vătraiul.

— Afurisită sobă, zise el.

Amîndoi auzeau trosnind focul, care ardea acum cu flacără. Stăteau față în față și nu știau ce să-și mai spună. Erna tot mai purta doliu — o pălărie neagră cu un voal ajurat legat sub bărbie. Acum zîmbea printre lacrimi. Peter se simți iar atras de ea și se gîndi la dimineața de lîngă haff. De atunci se schimbaseră multe lucruri.

— De ce te-ai înscris voluntar? întrebă Erna în șoaptă.

— Oricum m-ar fi luat.

— Dar nu așa curînd.

— E același lucru, zise Peter.

Între ei era masa — o masă lungă și lată. O dată Erna ridică mîna vrînd să-l mîngîie, dar nu putu să ajungă la el. Peter o întrebă de Helene și de Gerhard. Erna răspunse cu glas scăzut. Era o conversație fără sens, indiferentă. Subofițerul se afla iar la fereastră. Afară deținuții săreau pe zăpada albă. Subofițerul își privi ceasul de la mînă și se întoarse.

— Cele cinci minute au trecut. Trebuie să plecați, doamnă Lorenz.

— Da, imediat, zise Erna.

Se aplecă peste masă și încercă să-i dea mîna lui Peter. Acesta îi apucă mîna și o duse la buze.

— Ei, poftim, făcu subofițerul.

— Să transmit salutări acasă, Peter?

— Da, salută-i pe toți din partea mea.

— Și pe nevastă-ta?

— Mai ales pe ea, zise Peter, dîndu-i drumul la mînă.

Pe chipul lui mușchii tresăreau nervos, și deodată se întoarse spre peretele din spate.

— Veniți, doamnă Lorenz, spuse subofițerul.

O conduse afară. Peter auzea zgomotul făcut de tocurile înalte pe pardoseala de ciment. În urma ei rămase mirosul de Chanel și ceva din senzualitatea ei atît de vie. Ușa se deschise din nou și deținutul auzi în spate glasul subofițerului.

— Haide, Lorenz, marș sus!

— Da, răspunse acesta.

Mergea înaintea subofițerului pe scara de piatră, în sus. Iar îl scuturau fiori de frig.

— Cumnata asta a dumitale poartă doliu, zise subofițerul.

— Da. Bărbatul ei a căzut în Franța.

— Și în schimb dumneata mi te învîrtești aici, în închisoarea militară. Ce fel de hram ăi mai fi purtînd, măi neisprăvitule, mă ?! Iar cu ea ai avut totuși ceva. Asta se vede cît de colo.

— Nu ! replică Peter și oprindu-se în loc, se răsuci spre el.

Chipul îi era schimonosit de furie. Ridică mîna ca pentru a-l lovi în față pe subofițer. Acesta însă îl înghionti în umăr.

— Ei, ia să nu-mi faci chestii d-astea aici, zise el, răsucindu-l ca pe o păpușă și împingîndu-l înainte pe culoar.

Camionul gonea pe șosea, cînd dispărînd la curbe și pe după colinele domoale, cînd ieșind iar la iveală. Era sfîrșitul lui februarie. Pe drum era o crustă de polei și gheață și camionul derapa la curbe. Subofițerilor de sub prelată le era frig. Își frecau mîinile, se băteau peste brațe, vorbeau tare unii cu alții.

— Măi Jürgen, ce mai e, băiete, cu lenjurile bătrînului ?

Cel ce întreba era Eschermann. În fața Dunkuerqueului se afla cu Jürgen în tancul lovit, dar el nu fusese rănit. Acum era subofițer ; îl avansaseră cu patru săptămîni în urmă. Jürgen Schiemann ședea în spatele camionului și ținea de prelata care se desfăcea mereu.

— Trebuie să-i fac rost de ele la Paris.

— Pe socoteala ta ?

— Firește, spuse Jürgen. Ce crezi că bătrînul mai dă încă o dată bani ? Chiloți de damă negri, cu fermoar.

Eschermann începu să rîdă și rîseră și ceilalți doi subofițeri. Făceau haz pe socoteala căpitanului lor, Kahlenberg, care trimitea acasă tot ce putea obține în Franța. Afacerea cu pachetul pierdut de Jürgen fusese zile-ntregi subiect de discuție pentru companie.

— Dar și tu te-ai învîrtit atunci de permisie, zise Eschermann.

— Da, dar a ieşit altfel decît socoteam.

— Cum altfel ?

— Ce moaş-ta te priveşte pe tine ?! zise Jürgen.

Se gîndea la Helene şi la despărţirea de pe scară. Fata îi scrisese că totul fusese o eroare, Jürgen însă nu credea.

Kahlenberg ţipase la el să facă bine să-i procure din nou lenjurile, şi acum era în drum spre Paris ca să le cumpere. Eschermann începu iar să rîdă, în timp ce Jürgen se muncea cu prelata pe care o tot desfăcea vîntul.

— Ai măsurile bătrînei : grosimea taliei, înălţimea şoldului, pieptul ? întrebă Eschermann.

— Piept n-are, răspunse Jürgen.

N-avea chef să continue discuţia. Nasul i se roşise de gerul straşnic. Era palid, tremura şi-şi ţinea mîinile între genunchi ca să le încălzească.

Intrînd pe caldarîmul de piatră al unui orăşel francez, camionul străbătu vreo cîteva străzi înguste şi opri în faţa unei case izolate, cu două etaje şi perdelele trase.

— Ce facem aici ? întrebă Jürgen.

— Luăm un mizilic, răspunse Eschermann.

— Poate e vreun bordel, zise unul dintre subofiţeri. Plutonierul Knurr opreşte la fiecare bordel dintre Le Havre şi Paris.

Începură să rîdă de plutonierul Knurr. Acesta se dădu jos din cabină. Îl auziră ocolind camionul. Prelata începu să se mişte şi cînd plutonierul îşi vîrî capul înăuntru, Jürgen o dădu la o parte. Knurr avea un cap oval, cu doi ochi bulbucaţi şi un nas turtit, care la fiece cuvînt tresărea, de parcă ar fi fost mobil.

— Toată lumea jos din camion ! În bordel, înainte... marş !

— Da de ce ?

— Uite, aşa ! răspunse el.

Avea un glas care suna ca un pahar spart. Coborîrá unul după altul din camion. Jürgen începu imediat să alerge de colo-colo ca să-şi încălzească picioarele. În casă părea că totul doarme. Perdelele trase nu se mişcau. Era înainte de amiază şi deasupra acoperişurilor soarele avea o cunună roşie de ger, singurătate şi îngheţ.

— Astea dorm cu toatele, zise plutonierul Knurr.

Se duse și bătu în ușă. Liniște peste tot. În spatele lui stăteau cei trei subofițeri, apoi șoferul și la urmă de tot Jürgen, care continua să tropăie din picioare.

— Ce scroafe ! Vin și eu din an în paște pe-aici, și atunci ele soilesc, zise plutonierul.

Lovi cu cizma în ușă. O perdea tremură înfricoșată. Se ridică ceva mai sus, apoi căzu la loc. Plutonierul începu să rîdă.

— Acuș mi-ți apare bătrîna și le gonește din paturi.

Ușa se deschise. Porniră cu toții după plutonier, printr-un vestibul și intrară într-un hol bine încălzit. Femeia care deschisese ușa, și căreia plutonierul îi spunea măicuță, venea în urma lor. În hol ea bătu din palme, aranjă scaunele și-l invită pe Jürgen pe sofa.

— Ce-ți fac porumbițele, măicuță ?

— Încă dorm ca păsărelele, răspunse ea cu voce mieroasă.

Avea o pronunție străină și un sunet spart, din care cauză subofițerii se porniră pe rîs. Plutonierul o trata ca pe o veche cunoștință. Femeia aduse bere și o puse, împreună cu paharele, în fața lor, pe masă.

— Acum să poftească păsărelele tale aici și să se alinieze, zise plutonierul.

Ea bătu iar din palme și după draperia care dădea într-o altă încăpere se stîrni zarvă. Picioarele lui Jürgen tot nu se dezghețaseră. Își scoase cizmele și începu să-și frece labele picioarelor. Îi degeraseră călcîiele. Îi venea să se scarpine, nu putea să suporte mîncărimea. Se jena că se află acolo, dar arăta ca și cînd puțin îi păsa.

Fetele, proaspăt aranjate, intrară cu pași săltăreți și se așezară pe genunchii subofițerilor.

— Dă, micule, cizmele la o parte, auzi Jürgen o voce aspră.

Își săltă capul și privi la una în sus. Era o fată ciolănoasă, înaltă, cu părul roșu. Vorbea germana mai curgător decît celelalte.

— Cum te cheamă ?

— Illona, răspunse ea. Hai !

Jürgen împinse cizmele la o parte, iar fata i se așeză pe genunchi. Plutonierul Knurr începu să cînte cu o voce profundă de bas și fetele rîdeau de el. Îi cunoșteau cîntecele.

Așa încît la început îi acompaniară doar refrenele, apoi toate strofele. Pînă la urmă cîntau și subofițerii. Numai Jürgen tăcea. O ținea pe genunchi pe Illona, care își petrecuse un braț pe după gîtul lui.

— De ce nu cîntă și Schiemann cu noi ? strigă plutonierul.

— Cîntați singur. Știți mai bine cîntecele, domnule plutonier.

— Ți-e rușine, nu ?

— Și încă ce rușine ! zise Jürgen.

— Ia-ți băiatul în primire, Illona. Ăsta-i ageamiu rău.

Plutonierul începu să rîdă, dar și rîsul îi suna ca un pahar spart. Subofițerii și fetele rîdeau de asemenea și se uitau cu toții la el. Jürgen se roșise. O sălță puțin pe Illona vrînd să se scoale, dar ea îl împinse înapoi pe sofa.

— Hai, micule, îi șopti. Are să fie bine.

— Nu, așa nu ! strigă plutonierul. Du-te numaidecît cu el sus, Illona. Trebuie să ne demonstreze.

Începu să rîdă zgomotos. Înecîndu-se cu berea pe care tocmai o avea în gură, pufni lichidul pe masă, și fetele își strînseră picioarele goale. O parte din bere nimeri pe fața Illonei, care se șterse cu mîna, nu fără a mormăi în același timp printre dinți „porcul". Apoi se ridică și-l trase pe Jürgen după ea. Acesta era în ciorapi, iar cizmele se aflau sub masă. Tot mai era roșu și nu știa cum să se comporte. Se temea să nu fie luat în rîs de întreaga companie.

— Mergem toți cu el, zise plutonierul. Toți. Trebuie să ne demonstreze.

Jürgen era la capătul scării din fața draperiei și care ducea sus. Se întoarse domol. Stătea locului cu umerii ridicați. Mușchii din jurul gurii îi zvîcneau nervos.

— Ce să vă demonstrez, domnule plutonier Knurr ?

— Copil mai ești, spuse plutonierul rîzînd, în timp ce nasul lui turtit se mișca de parcă ar fi fost doar lipit pe față.

Fetele nu mai rîdeau. Atmosfera era neplăcută și, ele, lunecînd de pe genunchii subofițerilor, se apropiară de plutonier. Începură să cînte și plutonierul li se alătură cu vocea lui spartă, în timp ce mărul lui Adam, proeminent, îi aluneca în sus și în jos.

— Vino, zise Illona.

Jürgen urcă după ea pe scară. Fata era îmbrăcată cu un capot verde, uzat. Părul roşu îi cădea laţe pe ceafă. Era mai voinică decît el, ciolănoasă, cu un cap cabalin.

Odaia era curată, dereticată, iar patul lat, acoperit cu o cuvertură de culoarea capotului Illonei.

— Ei, zise ea, lăsînd să-i cadă capotul.

Apoi îl ridică şi-l aruncă pe pat. Jürgen stătea în uşă, tot în ciorapi, şi se uita la ea. Avea chiloţi negri. Lui Jürgen îi veni în minte căpitanul Kahlenberg şi se gîndi că trebuia să-i facă rost de la Paris de lenjuri negre, şi din nou avu impresia că în acest război doar lenjurile contează.

— Ce e cu tine, micule ? Nu vrei ?

— Nu, răspunse el.

— Ah, şi de ce nu ? Eşti bolnav ?

— Am fost.

— Vai, vai ! făcu ea.

Fluieră puţin printre dinţi şi astfel el îi văzu dantura. Avea dinţi puternici, gălbui. Jürgen zîmbi jenat şi scoase din buzunar un teanc de bancnote franceze — o parte din banii pentru lenjurile negre ale căpitanului.

— Poftim, spuse, aruncînd pachetul pe pat.

— Ce să fac cu banii ? întrebă Illona.

— Sînt pentru tine.

— Şi nu vrei nimic în schimbul lor ?

— Nu.

— Asta nu se poate, zise ea, luînd pachetul de pe pat şi azvîrlindu-i-l în cap.

Bancnotele se împrăştiară şi căzură, una cîte una pe podea. Illona îşi puse iar capotul.

— Ai o iubită ?

— Da.

— Ah, va să zică aşa ! zise aşezîndu-se pe pat şi trăgîndu-şi capotul peste genunchii goi. Era supărată şi jignită. Vino, aşază-te lîngă mine, adăugă.

Jürgen se aşează lîngă ea pe pat. Vorbiră despre plutonierul Knurr şi Illona făcu haz pe socoteala lui. Îi povesti că e flamandă şi că la timpul său a fugit de nemţi.

— Şi înainte ce ai făcut ?

— Nimic deosebit.

Căscă plictisită şi obosită, dar deodată sări în sus şi ieşi din cameră. Jürgen îşi săltă picioarele şi le vîrî sub cuvertură. Tot le mai simţea îngheţate. În odaie mirosea a parfum ieftin, iar aerul adormitor şi prost îl obosea. Se uită la bancnotele împrăştiate la uşă. Din nou îi apăru Helene în minte. „Atunci pleacă !", îi zisese. Nu-i mai ieşea din cap. Nu auzi cînd uşa se deschise uşor şi abia vocea plutonierului îl făcu să tresară.

— Uite-l aici ! striga plutonierul Knurr.

Avea în mînă un pahar cu vin ; îl ridică şi sorbi din el şi iar se înecă. Fetele rîdeau, subofiţerii rînjeau.

— Nu vrea, zise Illona.

— De ce nu vrea ?

— Are o iubită.

— Ei, asta-i bună ! urlă plutonierul. Şi eu am nevastă — şi ce nevastă !

Una dintre fete se uita la bancnotele de pe jos. Era o franţuzoaică mică, suplă şi brunetă, care deodată sări în faţă şi-i împinse pe toţi ceilalţi pe uşă afară.

— Ce mai e şi asta ? strigă plutonierul Knurr.

— Nimic. Aranjez eu treburile.

Fata închise uşa după ei şi Jürgen îi auzi coborînd gălăgioşi scara. Continua să-şi ţină picioarele sub cuvertură. Franţuzoaica stătea la uşă, aplecată, şi aduna bancnotele. Lui îi făcea impresia că seamănă cu Helene. Fata puse cu grijă bancnotele una peste alta şi veni lîngă el.

— *O, mon chéri !* [1]

— Ce vrei de la mine ?

— *Mon petit chéri !* [2] şopti ea.

Avea ochi negri şi migdalaţi. Era tînără, mai tînără ca Illona, şi poate mai tînără decît Helene. Îi întinse bancnotele, dar el nu le luă.

— Sîntem o casă onestă, spuse ea. Marfă-bani, bani-marfă.

— Da, recunoscu Jürgen.

N-o văzuse mai înainte jos. Pesemne că venise mai tîrziu. Vorbea o germană stricată, care suna amabil şi

[1] O, dragul meu ! (Fr.)
[2] O, micuţul meu drag ! (Fr.)

atrăgător și el o asculta cu plăcere. Nu purta capot ca Illona, ci o rochie de casă albă, vaporoasă și ciorapi lungi și negri, fixați în jurul pulpelor cu jartiere de modă veche. Arăta grozav.

— Ți-e silă de noi ?

— Nu, răspunse el.

— Prin urmare... șopti fata.

Jürgen își scoase picioarele de sub cuvertură, în timp ce ea își vîrî bancnotele în ciorapul drept. Apoi îi făcu loc, o privi și zîmbi.

— Illona nu bun ? întrebă ea.

— Nu știu, zise Jürgen.

— *Un petit cheval* [1], șopti ea.

Cînd coborî Jürgen, doar plutonierul Knurr ședea la masă. Era beat, cînta de unul singur și bătea cu degetele tactul în tăblie. Jürgen se așeză în colțul canapelei. Trase cizmele de sub masă și și le puse dinainte.

— Ei ? întrebă plutonierul Knurr.

— Ei? repetă Jürgen, în timp ce-și vîra piciorul drept în cizmă.

— Mă, de ce n-ai vrut-o tu pe Illona ?

Acum îi zicea „tu" lui Jürgen și el observă asta.

— Nu mi-a plăcut. E ca un cal.

— Aha, ești om cu gusturi subțiri !

— Exact, răspunse Jürgen.

O văzu pe franțuzoaică apoi coborînd scara. Avea pielea de culoare brună, întunecată — abia acum observă asta. Ochii ei negri alunecară indiferenți peste el.

— D-aia ai avut tot ce-i mai fain în stabilimentul ăsta, spuse rîzînd plutonierul Knurr. O mică metisă din Africa.

— Așa ! făcu Jürgen.

Își trase și cealaltă cizmă. Începuseră să apară cu toții, subofițerii, fetele ; Illona cobora scara cu Eschermann. Plutonierul Knurr sări în sus și strigă :

— Haide, acuma la Paris ! Avem încă o sută de kilometri în față.

Se pregătiră de plecare. Fetele se uitau la ei indiferente, obosite, iar atmosfera era stătută ca și berea care

[1] Un mic cal (fr.).

mai rămăsese în pahare. Patroana ieși din încăperea din fund și-i conduse la ușă.

— Pe curînd, îi spuse plutonierul Knurr, luîndu-și rămas bun de la ea.

— *Au revoir*, îi răspunse bătrîna.

Se urcară în camion. Plutonierul Knurr dădu ocol camionului, lovi cu cizma în cauciucuri și-și vîrî capul sub prelată.

— Ei, cum a fost, băieți ?

— Cum vrei s-o iei, răspunse Eschermann.

— Mizilicu-i mizilic ! strigă Knurr trăgîndu-și capul înapoi.

Se urcă apoi în față, în cabină. Camionul porni brusc și, sub soarele de iarnă care se-nălțase pe cer, coti pe niște străduțe și ieși afară din oraș.

Era mijlocul lui aprilie și în munți zăpada se topea. Soarele era destul de puternic ca să lase umbră, iar din pădurea deasă de brad, veneau umflate torentele, inundau drumul și coborau vîjîind la vale. După-amiaza tîrzie se prelungea. Gerhard Lorenz ducea schiurile, iar stenodactilografa comandamentului vamal — o fetișcană de șaisprezece ani — mergea lîngă el. Era îmbrăcată cu o haină scurtă de alpinist, pantaloni de schi lungi, cenușii și bocanci de schi noi, maro, lustruiți lună. Îi comandase Gerhard, din stocul lui de piele, la un cizmar polonez.

— La noapte dăm o lovitură, spuse el. O chestie formidabilă. Dar îți ții gura !

— Da, știi prea bine.

— Transportăm un maldăr de covoare pentru ștabii de la oficiul Wehrmachtului, spuse el aruncînd pe celălalt umăr schiurile, pe care trebuiseră să și le scoată cînd ajunseseră la înălțime mai mică.

— Bun ! Și îți iese mult din afacerea asta ?

— O grămadă de bani. Poate două mii de zloți.

— Și dacă te prind ?

— Nu pun ei mîna pe mine ! spuse Gerhard.

O privi și începu să rîdă. Fata avea un nas mic, cîrn, buze pline, acum puțin crăpate și păr platinat, firește, nenatural, care îi cădea ondulat pe umeri. Era încă aproape

un copil, dar cunoștea viața din Polonia mai bine ca Gerhard.

— Și în Varșovia am făcut la fel. Atunci aveam un locotenent pe cinste, crede-mă, zise ea.

— Ai început-o devreme.

— Asta a fost primul, adăugă stenodactilografa.

O spuse zîmbind, ca și cum era ceva de la sine înțeles, și continuă să vorbească de locotenentul, care, ulterior, fusese mutat. Nu-l mai revăzuse.

Gerhard se gîndea la Karla. Se întorsese de luni de zile la Cracovia. O vizitase de două ori la spital, dar de fiecare dată îl dăduse afară, fără să-l bage în seamă. Venise doctorul Prohanski, care îi spusese ceva despre o nefrită și Gerhard crezuse. Și el era din nou sănătos.

Ieșiră din pădurea de brad printr-o poiană deschisă și ajunseră la primele case. De pe acoperișuri picura zăpada topită. Îl văzură pe Lipski stînd pe balconul casei de lemn și făcîndu-le semne cu mîna. Grăbiră pasul.

— Mai treci pe la mine înainte de a pleca ? întrebă fata.

— Nu. Nu mai merge.

— Păcat, zise ea, strîmbîndu-și buzele cărnoase și crăpate.

Arăta îmbufnată și copilăroasă. Gerhard își luă rămas bun, iar fata porni către casa în care locuia. De vreo cîteva ori se opri și se întoarse spre Gerhard, care îi făcea semne cu mîna. Lipski era furios.

— Ce tot hoinărești mereu, mă, cu mucoasa asta ? Știi doar că bătrînul turbează !

— Las să turbeze. Dacă se culcă cineva cu ea, apoi acela sînt eu. Și toți vreți să vă culcați cu ea.

— Eu nu, zise Lipski, roșindu-se.

Gerhard știa că Lipski se ținea peste tot de fusta stenodactilografei. De aceea prietenia lor avusese de suferit în ultimele săptămîni.

— Trebuie să ne grăbim, spuse el.

Urmau să treacă încă în cursul nopții granița, ca să facă dincolo cumpărături în contul Serviciului vamal. Gerhard se duse în camera sa și își schimbă hainele.

O oră mai tîrziu opreau în curtea oficiului din Zakopane. Săriră jos din camion și intrară înăuntru. Era duminică și numai intendentul Frischengut ședea la biroul său.

— Ați pregătit tot ? întrebă Gerhard.

— Tot, răspunse intendentul.

Trecu cu ei într-o cameră alăturată, unde erau covoarele. Gerhard lovi cu cizma în covoare și în pachetul de deasupra covoarelor.

— Asta ce-i ?

— O blană pentru nevastă-mea.

— Era nevoie și de asta ?

— Fă-mi plăcerea. Nevastă-mea n-are nimic de îmbrăcat, acuma, iarna.

— Se și vede, după cum arătați, zise Gerhard. Și afară de asta sîntem după Paști.

— Măi, omule, nu mai face pe grozavul ! zise intendentul.

Fața lui avea culoarea cărnii fierte. La el totul era roz, chiar și părul pieptănat lins pe spate.

— Și cît plătiți pentru blană ?

— La fel ca și pentru covoare, rînji intendentul către Gerhard.

Era un rînjet cinic care îi schimonosea gura. Frischengut trecea covoare și blănuri peste granița, în Germania. Gerhard le lua cu el și pentru asta se lăsa plătit. Era o treabă simplă. Făcînd parte din detașamentul de guarzi vamali, camionul lor avea indicativul respectiv și nu erau controlați. Traseră camionul lipit de ușa din spate a oficiului. Nu-i vedea nimeni. Lipski stătea în camion, iar Gerhard împreună cu intendentul îi dădeau covoarele.

— Astăzi sînt afurisit de multe.

— Da, tipul devine din ce în ce mai obraznic, zise Gerhard.

Lipski rîdea. Felul lui Gerhard de a se purta cu intendentul îi insufla respect. De pe acoperiș se scurgea apă. Picăturile cădeau pe covoare și pe părul rar și lins pe spate al intendentului. Soarele apusese. Se și întunecase.

— Da' adresele ? întrebă Gerhard.

— Totul e acolo, zise intendentul Frischengut.

Scoase din haină un portofel și strecură în mîna lui Gerhard un teanc de zloți.

— Asta e tot ?

— Restul cînd te întorci.

Stînd sub streașina oficiului, Frischengut se uita după ei, în timp ce camionul duduia în stradă.

— Aștia sînt cei care cîștigă de pe urma războiului. Intendentul pune osînză pe el, nu glumă, zise Lipski.

— Și noi cîștigăm, Franz.

— Cele cîteva parale ale noastre sînt o nimica toată.

— De ! ban la ban trage, zise Gerhard.

Treceau prin munți spre graniță. Lipski adormea, se trezea și iar adormea. Își ținea arma între genunchi și capul îi atîrna în piept. O patrulă vamală le făcu semn să oprească și Gerhard frînă camionul.

— Ce vreți, mă ?

— A, voi sînteți ? De cînd umblați noaptea ?

— Misiune urgentă. Bătrînului îi trebuie o nouă uniformă, strigă Gerhard de sus din cabină către ei.

Vameșii de jos începură să rîdă și le lăsară cale liberă. Lipski se trezise. Cu ochii cîrpiți de somn, începu să vorbească despre stenodactilografa lor, fetișcana de șaisprezece ani.

— Cum e ? A fost fată ?

— Aiurea ! zise Gerhard. În ziua de azi, nu mai există fete la vîrsta asta.

— Dar n-are decît șaisprezece ani.

— Destul de mare.

— Și cu fata aia din Cracovia ce-a fost ? Că doar a stat aproape trei săptămîni aici, în spital.

— O nefrită. Atîta tot.

— Asta să i-o spui lui mutu, zise Lipski.

Îl cuprinse oboseala iar și-și împinse bărbia pe gura armei. Adormi și Gerhard îl auzi sforăind.

Aproape se crăpa de ziuă cînd ajunseră la graniță. Gerhard sări jos din camion. Pe șosea se afla un ajutor de vameș, care-l salută.

— Ha, uite-l pe Lorenz ! Ei, astăzi ce-ai încărcat ?

— Gol, zise Gerhard.

— Ca totdeauna, nu ?

— Ca totdeauna.

Țeapăn și somnoros, Lipski coborî din camion, ștergîndu-se la ochi.

— Fir-ar a dracului de treabă !

— Ce înjuri ? întrebă ajutorul de vameș.

— Drumurile astea de noapte. Nu pot să le sufăr, zise Lipski.

Vorbiră de război și ajutorul de vameș spuse că plutește ceva în aer.

— În fiecare zi trec pe aici transporturi de trupe, unul după altul. Cred că începe în Rusia.

— Dar avem pact cu ei, zise Gerhard.

— Ei și ? Vă spun eu : începe în Rusia. Voi n-ați auzit despre asta la comandamentul vostru ?

— Nu, răspunse Gerhard.

Le era frig. Era rece și zorile se iveau de după munți. Din clădirea vămii, care se afla lîngă șosea, venea un comisar districtual. Luară amîndoi poziție și duseră mîna la bonetă.

— Vă duceți în Reich ?

— Da, domnule comisar.

— Camionul e gol ?

— Gol, domnule comisar.

— Bine, zise acesta.

Avea grad de căpitan și adoptase alura militarilor. La mîna stîngă îi atîrna o cravașă, cu care se bătea peste cizmele de culoare maron. Înconjură camionul încet, căutînd parcă ceva. Ceilalți îl urmăreau cu privirea. Mîna lui Gerhard tremura ușor. Comisarul trase prelata.

— Dar aveți totuși ceva, omule ! Ce sînt astea ?

— Vechituri, domnule comisar.

— Păi astea sînt covoare... Schreppmann !

Ajutorul de vameș luă poziție de drepți.

— Da, domnule comisar.

— Percheziționează imediat camionul ! De sus pînă jos !

Ajutorul de vameș se apropie de camion și se urcă în el. Zorile aveau acum tonuri sticloase. Se înălțaseră deasupra munților, și piscurile încărcate de zăpadă se colorară în roșu. Frigul de dimineață se întețise. Gerhard, stînd cu

călcîiele lipite și cu mîinile la cusătura pantalonilor, îl privea pe comisarul districtual drept în ochi.

— Cum te cheamă ?

— Lorenz, domnule comisar.

— Și de unde sînt covoarele ?

— De la Wehrmacht.

— Da ? De cînd facem noi transporturi pentru Wehrmacht ?

Se liniști puțin și se uită la subalternul său, care scotocea camionul.

— Descarcă tot în șosea, Schreppmann.

Gerhard se gîndea la Frischengut și la fața lui roză. Lipski, cu arma pe umăr, stătea lîngă Gerhard. Pe amîndoi îi lua cu frig și se uitau la Schreppmann, care își vedea de treabă. Covoarele zburau în șosea ; pachetul în care era blana pentru doamna Frischengut se desfăcu.

— Cîte covoare ? întrebă comisarul.

— Șase, domnule comisar.

— Și acolo, în pachet, ce e ?

— O blană, răspunse Schreppmann.

— Foarte frumos, Schreppmann. Totdeauna merg lucrurile aici așa ?

— Nu, domnule comisar.

Comisarul districtual se apropie de Gerhard. Se opri și-l examină din cap pînă în picioare.

— De ce tremuri ? Totdeauna faci astfel de afaceri murdare ?

— Am vrut să servesc pe cineva, domnule comisar.

— Și pe cine, mă rog ?

— Pe un maior.

— Cum îl cheamă ?

— Maiorul Frischengut, zise Gerhard, ridicîndu-l, în teama lui, pe rozaliul intendent Frischengut la gradul de maior.

Comisarul districtual îl fixă un moment, de parcă nu înțelegea. Apoi începu să meargă prin fața lor în sus și în jos, în timp ce-și lovea nervos cu cravașa carîmbii cizmelor.

— Ce spui... Un maior ?

— Da, domnule comisar.

— Bine. Încărcați totul din nou.

Se întoarse și porni pe șosea către un sat care se afla pe dealul din spatele vămii. Toți priveau în urma lui. Gerhard zise :

— Asta-i totdeauna pe-aici acum ?

— Numai astăzi, în inspecție.

— Idiotul ! exclamă Gerhard, dar tot mai tremura și-l lua cu frig.

Ajutorul de vameș, uitîndu-se la el, începu să rîdă.

— Asta însă te costă ceva.

— Da, firește. Ia-ți rahatul, zise el, scoțînd pachetul de zloți din buzunar și aruncîndu-l lui Schreppmann, care îl prinse din zbor și-l vîrî în buzunarul vestonului.

Încărcară din nou covoarele, iar Lipski legă bine pachetul cu blana pe care urma s-o poarte doamna Frischengut. Schreppmann stătea în șosea în fața clădirii vămii. Ridică bariera și Gerhard strigă către el, de sus, din cabină :

— Chestia cu Rusia e doar o gogoriță, nu ?

— O să vedeți voi, zise Schreppmann.

Camionul porni în sus pe șosea. Soarele se ridicase acum deasupra munților. Era cald și bărbia lui Lipski se sprijinea pe gura armei.

— E chiar adevărat că aia nu mai era neprihănită ?

— Cine ? întrebă Gerhard.

— Ei, aia mică.

— Prostii ! Cine mai e astăzi neprihănit ? Poate doar tu.

— Da ce eu sînt fată și am șaisprezece ani ? făcu Lipski. În definitiv, ce vor toate aici, în Polonia ? Au să se strice doar de la voi, muieraticilor.

— Ține-ți gura. Eu nu sînt muieratic, zise Gerhard.

Era supărat pe Lipski. Simțea încă șocul de pe urma percheziției. Apăsă pe accelerator și camionul își continuă drumul spre șes.

Divizionul de artilerie călăreață se instala pe poziție în spatele unei pădurici, care se afla pe o înălțime. Soldații din compania disciplinară stăteau la marginea drumurilor forestiere și se uitau la caii care trăgeau tunurile

pe drumeagurile nisipoase. Era o zi fierbinte de iunie și sudoarea curgea gîrlă pe fețele lor. Pregătiseră pozițiile care acum erau ocupate de artilerie.

— Lorenz... Wilke !

Peter Lorenz înălță capul și se uită la subofițerul care tocmai îi strigase.

— La mine, fuga ! Marș ! strigă subofițerul.

— Ce vrea ăsta iar ?

— Trebuie să-și caște botul, altfel nu se simte bine, zise Wilke.

Porniră amîndoi în fugă către subofițer. Uniformele atîrnau pe ei ca niște saci. Firavi, slăbiți, semănau cu momîile din lanurile verzi de dincolo de pădurice. Wilke era un bărbat lung și uscățiv, cu chip imobil de pasăre, pe care numai ochii erau vii. Suferea de un catar nazal, își sufla nasul des și trăia numai pentru *Biblie* și lumea de apoi, ceea ce pentru Peter era de neînțeles.

— Iar stai degeaba, Wilke ? Halal savant biblolog ! Dacă nu vrei să execuți ordinele noastre, spune. Că ai să vezi ce-o să-ți pățească pielicica.

— Pielicica, domnule subofițer, zise Wilke.

Repeta amenințarea ca pe un ordin. Ochii îi ardeau și-i pîlpîiau agitați. Vreo cîțiva soldați din divizionul de artilerie care treceau pe acolo se opriră și începură să rîdă tare.

— Ce fel de ostași sînt ăștia ?

— Companie disciplinară.

— Măi, zău că nu mi-aș dori să fac parte din gloata asta !

— Culcat ! strigă subofițerul.

Wilke se aruncă la pămînt. Căzu cît era de lung cu fața-n jos și rămase așa. Deasupra lui o ghionoaie începu să ciocăne într-un brad. Peter se uită în sus la ghionoaie, dar subofițerul țipă la el și-atunci își reluă poziția de drepți.

— Halește nisip, sfîntule ! E bun, zise subofițerul, călcînd cu cizma pe ceafa lui Wilke.

Fața acestuia se îndesă în nisipul făinos și prăfuit. Înghițea de parcă îi intrase nisip în gură.

— Haide, sus, Jehova ! Și apoi cară-te, marș !

Wilke sări în sus. Pe sprîncenele lui stufoase și proeminente, în nări și în colțurile gurii, care zvîcneau spasmodic, era nisip. În ochii adînciți în orbite nu se citea pic de împotrivire, doar răbdare — și Peter îl admiră. El suferea din cauza irascibilității sale și l-ar fi pocnit în față pe trîndavul subofițer. Făcură stînga-mprejur și porniră în jos de pe tăpșan, trecînd pe lîngă artileriștii care ocupau poziția.

Jos, compania se alinia. Plutonierii se foiau încoace și încolo în fața frontului, subofițerii țipau, iar soldații din detașamentul de pază stăteau de o parte, cu pistoalele automate pe umăr. Compania se puse greoi în mișcare. Deținuții munciseră toată noaptea la poziții. Acum erau obosiți și lopețile le apăsau greu pe umeri.

Peter și Wilke erau ultimii, la sfîrșitul companiei, iar după ei venea detașamentul de pază.

— Cum de rabzi ? întrebă Peter.

— Trebuie să ai răbdare. Răbdare și încredere în Dumnezeu, spuse Wilke suflîndu-și nasul și ștergîndu-și cu batista nisipul de pe sprîncene.

Peter nu-l înțelegea. Și pe el îl fugăreau, și lui i se căuta nod în papură, dar rareori în măsura în care se întîmpla cu Wilke.

— Dacă tu n-ai răbdare, ce poți să pretinzi atunci de la ei ? zise Wilke, arătînd cu capul către subofițeri și plutonieri.

— Eu nu pretind nimic de la ei. De la porcii ăștia n-aștept nimic.

— Toți oamenii sînt egali.

— În fața lui Dumnezeu, întregi Peter.

Știa pe de rost locuțiunile lui Wilke. Le auzea de luni de zile. Îl influențau spusele lui Wilke, cu toate că nu putea crede în ele. În orele de disperare însă îl credea și căuta sprijin în el. Erna îi scrisese că în curînd Gertrud va naște și că el să se țină tare.

După-amiază începură cu curățirea vechiului cîmp de mine polonez, de dincolo de rîu, apărat de pădurea deasă de pini, care se întindea de-a lungul malurilor. Era un cîmp de mine uitat, pentru care lipsea planul de situație. Fusese descoperit printr-o întîmplare și acum deținuții

trebuiau să-l curețe. Mergeau prin nisipul galben și împungeau pămîntul cu niște bețe lungi. Pe chipurile lor înroșite curgea sudoarea, iar ochii îi dureau de arșiță și lumină orbitoare.

— Dacă atacă rușii, atunci s-a terminat, zise Peter, în timp ce dezgropa, precaut, cu mîinile, mina găsită, iar Wilke îi desuruba focosul.

— Aia nu atacă.

— Dar totul arată ca și cum vor ataca.

— Mai degrabă contrariul. Hitler atacă. Ia aminte, zise Wilke.

Nu cunoșteau numele rîului în spatele căruia se aflau, dar știau că sînt în Polonia, la linia de demarcație. Era un peisaj de stepă, pustiu, și numai pădurea sărăcăcioasă de brazi îi dădea viață întrucîtva.

Peter simți un gol în stomac și durerile se porniră. Suferea de nervi la stomac și acum, la orice enervare, îi dădeau de furcă.

— Te-a apucat iar ? îl întrebă Wilke cînd îl văzu încovrigîndu-se.

— Afurisită mizerie, nu mai pot răbda, zise Peter.

Avea ameteli. Fața îi era îmbrobonată de sudoare, care de pe nas se prelingea picuri în gură. Se ținea gemînd cu mîinile de pîntece.

— Culcă-te și lungește picioarele.

— Nu merge.

— Fleacuri. Merge orice.

— Și dacă văd aia ?

— N-au decît să vadă, zise Wilke.

Peter se lăsă pe spate, lîngă mine, în nisipul fierbinte, avînd deasupra cerul de un albastru pal. Își auzi numele strigat și încercă să se ridice, dar Wilke îl împinse înapoi în nisip.

Subofițerul care se apropia de ei era furios.

— De ce nu răspunzi, Lorenz ?

— E bolnav, spuse Wilke.

— Porcăria dracului ! Wilke, ce faci acolo, mă ?

— Îl masez.

— Ești sanitar, Wilke, ori ce ești ? De cînd ești sanitar?

— La asta te pricepi totdeauna. Dacă n-am fi noi mereu samariteni...

— Ţine-ţi botul ! strigă subofiţerul. Aici eşti un blestemat de deţinut. Atît şi nimic mai mult, mă nenorocitule!

Peter încercă din nou să se ridice. Stomacul îi era ca un burduf dezumflat.

— Lorenz, scoală-te în picioare, mă simulant afurisit !

— Nu e simulant, zise Wilke, silindu-l din nou pe Peter să rămînă pe nisip şi uitîndu-se cu ochi aprinşi în sus la subofiţer.

Subofiţerul îl străpungea cu privirea. Toţi deţinuţii din apropiere ridicaseră capetele şi se holbau la ei. Peter zăcea întins pe nisip. Îl scuturau frigurile, iar Wilke şedea aplecat protector asupra lui.

— Asta e refuz de executare a ordinului, zbieră subofiţerul, sumeţindu-se cu mîinile în şolduri. Ştii ce-nseamnă asta în compania disciplinară, Wilke ? Ridică-te-n picioare, Wilke !

Wilke se ridică ; Peter încercă să se scoale şi el. Durerile deveneau tot mai puternice, dar se ridică lîngă camaradul său, care îi întinse braţul.

— Ia dă-i drumul, mă rîmător bătrîn de *Biblie* ! Peste cîmpul de mine, fuga, marş ! strigă el, izbindu-l pe Wilke în piept.

Wilke se clătină, se întoarse şi o luă la fugă. Pantalonii cenuşii, uzaţi, îi fluturau în jurul picioarelor. Cu bustul lui deşirat aplecat în faţă, fugea către pădurea sărăcăcioasă de pini.

— Culcat ! strigă subofiţerul.

Wilke însă continuă să fugă, ca şi cînd n-ar fi auzit nimic. Sărea încoace şi încolo printre mine, şi toţi deţinuţii se uitau la el. Subofiţerul se făcuse roşu de mînie.

— Ce-i nebun ? Vrea cumva să evadeze ?

Wilke ajunsese la primii pini. Umbrele lor lungi se aşterneau pe uniforma lui.

— Santinelă ! strigă subofiţerul.

În companie se stîrni agitaţie. Deţinuţii se ridicau, vorbeau de-a valma, priveau către pădurea de pini. Peter îi văzu pe soldaţii de pază fugind. Subofiţerul îşi scoase pistolul.

— Porcul ! zise el. Îl dăm noi gata.

Wilke intra în pădure. Răsunară vreo cîteva împuşcături. Soarele încă dogorea fierbinte şi Peter îşi simţea ce-

rul gurii uscat și sec. Gustul acela amar deveni mai rău ca fierea. Simți o slăbiciune în genunchi. Durerile începură din nou și se răspîndiră în tot corpul. Închise ochii.

Brusc se făcu o liniște de moarte. Nu se auzea decît zgomotul unui motor, departe de tot, dincolo de rîu — un zgomot ușor, mai mult un pufăit.

— L-au dat gata și p-ăsta, auzi el o voce.

Apoi se făcu iar liniște. Gustul de fiere din gură era de neîndurat. Își trecu mîna peste buzele uscate.

— Haide, Lorenz, continuă, zise subofițerul.

Acum avea un glas liniștit și pașnic.

Peter se lăsă din nou în genunchi. În fața lui se afla focosul pe care-l avusese Wilke în mînă. Zăcea sclipind în nisipul galben.

— Ești într-adevăr bolnav, Lorenz ?

— Am doar nervi la stomac, domnule subofițer.

— Bine, o să văd ce-i de făcut, zise subofițerul și se îndepărtă prin spatele lui.

Peter ridică focosul. Îl ținea în mînă, privindu-l nehotărît.

— L-au răpus, cîinii ! zise cineva de lîngă el.

— Da, știu, șopti Peter, aplecîndu-se înainte și punînd focosul înapoi în nisipul galben.

Era seară tîrziu cînd Peter se afla în fața comandantului companiei disciplinare. Acesta ședea la o masă de lemn și avea în față o lumînare aprinsă, care începu să pîlpîie cînd Peter fu adus înăuntru.

— Ia spune, Lorenz, ce cauți aici ? Dumneata ești un om de treabă și locul dumitale e în armată.

— Da, domnule căpitan.

— Chestia cu Wilke de azi după-masă n-ar fi trebuit să se întîmple. L-am băgat la arest pe subofițer.

Peter își pironise privirea pe fața canină a căpitanului, în ochii lui căprui și bulbucați, cu cute pronunțate dedesubt. Nu pricepea ce spune.

— Ești căsătorit ?

— Da, domnule căpitan.

— Soția dumitale a născut. Știai ?

— Nu, domnule căpitan.

Căpitanul se ridică și începu să se plimbe încoace și încolo prin încăperea joasă. Lumina tremurătoare a lumînării cădea pe pieptul său larg și boltit.

— Îmi pare rău de Wilke, îmi pare într-adevăr rău. Era un om serios.

Peter nu spuse nimic. Ochii lui erau pironiți într-un punct din colțul camerei. Acolo era agățată o icoană. Căpitanul se întoarse și urmări căutătura lui Peter.

— Este Madona Neagră din Czestochowa, spuse el, oprindu-se în fața lui Peter și privindu-l drept în față. Soția dumitale e în pericol de moarte, Lorenz. E rău de tot.

— De unde știți, domnule căpitan ?

— Familia dumitale a solicitat o permisie pentru dumneata. Dar aici nu există permisie.

— Știu, domnule căpitan.

— Tot ce pot face pentru dumneata este să propun grațierea. Dacă se aprobă, te întorci la garnizoană și de acolo ai să obții cu siguranță cîteva zile de permisie. Aici te-ai comportat cum se cuvine, nu-i așa ?

— Da, domnule căpitan.

— Împușcăturile astea neghioabe de azi după-masă... spuse căpitanul, oprindu-se iar în fața icoanei.

Tavanul casei țărănești poloneze era înnegrit de fum. Peter se gîndea la Wilke. Îi aduseseră seara cadavrul din pădurea de pini, îl înfășuraseră în pînză de sac și-l îngropaseră în spatele cîmpului de mine pe jumătate curățat. Wilke murise, Gertrud era în primejdie de moarte, iar el se gîndea la Erna, care, probabil, solicitase permisia pentru el.

— Bine, zise căpitanul. Poți să pleci. Probabil că peste cîteva zile ai să fii acasă. Am să încerc.

Peter pocni călcîiele și lumînarea pîlpîi din nou cînd deschise ușa. Lumina ei cădea pe Madona Neagră din Czestochowa și lui i se păru că ea zîmbește.

partea a doua

RĂZBOI TOTAL ŞI RETRAGERE

Începuse războiul cu Rusia. O noapte clară de iunie plana deasupra acoperișurilor berlineze. Porniți din Franța către Răsărit, soldații din divizionul de blindate, așteptînd plecarea, își omorau timpul pe peron. Se uitau după femei, fumau, făceau bancuri, se plictiseau. Li se interzisese să părăsească gara Charlottenburg.

Căpitanul Kahlenberg stătea ceva mai la o parte și se întreținea cu locotenentul Scheller — un bărbat tînăr, uscățiv și blond — și cu plutonierul Knurr, al cărui nas turtit zvîcnea nervos tot timpul. Kahlenberg era furios din cauza acestei opriri silite aici, la Berlin. Din Franța și pînă aici călătoria decursese bine și fără mari întreruperi, căuta el să-l convingă pe locotenent. Îl observă pe Jürgen Schiemann abia cînd acesta se afla în fața sa.

— Ei, Schiemann, ce-i ?

— Rog pe domnul căpitan pentru o permisie specială de trei ore în oraș.

— Ce-ți trece prin minte, Schiemann ?

— E vorba de o chestiune presantă, domnule căpitan.

Locotenentul Scheller începu să rîdă, iar nasul plutonierului Knurr se trase rînjind în sus. Kahlenberg se uită la ceas, apoi îl privi gînditor pe Jürgen în ochi.

— Dacă-mi promiți că-n două ore ești aici, te poți duce.

— Vă promit, domnule căpitan.

— Altfel dracu te ia, adăugă Kahlenberg, întorcîndu-se iar către locotenent.

Jürgen porni de-a lungul peronului. Era ora unsprezece noaptea. De pe străzi se ridica amețitor miros de iasomie. În aer pluteau trîmbe de praf, iar la picioarele sale, ca un Moloh negru, se afla orașul. Lui Jürgen îi era dor de Helene și spera s-o găsească. Urcă la ea plin de așteptare și de neliniște amestecată cu teamă.

Era în cămașă de noapte cînd îi deschise ușa. Stătea tremurînd în fața lui, cu gura întredeschisă, gata parcă să țipe.

— Tu ești, Jürgen ?

— Da, nu te bucuri ?

— Credeam că...

— Tot ce crezi e greșit. Trebuia să te văd. Nu mai puteam răbda.

— Da de unde vii acum ?

— Am o permisie specială — doar pentru două ore. Sîntem în drum spre Rusia.

— Spre Rusia, repetă ea în șoaptă și pălind, iar paloarea îi năpădi întreaga față.

Ridică deznădăjduită brațele, iar Jürgen apropiindu-se o îmbrățișă.

Helene îl trase după ea prin vestibul în camera sa, și cînd se închise ușa în urma lor, i se aruncă în brațe.

— Trebuie într-adevăr să te duci în Rusia ?

— Da.

— Dumnezeule ! șopti ea.

— N-are să fie chiar atît de rău. Mă reîntorc, Helene. Mă întorc iar la tine.

— Da, trebuie, zise ea emoționată. Trebuie... trebuie, repetă ea, bătînd ușor toba cu pumnii ei mici pe pieptul lui.

— Îți promit, zise Jürgen.

— Ce bine că ai venit !

El îi dădu drumul din strînsoarea brațelor și văzu că în ochii cenușii ai Helenei se înfiripa un zîmbet. Era bucuria revederii, și era mai mult — știa din nou că ea îl iubește. În spatele fetei era patul desfăcut. Jürgen o îmbrățișă iar și o ridică în brațe, sus.

— Tocmai voiam să mă culc, șopti Helene cu capul pe umărul lui.

Jürgen o așeză pe pat și îngenunchie în fața ei. O sărută pe gît, în timp ce cu mîna încerca să-i mîngîie sînul, dar Helene i-o prinse și o dete la o parte.

— A fost îngrozitor, Jürgen, atunci pe scară.

— Da, dar numai eu am fost îngrozitor. Eu singur. Eram nebun de gelozie.

— Nu. Eu ar fi trebuit să te aduc înapoi. Eram vinovată dar nu s-a-ntîmplat nimic, crede-mă. Era atît de greu să fiu într-una singură. Înțelegi asta ?

— Da, Helene.

— Ah, cît m-am căit, zise ea.

Tăcură din nou. Helene se gîndea la lunile dezolante care se scurseseră din dimineaţa aceea. Ea îi scrisese rareori, iar Jürgen nu dăduse nici un semn de viaţă. Aproape că nici nu-l mai aştepta, iar acum, iată, era aici. Îi părea de necrezut, ireal, şi i-o spuse. Ridică mîna şi-l mîngîie pe păr.

— Jürgen, atunci mă chinuiai atîta cu povestea aceea veche ! Şi apoi ai venit înapoi şi erai bolnav, iar eu credeam că dragostea ta se stinsese pentru totdeauna.

— Nu se stinsese, Helene.

— Da, acuma ştiu. Există însă povestea aceea veche, şi tu trebuie s-o afli o dată, ca să nu te mai chinuie.

— Nu mă mai chinuie, spuse Jürgen încet, în sine, şi ea nu-l auzi.

— Stinge lumina.

El se ridică în picioare şi în timp ce-o asculta, stinse lumina. Se petrecuse o schimbare cu ea. Dar Jürgen nu-şi dădea seama în ce sens. Se aşeză iar lîngă pat şi o sărută. Helene era însă rezervată. Îi luă doar capul în mîini, îl săltă în sus şi privind la el în întuneric, spuse :

— A fost un student. Îl cunoşteai. Îl chema Lobitz şi era la aceeaşi facultate cu mine.

— Ah, Lobitz ! făcu el.

— Da, şopti ea.

— De ce tocmai Lobitz ?

— Nu ştiu. Împlinisem nouăsprezece ani şi el considera ca de la sine înţeles că trebuie să se-ntîmple asta. Mergeam împreună să dansăm, mă conducea noaptea acasă, şi o dată a venit cu mine sus şi n-a plecat...

Helene ezita. Îşi trase îndărăt mîinile şi se întoarse într-o parte.

— Şi de ce a trebuit să se-ntîmple asta ?

— A plîns în faţa mea. Suferea că-l refuzam. Şi mi-a fost milă de el. Înţelegi ce înseamnă să-ţi fie milă şi să faci asta din milă ?

— Poate că şi de mine ţi-a fost doar milă.

— De tine nu mi-a fost niciodată milă.

— Şi l-ai iubit ?

— Credeam că-l iubesc, dar după aceea mi-am dat seama că mă-nșel. A fost îngrozitor.

Jürgen auzea tic-tacul ceasului de pe noptieră. Cadranul fosforescent lucea cu sclipiri verzui și el văzu cum minutarul înaintează și mănîncă timpul. Helene tăcu ; lui i se păru că tăcerea ei plutea ca un semn de întrebare în cameră. Se gîndi la Karla Niehagen, la boala lui și simți mustrări de conștiință.

— Și tu tot mai suferi din pricina asta ?

— Nu. De mult. Dar eu am făcut un lucru pe care tu n-ai să-l înțelegi.

— Da ? Ce ?

Helene se ridică în capul oaselor, iar el se duse prin camera cufundată în întuneric la fereastră și o deschise. Înăuntru pătrunse zgomotul tramvaielor de noapte și al trenurilor electrice care goneau în depărtare. Jürgen se uită din nou la ceas și deodată i se păru că arătătorul s-a oprit.

— Ce vrei să spui, Jürgen ?

— Am... începu el.

Dar se opri. Stătea în mijlocul odăii, nesigur, derutat și nu găsea cuvinte. I se părea că ceea ce se întîmplase era monstruos.

— Îți vine atît de greu, Jürgen ?

Acesta se așează din nou lîngă pat, la picioarele fetei și-i privi chipul inteligent și gînditor. În întuneric avu impresia că o vede zîmbind — zîmbetul ei zeflemisitor — dar Helene nu zîmbea. Se uita doar la el, în așteptare, speriată. Jürgen își întoarse fața și privi către fereastră, unde curentul unduia perdelele.

— Da, poate n-ai să înțelegi. Poate nu ești în stare să-nțelegi, Helene.

— Încearcă. Am să-mi dau silința, zise ea.

— M-am răzbunat, Helene. Credeam că după aceea am să uit pentru totdeauna.

Fără să scoată un cuvînt, Helene își lăsă capul pe pernă.

— Cînd am fost în concediu am întîlnit-o pe Karla Niehagen. Venise din Cracovia. Viața de acolo o schimbase foarte mult. Într-o noapte am băut peste măsură, jos

pe plajă ; credeam că trebuie să mă răzbun pe tine... și atunci...

— Încetează, șopti ea. Încetează, Jürgen, te rog.

Helene nu putea pricepe ce-i spune. Își cufundă fața în pernă, zguduită de un tremur. Știa ce viață ducea Karla Niehagen în Polonia. Îi scrisese maică-sa și aflase și de la Erna.

— Nu e adevărat ! șopti ea.

— Ba da, dar nu ăsta e lucrul cel mai rău.

Ședea pe pat, cu capul plecat și se chinuia, dar chinul acesta era ca un balsam. Helene își trase picioarele și se îndepărtă de el. Jürgen încercă să-i prindă mîinile — erau reci și lipsite de viață.

— Ți-s mîinile atît de reci, Helene !

— Și care a fost lucrul cel mai rău ?

— Da, lucrul cel mai rău... zise el, tîrîndu-se în sus, către ea, căutîndu-i părul ei și încercînd s-o sărute.

Ea își întoarse fața, iar Jürgen își trase mîinile înapoi și rămase încovoiat pe pat.

— Cînd veneam atunci la tine, am constatat în tren că eram bolnav. Mă molipsise Karla. Aproape înnebunisem. Mă gîndisem cu bucurie la tine, zi de zi, în spital, în Franța, mereu și pretutindeni.

— Și de ce nu mi-ai spus nimic ?

— N-am putut. Eram prea laș. Cînd te-am văzut după bariera de control din gară mi-a pierit curajul. Vedeam cît ești de bucuroasă și-mi era teamă de dezamăgirea ta.

— Dumnezeule ! șopti Helene.

Continua să-și țină fața îngropată în perne. Nu plîngea, dar ce spunea el i se părea monstruos. Ea îi crezuse și el o înșelase atunci zi de zi, timp de trei zile și trei nopți. Se văzu stînd la patul lui, cu spatele înțepenit de durere, pînă în zori. Cînd începu să vorbească iar, vocea ei era stinsă și îndepărtată.

— Și te-ai dus mereu la medic, în fiecare zi ?

— Da.

— Iar mie mi-ai spus altă boală ?

— Da, Helene.

— De ce ai făcut asta ?

— Ce alta era să fac, Helene ?

Ea nu-i mai răspunse nimic. Jürgen știa acum că n-ar fi trebuit să vorbească. Helene n-are să treacă niciodată peste această dezamăgire. Mîine ori poimîine va fi în Rusia. Războiul se apropia din nou de el, dar nu-i mai era teamă. Acum cînd o pierdea pe Helene îi era indiferent. Îi puse mîna pe umăr și o scutură.

— De ce nu spui nimic, Helene ?

Ea însă tăcea cu încăpățînare, apăsîndu-și fața în perne, iar trupul îi era scuturat de un tremur ușor. Jürgen simțea tremurul pînă în mîinile sale.

— Mă mai iubești ?

Nici un răspuns. Jürgen asculta respirația ei accelerată și deodată i se păru că Helene nu mai respiră. Se ridică și închise fereastra. Se așeză iar lîngă ea pe pat și privi arătătorul ceasornicului.

— Am fost un nebun gelos, Helene, șopti el.

Ea însă nu-l auzea. Se gîndea la nopțile în care-l îngrijise, vedea garoafele pe masă ; o trecură fiori și-și dorea din tot sufletul să fie departe de el. I se părea că totul se stinsese, că dragostea îi fusese siluită, că se abuzase de încrederea ei. Ochii i se umpluseră de lacrimi, dar își strîngea pleoapele ca să nu plîngă.

Jürgen ședea aplecat, cu mîinile între genunchi, pe patul ei, și se uita la ceas. Arătătorul înainta, încet, încontinuu, înghițind timpul care-i mai rămînea. Kahlenberg era în gară, iar pe el îl aștepta trenul care trebuia să-l ducă în Răsărit. Asculta tic-tacul și i se părea că fiecare minut e o eternitate de chin și supliciu.

— Dar tu, tu nu m-ai înșelat niciodată ?

— Nu, niciodată.

Acum Helene plîngea, iar pentru Jürgen lacrimile ei fură ca o izbăvire.

— Dar ce a fost atunci, pe scară ?

— Am fost la un bal studențesc și mă antrenasem puțin. Asta a fost tot.

— Dumnezeule, ce să fac eu acum ?

N-avea nici o justificare și nu exista nimic cu ce ar fi putut s-o consoleze. Se simțea neajutorat, pierdut. Se ridică și aprinse lumina.

— Trebuie să plec, Helene.

Stătea întinsă în pat, în fața lui. Era neacoperită și sub muselina subțire a cămășii de noapte i se deslușea trupul. O dorea, dar ea zăcea cu ochii deschiși, fără să-l privească.

— De ce nu te uiți la mine, Helene ?

— Nu pot.

— Privește-mă încă o dată.

Ea se ridică și se uită la el. Ochii îi erau încețoșați. Lacrimile i se prelingeau încet, căznindu-se parcă, în ciuda împotrivirii ei. Încercă s-o sărute, dar Helene ridică mîinile și se apără.

— Pleacă ! Pleacă ! șopti ea și, izbucnind într-un plîns cu suspine adînci, se aruncă înapoi pe pat.

Un tremur convulsiv îi scutura trupul. Jürgen se duse pînă la ușă și o deschise.

Stătea împietrit în cadrul ei, neajutorat, cu umerii ridicați. În jurul buzelor i se vedeau mușchii zvîcnind, își îndrepta uniforma, ca și cum nu mai știa ce să facă. Se uită la arătătorul ceasului, care mergea neobosit înainte și deodată se reculese și ieși.

Gertrud avea acum o respirație normală. Medicul îi trase cuvertura peste piept și privi în sus, la Peter, care stătea la picioarele patului.

— Are să fie totul bine, spuse el. Ce a fost mai greu a trecut.

Peter dădu absent din cap. Cele trei zile de permisie se terminaseră și a doua zi de dimineață trebuia să plece înapoi. Se uită la Erna, care stătea lîngă medic, apoi privirea îi lunecă peste chipul mamei sale. Tot ce se întîmpla aici îi era ca străin. De la moartea lui Wilke melancolia pusese stăpînire pe el. Auzind prin fereastra deschisă cîntecul mașinii de rindeluit, tresări și se întoarse.

— Peter ! zise mama, luîndu-se după el.

Coborîră împreună scara spre bucătăria de la subsol.

— Hai, stai jos. Am de vorbit cu tine.

Peter se așeză în fața ei, la masa de bucătărie. Fața îi era palidă, ochii agitați și privirea aluneca peste ea, în neant. Se gîndea la compania disciplinară, care acum era, probabil, în fundul Rusiei, și la care el nu se va mai în-

toarce. Căpitanul obținuse grațierea, astfel că se înapoiase la garnizoana sa, însă fu repartizat într-un batalion gata de marș.

Mama ședea pe scaunul de bucătărie, puțin aplecată, în față, cu mîinile muncite, în poală, cu ochii plini de îngrijorare.

— Peter, nu mai face prostii, Peter. Nu vreau să-l mai pierd pe vreunul dintre voi. A fost destul de greu cu Walter. Nu mai pot îndura o nouă lovitură.

— Da, dar cel puțin Walter a crezut în ideea asta, zise el.

— Ai grijă de tine, auzi ? Ai pricinuit destulă nenorocire. Acum trebuie să fii altfel. Îmi făgăduiești că ai să te stăpînești ?

— Da, firește, răspunse Peter absent, fără s-o privească.

Se gîndea iar la Wilke. Îl văzu alergînd peste cîmpul minat, către pădurea de pini în care-l împușcaseră. În fața lui era focosul, pe nisipul galben, Madona Neagră din Czestochowa zîmbea în lumina pîlpîitoare a lumînării, iar el gîndea : „Și soarta mea e să merg peste un cîmp minat".

— Peter, la ce te gîndești ?

— La nimic, mamă.

— Dar nu asculți ce-ți vorbesc.

— Știi, există o Madonă în Polonia. I se spune Madona Neagră din Czestochowa. Toți cred în ea și merg în pelerinaj acolo. Se spune că multora le-ar fi ajutat.

— Ce tot îndrugi, Peter ?

— Și apoi am cunoscut un om. Îl chema Wilke. Credea în fiecare cuvînt din *Biblie* și-l interpreta în felul lui. Era împotriva oricărei violențe, și într-o zi, trebuind să fugă din pricina mea pe cîmpul minat, nu s-a mai întors. Datorită lui șed eu astăzi aici și ascult ce-mi spui. Înțelegi asta?

— Nu, nu înțeleg.

Privindu-l cu ochii plini de îngrijorare, se ridică de pe scaun și se apropie de el.

— Peter !

— Da, mamă.

— Ce-ți trece prin minte, pentru numele lui Dumnezeu, ce vrei să faci ?!

— Nimic, spuse el. Poate că toate sînt absurdităţi.

Încercă să se ridice, dar bătrîna îşi ţinea mîinile pe umerii lui, silindu-l să rămînă pe scaun.

— Ce voiam să-ţi spun, Peter : de Gertrud şi de copil am eu grijă.

— Da, ştiu.

— Îţi iubeşti totuşi soţia, nu ?

— Nu ştiu.

Tăcea privind pardoseala de ciment din bucătărie. Maşina de rindeluit din atelier îşi încetase cîntecul. Îl auzi pe medic, care părăsea casa, auzi glasul Ernei, care-şi lua rămas bun de la el.

— N-ar fi trebuit cu nici un chip să fac una ca asta atunci, spuse Peter. Astăzi simt povara faptei mele şi mi-o reproşez. Ea n-avea nici cincisprezece ani şi pe deasupra era şi eleva mea, ştii doar.

— Ce mai ştiu eu despre voi ! şopti bătrîna.

— Eram băut, iar ea lua seara lecţii particulare cu mine. S-a împotrivit, dar eu am făcut ceea ce n-ar fi trebuit să fac niciodată.

Mama tăcea. Îşi privea mîinile din poală, ca şi cînd n-ar fi înţeles spovedania lui.

În casă se lăsase deodată tăcere adîncă. Peter auzea marea care, răscolită de un vînt puternic de nord-est, se izbea de ţărm. Sus, începu să ţipe copilul lui, şi se auziră paşii Ernei şi vocea ei sonoră şi liniştită. Peter ştia că toate astea se sfîrşiseră pentru el.

— Mă duc sus, spuse el.

Se ridică şi, trecînd pe lîngă bătrîna adîncită în tăcerea ei, urcă scara.

O văzu pe Erna, care ţinea copilul în braţe şi-i zîmbea. Se aşeză lîngă patul Gertrudei. O privi atent şi i se păru ciudat că ea este soţia lui. Obrajii i se topiseră, buzele nu mai aveau pic de sînge, iar pielea era ca de ceară, întinsă peste frunte, pînă la părul deschis, blond-pal. Simţindu-i privirea, bolnava deschise ochii.

— Mă recunoşti, Gertrud ?

— Nu, cine eşti ?

— Peter, spuse el. Mîine dimineaţă trebuie să plec iar. Doctorul m-a asigurat că acum ai să te faci bine.

— Niciodată n-am să mai fiu sănătoasă, șopti ea, strîngîndu-și buzele ca într-un început de plîns.

Nu-l recunoștea. Era pentru prima dată în aceste trei zile cînd Peter o vedea cu ochii deschiși.

— Are să se îndrepte totul, spuse el, ridicîndu-și mîna și mîngîind-o pe față.

Buzele bolnavei se deschiseră ; își întoarse fața către mîna lui.

— Ah, tu ești ?

— Da, eu sînt : Peter.

— Peter, Peter — și ai să te întorci ?

— Firește.

Istovită, Gertrud închise ochii. Respira iar normal. Peter ședea lîngă pat și o privea în tăcere. N-o iubea, dar acum i se păru că o iubește. Era o altă iubire decît aceea pe care o simțea pentru Erna. Și i se părea mai mare, mai curată și mai ușor de suportat.

Erna stătea la spatele lui, într-un colț al camerei, și-i vorbea copilului. Peter îi auzea vocea gravă și senzuală. Nu mai purta doliu. Îl lepădase înainte de sosirea lui și arăta iar ca în trecut.

— Peter, n-o obosi atît de mult. Are nevoie de odihnă, îi spuse ea.

— Da, cine n-are nevoie de odihnă !

Erna nu-l înțelese. Îi devenise străin și se temea pentrù el, cum se temea și mama lui. Peter se ridică, în timp ce ea îi întinse, zîmbind, copilul.

— De ce nu te bucuri ?

— Nu pot, Erna.

— Doamne, Dumnezeule, bucură-te și tu o dată, o singură dată, zise ea.

Înflorise din nou. Fața ei lătăreață și osoasă era ușor arsă de soarele de iulie, pe buze îi lucea un roșu aprins, iar trupu-i era mai plin, mai senzual și mai provocător decît înainte. Peter îi simțea puterea de atracție, dar se apăra împotriva ei. Trecu pe lîngă ea fără să scoată un cuvînt și ieși pe ușă.

Bătrînul Lorenz se afla în atelier. Intră și vorbi cu el despre război, despre Helene și Gerhard, apoi străbătînd

curtea, se duse jos, pe plajă. Căuta parcă ceva. Neliniștea nu-l părăsea.

Era noapte tîrziu cînd auzi niște bătăi ușoare în ușa lui. În vara aceasta părinții nu închiriaseră etajul de jos. El dormea într-o odaie de lîngă cea în care zăcea bolnavă Gertrud, nu departe de apartamentul Ernei. Ședea pe pat și se uita la ușa care se deschidea încet.

— Erna ! spuse el.

Femeia stătea în prag, cu capotul aruncat pe umeri, și Peter văzu că n-avea nimic pe dedesubt. Erna închise ușa și se apropie de el.

— Ce cauți aici, Erna ?

— Nu mai pot răbda. De ce te porți așa cu mine ?

— Fiindcă nu meriți altceva.

— Nu, nu merit una ca asta, zise ea, aruncîndu-se pe pat lîngă Peter și începînd să plîngă.

El o asculta cum plînge, dar nu simțea nici o înduioșare. Se gîndea la dimineața de lîngă haff, cînd deasupra apei stătea cornul lunii, și iarăși își aduse aminte de ziua în care Erna aruncase asupra lui toată vina morții lui Walter. Dar nu putea s-o audă plîngînd. Lacrimile ei îl iritau din nou.

— Am făcut doar totul pentru tine, totul, șopti ea. M-am gîndit într-una la tine, și tu te-ai însurat cu Gertrud Baumann.

— Da moartea lui Walter ? Eu am fost vinovat de ea ? Eu singur ? Ai spus așa, ori nu ?

— Era o minciună. Voiam să te leg prin asta numai de mine.

— Ah ! făcu el consternat .

Îl năpădi un val de gînduri încîlcite. Din vina ei se înscrisese voluntar, datorită minciunii ei se însurase el în pripă cu Gertrud Baumann, și din cauza ei ajunsese în compania disciplinară. Se apucă de cap și începu să-și treacă nervos mîna prin păr. Ce lanț nesfîrșit de încurcături !

— Erna, zise el, e adevărat că Walter a căutat moartea din cauza noastră ?

— Nu.

— Totul a fost minciună ?

— Da.

Peter se ridică în picioare. Erna zăcea pe podea, cu genunchii dezgoliți și suspina. Capotul îi era descheiat și Peter se opri în spatele ei, privind în jos, la ea.

— Ar trebui să te bat acum, așa cum te-a bătut fratele meu.

— Fă-o !

— Nu. Eu nu sînt ca Walter.

— Nu, într-adevăr nu ești, zise ea.

Peter se gîndi iar la Wilke și-l văzu sărind peste cîmpul minat ; iar nisipul era galben, și galbenul arzător îl înțepa în ochi. Parcă-și pierduse cunoștința. Îi ardea capul de durere. Se aplecă spre ea și o ridică.

— Bate-mă ! șopti Erna.

Peter o repezi de perete și se opri în fața ei cu mîinile spînzurînd. Tapetul din spatele Ernei era galben.

— Nu mă bați ?

— Nu, zise Peter.

Ochii ei erau pătimași — și începu din nou să plîngă.

— Acum pleacă, Erna. Pleacă imediat.

— De ce mă alungi ?

— Cîndva l-am înșelat pe Walter ; acum am înșela-o pe Gertrud. Nu mai vreau.

Se apropie de ea și încercă s-o împingă afară din cameră. Erna se împotrivi și-l împiedică s-o facă, dar renunță brusc și trecu prin fața lui spre ușă.

— Vino, zise cu glas schimbat, du-mă cel puțin înapoi în patul meu de văduvă. Poate n-am să te mai revăd niciodată.

— Poate, zise el.

Strîngîndu-și capotul, Erna deschise ușa și porni înaintea lui pe coridorul întunecos. Peter se gîndea la Gertrud. Își spuse că ar trebui să vadă încă odată cum se simte, și pe neașteptate, ea se ivi în fața lui, în mijlocul coridorului.

— Gertrud ! strigă el speriat și fugind spre soția lui, o prinse în brațe.

— Tu ești, Peter ?

— Da.

— Erna unde e ?

— E aici.

— Ah, amîndoi ! șopti ea.

Peter o ridică, ajutat de cumnată-sa. Gertrud era slăbită, i se părea că duce o păpușă. Bolnava își încolăcise brațele în jurul gîtului lui.

— Mă iubești și pe mine, Peter ?

— Da, numai pe tine.

— Atunci totu-i bine !

Aiura, trupul îi era sleit și avea febră. O întinse înapoi în pat. Erna o acoperi și se așeză lîngă ea.

— Cum e posibil așa ceva ? Cum a putut să se ridice ? zise ea.

— Totul e posibil, Erna.

— Da, poate că te iubește mai mult decît mine, șopti ea.

Peter văzu că Ernei îi e rușine și răsucindu-se pe călcîie, se îndreptă către ușă.

— Pot să plec ?

— Da, du-te. Am eu grijă de ea.

— Noapte bună.

— Noapte bună, Peter.

Se întoarse în camera lui. Acolo se opri cu ochii pironiți pe tapetul galben.

Iar tapetul se preschimbă din nou în nisip. În el văzu minele, și una explodă și avu impresia că-i zdrobește capul.

Căzu pe pat și zăcu așa pînă la ziuă.

În locuința Karlei Niehagen lumina ardea încă. Era spre ziuă, la sfîrșitul lui august.

Karla era întinsă pe canapea, iar Gerhard Lorenz pe covor, un culcuș tare și incomod, după părerea lui. În cameră mirosea a băutură, pe masă erau sticle goale, iar ferestrele închise. Petrecuseră peste noapte ; fusese și intendentul Frischengut, care închinase în sănătatea Karlei și a lui Gerhard. Dar plecase devreme. Gerhard voia să-l ia cu el peste o oră la Zakopane.

Lorenz era furios pe Karla, care-l silea să doarmă pe covorul tare. Ședea culcat așa de două ceasuri și-l dureau

toate oasele. O trezi pe Karla, care adormise fără să stingă lumina.

— Cel puțin stinge lumina, Karla.

— Asta ți-ar conveni, zise ea.

Răsuci însă comutatorul, apoi începu să vorbească. Gerhard o asculta.

— Chestia aia cu rinichii nu era adevărată, firește. Știi?

— Da, doar vreo cîteva zile am crezut-o.

— Trebuia să-l acopăr pe doctorul Prohanski. Ar fi fost vai și amar de el dacă s-ar fi aflat.

— Da, într-adevăr.

— A fost îngrozitor, și eram atît de furioasă pe tine, cum nici nu-ți poți închipui.

— Ba da, mi-am dat seama, zise el.

Era întins pe covor, cu mîinile încrucișate sub cap, cu ochii ațintiți în tavan. Știa ce fel de viață ducea Karla acum. O viață ușuratică, nestatornică. Se înconjura de bărbați și-și pierdea nopțile bînd cu ei.

— Karla, aș putea să mă însor cu tine, spuse Gerhard. Am adunat o grămadă de bani. Dacă transfer pe sub mînă o parte din ei în Reich, putem trăi mai tîrziu din ce am agonisit.

— Cînd mai tîrziu ?

— După război.

— Ah, Doamne, Dumnezeule ! exclamă ea și începu să rîdă.

Gerhard se supără iar. Crezuse că prin propunerea de căsătorie va îndrepta ceva. Și cînd colo Karla rîdea de el, cu rîsul ei tărăgănat și dur. Stenodactilografa aceea tinerică fusese transferată, astfel că se întorsese la Karla, care acum îl trata ca pe ultimul gunoi. Ori de cîte ori venea la ea, era nevoit să doarmă pe covor.

În cameră se făcu liniște. Karla nu mai spunea nimic, dar Gerhard știa că nu doarme. El se gîndea la război și la fratele lui, Peter, care acum era undeva în fundul Rusiei. Asculta zilnic comunicatele speciale și-l treceau fiori la gîndul că s-ar putea să-l ia din nou și pe el într-o zi.

Karla se răsucea neliniștită pe canapea, preocupată parcă de ceva ; deodată se ridică și-l privi țintă.

— În noaptea asta are să se întîmple ceva, Gerhard. Ai auzit vorbindu-se ?

— Nu, n-am auzit nimic.

— Aveam în ultimele săptămîni o femeie de serviciu, o evreică. Aseară, înainte de a veni tu, au ridicat-o.

— Ah, făcu el, se pune iar la cale ceva împotriva evreilor ?

— Da.

— Şi de unde ştii asta?

— De la Gestapo, şopti Karla.

— Ai ceva de-a face cu Gestapoul ?

— Nu. Cunosc doar un Hauptsturmführer de acolo. El mi-a spus că de data asta îi extermină definitiv pe evrei. Că în noaptea asta ar începe.

— E absurd, aiurezi, zise Gerhard.

Azvîrli cuvertura şi sări în picioare. Îl dureau şalele şi nu mai putea să stea culcat pe covor.

— Blestemat covor, Karla ! Cît trebuie să mai dorm pe el ?

— Mereu.

Gerhard simţea teama Karlei şi n-o înţelegea. Ce-i drept, el vînduse pe sub mînă piele cizmarilor evrei, dar niciodată nu se preocupase de soarta lor. Numai cizmarul Blau din Zakopane îi era prieten şi cel mai bun client, iar acestuia nu putea să i se întîmple nimic — lucra pentru Gestapo.

— Nu-ţi face nici o grijă din asta, Karla. Ce ne pasă nouă de evrei ?

— Sînt totuşi oameni !

— Da, firește, şi ei sînt oameni.

Pe Gerhard îl înfuriau asemenea compătimiri. Se apropie de Karla, aplecîndu-se deasupra ei. Dimineaţa se înalţa deasupra Cracoviei şi el trebuia să fie devreme înapoi în Zakopane.

— Karla, lucrurile or să rămînă totdeauna aşa între noi ?

— Da.

— De ce eşti atît de neîngăduitoare ?

— Știi tu de ce, făcu ea trecîndu-și părul pe după urechi.

Gerhard îi urmări mîinile cu privirea, apoi se răsuci pe călcîie și părăsi furios odaia.

Lipski dormea jos, în camion, cu arma între genunchi. Gerhard îl scuturâ de umăr și-l trezi.

Plecară în oraș ca să-l ia pe Frischengut. Acesta îi și aștepta, astfel că ieși proaspăt ras și cu fața lucitoare și trandafirie din oficiul Wehrmachtului. Arăta iar ca un rac fiert. Cînd îi văzu, zîmbi binevoitor și Gerhard se gîndi la maiorul Frischengut, la născocirea lui de odinioară, cînd îl ridicase în grad pe intendent.

— Frumos maior, zise el.

Lipski începu să rîdă, iar Frischengut urcă la ei în cabină.

— Ei, ce-ați încărcat, băieți ?

— Piele.

— Bună ?

— Clasa întîi, domnule maior, zise Gerhard, și Lipski rîse iar.

— Da dece-mi zici maior, Lorenz ?

— Am cunoscut o dată un maior Frischengut. Era rudă cu dumneavoastră ?

— Nu, în familia noastră n-a existat nici un maior. Dar nu-i ceva imposibil.

— Dumneavoastră ați fi cu siguranță un maior pe cinste.

— Cred și eu, zise Frischengut.

Ieșiră din oraș și porniră în direcția munților. Lipski discuta cu Frischengut. Vorbiră de victoriile din Rusia, de bătăliile de încercuire și de înaintări, și intendentul făcea pe expertul față de Lipski. Gerhard privea tăcut șoseaua. Era supărat pe Karla, care de luni întregi îl ducea de nas și-și rîdea de el.

— La încrucișarea următoare mă abat din șosea. Acolo e o crîșmă cu două fete, două bomboane, domnule maior.

— Da-ncetează cu maiorul, Lorenz !

— Desigur, domnule maior, dar de fete ce părere aveți?

— Ce fel de fete ? Poloneze ?

— Nu, evreice, dar niște bomboane. Acolo bem totdeauna cîte un rachiu — așa ne-am obișnuit.

— Ei bine, fie ! se-nvoi Frischengut.

Intendentul se întoarse iar către Lipski. Gerhard se abătu din șosea și o luă pe un drum de țară, tivit de o parte și de alta cu tufăriș scund. Băltoacele lăsate de ploaie încă nu secaseră și noroiul stropea pînă sus camionul.

— Un drum al dracului de prost, zise Frischengut.

Camionul se înclină și Frischengut căzu cu fața lui trandafirie pe volan. Gerhard redresă camionul, fără să-i dea atenție lui Frischengut, care începu să înjure.

Văzură satul în cîmpie și mult înainte de el hanul, care se afla puțin la o parte, pe o colină. Era mai mult o crîșmă și Frischengut observă asta, dar Gerhard doar rîse auzindu-i remarca. Tot mai era furios pe Karla și avea chef să se îmbete.

— Nu pot să urc pînă acolo. Prea e prost drumul, zise el.

Traseră camionul la marginea drumului și coborîră. Era încă dimineață devreme și lui Frischengut îi era frig și-și freca mîinile.

— Acum mi-ar prinde bine și mie un rachiu.

— Ei, vezi ! zise Gerhard.

Urcau pe colină, în sus. Frischengut mergea la mijloc, săltîndu-și grijuliu picioarele ca să nu-și murdărească cizmele lustruite. Casa poloneză, scundă, se afla părăsită în fața lor și Gerhard se miră de asta.

— Parcă au roit-o cu toții, dar așa ceva nu există.

— Astea încă soilesc amîndouă, zise Lipski, dar se opri brusc, smucindu-se înapoi, cu ochii mari, parcă l-ar fi lovit ceva.

— Gerhard !

— Ce-ai, mă ?

— Ia uite colo, șopti Lipski.

Ajunseseră aproape în fața casei. Gerhard urmări cu privirea mîna lui Lipski. Chiar și Frischengut își săltă, curios și surîzînd, mutra unsuroasă, privind înainte.

— Dumnezeule ! șopti Gerhard cînd le văzu pe cele două femei lungite la pămînt.

Zăceau goale în fața casei, unde fuseseră împușcate la zid. Găurile făcute de gloanțele pistoalelor automate se

recunoșteau încă în peretele casei. Varul fragil sărise în jur și o parte din el căzuse pe trupurile femeilor. Se mai trăsese și cînd erau amîndouă la pămînt.

— Pricepi socoteala asta ? întrebă Gerhard în șoaptă.

— Nu, zise Lipski.

— Erau ovreice, nu-i așa ? întrebă Frischengut.

— Da, zise Gerhard. Erau încă foarte tinere — nouăsprezece ori douăzeci de ani. Surori. Le-am cunoscut bine. Jumătate din vamă s-a perindat pe aici.

Se uită din nou la cele două femei și se scutură. Îl lua cu frig și se gîndi la cuvintele Karlei. Nici unul dintre ei nu îndrăzni să meargă mai departe. Primele raze de soare se tîrau pe trupurile înțepenite ale femeilor.

— Porcii ! zise Lipski.

Fața lui Frischengut își pierduse culoarea trandafirie, iar Gerhard continua să privească drept înainte. Erau primii morți din războiul ăsta pe care-i vedea : femei goale, în răsărit de soare.

— Să mergem ! zise Frischengut.

Și făcînd stînga-mprejur, porni pe colină în jos.

— N-ar trebui să le îngropăm ? întrebă Lipski.

— Nu. Lasă-le așa. Cine știe ce se mai întîmplă pe-aici.

— Socoți cumva că-i o treabă asta ?

— Nu !

— E asasinat ordinar, zise Lipski.

Se apropie greoi de cele două cadavre, încet, temîndu-se parcă. Se lăsă în genunchi în fața lor, le îndreptă capetele și le închise ochii. Gerhard se uita la el fără să se miște.

Lipski se întoarse și coborîră colina, la Frischengut, care-i aștepta jos.

— Ei, le-ați mai privit odată ?

— Ține-ți gura ! strigă Lipski.

— Cum îndrăznești ? ! În definitiv, nu erau decît niște jidoavce.

— Încă un cuvînt și-ți sfărîm botul ! urlă Lipski. Și dumneata mi-ești unul dintr-ăia, ai ?

— Dar ovreii atîtă toată lumea împotriva noastră.

— Cine atîtă ?! Poate tu, traficantule de covoare ! urlă Lipski.

Porni către intendent, dar Frischengut se dădu un pas înapoi și se strecură în spatele lui Gerhard.

— Lasă-l în pace, Franz.

— Da, zise Lipski. Ce să-mi pun eu mintea cu rahatu ăsta ?

— Am să-ți fac raport, strigă Frischengut cu glasul lui subțire și gîtuit. Da, așa am să fac !

— Ai să faci un rahat ! zise Lipski.

Deodată tăcură cu toții și priviră în sus către casă, de unde se auzea un ciocănit puternic. Cineva bătea în obloane. De după casă apăru o patrulă vamală.

— Hai s-o luăm din loc, fu Gerhard de părere.

Săriră în camion și porniră înapoi pe drumul prost pe care veniseră. Frischengut tăcea. Lipski de asemenea își privea în tăcere mîinile. Numai Gerhard era atent la drum. În momentul acesta gîndea ca Lipski, dar nu îndrăznea s-o spună, cum făcuse camaradul lui. Arbuștii de lîngă drum erau încărcați de rouă, iar noroiul din băltoace țîșnea în sus pe lîngă camion.

Înaintarea se oprise. Nimeni nu știa de ce. Unitatea de tancuri se afla într-o pădure. Din copaci picura, însă ploaia trecuse și căldura uscată de octombrie se simțea din nou. Jürgen ședea pe un buștean lîngă locotenentul Scheller și vorbea cu el.

— Astăzi nu atacă, e o zi liniștită, zise Scheller.

Cîteva raze de soare, strecurate printre frunzele copacilor, cădeau pe fața locotenentului — o față tinerească, plină de prospețime, sinceră. Jürgen desena cu un băț pe pămînt.

— Nu știu. Nu am încredere în ruși.

Se uită înspre Eschermann, care ședea pe turela tancului. Era cel de al treilea tanc pe care i-l dăduseră. Două îi fuseseră „suflate de sub fund", după cum se exprima plutonierul Knurr. Möller, tunarul-ochitor, căzuse. Căpitanul Kahlenberg se alesese cu o rană ușoară și apoi cu o permisie, dar se și întorsese.

Jürgen se distinsese pentru a doua oară, fusese decorat cu Crucea de fier clasa I și avansat sublocotenent. Trecea drept temerar și era considerat eroul unității, dar nimeni nu știa de ce se purta el atît de disperat. Tăcea aproape totdeauna și-și conducea tancul ca și cînd urmărea să-și lase

cît mai repede oasele în pămîntul rusesc. Numai cu Scheller se împrietenise.

Îl auziră pe căpitanul Kahlenberg, care venea prin pădure și-i striga ceva lui Eschermann. Îl văzură pe Eschermann dîndu-se jos de pe tanc și alergînd la căpitanul Kahlenberg. Soldații ședeau pe tancuri, iar în spatele lor, mai adînc în pădure, se afla o unitate de infanterie ce aștepta să fie dirijată înainte. Linia frontului din fața lor era neclară. Se spunea că în primele rînduri ar fi batalioane de gardă moscovite, care ar fi fost aruncate în cursul nopții pe front.

Jürgen tuși ușor. Răcise. Scheller îl privea dus pe gînduri.

— De fapt ce-i cu tine ? Uneori te comporți ca un dement. Ceva nu-i în regulă cu tine.

— Se prea poate, răspunse Jürgen.

Ridică din umeri, indiferent și resemnat, și începu să zgîrie din nou pămîntul cu bățul.

— Că tu ești orice, numai erou nu !

— Asta-i adevărat, zise Jürgen.

Se gîndea la ultima noapte petrecută cu Helene la Berlin. De atunci totul îi părea îndoielnic, fără sens și pierdut.

— Poveștì cu femeile ?

Jürgen rîse chinuit.

— Femei, totdeauna aveți în minte povești cu femei. Altceva nu știți.

Nu-i plăcea că Scheller îi tot pune întrebări, iar Scheller văzînd asta, tăcu. Urmărea cu privirea liniile pe care Jürgen le trasa cu bățul pe pămînt. „Helene“ sta scris acolo. Observînd însă privirea lui Scheller, Jürgen șterse totul în grabă cu tocul cizmei.

— Ei, da, exclamă Scheller.

— Ce înseamnă : ei, da ?

— Dacă e doar una, o să fie mai greu. Cunosc asta.

— Ce știi tu ! constată Jürgen.

Era supărat pe Scheller, care voia să-l descoasă și căruia nu-i mai tăcea gura. Se uita iar la Kahlenberg, în fața căruia sta Eschermann. Deodată Eschermann tresări, se răsuci și căzu la pămînt.

— Eschermann ! strigă el.

Îl văzu pe căpitanul Kahlenberg fugind, ca și cînd l-ar fi împuns cineva în picioare. De după un tanc apăru nasul fremătător al plutonierului Knurr.

— Toată lumea în tancuri ! strigă el.

Scheller se aruncase la pămînt ; numai Jürgen continua să șadă pe trunchiul de copac. I se părea că vede tot ce se întîmplă în fața lui ca într-o oglindă. Din copaci se pornise o ploaie de gloanțe. Ei intraseră noaptea în pădurea pe care rușii o evacuaseră cu puțin înainte. Împușcăturile împroșcau pretutindeni pămîntul. Soldații fugeau care încotro, încercînd să tragă în coroanele copacilor. Kahlenberg trăgea cu un pistol, ca la un poligon de tir, și totul arăta ridicol și stupid.

— Porcăria dracului ! strigă Scheller, și Jürgen sări în sus și fugi către marginea pădurii.

— Afară de-aici ! Afară ! se auzi el strigînd.

Propria-i voce i se păru răgușită și străină. Unul dintre lunetiștii ruși căzu din copac în fața lui. Era camuflat în verde și arăta ca o maimuță travestită.

Pădurea se însufleți brusc. Mitralierele trăgeau, pistoalele automate de asemenea, și focurile de armă vîjîiau prin copaci, ca și cînd prin coroanele lor bătea vîntul. Jürgen ajunse la marginea pădurii și se aruncă la pămînt. În față avea șesul, lanurile, ogoarele și pajiștile arse de soare. Infanteria germană se retrăgea peste tot și tancuri rusești, mergînd în zigzag, se apropiau repede. Lîngă el gîfîia lungit pe pămînt Scheller.

— De ce o iei la goană, omule ?

— Crezi că am să mă las împușcat ca un cîine ?

— Dar trebuie să ne retragem.

— Vax ! zise Jürgen.

Erau adăpostiți într-o cută a terenului. În spatele lor trosneau crengile rupte și vuiau împușcăturile. Lupta în pădure era acum în toi. Niște infanteriști germani, sărind pe cîmp, ghemuiți ca iepurii, se apropiau de ei.

— Trebuie să plecăm din locul ăsta, Jürgen.

— Nu.

— Dar ce vrei să faci aici ?

— Stăm bine în punctul ăsta, zise Jürgen.

Ochii lui erau năclăiți cu noroi. Pămîntul de sub fețele lor puțea a must de băligar, și artileria germană trăgea acum tir de baraj, dar proiectilele cădeau în spatele tancurilor rusești. În fața lor țîșni în sus o grupă de infanteriști germani, care se repezi înapoi, spre ei.

— Nu în pădure ! strigă Jürgen.

Infanteriștii se opriră nedumeriți, cu ochii îndreptați asupra sublocotenentului de tancuri care se ridicase în fața lor.

— Aruncați-vă în cuta de pămînt și rămîneți aici.

— Afurisită porcărie ! zise unul dintre ei.

— Haide, grăbiți-vă înainte să vă trimită rușii niște gloanțe în fund !

— Asta e de la tancuri. N-are decît să-și vadă de rahatul lui.

— Haide, haide ! strigă Jürgen.

Infanteriștii se aruncară bombănind la pămînt, lîngă Jürgen.

— Uite că aici a și cacarisit-o unul !

— Nu te scăpa, mă, în pantaloni ! zise Jürgen, privind chipul palid și asudat de frică al infanteristului care făcea opoziție.

Avea o mutră de copil, împroșcată cu noroi, pe care pîlpîiau doi ochi albaștri, cu vinișoare roșii, iar de la bărbie, un puf blond pornea în sus, răsfirîndu-se pe obraji. Dintr-o dată pe Jürgen îl apucă rîsul.

— Cum te cheamă ?

— Schwernike, domnule sublocotenent.

— Prenumele ?

— Hans Fritz.

— Aruncă-te jos și ține-ți gura !

— La ordin, domnule sublocotenent !... Am înțeles.

Acum era culcat lîngă Jürgen, care îl auzea cum geme de frică. Tot mai mulți infanteriști în retragere veneau în fugă de pe cîmp. De fiecare dată Jürgen se ridica și striga :

— Nu în pădure !

Se buluciseră toți la marginea pădurii, cu fața către tancurile rusești care se apropiau.

— Ce e cu smintitul ăsta de sublocotenent tanchist ?

— E nebun.
— Un aiurit.
— Lasă-l, o fi știind el ce face.

Jürgen îi auzea înjurînd, dar nu-i păsa. Nu-l mai văzu pe locotenentul Scheller. Lîngă el era întins Schwernike, cu fața lividă și tremurînd, și gemînd de parcă ar fi fost lovit de glonte.

— Ce ai ?
— Crampe.
— De frică ?
— Da.
— Dacă te-ai fi dus în pădure, te-ar fi atins.
— Cum așa ?
— Acolo-s lunetiști, zise Jürgen.

Din pădure nu se mai auzeau împușcături. În spatele lor se făcuse liniște, o liniște de moarte, împovărătoare. Pe cîmp, tancurile rusești stăteau ca pe o scenă. Trăgeau ezitînd înspre pădure.

— Ia te uită colo ! strigă cineva.
— Ce e ? întrebă Jürgen.
— Foc, zise Schwernike. Pădurea.

La început s-a auzit un trosnet ușor, de parcă foșnea prin pădure. Apoi s-a întețit și deodată vîntul a început să ia la goană vîlvătaia, împingînd-o înainte. Pădurea ardea în spatele lui Jürgen și al celorlalți. Vîntul sufla înspre ei, flăcările se apropiau, dogoarea creștea.

— Să plecăm de aici, strigă Jürgen.

În fața lor erau tancurile și batalioanele de gardă moscovite, iar în spate focul, care acum devora turbat pădurea.

— Haide, Schwernike !
— Păi nimerim de-a dreptul în tancuri, domnule sublocotenent.
— Mai bine să mergem în calea tancurilor decît să ardem.

Jürgen sări în sus, clătinîndu-se pe picioarele lui lungi : infanteriștii își îndreptară cu toții privirile spre el. Pe chipuri le era zugrăvită teama, dar șovăind, se ridicară.

— Un rahat de sublocotenent.
— Să se ducă singur !

— Da aici sîntem într-o capcană. Trebuie să ieşim.

Prin coroanele copacilor gonea o rafală de flăcări, şi pe uniformele murdare ale soldaţilor începu să cadă, sălbatic, o ploaie de foc. Se răspîndi panica.

— Înainte ! strigă Jürgen, făcînd semn cu braţele ridicate şi luînd-o la fugă pe cîmp.

Schwernike venea în urma lui, gîfîind de parcă avea astmă.

— Fugi, striga Jürgen. Mai repede !

— Nu pot.

— Papă-lapte ce eşti ! Fugi, mă !

Jürgen nu mai ştia ce spune. Tancurile creşteau în faţa lui. Ţevile tunurilor se îndreptau spre el. Întregul cîmp se puse acum în mişcare. Toţi infanteriştii se ridicaseră şi fugeau în spatele lui Jürgen. Valurile cenuşii tălăzuiau peste cîmp către tancurile ruseşti. Larma bătăliei acoperea trosnetul vîlvătăilor din pădure. Mitralierele trăgeau, tancurile trăgeau, iar pădurea în flăcări scuipa mereu noi valuri de infanteriştii. Nimeni nu ştia de unde veneau. Focul îi mîna înaintea lui şi-i gonea înspre tancurile ruseşti.

Jürgen trecu în fugă pe lîngă un tanc. Văzu soldaţii ruşi din regimentele de gardă, care se ridicaseră din vîlcelele lor de nisip şi priveau îngroziţi la valurile de uniforme cenuşii care, într-o panică turbată, goneau vijelios spre ei.

— Adăpostire ! strigă Schwernike în spatele lui. Adăpostire, omule !

Jürgen şovăi. Era înapoia tancurilor, îngrozit, încremenit, ca şi cînd abia acum pricepea ce făcuse. Infanteriştii germani goneau pe lîngă el, împinşi de cei ce veneau din urmă. Jürgen îi văzu pe soldaţii ruşi care dădeau înapoi, îi văzu căzînd, ridicîndu-se, împrăştiindu-se — cu baionetele lucind în soare.

— Schwernike !

— Aici, domnule sublocotenent.

— Ce s-a întîmplat ?

— Au înnebunit cu toţii.

Mitralierele ruseşti trăgeau acum din nou. Jürgen se uita la Schwernike, a cărui faţă păli deodată.

— Acum m-au atins. S-a terminat, gemu Schwernike.

Se îndreptă brusc, se prinse cu mîinile de șale și căzu într-o parte pe pămînt. De pe frunte îi țîșneau broboane de sudoare. Chipul lui de copil zvîcnea de parcă voia să strige.

Jürgen îngenunche lîngă el și-l întoarse pe spate. Avea impresia că e singur pe întinderea vastă. Tancurile rusești stăteau părăsite pe cîmp, în spate pădurea ardea fumegînd întunecat, și numai rafalele mitralierelor fulgerau jos de tot, ras cu pămîntul. Jürgen însă nu le lua în seamă. Privea chipul de copil al muribundului, ale cărui buze erau încleștate de spasmul morții.

— Hans Fritz !

Muribundul deschise ochii.

— Cine ești tu ?

— Sublocotenentul Schiemann.

— Prenumele ?

— Jürgen.

— Jürgen, șopti Schwernike.

Îi spuse numele cu întreruperi, chinuit. Din gură îi țîșni un șuvoi de sînge, care-i gîtui cuvîntul. Se ridică în genunchi, proptindu-și picioarele în pămînt și casca îi alunecă pe față.

— Adăpostire ! șopti el.

— Cum ? Ce spui ? strigă Jürgen.

Schwernike însă nu mai auzea nimic. Murise. Sîngele care-i țîșnise pe gură împroșcase uniforma lui Jürgen. Bătălia se dădea acum la mare depărtare. Numai o mitralieră rusească mai trăgea încă. Tancuri germane treceau peste cîmp. Jürgen săltă capul. Auzea strigătele răniților care zăceau pe cîmpia fără margini. Fumul gros al pădurii în pîrjol se tîra jos de tot. Jürgen nu se mai gîndea la ultimul cuvînt al mortului. Se ridică, pîrjolit, cu un gol în el, cu privirea ațintită la tancurile germane care se apropiau.

— Schiemann ! strigă cineva.

Unii dintre răniți ridicau capetele și se uitau la sublocotenentul cel deșirat, care, în picioare, pe cîmpie, se profila pe cerul luminos.

— Schiemann !

Locotenentul Scheller îl văzu prin vizorul tancului clătinîndu-se și căzînd peste soldatul mort de la picioarele sale.

— Helene ! șopti Jürgen.

Durerea din spate era ca un junghi, parcă-i sfîșia trupul. Mîinile i se încleștau de uniforma mortului.

Locotenentul Scheller sări din tanc, urmat de plutonierul Knurr. Îl ridicară pe rănit și-l duseră în tanc.

— Lungan nărod ! zise Knurr.

Locotenentul Scheller însă tăcea.

Tancul se puse din nou în mișcare. Acum bătălia era tare departe, dincolo de fostele linii rusești, și mereu alte unități germane se îndreptau spre locul unde se dădeau luptele.

Din cerul cenușiu zăpada se învîrtejea neobosit, zi de zi. Soldații diviziunului de artilerie antiaeriană mergeau unul după altul — un lanț fără sfîrșit. Își lăsaseră tunurile undeva în cîmpia vastă și albă din fața Moscovei. Picioarele le erau înfășurate în zdrențe, capetele încotoșmănate. În jurul trupurilor înghețate spînzurau uniformele subțiri. Înaintarea germană se transformase, prin surprindere, într-o retragere.

Peter Lorenz era ultimul din rînd. Carabina îi atîrna de braț. Pășea abia ținîndu-se pe picioare, în urmele lăsate de ceilalți. Sosise aici pe front cu patru săptămîni în urmă, cu o companie de marș.

— Nu mai pot, spuse omul din față întorcîndu-se spre el.

— Ce înseamnă aici „nu mai pot" ? Haide, mai departe. Vrei să te lași împușcat de ruși ?

— Tot un drac.

— Dă-i drumu ! zise Peter.

Îl împinse de la spate, dar omul se clătină și se prăbuși. Se numea Böttcher și acasă, în Sassnitz pe Rügen, avea trei copii de care vorbea aproape zilnic. Peter îl cunoștea bine.

— Böttcher, ridică-te !

— Picioarele, zise Böttcher. Sînt moarte de tot.

— Hai, ridică-te !

— Nu mai merge.

Peter se aplecă spre el. Încercă să-l tragă în sus de uniformă, dar Böttcher căzu înapoi pe spate, în zăpadă. Unitatea se depărta. Nici un soldat nu se uita îndărăt după ei. Zăpada îi învăluia.

— Nu face prostii, Böttcher. Hai !

— Lasă-mă aici, gemu acesta.

Fața lui degerată avea pete albe și roșii. Nasul și bărbia îi erau de asemenea degerate. Buzele îi erau crăpate, despicate, de parcă i le sfîrtecase cineva.

— Gîndește-te la copii, spuse Peter, privindu-l țintă.

— Da, gemu Böttcher. Ce are să se aleagă acum de ei ?

Vreo cîteva împușcături trecură șfichiuind peste pătura de zăpadă. Auzind împușcăturile, Peter începu să tremure.

— Rușii. Vin rușii. Haide, Böttcher.

Böttcher însă nu mai spuse nimic. Se încovrigase și stătea ca un maldăr de zdrențe în zăpada troienită. Răsunară iar împușcături. Peter nu știa dacă erau îndreptate contra lui ori contra unității, care acum mărșăluia departe de el. Din cerul cenușiu ninsoarea cădea din ce în ce mai deasă. Peste Böttcher, care zăcea în fața lui Peter, se așterneau fulgii de nea și pătura de zăpadă începea să se îngroașe peste el.

Lorenz se ridică, trecu peste camaradul lui și porni clătinîndu-se. Încercă să recunoască urmele celorlalți, dar nu se mai vedeau. Strigă, răcni, zăpada însă îi înăbușea strigătele. I se părea că merge către un perete alb de tampoane de vată. Îl cuprinse teama. Teama înfricoșătoare, chinuitoare.

— Hei, nu mă auziți ?!

Nu-i răspunse nimeni. Căzu în zăpadă, se ridică, încercă s-o ia la fugă și căzu din nou. Picioarele i se îngreunau. Îi atîrnau de trup ca niște bolovani de plumb. Carabina îi căzu de pe brat și rămase în urma lui în zăpadă. Iar se trăgea. Împușcăturile însă erau mult îndepărtate. Aveau un sunet subțire și tremurat, pe care-l înghițea zăpada. Peter ascultă în direcția împușcăturilor. Erau în spatele lui ; începu din nou să fugă înainte. În față se mișca ceva în zăpadă. Se tîra, se oprea și stătea nemișcat, se zvîrcolea și se tîra din nou. Avea impresia că zăpada mergea.

— Sînt nebun, șopti el.

Stătea împietrit și se uita la zăpada mișcătoare. vie.

— Hei, cine-i acolo ?

Nu-i răspunse nimeni. Liniștea era insuportabilă. Din nou răsunară vreo cîteva împușcături, pe care zăpada le înăbuși repede. Peter se îndreptă către zăpada mișcătoare. Erau soldați din unitatea lui.

— Vin rușii, răcni el. Luați-o din loc.

Trase cu urechea în așteptarea unui răspuns. Nu veni niciunul. Începu să fugă pe lîngă mormanele de zăpadă mișcătoare. Muribunzii nu-l vedeau. Era din ce în ce mai greu de mers. „Ar trebui să mă tîrăsc, să mă tîrăsc", gîndea el. Își aduse aminte iar de Wilke și de nisipul galben de dincolo de Bug. Galbenul îi înțepase ochii, dar nu-l ameța ca acest alb infinit. Începu să rîdă. Picioarele nu-l mai dureau. Acum erau ușoare ca fulgul.

Nu vedea pădurea în care intra clătinîndu-se. Era doar un zid alb. Deodată își simți din nou picioarele. Pămîntul era înghețat tun și pentru o clipă se opri ametit și se îndreptă de spate.

Cineva striga la el. Săltă capul și de astă dată îi văzu : peste tot, pe lîngă trunchiurile copacilor ședeau răniți, muribunzi, degerați.

— Din ce armă sînteți ?

— Din antiaeriană, ultimii, zise unul, care ședea cel mai aproape.

Era o companie din regimentul lui Peter.

— De ce nu vă continuați drumul ?

Nu primi nici un răspuns. Se apropie de rănitul care-i răspunsese întîi. Ședea încovrigat lîngă trunchiul copacului. Picioarele îi erau degerate. Mîinile și pansamentul de la cap erau înghețate bocnă. Peter îl privi în față — fața care se împietrea.

— Pot să te ajut ?

Rănitul clătină din cap.

Peter se aplecă asupra lui.

— Hai pornește, șopti el. Vin rușii.

— Las să vină.

— Au să vă lichideze pe toți.

— Mai bine decît așa, zise rănitul.

Nici nu se mișca. Peter trecu prin fața lui. Niciunul dintre muribunzi și degerați nu-și ridica privirile spre el.

Erau niște legături de zdrențe prăbușite, prefăcute într-un sloi de gheață. Deodată Lorenz începu să strige :

— Rușii, vin rușii !

Vocea lui răsună în pădure, dar nimeni nu se urni. Din copaci, din încîlceala deasă a coroanelor lor, cădeau cocoloașe de zăpadă. Arme aruncate, căști, gamele se înecau în zăpadă. Peter porni împleticindu-se mai departe. Gîndurile i se învălmășeau. Mergea prin pădurea muribunzilor. Avea impresia că pînă și copacii mureau. „Nu face prostii", zisese mama lui. Iarăși rîse.

Cineva strigă la el.

— Tu ce vrei ?

— Nu poți să mă ajuți ?

— Cum să te ajut ?

— Ajută-mă într-un fel ! strigă celălalt.

Un geamăt lung urmă chemării lui. Omul de lîngă copac se ținea de pîntece, apăsîndu-și-l cu amîndouă mîinile. Peter se opri și se uită în jos la el.

— Ce ai ?

— Sînt împușcat în burtă.

— Ah, au și fost rușii aici ?

— Sînt pretutindeni, șopti celălalt.

Se încovrigă iar și de pe buzele lui înghețate ieși un strigăt prelung și chinuit, ca și cînd îi tăia cineva măruntaiele cu fierăstrăul. Peter îngenunchie în fața lui și privi chipul omului. Era înghețat, învinețit ; doar în fundul capului pîlpîiau ochii.

— Unde erai cînd te-au atins ?

Omul arătă cu capul către cîmpia de unde venise și Peter. Rușii trăgeau în fiecare om în parte. O știa. Acum se auzeau de acolo noi împușcături — izolate însă, rare, care amuțiră iar.

— Cum să te ajut ?

Omul ridică cu multă greutate capul și arătă către pistolul automat, care zăcea lîngă el, în zăpadă. Peter știa ce dorea rănitul. Întinse mîna după pistolul automat, în timp ce omul se uita după mîna lui. În coroanele copacilor vîjîia vîntul. Bulgării de zăpadă cădeau acum într-una pe pămîntul înghețat. De-a lungul trunchiurilor se troienea zăpada. În curînd ea avea să cucerească și pădurea. Venea

cu rușii, care, încet, își făceau drum înainte, în cîmpie. Peter privi iar chipul omului, ochii plini de teamă — și deodată îl recunoscu.

— Krause, plutonierul Krause, șopti el.

În fața ochilor îi apăru cantina cazărmii, cu norii de fum de țigară, mîna grea și cărnoasă de pe fundul fetei de serviciu, picioarele scaunului deasupra capului său și bărbia voluminoasă revărsată peste gulerul uniformei. Subofițerii îi ziceau „Mäxchen". Mäxchen Krause, măcelar din Stralsund.

— Mäxchen, ce e cu tine aici ? întrebă Peter.

Cînd își auzi numele, Krause sălță capul, dar nu-l recunoscu pe Lorenz. Tot trupul îi era scuturat de un tremur. De durere țipă iar, și țipetele lui răsunară prin pădure.

— Fă-mi de petrecanie înainte de a veni rușii.

— Am să fac un rahat.

— Hai, doboară-mă !

— Rahat ! zise Peter.

Putea să se răzbune acum pentru tot ce suferise. Datorită lui Krause ajunsese el în compania disciplinară, din cauza lui i se făcuseră șicane mai mult decît altora. Gîndurile i se încîlciră iar. Chipul plutonierului se transformă în chipul lui Wilke, iar Wilke zicea :

„Dacă n-am fi samariteni..."

„Deținut blestemat !" striga subofițerul.

— Cum ? șopti Peter. Cine strigă ?

Nu striga nimeni. Răniții mureau tăcuți lîngă copaci, iar zăpada fulguia din crengi peste ei.

— Aici a fost un spital de campanie ?

Plutonierul dădu afirmativ din cap. Ochii lui se agățau nebuni de durere de fața lui Lorenz. Trupul lui greoi și gras nu mai exista. Rămăsese doar un schelet îmbrăcat în piele. Din zdrențele în care-i erau înfășurate picioarele răzbătea un miros de putreziciune. Peter îl simțea. Picioarele plutonierului putrezeau ca și trupul, care murea încet. Peter se gîndi la fruntașul Kohlrausch împreună cu care, cu un an în urmă, îl tăiase în patru și-l trăsese pe roată pe „Führer".

— Ha-ha-ha, acum l-au tras pe roată și pe ăsta! zise el.

Îl pipăi pe plutonier la piept.

— Mäxchen, e frig.

Plutonierul nu înțelegea nimic din ce-i spunea Peter.

— Și o să fie și mai frig, zise Lorenz. Din ce în ce mai frig.

Nu mai știa unde se află. Zăpada gonea acum în rafale dese prin pădure. Acolo unde ședeau răniții se formau mici morminte de zăpadă, care creșteau cu repeziciune, devenind tot mai mari. În fața fiecărui copac era un astfel de morman. Peter începu să rîdă iar.

— Hai Mäxchen, spuse el. Să mergem.

Luă pistolul automat, se ridică și privi în jos la plutonier.

— Haide, grăsuțule, hai!

Văzu în fața ochilor fundul fetei care servea la cantină și iar se porni pe rîs.

— Fă-mi de petrecanie, gemu plutonierul.

Afară, la marginea pădurii, se auziseră împușcături. Șfichiuiau printre copaci.

— Vin!

În ochii plutonierului se citea o teamă dementă. Cu mîinile în jurul burții se încovrigă din nou și începu să țipe. Prin pădure trecu un murmur, ca și cînd mormanele de zăpadă ar fi prins viață.

— Haide, trage înainte să vină! gemu Krause.

Peter ridică pistolul și-i trase un foc în cap. Plutonierul se lăsă în jos ca o păpușă degerată care se frînge de mijloc. Deodată lui Lorenz i se limpezi totul. Văzu mormanele de zăpadă din fața copacilor, care creșteau într-una, și auzi împușcăturile infanteriei ruse, care se apropia de pădure. Se întoarse către marginea pădurii și trase pînă goli magazia pistolului automat.

Pentru o clipă se făcu o liniște de moarte. Numai zăpada gonea printre trunchiurile copacilor și ghemotoacele de zăpadă care cădeau din crengi se izbeau de pămînt.

Începu un foc de mitraliere — foc de armă rapid și neîntrerupt — și Peter se întoarse și o luă la fugă. Rușii trăgeau năprasnic în pădure.

Cîmpia se ivi iar în fața lui — o cîmpie moartă, albă. Un cîrd de ciori zbura sub cerul cenușiu. Peter înota iarăși prin zăpadă, gemînd și fără să se uite în jur.

Pe coridoarele spitalului de campanie forfoteau surori, sanitari și medici. Orele de vizită trecuseră și un general tanchist părăsea clădirea cu suita sa. Se deschideau uși, pocneau pinteni, iar generalul saluta afabil în toate părțile.

— Excelent băiat, Schiemann ăsta.

— Da, domnule general, băiat drăguț, spuse aghiotantul — un maior tînăr, proaspăt ras.

— Drăguț nu este un cuvînt care să-l caracterizeze pe un astfel de temerar.

— Eu îl găsesc mai degrabă pașnic decît războinic, spuse aghiotantul.

Generalul zîmbi.

— Nu oricine poate fi atît de războinic ca dumneata, dragul meu.

Avea o față ca turnată în fier. Numai nasul se ridica în sus exact unde trebuia să se aplece în jos, dînd astfel unui chip sever o expresie fatalmente civilă. Coborîră scara, trecînd pe lîngă Gerhard Lorenz, care stătea pe palier în poziție de drepți și privindu-l pe general drept în față.

— Ce fel de soldat e ăsta ? întrebă generalul.

— Guard vamal, domnule general — jumătate soldat, jumătate vameș ; o combinație ciudată.

Aghiotantul rîdea, lăsînd să-i lunece privirea absentă și ironică pe uniforma lui Gerhard, în timp ce mîinile acestuia începură să tremure pe cusătura pantalonilor.

— Ia auzi ! spuse generalul.

Doi maiori-medici mergeau în spatele generalului fără ca el să-i ia în seamă. Ușile se deschiseră iar și suita generalului trecu zornăind pe lîngă Gerhard. Agitația din spital se stingea încetul cu încetul. Gerhard porni pe scară în sus. Nu se așteptase la o astfel de întîlnire. Nervozitatea stîrnită în spital de vizita generalului mai vibra încă și în el. Era primul general pe care-l vedea în carne

și oase. Mergea de-a lungul coridorului mijlociu, căutînd pe la uși. În urma lui venea o soră.

— Unde doriți să mergeți ?

— La locotenentul Schiemann, soră.

— Dar nu-l puteți vizita acum. Nu știți ce-a fost adineauri ?

— Nu. Am venit anume de la Cracovia. Familia mea m-a rugat să-l vizitez.

— Sînteți rudă cu el ?

— Nu. Doar cunoștințe bune. Am crescut împreună.

— Așa ! făcu sora. Păi atunci am să văd. Așteptați aici.

Gerhard se uita după sora mărunțică și sprintenă care se îndepărta pe coridor. Helene îi scrisese să-l viziteze pe Jürgen în spital la Lemberg. Și maică-sa îl înștiințase că Jürgen ar fi în spital, în apropiere de el, și că ar avea un plămîn perforat de glonte. Fusese propus, scria bătrîna, pentru Crucea de cavaler. Gerhard vorbise cu Karla despre toate astea, dar ea refuzase să-l însoțească. Așa încît călătorise singur cu permisia excepțională a consilierului vamal. Sora cea sprintenă și repezită la vorbă se întoarse, făcu un semn din cap și Gerhard o urmă. Jürgen Schiemann se ridicase în pat și stătea cu privirea ațintită la ușa care se deschidea.

— Gerhard, cum ai ajuns aici ?

— Vin din Cracovia, răspunse acesta.

Se uita zăpăcit la Crucea de cavaler, care se afla pe un etui așezat pe noptieră. Îi impunea și în același timp îl intimida. Era mîndru că are un cunoscut care a ajuns atît de departe.

— Nu mai mult de zece minute, zise sora. Nu vorbiți prea mult cu el.

Sora ieși. Gerhard își trase un scaun și se așeză lîngă patul rănitului. Se uita la fața uscățivă și suptă a lui Jürgen. Îl surprinse ce palide și străvezii îi erau mîinile, care se aflau pe cuvertură. Nu putea să-și imagineze precis ce înseamnă un plămîn perforat de glonte, dar socotea că trebuie să fie o rană grea.

— Povestește ceva de acasă, Gerhard. Ce face Helene ?

— Desigur bine. Dar asta trebuie s-o știi tu mai degrabă ca mine.

— Nu. Nu mai am de mult vești de la ea.

— Așa ! făcu Gerhard.

Îi era de neînțeles și se uită iar la Crucea de cavaler, care sclipea strălucitoare alături de chipul palid al lui Jürgen.

— Meriți să fii felicitat, Jürgen. Cum ai căpătat-o ? Trebuie să fi fost formidabil !

— Am fost laș, zise Jürgen.

Gura lui subțire tresărea, iar Gerhard se uită la el ca și cînd Jürgen ar fi aiurat. Unul dintre cei doi răniți care erau în aceeași cameră se ridică.

— Asta o spune totdeauna cavalerul nostru. Aiurează. E sărit.

— Nu aiurez, zise Jürgen. Totdeauna n-am făcut altceva decît să fug.

— Dar pentru asta nu se capătă Crucea de cavaler.

— Eu pentru asta am primit-o.

Tăceau amîndoi. Gerhard ședea puțin aplecat în față pe scaunul incomod. Ceilalți toți răniți, rezemați în paturile lor, citeau, iar Jürgen se uita pe fereastră. Era zăpadă, geamurile aveau flori de gheață și ceva din frigul aspru de afară se simțea acum și în cameră.

— Povestește ceva despre Helene, șopti Jürgen.

Acum ședea cu capul îngropat în pernă și cu ochii pironiți pe fața lui Gerhard. Unul dintre răniți își lăsă iar cartea jos.

— Povestește-i o dată ceva despre Helene. Toată ziua aiurează despre ea. De fapt cine e ?

— Sora mea, zise Gerhard.

Rănitul se uită lung la el. Era un sublocotenent de infanterie cu un chip tînăr care nu spunea nimic. Avea capul bandajat. Părea că după ce lui Jürgen i se conferise Crucea de cavaler, o parte din această strălucire se răsfrîngea și asupra lui.

— L-ați văzut pe generalul tanchist ?

— Da, pe scară.

— El i-a înmînat Crucea de cavaler, în numele Führerului, și a vorbit ceva despre curaj, despre bună comportare, despre vitejie. Prost orator. Dar Schiemann a condus o divizie întreagă la atac.

— Ha-ha, ce tîmpenie ! zise Jürgen supărat. Ardea pădurea şi eu am fugit cît m-au ţinut picioarele, şi întreaga divizie în urma mea. Asta e tot.

— De ce atîta modestie ? întrebă sublocotenentul de infanterie.

Din nou începu să citească, iar Gerhard şedea pe scaun şi nu ştia cum să intervină în această dispută. Nu-l credea pe Jürgen. Se gîndi la Peter, care luase parte la retragerea din faţa Moscovei. Acum retragerea fusese stăvilită, dar intrase America în război şi de atunci la comandamentul vamal din Zakopane existau mulţi care nu mai credeau în sfîrşitul victorios al războiului. Cu vreo cîteva zile înainte, Karla îşi predase schiurile la oficiul special al Wehrmachtului, şi el o însoţise. Situaţia se înrăutăţise. Spitalele din Zakopane se înmulţeau şi erau supraîncărcate, Lipski vorbea zilnic de Napoleon şi de 1812. Era greu să crezi ce se scria în fiecare zi în comunicatele oficiale. Gerhard însă voia să creadă.

— Ce face Karla ? E la Cracovia, nu ?

— E bine. De fapt trebuia să vină cu mine, dar n-a vrut.

— Îmi închipui, zise Jürgen.

Se afla în spital de şase săptămîni şi dorea să se întoarcă iar pe front. Crucea de cavaler — ca şi tot ce era în legătură cu războiul — îi era indiferentă. Helene nu-i mai scrisese de cînd cu noaptea aceea de la Berlin, dar Jürgen se gîndea zilnic la ea. Şedea în pat cu bustul lui lung puţin adus. Prin cămaşa descheiată, Gerhard îi văzu pansamentul şi pieptul slab şi supt. „Pieptul unui erou — piept îngust de găină", gîndi el. Îi venea să rîdă, dar se stăpîni.

— Ce poţi să-ţi închipui tu în legătură cu Karla ? Ai avut vreun necaz din cauza ei ?

— Necaz e puţin zis, răspunse Jürgen.

— Atunci ce altceva ?

— Din cauza ei s-a înstrăinat Helene de mine.

— Nu înţeleg, zise Gerhard.

Mărturisirea lui Jürgen îi era neplăcută. Privirea lui lunecă peste cuvertura albă la foaia de temperatură, pe care curbele roşii mergeau de-a valma, cînd coborînd, cînd repezindu-se brusc în sus.

— Tot mai ai febră ?

— Da, în fiecare noapte.

— Rău, zise Gerhard.

Se simțea neajutorat. Crucea de cavaler de lîngă foaia de temperatură și mirosul neplăcut și tare de medicamente, urină și dezinfectante îl deranjau. Felul sec de a fi a lui Jürgen nu-i plăcea. Nu mai avea pentru el aceleași sentimente de prietenie, ca în zilele copilăriei. Jürgen îi era superior, înfăptuise lucruri mari, în timp ce el, Gerhard, se învîrtea prin Polonia, departe, în spatele frontului, și făcea contrabandă de covoare și blănuri pentru Frischengut. Era o viață bună. Și îi plăcea ; dar aici, în această încăpere, era stingherit.

— Da, Karla... zise el cu privirea ațintită la florile de gheață de la ferestre. Sîntem prieteni vechi. Mai înainte a fost chiar mai mult decît o prietenie. În primele luni, după sosirea ei în Polonia, mă duceam des la Cracovia. Am făcut niște chefuri grozave împreună.

— Adevărat ?

— Da, firește.

Nu observă privirea bănuitoare a lui Jürgen — vorbea privind pe fereastră.

— Ce trai a fost ! Dar și Karla e o femeie formidabilă, nu găsești ? Picioare ca ale ei nici că mai există. Acum se ține numai cu ofițeri, dar pe vremea aceea...

— Ce era pe vremea aceea ?

— Ei, na ! zise Gerhard.

Îi făcea bine să vorbească în fața lui Jürgen de dragostea lui pentru Karla. Spunea toate astea încîntat de sine și puțin disprețuitor, iar Jürgen ședea în fața lui cu obrajii palizi și cu un zvîcnet în jurul gurii, ca și cînd cuvintele lui Gerhard îl iritau.

— Poate am să mă însor cu ea. Crezi că ne-am potrivi ?

— De unde să știu eu ?

— Era vorba numai de un sfat, zise Gerhard și începu să rîdă. Cîte se mai întîmplă pe lumea asta, Jürgen, nu ?! Întîi s-a însurat Walter cu Erna, și-acum poate mă însor eu cu sora ei. Totul rămîne în familie.

— Da, totul rămîne în familie, zise Jürgen.

Îl privea țintă pe Gerhard, care începu să se foiască pe scaun, neplăcut impresionat de privirea rănitului.

— Ce s-a întîmplat ? De ce te uiți așa la mine ?

— Ia spune, Gerhard, Karla a fost bolnavă. De la tine se molipsise ?

— De unde știi ?

— Știu, răspunse Jürgen.

Tăcură amîndoi. Sublocotenentul de infanterie trînti cartea pe noptieră.

— Și asta tot o porcărie ! zise el, răsucindu-se în pat și trăgînd pătura peste cap.

Un infirmier intră înăuntru, apoi ieși. Afară pe coridor cineva dădu un țipăt, care se stinse însă. Numai vocea liniștitoare, sonoră și puțin răgușită a unei surori mai stărui o clipă.

— De ce nu spui nimic, Gerhard ?

— Ce să spun ? A trecut vreme de atunci și ăsta e un lucru uitat de mult.

— Așa crezi tu, zise Jürgen. Va să zică tu ești vinovat de toate. Din cauza ta am pierdut-o pe Helene.

Glasul lui Jürgen se frînse. Mîinile strîngeau, crispate, cuvertura. Ceilalți doi răniți se ridicară în paturile lor.

— Ce s-a întîmplat, Schiemann ?

— Nimic, zise Jürgen istovit și căzînd înapoi pe pernă.

— Nu mai trăncăni într-una despre Helene. Ea umblă de multă vreme cu alți bărbați, zise Gerhard. Ce te ții mereu după ea ?

Sora cea mărunțică și sprintenă și repezită la vorbă veni înăuntru. Blondă, curată, zîmbea de parcă viața de spital n-o impresiona cîtuși de puțin.

— Tot mai ești pe aici ? A trecut mai bine de o jumătate de oră.

— Da, plec acum, zise Gerhard, ridicîndu-se și împingînd la o parte scaunul. La revedere, Jürgen.

Rănitul însă nu zise nimic. Ședea cu fața întoarsă, fără să se miște. Gerhard se îndreptă spre ușă. Sora se oprise lîngă patul lui și-i zîmbea.

— Nu vă bucurați, acum cînd aveți Crucea de cavaler ?

— Nu, spuse Jürgen.

— Arătați tare necăjit. Ce s-a întîmplat ?

— Vizita, răspunse bolnavul. M-a obosit un pic.

Lorenz deschise ușa și ieși. Nimeni nu-i dădu vreo atenție : nici sora, nici cei doi răniți. Forfota din spital îl îm-

presură iar. Prin fața lui trecea, împins pe un cărucior, un rănit care gemea. Un sanitar îl îmbrînci pe Gerhard și un maior-medic trecu în fugă pe lîngă el, cu halatul fîlfîind.

— Au sosit noi transporturi cu degerați, spuse cineva.

Gerhard cobora scara. Noii răniți erau descărcați din ambulanțe jos, în fața clădirii, și cărați pe scară în sus, pe lîngă el. Voia să nu le vadă chipurile și încerca să le evite. Abia cînd ajunse afară, în aerul de iarnă pur și rece, răsuflă ușurat.

Fumul plin de funingine al locomotivelor se destrăma deasupra incintei gării. Pe cer, dincolo de nori, spînzura soarele, tivit cu roșu. Zăpada se topea și apa cenușiu-murdară, ce se scurgea de pe acoperișuri cădea pleoscăind pe pămîntul îmbibat. În gara poloneză de triaj din apropierea fostei granițe ruso-polone se aflau trenurile-spital venite din răsărit, așteptau trenurile de marfă și treceau transporturile de trupe către răsărit.

— Hei, dumneata de ce nu saluți ?

Peter Lorenz sălță capul. Indiferent, lipsit de orice interes, se uită în sus la uniforma sublocotenentului din fața sa și se ridică în silă.

— Da cine mai salută aici, domnule sublocotenent ?

— Fir-ar să fie de neglijență ! Eu pretind să fiu salutat, strigă sublocotenentul.

— De unde veniți, domnule sublocotenent ? Dumneavoastră n-ați fost încă niciodată pe front ?

— Ai înnebunit, omule ?

Sublocotenentul răcnea și vreo cîțiva ostași ușor răniți din apropiere începură să rîdă.

— Da, domnule sublocotenent, am înnebunit, zise Peter.

Luă poziție de drepți, salută, iar sublocotenentul dispăru pe peron.

— Ce caraghios, zise unul dintre ostașii ușor răniți, un caporal.

Peter se așeză iar pe balustrada joasă pe care șezuse înainte și se cufundă în gînduri. Degetele degerate de la picioare i se vindecaseră, însă acum, pe moină, îi dădeau mîncărimi. Uniforma de artilerie antiaeriană îi flutura pe trupul slăbit. Soarele de martie, care ieșise de după nori,

îl supăra. Se gîndea la plutonierul Krause, pe care-l împușcase.

— Ţac, murmura el. Ţac, ţac !

— Ce faci aici ? Simulezi ? întrebă caporalul.

— Ai împușcat vreodată un plutonier ? Așa... ţac... ţac... și gata ?

— Pe plutonieri nu-i împuști. Ăia mor de la sine.

— Ha-ha-ha ! rîse Peter. Ţac... ţac.

— Asta-i scrîntit de-a binelea, zise caporalul.

Soldaţii — erau doar ușor răniţi — rîdeau ; Peter își pironise iar privirea în pămînt, în locul unde se afla bagajul lui de permisionar — un biet pachet constînd dintr-un sac de aviaţie ferfeniţit, în care se afla o pîine tare ca piatra. Primise vreo cîteva zile permisie, greșise drumul și nu mai știa unde se află. Bateria lui, alcătuită din nou, se afla tot pe front cu tunurile 8,8, angajată în apărarea antitanc. Caporalul se apropie și se uită la el.

— Fruntaș Ţac.

— Nu mă cheamă Ţac.

— Pentru noi eşti fruntașul Ţac, ai înţeles ? Tu ai ţăcăneală de Rusia, nu ?

Peter îl măsură cu privirea pe caporal, apoi i se uită drept în faţă. Purta „ordinul cărnii congelate". Nasul lui gros și roșu era degerat și acum arăta de parcă începea să se topească. Din nări îi curgea neîntrerupt apă peste buza superioară, iar el ridica în permanenţă mîna și o ștergea.

— Afurisită răpciugă, zise el.

— În fond, cînd vine trenul permisionar pentru Berlin ? întrebă Peter.

— Ăla nu mai vine. A plecat de o jumătate de oră.

— Ha-ha-ha ! Ţac... ţac, făcu Peter.

În faţa lui cădea iarăși zăpada din copaci. Răniţii stăteau ghemuiţi în pădure și pe cap aveau căpăţîni ascuţite de zahăr, iar căpăţînile de zahăr din zăpadă creșteau și creșteau, răzbătînd prin coroanele copacilor, în sus, către cerul cenușiu.

— Vino cu noi, zise caporalul. De aici nu mai poţi pleca pînă mîine.

Peter își luă sacul și-l aruncă pe umăr. Îi era indiferent unde se duceau caporalul și ostașii răniţi. Uitase unde se află. Uită și încotro voia să meargă. Păși în urma lor,

coborînd din gară în cîmpia ninsă, acum pe cale să se dezgheţe. Drumul era mocirlos. Noroiul îi stropea pantalonii, dar lui puţin îi păsa de asta. Norii se risipiseră. Soarele de martie strălucea din plin pe cer, încălzindu-i spatele. Caporalul mergea înaintea lui, ştergîndu-şi neîncetat nasul cu dosul mîinii. Lui Peter i se părea că seamănă cu plutonierul Krause — Mäxchen Krause, meşter măcelar din Stralsund.

— Mäxchen ! zise el.

Caporalul se întoarse.

— Ce tot îndrugi iar ? Ia fă bine acum şi ţine-ţi gura.

Peter tăcu şi continuă să meargă în urma lui pînă la clădirea lungă, care era în acelaş timp şi spital de campanie şi cămin pentru răniţii în convalescenţă. Urcară pe o scară, prin intrarea din spate.

— Întinde-te aici, zise caporalul.

Peter se holbă la patul gol şi privi în jur în odaia scundă. Răniţii se aşezaseră şi-şi scoteau încălţămintea. Caporalul începu să facă ordine. Umbla de colo-colo prin cameră, înjura, vorbea tare cu sine însuşi şi tot timpul apa îi curgea din nas.

— Afurisită răpciugă. Întinde-te o dată, Ţac-ţac. De halit, ai halit ceva ?

— Nu.

— Uite, zise caporalul, luînd dintr-un dulap o bucată de brînză pe jumătate mucegăită şi aruncîndu-i-o. Peter o prinse, se trînti pe pat şi muşcă din brînză. O mesteca goală şi, deodată, obosi şi adormi. Restul de brînză îi căzu din mînă, pe jos.

Iarăşi trăgeau ruşii în pădure. Împuşcăturile spulberau pătura de nea, iar pe sus zăpada se învolbura şi acoperea cerul. Stratul de zăpadă prinse viaţă, se mişca, mergea, iar răniţii se tîrau în toate părţile — ca nişte mormane de zăpadă vii. Se auzi strigînd : „Vin ruşii ! Vin ruşii !“ dar nimeni nu-i răspunse. Liniştea era insuportabilă. Din cer se cernea zăpadă.

Era seară cînd se trezi. Cineva striga : „Atenţie !“

Peter se ridică în capul oaselor şi se uită la uşa lîngă care stătea caporalul în poziţie de drepţi. Maiorul-medic intră şi porni încet de-a lungul paturilor. Faţa lui era nu-

mai cicatrice provenite din dueluri. Deasupra ochilor atîrnau niște sprîncene dese, cărunte, iritate, neplăcute. În fața patului lui Peter se opri.

— Ce caută ăsta de la antiaeriană aici ? De cînd avem aici soldați de la antiaeriană ?

— E nebun, domnule maior. Are țăcăneală de Rusia, spuse caporalul. L-am găsit la gară. A pierdut trenul permisionar de Berlin.

— Atunci, afară de aici, și numaidecît, spuse maiorul medic.

Peter se ridică, își trase sacul de aviație de sub pat și porni spre ușă. Coaja de brînză era încă în fața patului, chiar lîngă ghetele medicului.

— Actele dumitale sînt în regulă ?

— Da, domnule maior.

— Prezintă-te la biroul gării. Pe noi nu ne privește țăcăneala dumitale.

— Eu nu sînt țăcănit, domnule maior. Stătea în ușă, cu sacul sub brațul stîng. Deodată însă ridică mîna dreaptă și mișcînd degetul arătător, ca și cum l-ar fi apăsat pe trăgaciul unui pistol automat, zise : Țac... țac.

— Simulezi, ai ? strigă maiorul-medic.

Dar Peter și deschisese ușa, trîntind-o îndată în urma lui. Mergea poticnindu-se în beznă. Era o noapte geroasă de martie. Drumurile acoperite cu zăpadă topită înghețaseră iar. Secera lunii atîrna rece pe cer, departe, spre apus, deasupra pădurilor. Șesul era nesfîrșit și alb ca și cîmpiile de zăpadă din fața Moscovei. Sacul îi căzu de sub braț și Peter se tîrî prin zăpadă în căutarea lui. Căzu într-o groapă și rămase lungit acolo. Degetele degerate de la picioare îl dureau iar. Începu să tremure și se gîndi la Erna, și dori căldura ei. Se credea acasă. Se ridică din nou și porni poticnindu-se prin zăpadă. Merse așa, oră după oră, în cerc, gemînd, ca și cînd rușii se aflau pe urmele lui.

Era tîrziu în noapte cînd a ajuns din nou la spitalul de campanie. Fereastra în fața căreia se găsea era pe jumătate în pivniță, pe jumătate la demisol. Tînjea nespus după căldură. Izbi în geam, ciocăni și ascultă dacă se aude vreun zgomot sau se deschide fereastra.

— Cine e acolo ? întrebă un glas de femeie.

— Eu.

— Ce înseamnă eu ? Cine eşti dumneata ?

— Sînt din antiaeriană. Vin de la Moscova. Ruşii sînt pe urmele mele.

— E o prostie. Aici nu sînt ruşi. Ce tot îndrugi ?

— Ninge, şopti Peter. E frig. Lasă-mă înăuntru... îngheţ... lasă-mă înăuntru repede. Tu eşti Erna ?

— Nu. Nu poţi intra aici.

— Haide, lasă-mă !

Şi împingînd fereastra, pătrunse în cameră.

— Dumnezeule, ce vrei ? !

— Să dorm, şopti Peter. Doar să dorm.

Sora închise fereastra. Avea o cămaşă de noapte albă şi Peter văzu pata albă din faţa geamurilor şi iarăşi i se păru că e urmărit prin zăpadă. Străbătu odaia clătinîndu-se şi căzu pe patul cald.

— E frig, soră. Sînteţi soră ?

— Da.

— Asta-i bine.

— Dar ce să mă fac cu dumneata ? Nu pot să te ţin aici.

— Ţine-mă aici, şopti el.

Femeia se afla tot la fereastră, nemişcată, în timp ce Peter zăcea de-a curmezişul patului, neclintit.

— Bine, zise ea. Culcă-te liniştit. Eu am să dorm noaptea asta pe scaun.

Deodată Peter îşi dădu seama iar unde se află. Văzu înaintea ochilor faţa brăzdată de cicatrice a maiorului-medic.

— Te rog să nu-i spui nimic maiorului-medic. Aseară m-a azvîrlit afară. Să nu-i spui nimic maiorului-medic, te rog.

— Nu, n-am să-i spun nimic. Linişteşte-te.

Îngenunche în faţa lui şi-i trase cizmele. Făcea totul detaşat, ca un lucru de la sine înţeles. Uniforma lunecă de pe el.

— Am păduchi, soră.

— Nu-i nimic. Urcă-te în pat.

Îl acoperi cu pătura, i-o vîrî strîns în jurul corpului, şi teama lui prinse a se topi. Sora şedea lîngă pat. Începu să-i pună întrebări cu glas domol, iar Peter răspundea somnoros, incoerent şi moleşit de căldura patului. Se trezi dimineaţa cînd se mişcă sora. Ghenunchii femeii îl atinseră în

scobitura burții. Se ridică și se uită cu ochii mari la ea. Aproape se luminase. Femeia era întinsă lîngă el. Deschise ochii.

— Nu te supăra, dar n-am putut dormi pe scaun, șopti ea.

Peter se ridicase în capul oaselor, și aplecat asupra ei, o privea. Avea o față prelungă, îngustă, necomunicativă, cu o bărbie severă, dar ochii de culoare închisă erau vioi, iar căldura ce o emanau îl înduioșa. Părul îi era tăiat scurt și-i cădea pe fruntea înaltă. Părea mai în vîrstă decît el, numai ochii erau tineri. Acum aveau o lucire ciudată, pornită pe rîs, și Peter începu și el să rîdă.

— Curios, cum am ajuns aici, în patul tău ? E al tău, nu ?

— Da, e al meu.

— Și cum am ajuns aici înăuntru ?

— N-ai vrut cu nici un chip să pleci și tremurai atît de jalnic, că mi-a fost milă de tine.

— Da, mă aflam desigur iar în Rusia, pe cîmpiile înzăpezite din fața Moscovei, spuse el. Mă apucă mereu și nu mă lasă.

Femeia îi pipăia fața cu mîna, ca și cînd i-ar fi fost familiară. Degetele lungi, puțin aspre, lunecară pe ochii și pe gura lui.

— A fost rău, nu-i așa ?

— Da, numai zăpadă. Mereu numai zăpadă.

— Și-acum ? Te duci în permisie ?

— Nu mai merită. E prea tîrziu. Aveam doar cîteva zile.

— Azi-noapte ai aiurat într-una despre o Erna, și o dată ai încercat să mă îmbrățișezi, ca și cînd aș fi fost Erna ta.

— Da, zise el, a trecut de mult.

Sora ședea pe spate, îmbrăcată cu cămașa de noapte albă, închisă pînă sus și sfîrșindu-se la gît cu un volănaș. Zîmbi cînd Peter observă volănașul.

— Ce cămașă demodată ! Arăți în ea ca bunică-ta.

— E de la spital — o cămașă poloneză.

— Aha ! făcu el.

Sora îl privea și căldura ochilor ei îl înduioșă din nou. Își puse capul pe gîtul femeii. Bărbia lui se afla dea-

supra volănașului, care era proaspăt spălat și mirosea a săpun.

— Ce să mă fac cu tine ?

— Ține-mă aici. Dorm toată ziua și la noapte o iau din loc.

— Nu merge.

— Are să meargă, zise el.

Încercă s-o sărute pe gît, dar ea îi luă capul în mîini și i-l răsuci.

— Asta nu, șopti ea. Acum trebuie să plec. Peste o jumătate de oră îmi încep slujba.

Se ridică și trecu peste el. Peter nu se uită la ea cînd se îmbrăca. Abia cînd stătea aplecată deasupra lui în costum de soră, o privi iar. Avea acum un chip sever, parcă sculptat în lemn, cu pomeții înalți și o gură energică. Zîmbea, și zîmbetul o înfrumusețea.

— Să nu faci zgomot, auzi ? Îți aduc ceva de mîncare.

— Da. Ești bună.

— Prostii !

Peter dormi toată ziua, cu ușa zăvorîtă și ferestrele închise. Sora îi aduse de mîncare și în timp ce el mînca, zăbovi lîngă patul lui, privindu-l.

— Păduchi nu ai, zise ea.

— Da, am uitat că am trecut pe la deparazitare. Nu e voie să te duci cu păduchi în patrie.

Lui Peter îi plăcea să-i audă glasul. Dar femeia se întoarse în cameră abia noaptea, tîrziu. Ședea pe scaun, lîngă pat, îmbrăcată în uniforma de soră, iar el era întins pe spate, cu mîinile încrucișate sub cap. În odaie era întuneric și mirosea din nou a rufe proaspăt spălate, a săpun și a curățenie. Peter putea să-i recunoască fața sub boneta albă.

— Nu vrei să pleci ?

— Nu.

— De ce nu ? Este aproape miezul nopții și acum nu te vede nimeni.

— Abia mîine dimineață, zise el.

— În cazul ăsta trebuie să dormim iar împreună.

— Te supără ?

În întuneric Peter o văzu zîmbind din nou. Era un zîmbet care nu se potrivea cu fața ei sever sculptată. Se dezbrăcă, trecu iar pe deasupra lui și se culcă lîngă el. Cămașa

de noapte era strînsă între picioare, ca și cînd și le-ar fi înfășurat în ea, dar prin pînza deasă, puțin cam aspră, Peter îi simțea căldura corpului.

— Mîine pleci acasă ? întrebă ea.

— Nu. Mai am doar trei zile și ar fi prea tîrziu ca să mă mai pot întoarce la timp.

— Totuși mîine dimineață trebuie să pleci.

— Plec, firește, răspunse Peter.

Îi puse mîna pe față, apoi mîna alunecă pe păr pînă jos la gît. Femeia, nemișcată, nu-l îndepărtă.

— Totdeauna dormi pe spate ?

— Așa dorm mai bine, zise ea.

— Dar ieri te-ai întors și m-ai izbit cu genunchii.

— Iar tu ai încercat să mă îmbrățișezi. Astăzi nu-ți mai merge.

— Dacă nu vrei, n-am să mai fac.

Mîna lui se oprise pe volănașul cămășii de noapte, și rămase acolo. Cu voce domoală, sora începu să-l întrebe de viața lui ; Peter îi povesti de compania disciplinară, de Wilke, de Erna și de retragerea din fața Moscovei. Vorbi de pădurea plină de răniți și de Mäxchen Krause, plutonierul.

— Și l-ai împușcat ?

— Da.

— A fost omenește, spuse ea în șoaptă.

— Dar nu trebuia s-o fac.

— Trebuie să faci întotdeauna ce e omenește.

— Crezi ?

Tăcură mult timp și el o asculta cum respiră, încet, tot mai ritmic și mai ușor.

— Dormi ?

— Da.

— Păcat.

— De ce păcat ? întrebă ea.

Era o șoaptă îndepărtată, venind parcă din somn. Peter îi ținea mîna strîns și i-o sărută, fără ca ea să simtă. Dormea, și adormi și el. Dar se trezi și rămase treaz pînă se făcu ziuă.

Stătea îmbrăcat, la fereastră, cînd femeia deschise ochii și se uită speriată la el.

— Ești gata ?

— Da, e ora cinci. Acum plec.
— Dumnezeule, atît de repede !
— E timpul, răspunse Peter.

Sora se ridică. Stătea în fața lui, în cămașa lungă și albă. Părul tuns scurt îi era răvășit, ochii însă erau plini de o căldură împletită cu somn și puțin umezi, gata parcă să plîngă.

— Vezi să nu ți se întîmple ceva, auzi, ferește-te !
— N-o să mă atingă. Nu-ți face griji.

O trase spre sine și o sărută pe gură, iar ea îi întoarse sărutul, fără să-l îmbrățișeze. Dar brusc, se dădu înapoi.

— Pleacă acum, nu mai zăbovi.

Peter sări pe glaful ferestrei și se cățără afară. Fereastra se închise în urma lui, iar el porni pe cîmpia acoperită de zăpadă înghețată. Iar se destrăma ceva în el, și nu mai știu unde merge și încotro voia să se îndrepte. Se opri și ascultă, ca și cînd ar fi auzit un glas care-i vorbea.

„Țac, zicea cineva. Țac, țac."

„Nu sînt eu, gîndea el. E altul."

Și porni mai departe peste cîmpuri, către pădurile dinspre apus. Abia noaptea l-a prins o patrulă a poliției militare și l-a dus înapoi pe front.

Trenul trecea peste podul de fier către insulă. Apa verde-albastră a haffului curgea pe sub grinzile masive de beton spre Marea Baltică. Jürgen Schiemann stătea la fereastra unui compartiment. Privea la bărcile de pe Oder, care lunecau leneș contra curentului.

— Domnule locotenent... control, zise cineva în spatele lui.

Jürgen se întoarse. Plutonierul care se afla în ușă tresări cînd văzu Crucea de cavaler. Salută, se scuză și ieși. În întîmpinarea trenului veneau păduri de fag amestecat cu brădet scund. Era la începutul lui mai și pădurea pe lîngă care trenul trecea în goană era îmbrăcată într-un verde-deschis. Jürgen lăsă fereastra în jos. Aerul era curat și îmbibat de mirosul sărat al mării. Aici nu era război. Jürgen se gîndea la Rusia și la lungile luni de spital. Se restabilise, fusese din nou declarat apt pentru front și între ieri și mîine nu mai stătea decît această permisie.

Tovarășul lui de călătorie, maiorul Șchariwek, intră în compartiment și se pregăti de coborîre. Călătoreau împreună de la Lemberg și se împrieteniseră.

Jürgen privea orașul, care se apropia. Trenul trecu peste două macaze și apăru peronul plin de lume. Îl zări pe tatăl său, înconjurat de vreo cîțiva domni — unul dintre ei în uniformă de partid — și pe Erna Lorenz, cu flori în brațe.

— După cît se pare, o primire formidabilă, zise maiorul Schariwek, în timp ce se uitau pe fereastră. Ba chiar și un mic ștab, continuă maiorul, rîzînd. N-ai crede că e posibil. Dar toată cinstea celui care o merită.

— Aștia sînt nebuni ! spuse Jürgen.

Se simțea stingherit de ceea ce îl aștepta pe peron. Era supărat. Trenul trecea de-a lungul peronului. Erna făcea semne cu mîna, alergînd pe lîngă fereastra la care stătea Jürgen.

— Jürgen, Jürgen !

— Erna, îi spuse el, întinzîndu-i mîna pe fereastră, cînd se opri trenul.

Îl surprinse ce tînără arătă și ce puțin o atinsese pînă acum războiul. Își luă rămas bun de la maiorul Schariwek și coborî după el. Bătrînul Schiemann venea cu brațele deschise către el și Jürgen îi citi pe față cît de mîndru era.

— Băiatul meu !

— Da, tată.

— Grandios ! Primul decorat cu Crucea de cavaler din orașul nostru ! Cine s-ar fi așteptat la asta de la tine ? !

— Eu nu, murmură Jürgen, dar tatăl lui nu auzi.

Bătrînul îl bătea pe umăr, și ajutorul de primar, în uniformă de partid, care se afla în spatele său, începu o cuvîntare.

— Bine, bine, zise Jürgen. Nu vreau să aud nimic. Îmi ajunge și așa.

Gestul pe care-l făcu cu mîna era disprețuitor și buzele groase ale ajutorului de primar se închiseră uimite și ofensate. Erna îi întinse florile, privindu-l emoționată.

— Te rog, ia-le.

— De la tine, da, zise Jürgen.

Porni cu ea spre bariera de control. În urma lui venea tatăl agitîndu-și bastonul ca pe o spadă.

— Ciudat băiat, spuse ajutorul de primar.

— Poate să-și permită. În definitiv a binemeritat de la Führer și de la Reich.

— Firește, se grăbi să răspundă ajutorul de primar.

Mîndria și înfumurarea inspectorului de poștă îl supără și, jenat și mîhnit, își luă rămas bun în fața gării. Domnii din suita sa îl urmară. Jürgen se uită după ei dînd din cap.

— Idioții.

— Te rog, Jürgen, stăpînește-te, spuse bătrînul. Acum mergem la familia Lorenz. Acolo are loc primirea propriu-zisă. Sper că îți convine.

— Dacă trebuie, zice Jürgen.

Primirea îi era penibilă ; îi era penibilă vanitatea tatălui său, care vorbea de faptele lui eroice, îl stingherea și Erna, cu fața ei roșie de emoție. Privirile trecătorilor îndreptate asupra Crucii de cavaler de la gîtul său erau o povară pentru el și răspundea cu zgîrcenie și în silă la întrebările tatălui său cu privire la evenimentele de pe front.

— În ciuda oricărui fapt, îi zdrobim. Poți să te bizui pe asta. Acum, la apropiata ofensivă de vară, toată Rusia va fi dată peste cap.

Jürgen ura strategia de cafenea a tatălui său, îmbibată cu patosul primului război mondial. Războiul acesta arăta cu totul altfel.

În familia Lorenz nu se petrecuseră mari schimbări. Rațiile se micșoraseră, iar de la sezonul apropiat nu prea erau de așteptat cine știe ce venituri. Doar tîmplăria mergea ca de obicei. Dar și lemnul se împuținase. Peter îi anunțase la începutul lui martie că sosește într-o scurtă permisie, dar nu venise. Bătrîna Lorenz era îngrijorată din pricina lui.

Ședeau toți în jurul mesei. Bătrînul Lorenz, obosit și taciturn, Erna, Gertrud cu băiatul, care acum avea peste un an, și fratele ei, Martin Baumann, plutonier de carieră la artileria antiaeriană din cadrul marinei și staționînd aici în port. Acum Baumann venea des în casă. Era pentru toți un secret public că o făcea pentru Erna, care nu putea trăi fără bărbat. Inspectorul de poștă, așezat lîngă Jürgen, nu mai putea de mîndrie, și privirea lui se oprea tot mereu, cu

automulțumire, pe Crucea de cavaler. Bătrîna doamnă Lorenz servi cafea — cafea veritabilă, lucru rar.

— Ce să fie cu Peter, Jürgen ? Poți să-mi explici ? Și-a anunțat sosirea și apoi n-a venit.

— Cine știe, poate s-au suspendat permisiile în regiment. Se întîmplă.

— Nu cred. Sînt atît de îngrijorată din pricina lui ! Nu poți să-l cauți tu, dacă te întorci în Rusia ?

— Are să fie greu. Dar am să încerc.

— Tu, ca decorat cu Crucea de cavaler, poți acum orice, zise Martin Baumann.

Avea o voce joasă, sunînd milităreşte, era în uniformă de marină și ședea la largul lui și calm pe scaun. N-avea nimic din firea labilă a surorii sale, care nu știa niciodată ce vrea. Avea o față aspră, arsă de soare, sportivă. Ochii albaștri și puțin bulbucați, ca și ai Gertrudei, păreu vicleni. Atît în comportare cît și în concepții semăna cu Walter Lorenz, căzut în război, și al cărui portret atîrna și acum deasupra picupului. Privirea Ernei luneca deseori pe mutra lui viguroasă, dar în vremea asta se gîndea la Peter, pe care-l așteptase în martie.

— Ia povestește, Jürgen, cum ai ajuns la Crucea de cavaler ?

— Nu e mult de povestit.

— Nu mai face pe grozavul, zise bătrînul Schiemann. Nimeni nu capătă din senin o distincție atît de înaltă. Acum povestește. Sîntem toți curioși.

— Bine, spuse Jürgen.

Privirea lui se îndreptă către bătrîna doamnă Lorenz, care pentru el era ca a doua mamă, și pe al cărui chip era întipărită acum grija pentru Peter, și se gîndi la Gerhard, care venise să-l vadă la Lemberg, în spitalul de campanie. Nimeni n-ar crede adevărul, așa cum nu-l crezuse nici Gerhard.

— Ei, haide, nu ne mai chinui inutil ! zise tatăl său.

Jürgen începu să povestească. Privea în acest timp la fața de masă, ca și cînd acolo era pădurea în care poposiseră ei atunci.

— Ne aflam într-o pădure și rușii ședeau în copaci și trăgeau din copaci în noi, jos. Nici prin minte nu ne-a trecut că se află acolo. A început brusc, și eu am sărit în sus...

Se opri și-și trecu privirea peste fețele încordate. Chipul emoționat și înroșit al Ernei îl surprinse.

— Nu... spuse el.

Se ridică și, înconjurînd masa, se îndreptă spre ușă, în timp ce toți se uitau uimiți după el.

— Jürgen, interveni tatăl său.

— Lăsați-mă în pace !

— Rămîi măcar aici.

— Nu, zise el trîntind ușa după sine.

În urma lui se așternu o tăcere paralizantă. Nimeni nu mai scotea un cuvînt. Numai fiul Gertrudei, care ședea în poala ei, începu să țipe.

— Țicnit băiat, murmură inspectorul de poștă.

Bătrînul Lorenz spuse ceva despre întrebările inutile, iar băiatul Gertrudei începu să urle și mai tare cînd ea încercă să-l liniștească. Erna își privea mîinile și se gîndea la Peter. Numai Martin Baumann ședea calm, ca și cînd această scenă nu-l privea.

— Cel mai bun lucru e să mă ocup eu de el, spuse bătrîna Lorenz.

Se ridică și părăsi încăperea, pornind pe scară în jos, spre bucătăria de la subsol. Îi era greu să meargă dreaptă. O dureau șalele — din ce în ce mai des acum. De la moartea lui Walter dormea prost. Grijile pentru feciorii ei îi aduceau mereu noi neliniști. Deseori stătea trează cît e noaptea de lungă.

Jürgen era în curte și privea marea. Era liniștită în această după-amiază tîrzie de mai. Dinspre apă se auzeau numai țipetele copiilor care se jucau pe plajă. În cîteva săptămîni el are să fie iar în Rusia. Se gîndea la Helene, pe care n-o văzuse și pe care n-avea s-o mai vadă. Nu îndrăznea să se ducă pe la ea, la Berlin.

— Jürgen, spuse bătrîna în spatele lui.

— Da, mamă.

— Așa-i bine. Spune-mi mamă. Doar și eu te-am crescut.

— Într-adevăr.

— Probabil în Rusia a fost foarte greu. Dar mie nu e nevoie să-mi povestești. Pot să-mi închipui.

— Crezi ?

— Cine are copii cărora le poartă grija poate să-şi închipuie totul. Hai să ne aşezăm în faţă, pe bancă.

O luă înaintea lui, ţinîndu-se cu mîna dreaptă de şale, acolo unde o durea, şi se aşeză pe banca din faţa verandei. Priveau la promenadă şi la dunele care le împiedicau vederea către mare.

— De fapt, ce e cu Helene şi cu tine ? V-aţi despărţit ?

— Da.

— De ce ? Ea te iubeşte doar.

— E greu să-ţi explic. De fapt, din vina lui Gerhard. Dar asta am aflat-o abia cum cîteva săptămîni — a venit să mă vadă în spital la Lemberg.

— Ştiu. Mi-a scris. Dar cum adică, vina lui ?

— Nu pot să-ţi spun.

— Nici nu e nevoie. Pramatia asta de Gerhard mereu face prostii. Acum ce ispravă a mai făcut ?

Jürgen nu răspunse. Privea la cărarea aşternută cu pietriş care ducea spre poarta grădinii. Îi era neplăcut că bătrîna vorbea de Helene, dar în acelaşi timp îl liniştea. Căldura ei îl mişca, la fel ca şi grija ce le-o purta tuturor şi în care era cuprins şi el.

— Acum ea umblă probabil cu alţi bărbaţi. Mi-a spus Gerhard în spital, şi aşa cred şi eu.

— Eu nu cred, zise bătrîna.

— Spune-mi adevărul, mamă ; tu îl ştii doar.

— Da, zise ea, uitîndu-se la dune, unde secăriţa se legăna în adierea vîntului de răsărit. O dată a fost aici cu un alt bărbat — un economist cu studii. Dar eu nu cred că a avut ceva cu el. Helene e foarte rezervată. Ştii doar. De ce nu te duci la ea, la Berlin ? Doar te întorci pe acolo înapoi.

— Nu merge, mamă !

— Da. Dacă aşa stau lucrurile, poate să vorbesc eu cu ea o dată.

— Să nu faci una ca asta. Am minţit-o, am înşelat-o şi am jignit-o. S-a dus pentru totdeauna.

— Ei, asta e ! Aşa ceva nu cred. În viaţă se petrec atîtea lucruri, şi se aranjează totul iar. Tu tot mai ţii la Helene.

— În fiecare zi mă gîndesc la ea.

Jürgen își petrecu mîna pe sub brațul bătrînei. Ea se ridică anevoie. Seara se lăsa pe mare. Vîntul se înteți̦se și strigătele copiilor se îndepărtaseră, împrăștiindu-se pe țărm.

— Cît timp rămîi, Jürgen ?

— Zece zile.

— Trebuie să fii mai drăguț cu tatăl tău.

— Vrea să se fălească cu mine și asta mă scoate din sărite.

— E tatăl tău.

Se întoarseră prin curte, înapoi. Lui Jürgen i se părea totul mai ușor decît fusese pînă atunci. O pierduse pe Helene, dar dobîndise încrederea mamei ei. Poate prin această încredere avea s-o recîștige cîndva pe Helene. Rusia era departe, nu se gîndea la ea, iar de prezența nemijlocită a războiului îl mai despărțeau cîteva săptămîni. O conduse grijuliu pe bătrînă, atent la pașii ei, prin bucătăria de la subsol, pe scară, în sus, înapoi în camera Ernei, unde îl aștepta familia.

Generalul ședea la o masă și examina listele. Se numea von Unruh [1] și răspîndea neliniște în Guvernămîntul general [2]. Autoritățile tremurau în fața lui. Puricа serviciile administrative după soldați. Cei pe care-i înhăța îl numeau „Gheara eroică."

— Ne trebuie înapoi fiecare om, domnule consilier vamal, fiecare om.

— Da, domnule general. Războiul în primul rînd, firește, dar eu nu pot să mă lipsesc de oameni.

— Dumneavoastră i-ați primit de la Wehrmacht ; acum trebuie să-i restituiți Wehrmachtului. Rusia înghite oameni.

— Da, înghite, recunoscu consilierul vamal.

Mușchii de pe fața lui bătrînă și tăbăcită zvîcneau de indignare. Se resemna cu greu să-și dea oamenii. Gerhard

[1] Neliniște (germ.)

[2] Denumire dată de hitleriști Poloniei cotropite.

Lorenz stătea la ușă și vedea aversiunea ce se citea pe chipul consilierului vamal, dar știa de asemenea că orice refuz era inutil. Generalul răsfoia hîrtiile, aghiotantul zîmbea observînd mînia consilierului vamal, iar acesta se tot ridica de la biroul său, se așeza și iar se ridica.

— Cîți oameni ? întrebă generalul.

— Trei sute unsprezece, răspunse aghiotantul.

— Prin urmare putem merge la masă.

— Da, domnule general.

— Bun, se adună, zise acesta.

Gerhard Lorenz privea lampasurile roșii de la pantalonii generalului, care acum împingea scaunul înapoi și dădea din cap către consilierul vamal.

— Excelent material uman, ăsta pe care ni l-ați economist dumneavoastră. Cele mai bune contingente, domnule consilier vamal. Pe atunci, în Polonia și în Franța, aveam prea mulți soldați, iar acum prea puțini. Dar a și fost o viață bună aici, în Polonia, un adevărat huzur pentru toți.

— Fiecare nu și-a făcut decît datoria, răspunse consilierul vamal.

— Se știe, murmură generalul rîzînd și privindu-l în acest timp pătrunzător pe Gerhard Lorenz, care continua să stea la ușă.

Consilierul vamal își săltă și el capul și-l observă iar pe Gerhard, pe care, de supărare, îl uitase.

— Poți pleca, Lorenz.

— Da, domnule consilier vamal.

Gerhard luă poziția de drepți, în timp ce bătrînul îi zîmbi încurcat.

— Îmi permiteți să vă invit la masă, domnule general ?

Gerhard Lorenz părăsi încăperea. La comandamentul vamal era zarvă mare. Franz Lipski și ceilalți ajutori de vameși trecuți în listele generalului îl așteptau pe coridorul de jos.

— Ce e ? Pleacă toți. ?

— Toți, zise Gerhard. Nici măcar unul de leac nu rămîne aici.

— În Rusia ?

— Probabil în Rusia.

Gerhard se uita la fețele deprimate ale oamenilor. În ochii lor se citea frica ; și el simțea o teamă care-l strîngea de gît. Se duse cu Franz Lipski la centrala telefonică și ceru legătura cu Cracovia.

Karla se prezentă la aparat și el o înștiință că trebuie să plece în Rusia, dar că, mai înainte, vrea să se însoare cu ea. Karla tăcea. Urmă o pauză lungă și Gerhard strigă în aparat :

— Ei, Karla ! Pot cel puțin să te mai vizitez ?

— Da, vino, o auzi răspunzînd.

Peste cîteva zile se ducea la Cracovia. Trebuia să se prezinte într-o cazarmă de barăci din Radom. Cele două zile care-i mai rămîneau voia să le petreacă la Cracovia cu Karla Niehagen.

Era la sfîrșitul lui mai. Soseau zilnic comunicate speciale care vorbeau de noi victorii, dar ofensiva de vară din Rusia încă nu începuse. Era o zi foarte călduroasă. Lui Gerhard îi curgea sudoarea pe gulerul uniformei în timp ce urca scara la Karla acasă. Era îmbrăcat cu pantaloni de pifan, vechi și peticiți, iar de pe veston, numai epoleții de vameș fuseseră descusuți.

— Arăți ca o găină jumulită, zise Karla după ce-și spuseră bună ziua.

Îi cîntări de sus pînă jos cu privirea uniforma veche și jerpelită, rîse puțin și Gerhard înțelese că se jena de felul cum era îmbrăcat.

— Aici la tine vin, probabil, numai ofițeri !

— Uneori da, zise ea.

— Maimuțoii ! Pentru ce umbli cu ei ?

— Poartă uniforme mai bune... N-o lua în serios ! Glumesc.

— Proastă glumă !

Era furios văzînd-o cît e de calmă, acum cînd el trebuia să plece la militărie și probabil pe front. Se și vedea zăcînd în pămîntul rusesc, îngropat, uitat, iar mormîntul ascuns sub zăpada învîrtejită de vînt. Imaginea aceasta nu-l părăsea și voia să se însoare cu Karla ca să rămînă în urma lui o văduvă îndoliată, care să se gîndească la el. Karla însă rîdea.

— Unde trebuie să te prezinți ?

— La Radom.
— Și Lipski ?
— Da, și el.

Gerhard se aplecă și scotoci în bagaj. Pregătise tot ce trebuia pentru două zile : o cutie cu ouă, votcă, lichior, o jumătate de șuncă, fursecuri și vreo cîteva sticle cu vin, de care Lipski făcuse rost în ultimul moment. Pe asta se dusese ultima provizie de piele din magazia comandamentului vamal. Avea buzunarele înțesate cu zloți, în bancnote mari, pe care voia să le înmîneze Karlei ca dar de nuntă în ziua căsătoriei lor. Stăteau încă în vestibul. Gerhard scoase cutia cu ouă din bagaj. Karla, pe jumătate îmbrăcată, în ciorapi, fără pantofi, se uita zîmbind la el.

— Toate astea sînt de la intendentul Frischengut, de la ăla cu fața rozalie ?

— Nu, pe ăla l-au luat acum două săptămîni. Slavă domnului... Porcul !

— Tot pe front ?

— Tot în Rusia, răspunse Gerhard.

Scoase sticlele cu votcă și vin și le puse lîngă perete.

— Dar ce-i cu toate astea ?

— Pentru nunta noastră.

— Hodoronc-tronc ! N-am să mă mărit niciodată cu tine. Cum de ți-a trecut prin minte una ca asta ?

— Ar fi fost frumos. Acum, cînd plec în Rusia !

— Aiurea, spuse ea.

Porni înaintea lui, se întinse pe canapea și se acoperi cu pătura.

— Dormeai ?

— Da. Am luat anune pentru tine o permisie ; dar am petrecut toată noaptea. Și acum sînt obosită. Pînă una alta însă, fă-te comod.

Ea se întoarse cu fața la perete. Gerhard ședea și se uita la spatele lung și îngust al Karlei și la tivul furoului ei roz. Comportarea aceasta îl jignea. El se gîndea la Rusia, iar ei puțin îi păsa ce-avea să i se întîmple !

Nu știa ce să se facă. Se plimba prin casă de colo, colo, duse cutia cu ouă, sticlele de votcă și cele de vin în bucătărie și puse cutia cu fursecuri și șocolata pe masa de lîngă canapeaua Karlei. Ea dormea adînc, chiar sforăia

puțin, ca și cum îi lipsea aerul, se răsuci și se trezi alene. Apoi adormi din nou. Iar Gerhard ședea lîngă ea și aștepta. În timp ce dormea, pe chip i se oglindea o naivitate copilărească. Era o expresie pe care nu i-o cunoștea. Pe nas îi ieșiseră pistrui. Părul ei blond, fixat în sus, era răvășit și încurcat. Gerhard se aplecă și strînse de pe jos vreo cîteva ace de păr, pe care le puse grijuliu pe masă.

Era noapte tîrziu cînd Karla bătea ouă în pahar, pregătind o omletă. Gerhard desfăcea sticlele de votcă și vin. Se învîrteau încoace și încolo prin bucătărie, începură să bea vin și votcă, și Karla rîdea mai mult ca de obicei.

— Ești un mare pezevenghi. Dar cu asta ai nimerit-o.

— E ultima, zise Gerhard.

Mîncară în odaie, băură, fumară și Karla își tărăgăna anume cuvintele, rostindu-le încet și aspru, ca să-l înveselească. Gerhard își adună toate bancnotele din buzunare. Le puse una peste alta pe masă și împinse teancul către Karla.

— Asta e pentru tine, ca dar de nuntă.

— Dar de nuntă ?

— Pentru căsătoria noastră.

— Dar nu ne putem căsători acum ! Cum îți închipui ?

— Ba da, chiar mîine dimineață ne putem căsători. Cine trebuie să plece la armată poate să se căsătorească imediat. Cred că ai actele.

— Le am.

Se auzi soneria. Karla sări în sus, uitîndu-se nesigură la el. Soneria țîrîi de trei ori ; Gerhard observă că era un semnal convenit.

— Auleu ! Pe ăsta nu l-am așteptat, spuse ea în șoaptă.

— Da cine e ?

— Un prieten, un Hauptsturmführer. Dacă te găsește aici, te omoară. Vino, trebuie să dispari, repede.

Îl trase din cameră, prin vestibul, în bucătărie.

— Ah, va să zică așa ? ! murmură Gerhard, oprindu-se în mijlocul bucătăriei, uluit de felul ei rapid de a reacționa.

— N-am nimic cu el. În fond, ce-ți închipui ? făcu ea, bătînd încet din picior și încuind ușa bucătăriei după el.

Gerhard se așează pe un scaun, lîngă mașina de gătit și se puse pe așteptat. Nu putea să audă glasurile din odaie. Numai rîsul Karlei răzbătea uneori, limpede, afectat și de departe.

Orele treceau. Gerhard luă o sticlă de votcă de pe masă, o destupă și bău. Cutia cu ouă se afla în fața lui, pe jos. Apucă un ou și-l zdrobi în mînă ; gălbenușul îi țîșni printre degete. Își puse brațul pe mașina de gătit și capul îi căzu peste el. Îi veni iar în minte Rusia. Văzu tancuri mergînd peste cîmpii, praf învîrtejindu-se în văzduh, infanteriști germani împungînd cu baioneta în blindate.

Cînd s-a trezit, era dimineață. Înaintea lui stătea Karla care-l apucase de păr. Ea îi trase capul în sus și-l privi în față.

— Ai dormit bine ?

— Nu, rău.

— Sărmane Gerhard ! Dar ce era să fac ?

Se ridică și o urmă în odaie. Mîinile încă îi mai erau năclăite de gălbenuș. Era obosit, dar observă că ea purta o pijama străvezie. Sticla de votcă fusese golită. Sticlele de vin, de asemenea. Numai bancnotele mai erau pe masă, așa cum le împinsese el seara către Karla. Ea își făcuse patul pe canapea, iar pe covor, la picioarele lui, erau întinse cîteva pături.

— Astea-s pentru mine ?

— Da, șopti ea. Și ia-ți banii înapoi. Toată noaptea m-au stînjenit.

Gerhard luă bancnotele de pe masă și le vîrî în buzunar. Iar Karla se urcă înapoi pe canapea.

— Nu-i prea tare culcușul pe covor ?

— Nu, nu mai e.

Gerhard a rămas și noaptea următoare. De căsătorie n-au mai pomenit. S-a culcat tot pe covor și au rîs, au băut, iar Karla i-a povestit despre viața ei la serviciu, în Wehrmacht.

— Poate că în curînd au să mă mute și pe mine. M-am săturat de stat aici, în Polonia.

— E chiar atît de rău ?

— Destul de rău. Dar astăzi am telefonat la serviciu și le-am spus că ești fratele meu și că trebuie să te conduc

la Radom. Mi-au mai dat o zi liberă. Dacă vrei, pot să vin cu tine.

— Da. Vrei într-adevăr să faci asta ?

— Firește, te însoțesc.

După-amiază se duseră la gară și plecară la Radom cu un personal. Compartimentul era murdar. Pe jos erau aruncate mucuri de țigări și hîrtii. Ședeau strîns lipiți unul de altul și Karla privea pe fereastra mînjită.

— Păcat, am să-ți simt lipsa, zise ea.

— Dar n-a mai fost nimic...

— Tocmai d-aia, spuse Karla.

Vorbiră de Jürgen, de Crucea de cavaler pe care o primise, și Gerhard îi povesti despre vizita lui la spitalul din Lemberg. Îi mai povestise o dată, dar știa că l-ar asculta iar cu plăcere.

— Eu cred că și Jürgen s-a îmbolnăvit atunci, zise el.

— Așa... șopti Karla, și-și îndreptă privirea pe fereastră afară.

Se simțea încurcată și se înroși. Apoi, deodată, își ascunse fața în mîini.

— Războiul ăsta e o adevărată porcărie ! spuse Gerhard.

Coborîră în gara Radom. Se interesară de cazarma de barăci. Mergeau pe străzi tăcînd. Cazarma se afla afară din oraș, între două coline golașe. Se opriră pe una din ele și priviră spre barăcile camuflate cu un strat de vopsea galben-verzuie. Arătau murdare și dărăpănate și se întindeau ca niște umbre lungi în vale.

— Nu merg mai departe, zise Karla.

— Bine, du-te. A fost drăguț din partea ta.

Gerhard stătea în fața ei și sub părul pieptănat spre frunte, Klara îi văzu cicatricea. Se întunecase. Jos, prin curte, se agitau cîțiva soldați.

— Cu bine, Gerhard.

— Cu bine, Karla.

Ea avea lacrimi în ochi. Gerhard însă n-o sărută. Se întoarse și coborî colina către barăcile murdare care-i stîrneau teamă. Karla stătea pe colină și privea în urma lui. Gerhard ajunsese jos și încă o mai văzu zăbovind acolo. Se deschise ușa unei barăci.

— Măi, Gerhard !

Franz Lipski rîdea şi Gerhard intră înăuntru cu el, fără să se uite încă o dată sus, spre colina pe care sta Karla.

Bătălia începuse de dimineaţa, dar nimeni nu ştia ce se întîmpla de fapt. Soarele ardea deasupra ogoarelor. Pe tarlalele întinse, printre pajişti, grîul galben fusese tăvălugit de tancuri. Pădurile rare ofereau doar puţină umbră. Tunurile de asalt germane trăgeau fără întrerupere.

Era o bătălie de încercuire, însă combatanţii nu ştiau cine pe cine încercuise. Artileria rusească trăgea ras pe deasupra colinelor domoale. Vreo cîteva sate ardeau la orizont şi fumul se întindea întunecat asupra cîmpiei. În pajişti era îngropată infanteria germană, obosită şi în nesiguranţă din pricina focului artileriei inamice în permanenţă schimbător, care deseori venea din toate părţile. Bateria antiaeriană îşi instalase poziţia în faţa unei coline plate. Tunurile erau bine camuflate. Tunarii stăteau în spatele unui parapet şi aşteptau.

— Dacă ssparg frontul aici ss-a zzis cu noi, rosti încet subofiţerul Kohlrausch privind pe deasupra adăpostului la liniile subţiri ale infanteriei germane aflate jos, în cîmpie.

Vorbea mai sîsîit ca de obicei, şi Peter Lorenz se uita la buzele lui palide, decolorate. Kohlrausch venise abia de o săptămînă aici pe front. Izbutise multă vreme să rămînă în cazarma de artilerie antiaeriană din patrie, ajunsese instructor şi fusese avansat subofiţer. În bateria de front îl găsise pe Peter Lorenz, care acum se afla lîngă el.

— Ce ss-a aless de fapt de plutonierul Krausse ? A căzzut ?

— Degerat, zise Peter. Şi pînă la urmă i-am dat eu lovitura de graţie.

— Assta a fosst zusst. Pe ăla şi eu l-ass fi doborît.

— Nu ştiu. N-ar fi trebuit s-o fac.

— Porcul ! zise Kohlrausch. Ăla nu merita altceva.

Amîndoi se gîndeau la scena petrecută în cantina cazărmii de artilerie antiaeriană, cînd îi provocase plutonierul Krause. Era mult de atunci, aproape uitaseră, dar tot îi mai impresiona.

— Pe vremea aceea îl desspicam pe Führer, spuse Kohlrausch.

— Da, dar acum îl despică alții.

Un șrapnel plesni în spatele lor, pe colina plată ; amîndoi își traseră capetele între umeri și-și îndesară fețele în nisipul cald.

Peter se gîndi la sora în patul căreia dormise două zile, fără s-o atingă. „Ai voie să faci tot ce e omenește", spusese ea. Cuvintele ei erau ca o mîngîiere și nu putea uita fața ei sever sculptată.

— De ce trag cu șrapnele ?

— Așa fac din cînd în cînd, zise Peter.

Kohlrausch era un novice și Peter se mira de întrebările lui prostești. Se întoarse pe spate, în albia îngustă de nisip, își împinse casca sub cap și închise ochii în soarele dogoritor. Larma bătăliei era departe și lui i se părea că e vuietul mării de acasă. Gîndurile i se încîlciră iar. Sora se apleca asupra lui. Îi vedea ochii calzi, vioi. Lîngă el, Kohlrausch spunea : „Ţac, ţac", iar sora îl scutura, strigîndu-i : „Peter, Peter, trezește-te !" Deschise ochii și se uită la Kohlrausch.

— Ai spus ceva ?

— Nu.

— Odată am avut de-a face cu o infirmieră. Era în martie. Voiam să plec în permisie, dar m-am împotmolit la ea în Polonia. Aveam ţăcăneală — ţăcăneală de Rusia. Știi ce-i asta ?

— Îmi închipui.

— Eram nebun, și acum îmi e teamă să nu înnebunesc din nou. Am dormit atunci două zile în patul ei, dar n-am atins-o.

— Era frumoasă ?

— Mai întrebi, șopti Peter. Nu propriu-zis frumoasă, însă deosebită... foarte deosebită.

— Și n-ai avut-o ?

— Nu, zise Peter.

Deodată sări în sus și privi năuc la Kohlrausch, al cărui chip spălăcit și galben spînzura sub casca de oțel.

— Trebuie s-o revăd, înțelegi ? Trebuie s-o revăd odată.

O salvă de artilerie explodă pe vîrful rotunjit al colinei și presiunea aerului îl izbi pe Lorenz de parapet. Kohl-

rausch țipa de parcă l-ar fi nimerit. Peter se ridică din nou. Casca îi căzuse pe parapet și se rostogolise pe jos, iar părul îi sta încîlcit și năclăit în jurul capului.

— Ce s-a întîmplat ? Te-a atins ?

— Nu, dar nu rezist, răspunse Kohlrausch.

— Trece. Întinde-te pe burtă, zise Peter.

Se tîrî pe parapet, trase casca în sus și și-o îndesă iar pe cap. Acum trăgeau mitralierele germane. Jos, în liniile infanteriei germane, era animație. Dintr-un lan de grîu ieșeau la iveală niște infanteriști ruși. Alergau către colina din partea opusă. Se aruncau la pămînt, se ridicau iar și răspundeau cu pistoalele automate.

— La tunuri ! auzi Peter ordinul.

Sări în sus și alergă la tunul de care aparținea. Kohlrausch venea după el, gîfîind de frică. Casca îi alunecase de pe cap și-i atîrna pe ceafă.

— Tancuri rusești, zise Peter.

— Unde ? fornăi Kohlrausch.

— Uite, colo !

Tancurile veneau întins, tîrîindu-se pe cîmpie. Focul de artilerie rus se înteți. Colina din spatele lor scuipa acum flăcări și fum. Focul înainta încet, tot mai aproape de baterie.

— Ăștia străpung pe aici, fii atent ! strigă Peter, căutîndu-l din ochi pe Kohlrausch.

Pe fața lui era întipărită frica morții, și deodată Peter își dădu seama că acest Kohlrausch n-are să mai iasă de acolo. Cunoștea expresia chipurilor pe care își pusese pecetea presimțirea morții apropiate. Prea des trăise asemenea situații.

— Adăpostește-te, Kohlrausch ! strigă el.

Auzi în spate glasul sublocotenentului, care rostea cuvintele monoton și încet :

— Ce e cu dumneata, Lorenz ? Să nu mi te țăcănești iar.

— Nu, domnule sublocotenent.

— Așa, vezi !

Era un bărbat tînăr și înalt, profesor de meserie. Peter ținea la el datorită delicateței cu care comanda bateria de cînd căzuse căpitanul.

— Ia uitați-vă la Kohlrausch.
— Ce e cu el ?
— Nu știu, zise Peter.
— Întîiul atac, pantalonii plini. Totdeauna se-ntîmplă așa, zise sublocotenentul.

Tunarii asudau în spatele tunurilor. Tancurile se apropiau. Trecuseră peste liniile infanteriei germane.

— Foc ! strigă sublocotenentul.

Tunurile începură să tragă. Fața lui Peter fu împroșcată cu murdărie. Fu izbit cu violență de tun. Se ridică gemînd. Sublocotenentul nu mai era în locul unde stătuse mai înainte.

— Domnule, sublocotenent ! Kohlrausch ! strigă Peter.

O a doua salvă de artilerie căzu imediat în spatele tunurilor. Crăcile verzi care serviseră drept camuflaj zburau în aer, apoi, învîrtindu-se domol, cădeau la pămînt. Două tunuri antiaeriene amuțiseră. Tunarii zăceau sfîrtecați pe pămînt. Deodată Kohlrausch răsări iar lîngă Peter.

— Ei, ce mai e cu infirmiera ta ? striga Kohlrausch.

Nu mai vorbea peltic. Teama dispăruse de pe fața lui, presimțirea morții însă nu pierise.

— Nici măcar nu știu cum o cheamă, răspunse Peter.
— N-ai s-o mai vezi niciodată.
— Cine știe... Și totuși e o tîrfă.
— Ce spui... o tîrfă ?
— Nu știu, zise Peter.

Încercă să-și adune gîndurile, dar chipul sorei luă chipul Ernei, iar gura Ernei deveni gura unei fete de bordel, cu care se culcase la Brest-Litovsk, cînd a trebuit să se întoarcă pe front. Nu mai știa unde se află.

Pe cîmpul de luptă domnea o liniște paralizantă. Tunurile germane tăceau. Tancurile rusești nu trăgeau, iar artileria amuțise de amîndouă părțile. Un avion de recunoaștere zbîrnîia sub soare. Pretutindeni praful învolburat se așternea pe pămînt. Era ca o pauză înainte de o nouă și ultimă încleștare de ambele părți. Infanteria rusă se afla în grîul înalt din spatele tancurilor. Se auzi o împușcătură izolată. Ea răsună peste cîmpie, și brusc, începu din nou larma pe întregul front.

— Vin ! strigă Peter.

Îi zvîcnea capul de durere. Se uită la sublocotenentul întins pe pămînt, în spatele lui. Din rana craniană, unde îl nimerise schija, curgea sînge. Jumătate din țeastă era deschisă. Părul blond era năclăit în sînge și se înroșise.

Kohlrausch stătea lîngă Peter. Tunul lor începu să tragă iar. Tancurile rusești se apropiau. Tunarii din spatele tunurilor antiaeriene își aruncaseră vestoanele și acum erau negri de murdărie.

Dintr-un tanc izbucniră flăcări de un roșu aprins și îl învălui un fum negru.

Peter își ațintise privirea la fumul care se întindea întunecat peste cîmp. Un tanc se răsuci cu șenilele sfărîmate. Un om încercă să iasă pe gura de acces a turelei, dar rămase agățat, răsucindu-se în cerc, cu partea superioară a corpului atîrnînd ca o păpușă țeapănă. Iar trupul mort zvîcnea sub ploaia de gloanțe a rafalelor de mitralieră.

Tancurile se apropiau trăgînd rapid. Infanteriștii germani fugeau înapoi. Treceau în goană pe lîngă poziția bateriei de artilerie antiaeriană și dispăreau după colină.

— Acoperire ! strigă Peter.

Proiectilul de tanc explodă în spatele lui, sfîrtecă trupul sublocotenentului mort și aruncă nisip și noroi peste tun. Peter se afla sub țeava încinsă a tunului. Își înfipse dinții în iarba verde în care-i erau îngropate buzele. Îl dureau dinții. În cap îi zvîcneau înțepături fierbinți.

— Peter ! strigă cineva.

Își descleștă dinții din iarbă și se ridică. Kohlrausch era aplecat deasupra lui.

— Trebuie să plecăm de aici. Hai !

Vocea îi era spartă și tremura de frică. De pe chipul lui de ceară pierise tot sîngele, ochii lui albaștri ca apa mării erau ieșiți din orbite. Capul îi porni deodată în sus, în fața lui Peter, care se aruncă din nou la pămînt.

— Aruncă-te jos ! strigă el, dar nu mai văzu capul.

Văzu doar trunchiul, care, fără cap, alergă pînă la afet, se răsuci în jurul propriei axe și apoi se prăbuși. Proiectilul de tanc explodă urlînd pe colină.

Bateria antiaeriană tăcu. Trupul sublocotenentului mort nu mai era în locul unde se aflase mai înainte. O

nouă lovitură în plin îl făcuse fărîme și-l împrăștiase în toate părțile. Între tunuri spînzurau trupurile tunarilor. Vreo cîțiva răniți țipau.

Tancurile rusești trecură peste poziția bateriei. Ele turteau cozile tunurilor, terciuiau corpurile tunarilor morți și le tescuiau mațele în nisip. În urmă rămîneau resturi de uniforme, căști și cartușe aplatizate, bălți de sînge amestecat cu nisip și țăndări de oase.

Tancurile urcau colina huruind. Peter auzi strigătele infanteriștilor ruși, care veneau în urma lor. Nu se mișcă. Stătea lungit sub țeava spartă a tunului, și își apăsa fața în iarbă. Picioarele îi paralizaseră. Stomacul îl frigea de durere. Trunchiul fără cap al subofițerului Kohlrausch spînzura în spatele lui, pe afetul tunului ocolit de tancuri. Urechile lui Peter erau asaltate de vacarmul șenilelor, de tropotul cizmelor infanteriei ruse, de bubuitul neîntrerupt al tunurilor de asalt germane aflate dincolo de colină.

Iarăși își pierdu cunoștința. Erna venea peste cîmp. Se așează zîmbind lîngă el și-l mîngîie pe păr.

„Hai acasă, Peter. E timpul".

„Nu mai merge, zise el. Nu te mai iubesc. Am cunoscut o soră. Ea e cu totul altfel decît tine".

„Nu face nimic. N-o lua așa de tragic. Sînt atît de multe surori!"

„Da, firește."

Își reveni din nou. Lîngă el se afla un infanterist german care-l înghiontea cu vîrful cizmei în coapsă.

— Ce faci aici? Te prefaci ori ești mort?

— Unde sînt tancurile?

— Colo, zise infanteristul, arătînd către colina pe care ardeau vreo cîteva tancuri rusești. Tunurile de asalt germane înaintaseră și acum se aflau în fața lor pe pajiște.

— Hai, întinde-o de aici! Ăia or să vină imediat din nou.

— Așa-i, zise Peter.

Se ridică și porni în fugă, după infanterist, pe colină, în sus, pe lîngă tancurile care ardeau.

Artileria rusă începu să tragă iar. Exploziile ei ridicau în fața lor un perete de nisip și noroi.

— Porcăria dracului! Pe aici nu reușim să răzbim.

— La stînga, în pădure, strigă Peter.

O luară la fugă către fîşia de pădure rară, în care ţipau răniţii transportaţi înapoia frontului.

Tancurile se tîrau către sud-est, în stepa pîrjolită — o cîmpie netedă, infinită, sub clopotul unui cer cu licăriri pale. Aerul era uscat şi mirosea a gaze de eşapament. Între angrenaje pătrundea nisipul, pe uniforme praful se aşezase în straturi groase. Doar rareori luau contact cu inamicul. Soldaţii ruşi dispăreau, se iveau din nou şi iar dispăreau. Îi înghiţea stepa. Părea că armatele ruseşti se retrag ca să ademenească adversarul mai adînc în interior.

Înaintarea se oprea puţin, apoi continua, lăsînd în urma tancurilor nori de praf în bătaia vîntului. Pe marginea arterei principale de circulaţie, şedeau cinchiţi şi blazaţi infanterişti germani, cu carabinele în mînă, privind apatic după tancurile care înaintau. Artileria trecea obosită înainte. Autoşenilele se împotmoleau în nisip, scăpau din impas şi frămîntau pămîntul mai departe în stepa nesfîrşită. Ofiţerii înjurau. Un general trecu in goană pe lîngă un divizion de artilerie antiaeriană care închidea drumul regimentului său. Soarele, asfinţind roşu şi alene, era învăluit în praf. Divizionul de blindate depăşi primele coloane de înaintare şi se plasă în frunte. Nu avu de întîmpinat nici o rezistenţă. Jürgen Schiemann şedea în tancul lui. Privea printr-o fantă-vizor terenul neted peste care se lăsa noaptea. Cu fiecare mişcare a tancului stelele se clătinau deasupra orizontului. Căştile aparatului de radio stăteau împinse spre tîmple. Schiemann se gîndea la Helene. Bătrîna Lorenz îi scrisese că Helene îl aşteptase la Berlin în timpul permisiei lui şi că a fost tare nenorocită din pricina asta. Lui nu-i venea să creadă, dar de atunci tînjea după o rană uşoară, care să-l ducă înapoi la Berlin. Acum, în timpul înaintării, nici vorbă nu putea fi de permisie.

Era noapte cînd unitatea de tancuri, mult avansată, se oprise, adunîndu-se în formaţie de „arici" lîngă o văgăună roasă de ploi.

Jürgen coborî din tanc. Picioarele lui lungi amorţiseră şi începu să le scuture ca să-şi revină. Printre tancuri, cinchite, se zăreau umbrele soldaţilor. Stelele erau jos.

— Schiemann !

— Da.

— Unde dracu te-ai pitit, măi omule ?

— Aici, răspunse el.

Din întuneric apăru locotenentul Scheller. Jürgen îl auzi pe plutonierul Knurr răcnind la un tunar-ochitor și simultan ordinele căpitanului Kahlenberg, care găsea că ceva nu e în regulă. Vocile sunau departe și se pierdură în cîmpie. Oamenii din echipajul lui Jürgen dormeau în spatele tancului. Picaseră jos și adormiseră așa cum ieșiseră din tanc.

— Oare o să mai ajungem să vedem un rus ? întrebă locotenentul Scheller.

— Nu știu, poate nu mai există nici unul, răspunse Jürgen.

Stătea jos în fața tancului și privea Calea lactee. Vedea în fața ochilor uriașele convoaie de prizonieri, care, istoviți, plini de praf, treceau înapoi pe lîngă artera principală de circulație, cu impasibilitatea apatică a celor bătuți. Se gîndea la mulțimea celor căzuți, al căror sînge îl înghițise stepa Rusiei. Cu vreo cîteva zile înainte intraseră într-un dispozitiv rus, care fusese luat prin surprindere de focul artileriei germane. Soldații mîncau scrumbii afumate și muriseră cu ele în mînă. Chipuri încremenite și scrumbii afumate, în soarele strălucitor de stepă.

Jürgen se scutură.

Îl despărțeau vreo cîteva mii de kilometri de Berlin, unde Helene poate îl aștepta acum. Nu credea că-l va ierta vreodată, dar dorea acest lucru și spera să-l obțină. Mîine aveau să atingă poate Volga și orașul din cotul Volgăi care se numea Stalingrad. Se gîndea la romantismul cîntecului „Volga, Volga", dar războiul ăsta nu era romantic.

— La ce te gîndești, Jürgen ?

— La nimic. Trebuie să fii rănit, dar știi, rănit serios, ca să scapi pentru totdeauna de aici.

— Vax ! răspunse Scheller.

Cunoștea dorința lui Jürgen, care ajunsese o idee fixă.

— Poți să te automutilezi, zise Jürgen. Pui repede piciorul sub șenilă — un pic de terciuială și apoi plecarea în țară.

— Și-apoi Curtea marțială, replică Scheller.

Tăcură iar. Un subofițer sforăia horcăind în spatele tancului. Plutonierul Knurr, trecînd pe acolo, se așeză lîngă ei. Nasul îi zvîcnea nervos, iar mărul lui Adam i se mișca în sus și în jos pe gîtul lung.

— Kahlenberg ăsta e nebun. Crede că mîine ajungem la Volga. Încă vreo cincizeci de kilometri, și pe ăștia îi vom străbate fără rezistență.

— S-ar putea, zise Jürgen. Rușii sînt probabil dincolo de Volga.

Plutonierul Knurr începu să rîdă. Rîsul lui suna iar ca un pahar spart.

— Și-apoi în bordeluri. Doar trebuie să existe bordeluri undeva, pe-aici ! Unul mic, exclusiv pentru noi, cu rusoaice solide. Ce părere ai, Jürgen ?

— Nu mă interesează rusoaicele tale solide, răspunse Jürgen.

Se lăsă pe spate și-și aținti privirea pe cerul nocturn. Plutonierul Knurr trecuse la tema pe care ei o numeau numărul unu. Femei în Franța, femei în Polonia, femei în Rusia -- dar întotdeauna erau numai femei de acelea pe care le găseau în bordeluri, și rareori altele.

— Ai văzut în Franța ? Peste tot oglinzi. Sus oglindă, jos oglindă. Măi, omule, și atunci....

— Încetează, zise Jürgen.

Plutonierul Knurr tăcu supărat. Locotenentul Scheller zise ceva despre porcăriile fără de care n-ai putea trăi, dar și fantezia lui se aprinsese de povestirile plutonierului Knurr. Așa încît continuară să vorbească încet împreună.

Căpitanul Kahlenberg venea pe lîngă tancuri.

— Mîine sîntem poate la Volga, Schiemann. Ce zici de asta ? O performanță formidabilă, nu ?

— Iar poimîine în Urali.

— Totul e posibil, spuse Kahlenberg, și porni mai departe, dînd ocol cercului de tancuri.

Jürgen adormi. Între tancuri se făcuse liniște. Plutonierul Knurr încetase să mai povestească despre nopți de dragoste imaginare, iar locotenentul Scheller ședea aplecat înainte, cu capul pe genunchi, epuizat.

Prima salvă a katiușelor îi surprinse cu puțin timp înainte de ivirea zorilor. În văzduh se auzi un vuiet surd și gîlgîitor, urmat de mii de strigăte care țîșneau către cer. Se angajă un foc greu de artilerie.

Jürgen fu aruncat în sus și apoi trîntit, mai întîi cu capul, la pămînt. Rămase întins, cu dureri în spate, cu ochii ațintiți la chipul împietrit de spaimă al plutonierului Knurr, din a cărui gură căscată curgea saliva. Scheller se clătină, se prăbuși, se ridică iar și căzu din nou în genunchi.

Urmă o a doua salvă. Fața lui Jürgen fu împroșcată cu noroi. Nu mai vedea. Iarba afînată a stepei ardea.

— În tancuri ! gemu Knurr.

Din nasul stîlcit îi curgea sînge. Se urcară în tanc. Oamenii din echipaj care dormiseră în spatele tancului nu mai existau. O lovitură în plin îi făcuse bucăți. O altă salvă, a treia, căzu în dreapta lor.

— Scheller, vino încoace !

— Trebuie să mă duc la tancul meu.

— Nu mai ajungi acolo. Haide repede încoace !

Scheller se cățără pe tanc și apoi, după Jürgen, pe gura de acces a turlei, în jos. Salva a patra și a cincia intrară în pămînt, transformîndu-l într-un uragan care scuipa în toate părțile.

— Să plecăm ! strigă Jürgen. Nu mai avem de ce sta aici.

— Fără ordin ? Nu se poate.

Scheller ședea în spatele tunului ca și cînd el ar fi fost tunarul-ochitor.

— Rahat ! Haide Knurr, dă-i drumul ! strigă Jürgen.

Motorul porni, șenilele se urniră din loc. Tancul se îndreptă spre est. Mereu alte salve cădeau deasupra cîmpului pe care poposiseră tancurile.

Dimineața venea tîrîndu-se peste stepă cu cețuri joase, care se întrepătrundeau, se desfăceau și se pierdeau filfîind în aer.

Alte cîteva tancuri se desprinseră din locul de popas și porniră în urma lor. Lunecau peste stepă și măriră viteza. Nu se putea vedea nimic. Ceața de la sol împiedica vizibilitatea.

— Asta-i, pesemne, ceață fluvială ; probabil sîntem în apropiere de Volga, strigă Jürgen.

— Zexe ! Mai e pînă la Volga, zise Scheller.

Jürgen se uita prin fanta-vizor. Deodată ceața se despică în fața lui. Se retrăgea alene, în valuri, înapoi.

— Tancuri, rusești, colo... colo... colo... strigă Jürgen.

Își aținti privirea asupra tancurilor rusești, care se iveau din ceața ce se retrăgea, și veneau către ei. Se mișcau încet, ca și cînd căutau încă direcția, dar erau numeroase și mergeau la intervale, în front și în adîncime.

— Acum e rost să te-alegi cu o rană ca să te poți duce acasă ! strigă Scheller.

— Dacă nu-i oprim pe ăștia, pică-n oală tot ce-i în urma noastră, zise Jürgen.

Tancurile rusești cîrmiră la dreapta, intrînd din nou în ceață. Stepa aburea. Din spatele tancurilor soarele se înălța aprins pe cer. Era rece, dar ei nu simțeau răcoarea. Jürgen îl auzi pe Scheller lucrînd la magazia de încărcare. El indică obiectivul și distanța pe ultimul tanc rus.

— Foc !

Tancul se zgudui din cauza reculului tunului. Lui Jürgen îi tremura la gît Crucea de cavaler. Tancul rus își încetini viteza. Începu să fumege și deodată își scuipă echipajul afară. Rușii săreau pe gura de acces a turelei și se aruncau pe burtă la pămînt, în stepă. Celelalte tancuri rusești se întoarseră și deschiseră focul.

Schiemann strigă obiectivul și distanța. Scheller lucra la tun, iar plutonierul Knurr mări viteza. Fața lui Jürgen era scăldată în sudoare. Distanțele se micșorau. Blindatele rusești mergeau în arc, îi înconjurară și Jürgen văzu în imediata apropiere a fantei-vizor șenilele unui tanc inamic.

— În șenile, Scheller, în șenile !

Nu mai auzi nimic. Din stomac îi venea o senzație surdă de teamă și durere. Vărsă, și totul se scurse pe Crucea de cavaler și pe uniformă, în jos.

— Sîntem atinşi în magazia de încărcare, strigă Scheller. Afară de aici !

Jürgen împinse capacul gurii de acces. O detonaţie îl azvîrli în sus şi-l aruncă la pămînt. Din colţurile gurii şi din nas îi curgea apă. Mîna dreaptă îi sîngera. O linse, supse sîngele şi-şi vîrî degetul în gură.

— Schiemann !

— Da.

— Te-a atins ?

— Numai degetul. Arătătorul, zise el.

Îşi înălţă capul. Tancul lor se afla la zece metri depărtare şi ardea. De tancurile ruseşti, nici urmă. Parcă le înghiţise stepa. Două dintre tancurile germane erau la oarecare distanţă, cu şenilele sfărîmate.

— Unde sînt ruşii ?

— S-au dus.

— Ei drăcie ! zise Jürgen. De ce o tot întind ăştia mereu ?

— Nu de frica noastră. Ar fi putut să ne dea gata, răspunse Scheller.

Şedea încovoiat pe pămînt, ţinîndu-se cu mîinile de burtă. Jürgen simţea pe uniformă mirosul acru al vărsăturii. Mîna îl durea. Dogoarea tancului care ardea îl izbea în faţă. Tîrîndu-se, se depărtară de focul de benzină, ale cărui flăcări împletite cu fum negru se înălţau în aer, deasupra tancului.

— Unde-i Knurr ?

Scheller arătă mut spre tancul în flăcări.

— N-a mai reuşit să iasă.

Tăceau amîndoi şi priveau flăcările care se stingeau încet. Jürgen îl vedea în faţa ochilor pe plutonierul Knurr, în bordelul din Franţa. „Mizilicu-i mizilic", zicea el, punînd mîna pe sub fustele fetelor. Iar ieri mai visase la rusoaicele solide de dincolo de Volga.

Jürgen îşi scoase degetul din gură. Jumătate din arătător îi fusese smuls. Nu suporta să vadă sînge şi închise ochii. Scheller se tîrî la el. Bandajară împreună degetul, cu ceea ce aveau la ei, în trusa de pansament.

— Ca să ajungi în patrie nu e suficient, Jürgen.

— Asta nu-i suficient nici pentru un spital ca lumea, zise Jürgen.

În ciuda durerii, se necăji. Tancul arsese. Era gol și carbonizat în fața lor. Ceața dispăruse. Soarele se înălța și începea să dogorească. În spatele celorlalte două tancuri distruse se mișca ceva, dar nu puteau să-și dea seama dacă erau echipajele proprii ori răniți ruși.

Larma înaintării se apropia. Un detașament de recunoaștere venea în goană către ei.

Scheller se ridică, iar Jürgen se îndreptă clătinîndu-se în urma lui, către tancul ars.

— Bietul Knurr ! spuse locotenentul Scheller.

Văzură o păpușă carbonizată stînd în spatele schimbătorului de viteze. Jürgen se întoarse și porni în întîmpinarea baldachinului de praf, sub care se apropia detașamentul de recunoaștere. La gulerul uniformei lui murdare de vărsătură spînzura Crucea de fier în grad de cavaler.

— Nu strînge bucile așa, mă sperietoare de ciori afurisită, mă ! striga maiorul-medic.

Gerhard Lorenz încerca să se conformeze ordinului. Dar nu reușea. Medicul îi cercetă spatele de sus pînă jos, de parcă era la un control sanitar al cărnii.

— Întoarce-te !

Gerhard se întoarse. Toate privirile din sala de consultație erau îndreptate asupra lui. Un subofițer sanitar tușea. Maiorul-medic se ridică și ciocăni pieptul lui Gerhard, care, cu picioarele lipite și gol pușcă, se uita țintă drept în fața doctorului.

— Și zi, vrei în Africa, mă schelet ambulant, ai ? unde ai hoinărit atîta amar de vreme ?

— La detașamentul de guarzi vamali, domnule maior.

— Bună treabă ! Ceilalți mușcă pămîntul pentru voi, iar voi umblați lela la vamă. Pentru Rusia ești tocmai bun. Voluntar în corpul african, ai ? În definitiv, ce-ți închipui tu despre corpul nostru african ?

— Nimic, domnule maior.

— Trupă de elită, mă ! strigă medicul. Iar tu abia dacă ești bun de carne de tun pentru ruși.

Maiorul-medic era beat ; cu toată risipa de apă de Colonia, chipul lui puhav duhnea a alcool.

— Da, domnule maior, bîigui Gerhard.

— Pleacă ! zise medicul.

Gerhard trecu în încăperea alăturată. Începu să se îmbrace sub privirea indiferentă a unui subofițer sanitar.

— Ei, nu te-a luat ?

— Nu, domnule subofițer.

— De ce nu ? Că doar ești robust.

— E beat, răspunse Gerhard.

— Maiorii-medici nu se îmbată. Ține minte ! E mai bine pentru dumneata, zise subofițerul sanitar.

Rîdea, în timp ce Gerhard tăcea și-și îmbrăca izmenele cazone. Lipski și el se înscriseseră voluntari pentru Africa, tocmai ca să nu ajungă în Rusia, care era marea groază a războiului. Puși în fața situației de a alege între Rusia și Africa, aproape jumătate din companie se înscrisese pentru Africa. Fuseseră instruiți din nou într-o cazarmă din Züllichau, în care se afla și un batalion de rezervă din Corpul african.

— Acum afară ! spuse subofițerul sanitar.

Gerhard se căznea să-și vîre piciorul drept în cizmă.

— Îl aștept și pe Lipski.

— Pe cine ? Aici nu se așteaptă. Totdeauna la rînd, și-apoi afară.

Lipski intră gol și cu fața înroșită, de parcă îi era rușine.

— Ce porc !

— Liniște ! zise subofițerul. Despre cine vorbești dumneata ?

Lipski nu răspunse. Se îmbrăcă în tăcere și ieși afară după Gerhard.

Cazarma clocotea de agitație. Ușile pocneau trîntite de pereți, subofițerii forfoteau pretutindeni. În odăi oamenii își făceau bagajele. Gerhard și Lipski coborîră scara, trecură prin curtea cazărmii către cancelarie, care se afla în cealaltă clădire. Era toamna tîrziu. Ploua ușor și caldarîmul de piatră lustruită lucea ud.

— Nici pe tine nu te-a acceptat ?

— Nu, slavă Domnului, altfel ne-am fi despărțit.

Gerhard era demoralizat. Lunile de șmotru de la Züllichau îl muiaseră. Un sublocotenent trecu pe lîngă ei și îl salutară. Dincolo, în fața barăcilor erau instruiți recruții. Goneau prin ploaie, mînați de strigătele comenzilor.

— Bieții boboci ! îi căină Lipski.

O spunea ca și cînd pentru el astea toate trecuseră de mult.

Se înființară la cancelarie. Se opriră în fața lăzilor împachetate și priviră țintă la plutonierul-major burduhănos, care se lăfăia la birou.

— Ei, nu v-a luat ?

— Nu, domnule plutonier-major.

— Asta aș fi putut să v-o spun pe loc. Domnul maior-medic Mederau ăsta îi ia numai pe cei mai buni pentru Corpul african. Iar era beat ?

— Da, domnule plutonier-major.

— Nu era beat. Înțeles ? Domnul maior-medic bea numai lapte, altceva nimic.

— Da, domnule plutonier-major. Domnul maior-medic băuse lapte, zise Gerhard.

Majurul se ridică rînjind. Fața îi era căptușită cu perniță tari de grăsime, iar în gură îi străluceau doi dinți de aur.

— Și acum întindeți-o la batalionul de marș. Într-o oră să vă prezentați acolo, cu totul împachetat, în ținută de campanie. S-a-nțeles ? Într-o oră, și nici un minut mai tîrziu.

Se uită la ceasul de mînă ca și cînd ar fi vrut să-i controleze.

— Cinci și jumătate. E clar ?

— Da, domnule plutonier-major.

— Atunci afară cu voi !

Străbătură în fugă curtea cazărmii, prin ploaia care se mai întețise, și porniră pe coridor, în sus, unde se afla odaia lor. Lipski fugea pe lîngă Gerhard și respira anevoie.

— Am pus-o de mămăligă, Gerhard.

— Da, recunoscu acesta, „Niciodată să nu te înscrii voluntar". Asta mi-a spus-o babacu. Și acum, uite, iar m-am ars.

— De data asta ne ducem în Rusia, zise Lipski.

Gerhard văzu din nou în fața ochilor mormintele sub zăpada învîrtejită de vînt. Se gîndi la Karla, care nu voise să-l ia de bărbat. Acum n-are să poarte nimeni doliu după el ; numai familia lui, de care puțin îi păsa în clipa de față.

Grupa lor era la curățirea armelor. Recruții ședeau pe scăunele, cu armele pe genunchi. Subofițerul care comanda grupa stătea plictisit la ușă și fluiera.

— Atenție, vama ! strigă el, cînd Lorenz și Lipski se năpustiră înăuntru.

Recruții se ridicară și începură să rîdă.

— Ședeți, zise subofițerul, un bărbat tînăr și negricios. Fusese în Africa și disprețuia serviciul de cazarmă.

— Ei, ce e cu voi, copii ai deșertului ?

— Nici un fel de deșert, zise Lipski.

— Și de ce sînteți atît de agitați ?

— Am fost trecuți la batalionul de marș, domnule subofițer.

Subofițerul începu să rîdă. Rîdea în hohote, bătîndu-se în același timp cu palmele peste genunchi. Toți recruții rîdeau împreună cu el, pe cînd Lipski și Gerhard se năpustiră supărați la dulapurile lor.

— Mi-am închipuit eu, zise subofițerul. A trebuit să vă înscrieți voluntari, idioților ! Și asta numai fiindcă faceți în pantaloni cînd auziți de Rusia. Acum o să ajungeți acolo mai repede decît noi.

— Asta așa-i ! Ori crăpi în zăpadă, ori în nisipul deșertului, tot un drac e, constată unul dintre recruți.

— Ia nu-ți mai da aere ! îl repezi Lipski.

Gerhard și Lipski își trăgeau la repezeală lucrurile din dulapuri și aruncau totul pe paturi. Subofițerul îi privea cu ochi obosiți.

— Cînd trebuie să vă prezentați ?

— La cinci și jumătate, domnule subofițer.

— Ia puneți și voi mîna ; altfel n-au să fie gata, zise subofițerul.

Recruții se ridicară și începură să-i ajute. Se iscă o învălmășeală sălbatică, dar fură gata la timp și după o jumătate de oră stăteau în ținută de campanie în fața subofițerului, care le examina, plictisit, echipamentul.

— La revedere în Caucaz, și să nu vă mai scăpați imediat în pantaloni.

— La revedere, domnule subofițer.

Glasul lui Gerhard tremura de enervare. Ieșiră și se îndreptară spre clădirea batalionului de marș. Continua să plouă și în amurgul tern se profilau lungile clădiri ale cazărmii.

A mers mai repede decît se așteptaseră. Batalionul era gata de plecare. Plutonul la care erau ei repartizați se pregătea să pornească în marș la gară. Comandantul plutonului trecea în revistă șirurile aliniate pentru un ultim control.

— De unde mai veniți și voi ?

— De la a treia, domnule plutonier.

— Atunci voi sînteți ăia doi care-mi mai lipseau. Haide, marș la coadă !

Se postară la urma plutonului și ieșiră ultimii pe poarta cazărmii. Comandantul lor mergea pe lîngă șiruri ; apoi se opri și porni din nou cînd Gerhard și Lipski ajunseră în dreptul lui.

— Numele ?

— Pușcașul Lorenz.

— Prenumele ?

— Gerhard.

— Numele ?

— Pușcașul Lipski.

— Prenumele ?

— Franz.

— Bun. Atunci voi sînteți ăia doi care-mi lipseau, zise plutonierul și porni iar spre capul coloanei.

În gară mărșăluiră pe lîngă autocamioanele ude ciuciulete, ancorate pe vagoanele platformă. Ploaia îi bătea cumplit în față și din băltoace stropii săreau pe cizme în sus. Vagonul de vite era așternut cu paie și mirosea uscat și plăcut. Se urcară în vagon pe podișca de dulapi, sprijinită cu un capăt pe peron, și-și puseră armele pe barele fixate transversal.

În fața ușilor deschise se întuneca.

— Se face frig, închideți porcăriile astea de uși, zise Gerhard.

Un subofiţer ţipă la el de afară, dar Gerhard nu-l luă în seamă. Acum cînd mergea în Rusia îi era totul egal. Se aruncară pe paiele uscate, îşi scoaseră hrana de seară şi se apucară îndată să mănînce. Le era foame. Mereu le era foame. Pîinea era tare. Gerhard mușca din cîrnatul rece, pe care-l ţinea în mîna murdară.

— Halește, îi spuse el lui Lipski. Poate că e pentru ultima dată.

— Ei, lasă. Acum oprește-te. Destul, zise Lipski.

Uşile vagonului se închiseră şi fură zăvorîte pe dinafară. În vagon se făcuse atît de întuneric, că nu se mai puteau recunoaşte. Gerhard pierdu restul de cîrnat şi, înjurînd, începu să-l caute de-a buşilea prin paie.

— N-aveţi, mă, o lanternă ?

— Cine eşti tu ? Unul dintr-ăia doi veniţi la urmă ?

— Da.

— Na o lanternă.

Gerhard luă lanterna şi o îndreptă spre paie, plimbînd-o pe deasupra lor. Găsi bucata de cîrnat şi înapoie lanterna fruntaşului-instructor care i-o dăduse.

— Cum te cheamă ?

— Lorenz.

— Hm, făcu fruntaşul-instructor. Întinde-te, Lorenz.

Avea o voce melancolică, plăcută şi numai sunetele r şi ţ şuierau ciudat. Trenul porni şi ei începură să adoarmă.

Merseră toată noaptea şi ziua următoare. De trei ori opriră în cîmp şi li se dădu hrană. Nu ştiau încotro merg. Era noapte tîrziu cînd se deschiseră uşile din nou.

— Acum puteţi să vă dezmorţiţi picioarele, zise cineva. Haide, afară cu voi !

Săriră unul cîte unul din vagonul de vite pe peronul ud.

— Asta e Berlinul, măi ! Îl cunosc doar. Asta e Berlinul... Berlinul.

Strigau şi vorbeau alandala, privind acoperişurile întunecate deasupra cărora, pe cerul senin, înotau stelele. Gerhard era lîngă Lipski. Brusc frica se topi în el.

— Atunci mergem spre vest !

— Ei şi ? făcu Lipski.

Şeful de eşalon din batalionul lor venea de-a lungul peronului. Era un bărbat înalt, lat în umeri şi vorbea puţin

nazal. Se numea Sennekamp și Gerhard îl cunoștea din cazarmă.

— Unde mergem ?

— Ia nu mă lua în băscălie — în Franța, bineînțeles ! zise el.

Deasupra acoperișurilor orașului se ridică un muget șuierător și prelung, umflîndu-se din ce în ce mai tare, și cuprinzînd întreaga noapte.

— Alarmă aeriană ! Strigă șeful de eșalon. Haide, toată lumea în vagoane !

Alergară învălmășindu-se și săriră înapoi în vagoane.

— Stingeți țigările, răcni cineva.

Ușile se închiseră. Ședeau iar pe paie și așteptau.

— Omule, în Franța ! Pricepi tu ce înseamnă asta ? spuse Lipski în șoaptă.

— Slavă Domnului, zise Gerhard, rîzînd în sine. Slavă Domnului că nu ne-a luat rahatul ăla de maior-medic.

Închise ochii și ascultă la sirenele, care afară, în noapte, sunau din ce în ce mai încet ; apoi amuțiră cu totul.

Peste colina domoală de la vest de Stalingrad venea în goană un curier motociclist. Mantaua cenușie de cauciuc era stropită toată de noroi, casca i se clătina pe cap. Înainte de amiază căzuse prima zăpadă și muiase pămîntul. Motocicleta nimeri în mocirla de pe drum, alunecă și derapă, iar curierul căzu înjurînd în noroi. Roțile motocicletei răsturnate se învîrteau în gol.

— Ce dracu, de ce nu mă ajutați ? strigă el, încercînd să-și ridice vehiculul.

Peter Lorenz înălță capul. Ședea pe un leaț de gard, la intrarea în satul unde se afla divizionul de artilerie antiaeriană de care aparținea. Caporalul de lîngă el sări în sus și alergă spre curier. Împreună scoaseră motocicleta din mocirlă. Curierul înjura.

— Ce e cu ăla de colo ? Doar poate și el să dea o mînă de ajutor.

— E nebun.

— Da ? Păi aici toți sînt nebuni, zise curierul.

— Pe ăsta însă îl apucă numai cînd și cînd, o jumătate de oră, ori o oră. Și-acum e tocmai în jumătatea aceea de oră.

Împinseră motocicleta pînă în dreptul lui Peter, care continua să șadă nemișcat pe gard, privind țintă în pămînt.

— Țac, șoptea el. Țac, țac... aici...

Ținea mîna dreaptă la ureche, ca și cînd în ea ar fi avut un ceas.

— Auziți ?

— Ce ?

— Țac. Imediat totul a trecut.

— Ce a trecut ?

— Totul, zise Peter.

Privea iar în pămînt, la vîrful cizmelor, unde se topea zăpada jilavă și se prelingea în drum. Era tras la față, iar ochii întunecați aveau luciri de ftizic.

— E idiot, zise curierul. Complet idiotizat.

Încercă să pornească motocicleta. Motorul pufăi de cîteva ori și se opri.

— Rabla dracului !

— E captură, nu ?

— Da, franțuzească. Bătrînă ca Matusalem, spuse curierul.

Din spate se auziră niște comenzi. Un căpitan ieși călare din sat, gonindu-și roibul în spume pe stratul subțire de zăpadă.

— Ce s-or mai fi ținînd ăștia de călărie aici ? Ăsta doar nu-i un război să-l faci călare.

— Nu, desigur, zise caporalul, așezîndu-se din nou pe gard, lîngă Peter.

— Țac, încă un minut, șopti Peter.

— Ține-ți gura, ai țăcănit destul, zise caporalul. Destul cu aiureala.

Se uită după calul care, cu căpitanul în spate, mătura în galop stratul de zăpadă, se cabra și apoi, cu picioare lungi, o lua la trap înapoi. Pe front era liniște, atîta liniște, că parcă nu exista război. Bubuitul tunurilor, care durase toată ziua precedentă, amuțise. Divizionul de artilerie antiaeriană din sat se afla, împreună cu un regiment de infanterie, în stare de alarmă, iar la treizeci de kilometri mai încolo armatele se găseau față în față și așteptau.

Curierul porni din nou motocicleta. Motorul începu să gîfîie astmatic.

— Dar, ia stai, ce voiam să spun ? E la noi unul decorat cu Crucea de cavaler. De la tancuri. Și a înnebunit tot statul-major. Îl caută pe unul Lorenz, și ăla trebuie să fie la voi. Aveți pe unul Lorenz... Peter Lorenz ?

Caporaul începu să rîdă ; În clipa aceea, pe cîmpia acoperită cu zăpadă, roibul îl trîntise pe căpitan care alunecînd peste gîtul castaniu al calului, căzuse în noroi. Încercă să se țină de frîu, dar calul se smuci și o luă la goană cu șaua goală peste cîmp.

— Halal călăreț ! zise curierul. Dar tu de ce rîzi atît de parșiv ?

— Lorenz al vostru e aici, zise caporalul, arătînd spre Peter, care ședea ghemuit pe leat și privea fix în zăpadă.

— Asta ? Păi ăsta-i nebun. Nu-l caută pe ăsta pentru nimic în lume.

— Da așa-l cheamă.

— Zexe ! zise curierul, urcîndu-se pe motocicletă. Pe țeava de eșapament ruginită, care trepida, ieși un nor negru de fum de benzină. Peter Lorenz înălță capul și se uită după motocicleta care plecă mai departe în sat.

— Cine era ăla ?

— Un curier.

— Voia ceva de la noi ?

— Te caută unul care are crucea de Cavaler. Cunoști pe unul decorat cu Crucea de cavaler ?

— Nu, zise Peter. Ai ceva de fumat ?

Caporalul scoase foița de țigări din buzunar. Strînse niște resturi de tutun și începu să răsucească o țigare pentru Peter. Îl chema Matschens, făcea parte din regimentul de infanterie care se afla în sat și de fel era de pe coasta pomerană ca și Peter. Amîndoi erau din zori de sentinelă aici, dar nu știau ce trebuie să păzească.

Se așezau pe leat și cînd Peter avea capul limpede, stăteau de vorbă. Uneori își luau armele ca să patruleze în diferite direcții, fiecare separat, mergînd încoace și încolo.

— Ți-e mintea iar limpede ?

— Da.

— Bun. Atunci hai să pornim !

O mașină tip „trece peste tot" venea peste colină. Mergea repede, împroșcînd în sus noroiul. În ea erau vreo cîțiva ofițeri.

— Hai, grăbește-te, înainte să ajungă ăștia aici.

Își ridicară armele de lîngă gard. Mașina se apropia. Peter și Matschens traseră tare de curelele puștilor și luară poziție de drepți. Ofițerii salutară. Peter văzu Crucea de cavaler pe uniforma locotenentului, dar nu-l recunoscu pe Jürgen Schiemann.

— Aici se află divizionul trei de artilerie antiaeriană ?

— Da, domnule locotenent, răspunse caporalul tresărind.

Se uită zăpăcit la Crucea de cavaler și apoi la Peter, care sta de cealaltă parte a mașinii.

— Mulțumesc, spuse locotenentul.

Mașina porni către sat, unde se afla divizionul de artilerie antiaeriană. Se uitară după ea și începură iarăși să măsoare drumul în sus și în jos, caporalul pentru regimentul de infanterie, iar Peter pentru divizionul de antiaeriană. Norii se risipiră. Apoi iar se întunecă. Și începu să ningă. Fulgii de zăpadă pluteau aproape de pămînt. Peter și caporalul se așezară din nou pe gard, își ridicară gulerele mantalelor și priviră plictisiți la zăpada purtată de vînt. Prin ninsoare se auzi zumzetul unui avion, care apoi se depărtă. Răsună un foc de armă, dar pieri înăbușit ; alt foc de armă îl urmă, după care se făcu iar liniște.

— Vine cineva, zise caporalul.

— Ce spui ?

— Măi omule, ăsta-i ofițerul decorat cu Crucea de cavaler.

Săriră în picioare și-și aruncară armele pe umeri. Jürgen Schiemann venea tropăind prin zăpadă. Mergea repede, aplecat înainte și cu umerii ridicați. Un aghiotant de batalion gonea în urma lui.

— Peter.

— Da, domnule locotenent.

— Nu mă recunoști ?

— Nu, domnule locotenent.

— Peter, nu face pe prostul !

Jürgen îi puse mîna pe umăr și-l scuturâ, fără să dea atenție aghiotantului, care strîmba din nas. Arma lunecă de pe umărul lui Peter și căzu în zăpadă. Aghiotantul strigă la caporal :

— Ce stai gură cască ? Măcar ridică arma.

Caporalul Matschens se aplecă, ridică arma și se îndepărtă cu amîndouă armele, pe fiecare umăr cîte una.

— Imposibil, murmură aghiotantul, uitîndu-se după caporal și dînd din cap.

Peter continua să stea în fața lui Jürgen, care era mai înalt decît el ; privirea îi era ațintită la Crucea de cavaler. Crucea sclipea, i se înfigea în ochi, se mărea și se închircea. Prin fața ei fulguia. Ninsoarea se înteți și în fața copacilor ședeau iar răniții ca niște mormane de zăpadă, care creșteau necontenit.

— Numai cruci, peste tot numai cruci.

— Ce spui ?

— Nimic. Cine sînteți dumneavoastră ?

— Jürgen... Jürgen Schiemann... Nu mă recunoști ?

— Ha-ha-ha ! începu Peter să rîdă.

Era un rîs dement. Măsură cu privirea din cap pînă-n picioare uniforma lui Jürgen. Fața îi zvîcnea nervos. Jürgen își luă mîna de pe umărul lui și-l strigă pe caporalul care în acel moment venea înapoi.

— Ce e cu el ?

Omul ridică mîna și-și ciocăni tîmpla.

— Așa-l apucă uneori, domnule locotenent, dar îi trece repede. Numai să aveți puțină răbdare.

— Cum ? Nebun ? întrebă aghiotantul.

— Nu chiar nebun, zise caporalul.

— Păi în cazul ăsta n-are ce căuta aici pe front ! Ce mai caută aici ? întrebă Jürgen.

— Cei mari nu-l cred, domnule locotenent. Spun că simulează. După părerea mea, s-a țicnit aici, în Rusia.

— Părerea dumitale e cu totul lipsită de importanță, zise aghiotantul.

Jürgen se întoarse către el. Nu-i plăcea aghiotantul. Nu se dezbărase încă de tonul de cazarmă.

— Vă îngrijiți dumneavoastră să fie schimbat din post?

— Desigur, voi rezolva numaidecît.

Aghiotantul plecă. Ninsoarea încetase iar. Jürgen se așeză pe gard. Se uita gînditor la Peter, care stătea cu o mutră rătăcită în fața lui.

— Hai, Peter, vino-ți în fire ! Nu mai am decît o jumătate de oră. Ce s-a întîmplat, de fapt ?

— Nimic, domnule locotenent.

— De ce n-ai scris de luni de zile acasă ?

— Era o soră... o infirmieră...

Se întrerupse, înghiți în sec și iar o văzu în fața sa pe sora care-l salvase de gerul tăios. Capul lui Kohlrausch, retezat de schijă, zăcea pe pământ și sora se apleca și-l ridică. Pe cap era zăpadă, dar zăpada cădea jos și se topea, și deodată Peter văzu soarele care, rece și tivit cu roșu, ieșea de după o spărtură de nor. Auzi glasul lui Jürgen, care începu să întrebe iar.

— Doar ai avut permisie, Peter. Unde ai fost în timpul permisiei ?

— Jürgen ! exclamă el. Tu ești cu adevărat ?

— Da, eu sînt. În sfîrșit, mă recunoști.

— De unde vii ?

— Din partea cealaltă. Noi sîntem mai departe, spre sud. Mi-a scris mama ta. E îngrijorată. De luni de zile n-ai răspuns la nici o scrisoare.

— Să n-aibă nici o grijă. Scap eu.

— Dar de ce n-ai scris ?

— Am uitat.

Se așează lîngă Jügen pe gard. Priveau amîndoi la caporalul Matschens, care, ceva mai departe de ei, cu două arme pe umăr patrula în jos și în sus.

— Așa nu mai merge, zise Jürgen.

— De ce să nu mai meargă ?

— O să am eu grijă să pleci de aici.

— Poți tu una ca asta ?

— Am să încerc. În starea asta nu poți rămîne aici.

— Mă simt bine, zise Peter. Dar uneori mi se năzăresc niște gînduri ale mele.

Începu să rîdă. Jürgen îl privi dintr-o parte și, văzîndu-l îl trecură fiorii. „O privelițe jalnică, gîndi el. L-au dat gata, și n-o să-și mai revină."

— Ce face Helene ?

— N-am văzut-o de multă vreme, zise Jürgen.

— V-ați despărțit ?

— Da.

— Păcat, ea e singurul om despre care cred că e ceva de capul lui.

Se uită disprețuitor la Crucea de cavaler și Jürgen observă privirea. Peter însă nu spunea nimic. Ședea pe gard,

încovrigat, în uniforma lui veche, cu coatele pe genunchi, cu ochii pironiți în zăpadă.

Un soldat din artileria antiaeriană — cel care trebuia să-l schimbe în post pe Peter — venea din sat. Tropăia grăbit pe drumul mocirlos. Lorenz se ridică, își ceru înapoi arma de la caporal, iar soldatul, luînd poziția de drepți salută Crucea de cavaler.

Se înapoiau tăcînd în sat. Nu știau ce să-și povestească. Erau prea multe de spus. Așa încît tăceau și nu vorbeau absolut nimic. Peter se uita la arătătorul mutilat de la mîna dreaptă a lui Jürgen. Nu mai avea decît o jumătate de deget.

— Unde ți l-au retezat ?

— L-am pierdut acum două luni, zise Jürgen, ridicînd mîna și privind la ciotul degetului vindecat și cicatrizat.

Îi veni în minte plutonierul Knurr, al cărui trup carbonizat îl îngropaseră în stepă.

— Pentru asta ai primit Crucea de cavaler ?

— Nu.

Tăcură iar. La intrarea în sat un plutonier traversă în fugă drumul și luă poziție de drepți în fața lui Jürgen.

— Domnule locotenent, vă așteaptă mașina.

— Ei drăcie, e atît de tîrziu ! exclamă Jürgen, uitîndu-se la ceas.

Plutonierul făcu stînga-mprejur și plecă.

Peter și Jürgen stăteau față în față în mijlocul drumului și nu le venea nimic în minte din ce ar fi putut să-și spună. De cînd se văzuseră ultima dată trecuseră trei ani de război și fiecare dintre ei devenise altul.

— Îmi promiți că ai să-i scrii mamei tale, Peter ?

— Da.

— Am să-i scriu și eu.

— Scrie-i.

— Și am să fac tot ce-mi stă în putință ca să te scap de aici. Sigur am să reușesc.

— Asta nu cred, zise Peter.

Se despărțiră. Peter rămase în drum, uitîndu-se după lunganul de locotenent care, cu pași iuți și umerii ridicați, intra în sat, trecînd de-a lungul caselor și sărind peste vreo cîteva bălțoace. Peter nu pricepea cum de-a ajuns Jürgen

acolo și scurta întîlnire cu el îl ameţea. Dar deodată fu pe deplin conştient că omul îmbrăcat în uniformă de locotenent şi decorat cu Crucea de cavaler, care sărea peste băltoacele satului rusesc din faţa Stalingradului, era Jürgen Schiemann.

— Jürgen ! strigă el.

Jürgen Schiemann se întoarse şi-i făcu semn cu mîna.

— Cu bine, Peter !

— Cu bine, şopti Peter.

Rămase aşa, lipit de peretele unei case, aşteptînd maşina tip „trece peste tot", care urma să iasă din sat. Din cer se cernea iar zăpada. Amurgul se lăsa pe cîmpie, pe colinele domoale şi pe acoperişurile şi uliţele satului. Maşina se ivi. Trecu în viteză nebună pe lîngă Peter şi-l stropi cu noroi de sus pînă jos.

Jürgen Schiemann nu-l văzu. Şedea lîngă şofer şi avea privirea aţintită drept înainte.

Era noapte, tîrziu, cînd se dădu alarma. Divizionul de artilerie antiaeriană fu deplasat înainte, către Stalingrad, unde luptele începuseră din nou, şi mai violent ca înainte.

Peter mergea în urma tunului, care se tîra greoi prin mocirla de pe drum. Motorul se opri. Tunul se împotmolise în noroi. Motorul începu să duduie iar şi din nou se opri. Tunarii înjurau. Un plutonier trecu pe lîngă Peter.

— Lorenz !

— Prezent !

— Mă omule, zile plutonierul, se pare că lunganul ăla de locotenent de azi după-amiază a intervenit pentru tine. L-a înnebunit de tot pe bătrîn, demonstrîndu-i că trebuie să te trimită acasă. Tu chiar de-adevăratele nu eşti în toate minţile ?

— Aiurea ! zise Peter. Sînt.

Îi era teamă să nu fie declarat iar simulant — şi-i era indiferent unde se duce.

Plutonierul începu să rîdă.

— În orice caz, acum e prea tîrziu. Cine ştie unde o să fim mîine. Poate pe lumea cealaltă, unde-i mai bine.

— Poate, zise Peter.

— Afurisită porcărie ! strigă plutonierul. Ia puneţi umărul colea.

Puseră umărul sub afet și încercară să scoată tunul din noroi. Fierul le intra în oase. Bubuitul tunurilor se înteți. Orizontul dinspre răsărit era o mare de flăcări care străfulgerau. Cerul era brăzdat în goană de trasoare luminoase : dungi verzi, galbene, roșii.

— Aoleu ce mai trag ăia, colo în față ! zise cineva lîngă Peter.

Vocea îi tremura.

În cizmele lui Peter intra apă — nimerise într-o băltoacă.

— Hei, rup ! strigau tunarii.

În umărul lui Peter fierul se îngropa și-i zdrelea pielea.

Trei săptămîni mai tîrziu, căpitanul Kahlenberg se strecura tîrîș în bordeiul în care ședea Jürgen Schiemann. Noaptea se lăsa grea și întunecoasă pe întinderile scormonite de explozii. Din clădirea fabricii distruse de artileria rusă în timpul zilei, ieșea fum negru, în rotogoale mari. Focul răbufni din nou, aruncă în noapte o lumină de vîlvătăi și se stinse iar. Mirosul înăbușitor de ars și dogoarea erau insuportabile. În fața bordeiului în care Schiemann ședea cinchit era un stîlp de înaltă tensiune rupt.

— Ia-o din loc, Schiemann, zise căpitanul Kahlenberg. Rușii închid punga. În trei zile nici pasărea nu mai iese de aici. Acum însă artera principală de circulație este încă liberă. Poate mai reușești. Doar ai solicitat permisie, permisie de căsătorie, și dacă nu faci așa fel ca să pleci acum, n-o mai vezi niciodată pe Helene a dumitale.

— De unde știți dumneavoastră de Helene ?

— Mi-a spus Scheller. Nu i-o lua în nume de rău. Pentru dumneata a făcut-o, zise Kahlenberg.

Focul de dincolo răbufni iar și în noapte zvîcni ca un fulger o lumină spasmodică. Jürgen putu distinge chipul lui Kahlenberg. Pentru prima oară îl vedea neras. Bărbia lui prelungă îi era năpădită de peri negri, țepoși. Fața îi era galben-pămîntie, sprîncenele cenușii de murdărie, iar buzele crăpate. Dăduseră înainte de amiază ultimul atac și acum tancurile lor avariate de proiectile zăceau la sud de Stalingrad. Vîlvătaia din incinta fabricii distruse păli iar. Vîntul se schimbă, mînînd fumul gros pe deasupra bordeiului. Kahlenberg începu să tușească.

— Iată aprobarea de permisie. Ţi-o aduc personal, pentru că dumneata eşti singurul care merită să mai iasă de aici.

— Dar Scheller şi ceilalţi ?

— Pe ei nimeni nu-i poate ajuta. Şi acum întinde-o cît mai repede cu putinţă. Dincolo, lîngă drum este o maşină. Te ia pînă la artera principală de circulaţie. De acolo înainte urmează să te descurci singur.

— Dar chestia asta cu permisia de căsătorie a fost doar un truc.

— Nu-ţi mai face mustrări de conştiinţă, strigă Kahlenberg supărat. Nimeni n-o să ducă lipsa dumitale aici.

Jürgen se ridică, dădu mîna cu subofiţerul cu care împărţise bordeiul şi se tîrî în urma lui Kahlenberg afară. Nişte mitraliere trăgeau undeva departe, iar bubuiturile regulate ale unui tun german cu ţeavă lungă răsunau în noapte. Trecură pe partea cealaltă, la bordeiul în care şedea locotenentul Scheller cu restul echipajului de pe tancul său.

— Scheller, o iau din loc.

— Da, ştiu. Cu bine. Şi să ajungi sănătos la Berlin.

Jürgen nu vedea faţa palidă a locotenentului. Îi simţi doar mîna — moale şi rece de parcă şi murise.

— Întinde-o, zise Kahlenberg.

— Şi bagajul meu ?

— Auzi ce prostie ! Ce să faci acum cu bagajul ? Fugi ca să-ţi salvezi viaţa. Şi pentru asta n-ai nevoie de nici un bagaj... zise Kahlenberg.

Se porni pe un rîs behăitor, în timp ce Jürgen alerga în urma lui spre automobilul ce aştepta de cealaltă parte. Cînd Jürgen sări în maşină şoferul nu salută. Kahlenberg făcu stînga-mprejur şi dispăru în noapte, fără să-şi ia rămas bun. Flăcările de dincolo răbufniră iar, şi urcîndu-se pe resturile scheletului de lemn, se ridicară pălălaie către cer. În faţa lor se înălţau fantomatic proptelele stîlpului de înaltă tensiune. Tunul german cu ţeavă lungă trăgea iar şi o baterie rusească începu să răspundă.

— Dă-i drumul, zise Jürgen.

— E adevărat că s-a şi închis punga ? întrebă răsucindu-se caporalul din faţa lui.

— Încă nu complet, răspunse Jürgen.

Automobilul gonea în noapte, depărtîndu-se de clădirile fumegînde ale fabricii din care artileria rusă alungase rămăşiţele divizionului de tancuri.

Pe artera principală de circulaţie camioanele stăteau şi aşteptau. Autosanitare, camioane de intendenţă, camioane cu muniţii — o coloană fără sfîrşit. Oamenii de pe ele înjurau.

— De ce nu ne putem continua drumul ?

— Au rupt ruşii linia în faţă.

— Aiurea ! strigă Jürgen.

Merse înainte pe lîngă coloanele care aşteptau.

— Ce e cu nebunul ăsta ? strigă cineva în urma lui, dar el nu-i dădu atenţie.

În faţă răsunau împuşcături. Auzi cum trag tancurile ruseşti. Împuşcături de arme piuiau subţire, departe, în dreapta arterei principale de circulaţie. Erau din ce în ce mai puţine camioane. Doi infanterişti şedeau cinchiţi lîngă un camion în aşteptare.

— Ce mai aşteptaţi ? De ce nu porniţi mai departe ?

— Vin ruşii, domnule locotenent.

— Întindeţi-o, zise Jürgen. Dacă nu plecaţi acum, nu mai ieşiţi în vecii vecilor de aici.

Sări în camion şi cei doi infanterişti îl urmară. Porniră. Un ostaş din artileria antiaeriană alergă după camion, se apucă bine de el şi sări înăuntru. Bătălia se apropia de ei. Tunurile de pe tancuri bubuiau în noapte, iar focul mitralierelor se întetea. Dublară două coloane care erau în aşteptare. Un sublocotenent le baricadă drumul.

— Dă-te imediat la o parte ! strigă Jürgen.

Sublocotenentul sări la o parte şi camionul trecu pe lîngă el în goană.

— Mai repede, omule ! Scoate untul din maşină.

Şoferul apăsă pînă la refuz pedala de acceleraţie. Vedea lîngă el Crucea de cavaler şi faţa îi tremura. Cu tot frigul, de pe frunte îi curgeau broboane de sudoare. Lupta se dădea acum chiar în faţa lor. Tancurile trăgeau peste artera de circulaţie. Trei camioane incendiate stăteau de-a curmezişul drumului. Flăcările de benzină aprinsă ţîşneau în noapte.

— Jos din camion, zise Jürgen.

Săriră jos și încercară să fugă mai departe pe lîngă artera principală. Un șofer rănit sta cinchit în lumina vie a flăcărilor. Ședea încovoiat, ținîndu-se strîns de brațul drept.

— Mai reușim oare să trecem pe aici ?

— Pe aici nu. Se spune că drumul din dreapta ar fi încă liber. Dar nu știu precis. Poate mai reușiți.

Rănitul tresări și Jürgen trecu în fugă prin fața lui, luînd-o la dreapta.

Cei doi infanteriști rămaseră în urmă ; ostașul de la antiaeriană însă era lîngă el. Două proiectile vuiră pe deasupra și explodară în spatele lor. Suflul exploziei îi trînti la pămînt.

— Sus, zise Jürgen, mai departe !

Fugeau de-a lungul drumului de care vorbise rănitul. Focul rămînea în urmă și se depărta. Tancuri rusești traversau artera principală din ambele părți, fără să tragă. Jürgen și ostașul trecură pe lîngă o casă, în fața căreia staționa un camion.

— Ce-o fi cu camionul ăsta ?

— Cine știe ! zise fruntașul din artileria antiaeriană.

Se apropiară și-l examinară. Era un camion de aprovizionare, gol, gata de plecare. Înapoia lor se făcuse liniște. O liniște sinistră, apăsătoare, ca și cînd zarurile fuseseră aruncate. Lumina flăcărilor care jucau pe camioanele incendiate era departe, în urmă, deasupra drumului.

Făcură înconjurul casei. Înăuntru era întuneric, iar ușa întredeschisă. Jürgen o dădu de perete.

— E cineva aici ?

Auziră respirația liniștită a oamenilor care dormeau.

— Ai un chibrit ? Scapără unul, zise Jürgen către fruntaș.

Acesta aprinse un chibrit și-l ridică în sus. Din așternutul de paie se sculară, clătinîndu-se, doi șoferi din infanterie.

— Ce-i cu voi aici ?

— Dormeam. Eram prea obosiți ca să mergem mai departe.

— Și n-ați observat că rușii ne-au străpuns pretutindeni pozițiile.

— Ce, au străpuns rușii ?

— Da, zise Jürgen. Și dacă nu porniți acum e vai de mama voastră. Sînteți cu camionul de-afară ?

— Da.

— Atunci dați-i drumul și noroc bun.

Cei doi șoferi se holbară la Crucea de cavaler și, ca electrizați, o zbughiră pe lîngă Jürgen pe ușă afară. Schiemann și fruntașul îi urmară și săriră în camion. Vîlvătaia camioanelor incendiate scădea ; apoi se stinse treptat. Începură focuri de mitralieră. Tancurile rusești trăgeau iar.

— De acu înainte nu mai iese nimeni, zise Jürgen. Noi am fost ultimii.

— Cine știe ! Dacă sparg frontul prin spate, poate mai reușesc.

— Asta n-au s-o facă.

Fruntașul tăcu. Camionul gonea pe drum, spre apus.

— Și dumneavoastră mergeți în permisie ?

— Da.

— În cazul ăsta ați avut baftă, zise fruntașul. Pe mine m-au mai lăsat să plec în ultima clipă. A fost om cumsecade plutonierul-major. Există uneori și așa ceva. Datorită celor patru copii pe care-i am, am fost singurul căruia i s-a mai dat voie să plece.

Din nou fură opriți. Soldați din toate armele, adunați la întîmplare, ocupau noi poziții la stînga și la dreapta arterei principale de circulație. Un sublocotenent îi dădu și pe ei jos din mașină.

— Totul pentru angajarea forțelor în acțiune. Ordin strict. Poziția trebuie menținută aici.

Jürgen îl privi pe sublocotenent în față. Era un foarte tînăr sublocotenent, aproape un copil încă.

— Bine, zise Schiemann.

Coborî în întuneric din camion. Sublocotenentul văzu Crucea de cavaler și uniforma de tanchist.

— Domnule locotenent... scuzați.

— Da, ce e ?

— Ordinul nu se referă la unitățile de tancuri.

— Asta mi-am închipuit și eu, zise Jürgen, urcîndu-se din nou în camion.

Cei doi șoferi rămaseră jos.

— Cu bine și foarte mulțumesc.

— Cu bine, domnule locotenent.

Jürgen le văzu chipurile abătute.

— Camionul trebuie să rămînă aici, zise sublocotenentul.

— Pe naiba ! Îl iau cu mine, strigă Jürgen, privind din cabină către el în jos și apăsînd pe accelerator.

În lumina farurilor vedea trecînd pe lîngă el soldați adunați în grabă : răniți ușor, permisionari întorși din drum, șoferi, personal terestru din aviația militară. Cu cazmale și arme mergeau în trap înainte ca să înjghebeze și să mențină poziția contra rușilor care făcuseră spărtura. Un șef de eșalon țipa la o coloană de șoferi, doi intendenți mărșăluiau cu armele pe umăr, ca la paradă, într-o grupă de soldați ușor răniți era purtat un ursuleț, o jucărie, la gîtul căruia era agățată o placă avînd inscripția „Stalin". Era o harababură sălbatică.

Jürgen goni pe lîngă coloanele în marș pînă cînd îl înconjură iar liniștea și noaptea.

— Domnule locotenent !

Auzind glasul din spatele său, Jürgen stopă.

— A trecut totul ?

Fruntașul de la antiaeriană se ivi de sub prelata unde stătuse ascuns pînă acum.

— Ce, tot aici ești ?

— Slavă Domnului ! zise fruntașul. Ce-mi trebuie mie teatrul ăsta ? Acu mă duc la mine acasă, la cei patru copii ai mei, cum mi-a ordonat majurul. Pe mine nu mă înhață ei.

Jürgen începu să rîdă. Uitase de fruntaș, dar acum era bucuros că-l are alături.

— Știu că ai avut baftă, măi omule !

— Nu baftă, domnule locotenent — cap, zise fruntașul.

Se abătură de pe artera principală de circulație. Mergeau pe șosele și drumuri pe care era spulberată zăpada. Nu mai știau unde se află. La un moment dat camionul derapă și rămase într-un șanț.

— S-a zis cu el. Nu mai merge, spuse fruntașul.

Se stîrni un vînt care mătura zăpada înaintea lui. Stăteau în fața camionului și tremurau. În jurul lor era cîmpie — cîmpuri cu zăpadă spulberată — iar noaptea se desprindea din pătura de zăpadă. Se lumina.

— Să mergem. Altă soluție n-avem, spuse Jürgen, ridicîndu-și gulerul mantalei.

Găsiră un drum de fier deszăpezit și porniră de-a lungul lui în zorii care începuseră să mijească. Se auzi o împușcătură. Pocnetul trecu vîjîind pe deasupra cîmpiei. Urmă al doilea foc de armă. Gloanțele piuiau pe deasupra liniei ferate. Jürgen se lăsă pe taluz în jos, iar fruntașul după el.

— Ăștia în noi trag. Poate sînt partizani. Dar cum de or fi pătruns ăștia aici ?

— Afurisită treabă ! gemu fruntașul.

Au mers gheboșați de-a lungul taluzului ceasuri întregi. Îi durea spatele. Rufăria li se lipea de corp. Zăpada îi înțepa în ochi. Jürgen se gîndea la Helene. Trebuia să ajungă la ea.

Văzură pe linia ferată un tren și dincolo de el acoperișul plat a unei gări mici.

— Am scăpat, zise fruntașul.

Își adunară ultimele puteri și alergară către gară. Trenul-spital era supraaglomerat, cu locomotiva sub presiune. Răniții ședeau chiciură pe acoperișuri și strigau.

— Dați-i drumul, dați-i drumul ! Vin rușii !

Pe tampoane stăteau ghemuiți grămezi de soldați, iar alții se agățaseră de scări. Unul dintre ei, împins jos, căzuse pe peron și încerca să se urce iar.

— Rămîi aici. Tu ești sănătos.

— Nu sînt sănătos. Am pîntecarie.

— De asta te poți curarisi și la ruși, strigă unul dintre răniții de pe acoperiș.

Doi subofițeri sanitari treceau de-a lungul trenului cu pistoalele automate întinse.

— Nu mai urcă nimeni ! Nimeni... Altfel tragem.

— Nu mai faceți, mă, pe grozavii ! strigă unul dintre permisionarii de pe peron, un subofițer de infanterie.

Și privind panica din trenul-spital, începu să rîdă. Un rîs strident, desperat.

— Ce se întîmplă aici ? întrebă Jürgen.

— În cîteva ore rușii vor fi aici și ăștia s-au scăpat pe ei, zise subofițerul. Frontul se refăce mai încolo, în spate, și ăsta e ultimul tren care mai pleacă.

— Aha ! făcu Jürgen.

Se uită din nou la tren. Nici o speranță.

— Cînd îi daţi drumu o dată ! strigau răniţii.

— Porci afurisiţi, cînd îi daţi drumu ?

Feţele şi mîinile le erau vinete de frig, iar bandajele lor arătau ca nişte cruste de gheaţă însîngerată. Ţipau de teamă ca nu cumva să cadă în mîinile ruşilor care veneau din spate.

Trenul se urni. Cei doi subofiţeri încercară cu pistoalele lor automate să sară pe scări. Unul dintre ei fu însă împins înapoi.

— Rămîi aici, ţap împuţit.

— Porcule ! strigă subofiţerul, împleticindu-se pe peron şi încercînd să alerge în urma trenului.

Se opri însă năucit între şine, uitîndu-se lung după trenul-spital care se depărta. Jürgen stătea lîngă fruntaşul din antiaeriană şi subofiţerul de infanterie, care continua să rîdă.

— De ce rîzi ?

— Lasă-mă să rîd, zise subofiţerul.

— Aici a fost spitalul de campanie ?

— Da. Nebunii au cărat ce vrei şi ce nu vrei la gară, ca să le ia cu ei, şi acum au lăsat totul aici.

— Nu cumva şi ceva de băut ?

— De toate, zise subofiţerul.

Găsiră ce căutau : coniac trei stele, votcă, secărică tare. Lăzile erau aranjate una peste alta, ca într-un depozit de aprovizionare.

— Hai să mai dăm pe gît încă o sticlă, şi apoi o întindem, zise Jürgen.

— Da' cum s-o întindem ?

— Pe jos. Eu sînt avangarda şi ăla cu pistolul automat, nenea sanitarul, ariergarda. Ăla o să-i ţină pe ruşi la respect cu... păcănitoarea lui.

Subofiţerul sanitar rămase încremenit cînd Jürgen se uită la el. Stătea lîngă uşă şi nu scotea un cuvînt. Goliră două sticle de coniac, iar restul sticlelor le aruncară de perete. Sticlele pocneau şi cioburile săreau zăngănind pe podea.

— Şi acum, haide ! zise Jürgen.

Se uită la subofiţerul de infanterie, care-i plăcu. Fruntaşul din antiaeriană era beat şi cînta.

— Da, acum trebuie s-o luăm din loc, zise subofițerul. Altfel or să bea și rușii cu noi.

Erau zece oameni, și cu subofițerul sanitar, pe care nu-l puneau la număr, unsprezece. Jürgen mergea înainte, cu pași lungi, pe lîngă calea ferată, care ducea spre vest. Subofițerul sanitar venea ultimul, cu mîinile încleștate pe pistolul automat, cu buzele tremurînd de frică. Începu să ningă. Zăpada îi învălui și gara rămase goală și părăsită în urma lor.

În golful Biscaia nu exista iarnă. Numai vînturile de nord erau aspre. Noaptea măturau colinele joase ale zonei subalpine și zgîlțîiau obloanele îngălbenite ale micului castel în care se afla compania de infanterie motorizată. Subofițerii alergau prin castel și dădeau de perete ușile camerelor.

— Scularea ! Haide, sus, vagabonzi puturoși ce sînteți !

Infanteriștii se ridicau de pe saltelele de paie ferfeniță. Se trezeau cu ciolanele înțepenite. Și apoi, în fiecare zi același lucru... înainte de amiază aplicații de teren, după-amiază inspecții, curățirea armelor, program administrativ, iar seara alarmă falsă cu pretinși spioni și sabotori parașutați, pe care ei trebuiau să-i caute în zadar.

Compania se alinie în curtea castelului. Comandantul de pluton, un lăcătuș din Berlin cu picioarele crăcănate, își inspecta plutonul, trecînd de la un capăt la altul al frontului.

— Măi, Lorenz, ce s-a întîmplat iar cu arma dumitale ?

Gerhard Lorenz tresări. Plutonierul îi luă arma din mînă și, închizînd ochiul drept, privi pe țeavă.

— Complet ruginită, puturosule. Să te prezinți după-amiază la mine, ai înțeles ?

— Da, dom' plutonier.

Compania ieși pe poartă cîntînd. În fiecare dimineață cîntau „În Pădurea Neagră, -n vale, e o moară".

— Încetarea ! De la început... încă o dată, strigă plutonierul.

Cîntară de la început, tărăgănat, trist și uitînd să țină cadența.

— M-am săturat pînă-n gît de asta. zise Gerhard.

Lipski, care mărșăluia înaintea lui, se întoarse. Erau tot în același pluton, și se juraseră să rămînă împreună.

— Hai, cîntă. Că doar e un cîntec pe cinste.

— Aiurea, e o tîmpenie ! zise Gerhard.

Începu să cînte iar cu ei, behăind. Compania mărșăluia prin satul francez, în sus, pe panta în care săpau în fiecare zi gropi individuale, îngropau așa-zisele mine-farfurii sau săreau abil peste ele, executau atacuri, puneau mitralierele în poziție de tragere și se răpuneau teoretic unii pe alții.

Piscurile înzăpezite ale Pirineilor luceau în soare, gospodăriile basce se aflau împrăștiate printre lanțurile de coline.

La un moment dat se transmise din față :

— Vorbește careva dintre voi franțuzește ?

Se anunță Gerhard Lorenz.

— Da tu nu vorbești franțuzește, zise Lipski.

— Dacă trebuie, vorbesc orice.

— Să vină în față, strigă plutonierul. Ăsta-i Lorenz ?

Gerhard se repezi afară din coloana în marș și alergă în față, lîngă plutonier. Pentru prima oară, ofițerii nu ieșiseră cu compania care mărșăluia. În față mergea doar un sublocotenent, care rîdea tot timpul, și care era de acord cu tot ce întreprindeau plutonierii.

— Poți să faci rost de ouă ?

— Da, domnule plutonier.

— Am nevoie de o cască plină cu ouă — și asta grabnic — ai înțeles ? Trebuie, în fine, să halim ceva ca lumea. Astăzi n-ai altceva nimic de făcut. Ești în stare ?

— Ouă, dom' plutonier ? Sigur. Imediat, îngăimă Gerhard.

— Dacă faci rost de ouă, poți să-ți bagi în fund arma ruginită, și am lichidat cu chestia asta.

— S-a făcut, domnule plutonier, zise Gerhard, lăsînd compania să treacă pe lîngă el, înainte.

— Nu mai vii cu noi ? strigă Lipski.

— Nu, m-au pensionat, zise Gerhard.

Porni încet în sus, către gospodăriile țărănești risipite pe colină. Cînd compania dispăru, își scoase casca, o puse

jos în iarbă și se așeză pe ea. Pe neașteptate, avea timp berechet. Panorama alpină a Pirineilor lucea în lumina soarelui de dimineață, cocoșii cîntau în curți. Cîntecul croncănit al companiei se auzea departe și se stingea treptat.

Gerhard se gîndea la Karla, căreia îi scrisese de două ori, dar care nu-i răspunse niciodată, și își aminti de scrisoarea mamei lui, plină de îngrijorare pentru Peter. O primise ieri și voia să-i răspundă astăzi, dar știa că n-are s-ajungă s-o facă și iar are să uite.

Capul îi căzu de cîteva ori în piept. Adormi și se trezi lungit lîngă cască. Sări în sus, agăță casca de armă și se îndreptă către prima curte țărănească pe care o văzu în față.

— *Oeufs,* zise el cînd intră în odaie.

O femeie bătrînă, ședea la vatră și se uita întrebător la el.

— *Oeufs,* zise el iar, formînd cu mîinile conturul oval al oului.

Bătrîna dădu din cap rîzînd.

— Mai mult nu știu.... *Bonjour.*

— *Bonjour, monsieur,* răspunse bătrîna.

Ea se ridică, împinse o tigaie pe focul de pe vatră, tăie în ea două felii de slănină grasă și adăugă două ouă.

— Clasa întîi, zise Gerhard, frecîndu-și mîinile.

Își puse arma lîngă horn, împinse casca pe banca din spatele lungii mese țărănești de lemn, își descătărămă tot ce avea de descătărămat : centironul, masca de gaze, gamela, lopata, lăsînd neglijent să cadă totul la pămînt. Slănina se prăjea în tigaie. Ouăle făceau bulbuci galbeni. Gerhard se așeză pe bancă și așteptă cu coatele sprijinite pe masă.

Bătrîna îi spunea ceva, dar el n-o înțelegea. Scutură resemnat din cap.

— *Oui,* zise femeia.

— *Merci,* spuse Gerhard cînd ea îi puse ouăle dinainte.

O țărancă tînără intră în odaie. Era robustă, avea șolduri late și proeminente, o talie zveltă și picioare scurte și robuste. Se vedea din toată înfățișarea ei că trudea zilnic, din greu, în gospodărie. Avea ochi negri și părul tăiat scurt pe frunte. Cînd îl văzu pe Gerhard începu să rîdă.

— *Bonjour, monsieur.*

— *Bonjour* zise Gerhard.

Se așeză în fața lui, privind interesată cum îi dispăreau în gură slănina și ouăle.

— Germanii... nemîncați... mereu nemîncați.

— Asta-i din pricina milităriei, zise Gerhard.

Ea nu-l înțelese, dar rîse. Gerhard luă casca de pe bancă și o puse pe masă, cu gura în sus.

— *Oeufs.*

— *Beaucoup?*

— *Beaucoup oeufs,* casca plină, zise el.

Gerhard își bolti mîinile deasupra căștii, ca să-i arate cîte; tînăra țărancă își închipui ouăle revărsîndu-se pe de margine și rîse iar. Apoi luă casca de pe masă și ieși cu ea pe o ușă laterală.

Bătrîna zgîndărea focul cu vătraiul. Gerhard avea farfuria goală în față; o împinse la o parte. Femeia se ridică și luă farfuria, spunîndu-i iarăși ceva, dar el scutură resemnat din cap.

Țăranca cea tînără se întoarse cu casca plină. Gerhard i-o luă din mînă și o puse precaut pe masă. Ea îi ținu o lungă cuvîntare, pe care Lorenz n-o înțelegea.

— Deseară vin înapoi... sigur... zise el.

— Flămînd? întrebă țăranca.

— Veșnic, zise el. Îmi place la voi.

Nu știa dacă îl înțelesese. Era prima femeie care, după multă vreme, se afla în imediata lui apropiere. Ea se aplecă și luă centironul de jos. Sub șorț avea o rochie neagră. Rochia se umflă la gît și Gerhard îi văzu sînul. Țăranca se ridică și începu să rîdă, de parcă ar fi observat privirea lui.

Lorenz își încătărămă iar tot echipamentul, apoi ridică încetișor casca de curea, ținînd-o în mîna dreaptă ca pe o găleată, și porni spre ușă.

— *Au revoir,* zise ea.

— Pe deseară răspunse el.

Bătrîna se uita după Gerhard cu priviri uimite. El deschise ușa și ieși grăbit afară.

Compania se afla pe un teren ce semăna cu un parc. Soldații ședeau în grupuri, fumau, rîdeau și priveau în soarele de iarnă.

— Nu stați cu fundu pe pămînt, că mai faceți și un lumbago, strigă plutonierul.

Soldații se ridicară de pe jos și se cinchiră. Plutonierii stăteau ceva mai la o parte, cu tînărul sublocotenent, și discutau.

— Uite-l că soseşte cu ouăle, zise plutonierul, întorcîndu-se spre Gerhard, care venea către ei cu casca în mînă.

— O duzină de ouă, domnule plutonier.

— Bun ! Și cît ai plătit pentru ele ?

— Să le plătesc ?!

— Nu le-ai plătit, măi omule ?

— Nu, domnule plutonier.

— Păi bine, măi, compromiți întreaga armată germană. După-amiază să te prezinți la mine, să iei banii și să rezolvi chestia asta. Ai înțeles ?

— Da, domnule plutonier.

Gerhard pocni călcîiele și se întoarse la grupa lui. Plutonierii vîrau mîinile în cască, scoteau ouăle, le beau și aruncau cojile goale de trunchirile copacilor.

— Ia-ți casca înapoi, Lorenz.

Gerhard se duse la grupul plutonierilor și-și luă casca. Plutonierul îl însoți o bucată de drum.

— După-amiază tragi cu arma. La trei kilometri depărtare de companie, cu toată precauția, și să nu te prindă nimeni. Ai înțeles ?

Și plutonierul îi făcu o descriere precisă a locului unde trebuia să tragă cu arma.

După-amiază Gerhard se duse în pădure. Trase două focuri în aer ca să îndepărteze rugina de pe țeavă, drept care compania intră în panică. Un sfert de oră mai tîrziu porni în marș ca să-l caute pe misteriosul partizan inamic. Tînărul sublocotenent pomeni ceva despre *maquis* și compania se desfășură ca să cerceteze de-a fir-a-păr ținutul.

Gerhard era în pădure. Văzîndu-și plutonul că vine răsfirat către el, i se alătură, începînd să caute partizanul inamic.

Seara, Lorenz se îndrepta pentru a doua oară către gospodăria țăranilor basci. Era însoțit de Lipski.

„La stingere să fiți înapoi, s-a-nțeles ? Și să plătești totul cum se cuvine", spusese plutonierul, dar ei uitară de stingere, de companie și de război. Ședeau la masa de lemn negeluit, și dădeau pe gît vinul roșu și tare, pe care îl pusese în fața lor țăranca cea tînără.

— Fain. Vinișor ca ăsta zic și eu, spuse Lipski. Încă un pahar.

Goliră carafa și țăranca se ridică și aduse alta. Ședea în fața lor, cu brațele ei zdravene pe masă, și-i privea.

— Cum te cheamă ? întrebă Gerhard.

Ea nu-l pricepu și scutură din cap.

— *Nomme... Näm... name,* își dădu Gerhard silința să se facă înțeles.

Țăranca rîdea.

— Yolande, răspunse ea.

— Frumos nume. Și ce plăcut sună ! zise Lipski uitîndu-se nostalgic la brațele zdravene și goale ale țărăncii.

— Nu te zgîi așa. Asta-i a mea. Cine sosește întîi macină primul.

— Păi sigur, ale tale sînt toate !

— Toate nu. Asta însă da. Acum e rîndul meu.

— Pe asta n-o s-o ai cît lumea, zise Lipski.

Țăranca se ridică de la masă și se așeză lîngă vatră. Lorenz și Lipski îi vedeau spatele, dar nici unul nu îndrăznea să se apropie de ea.

— Ce mijloc ! șopti Lipski.

— Și ce fund ! constată Gerhard.

Vinul roșu le aluneca pe gîtlej și goliră și cea a doua carafă.

Țăranca zgîndărea focul cu vătraiul. Flăcările izbucniră și lumina pîlpîitoare cădea pe chipurile lor aprinse de dorință.

— Yolande, zise Gerhard.

Țăranca se întoarse și rîse la el.

— Acum du-te la ea dacă îndrăznești, zise Lipski.

Gerhard însă nu se mișcă. Ținea doar carafa goală în sus ; femeia se ridică, îi luă carafa din mînă și ieși.

— Ți-e teamă, zise Lipski.

— Pe naiba. Eu și teamă. Nici pomeneală. Dar mă descurc greu cu limba. Ce să-i spun ?

— Cînd n-ai ce să spui, nu trebuie să spui nimic.

— Cu timpul am să mă descurc eu. Dă-mi numai răgaz, zise Gerhard. Nu-mi scapă ea mie !

Țăranca se întoarse, puse carafa plină cu vin pe masă și se așeză iar în fața lor. Sub genele lungi avea ochi negri, și se porni pe rîs cînd Gerhard încercă să-i sărute mîna.

— *Non*, zise ea, trăgîndu-și mîna înapoi și vîrînd-o sub șorțul cu care încă era încinsă.

— Ei, ai văzut ?! făcu Lipski.

Gerhard tăcu și goliră și cea de a treia carafă. Limba le era tot mai grea. Se împleticeau la vorbă. Lipski își lăsă capul să cadă pe braț și adormi. Gerhard se ridică de la masă.

— *Payer* [1]. Trebuie să plecăm.

— *Oui, oeufs.*

— Și încă vreo cîteva *oeufs* pentru domnul plutonier.

Puse cîteva bancnote pe masă și-l înghionti pe Lipski, care se ridică leneș. Țăranca aduse ouăle, le dădu restul, iar ei strecurară ouăle în buzunarele tunicilor și pantalonilor.

— *Oeufs* acolo spart, zisa basca, imitînd vorbirea greșită a lui Gerhard și arătînd la buzunarele pantalonilor.

— Nu face nimic, răspunse Gerhard.

Porniră în noapte. Era lună nouă, întuneric și liniște. Numai cîinele din curte se repezi la ei.

— Ține-ți botul, javră ! zise Lipski.

Căzu peste un gard scund. Gerhard încercă să-l tragă în sus, dar căzu și el și alunecă peste spatele lui Lipski spre o groapă cu băligar.

— Drace ! Ouăle !

— Da, sîntem beți criță, gemu Lipski.

Gerhard simți ouăle zdrobite în buzunarele pantalonilor și se prinse bine de marginea gropii de băligar. Gălbenușul trecu prin pantaloni, se prelinse pe izmene și se scurse cleios pe coapsă, în jos. Gerhard se trase de lîngă marginea gropii și se ridică iar.

— Hai să cîntăm ceva, zise Lipski.

[1] Pleacă (fr.).

— Ce să cîntem ?

— „În Pădurea Neagră-n vale, e o moară". Pe ăsta îl știm atît de bine...

— Adevărat, zise Gerhard.

Mergeau pe trei cărări, urlînd pe pajiști, către castelul în care era cantonată compania lor. În fața porții era o santinelă singuratică ce patrula plictisită încoace și încolo.

— Măi, oameni buni, de unde veniți la ora asta ?

— Noi ? Noi a- a- a- am tras la măsea, zise Gerhard. Și-o m-muiere cum n-ai pom-menit, ți-o spun eu.

— Acum însă ștergeți-o, altfel e vai de mama voastră ! O oră după stingere și pe deasupra mai e și alarmă... Compania a plecat de o jumătate de oră în marș. Tot batalionul e pe drum, măi oameni buni.

— Alarmă ! rîgîi Gerhard. Iar alarmă falsă ?

— Asta n-o știe nimeni, răspunse santinela. Hai, întindeți-o de aici.

— Iar prindem un mic spion, zise Lipski, dar brusc, în ciuda vinului roșu, își dădu seama, cu o claritate înspăimîntătoare de situația lor.

Intrară în castel, își înhățară armele de pe suport, își aruncară pe umeri cutiile cu măștile de gaze își îndesară căștile pe cap și o luară la fugă jos, în sat.

— Nu prin fața cancelariei ! strigă Gerhard cînd fugeau prin mica piață, dar era prea tîrziu.

Se găseau în fișia de lumină aruncată de ușa deschisă, în care stătea tînărul sublocotenent.

— Hei, ce faceți acolo ? Ia veniți încoace.

Intrară încet după sublocotenent în sălița. Acolo ședeau doi plutonieri și plutonierul-major, care îi fixa cu o mutră întunecată. Avea ochii injectați — era beat și el.

— Adunați-vă ciolanele !

Lorenz și Lipski luară poziția de drepți, dar nu izbutiră să se țină bine pe picioare.

— De unde-mi veniți acum ?

— Dintr-o excursie, bolborosi Gerhard.

Plutonierul-major începu să urle, dar sublocotenentul, arătînd cu degetul spre pantalonii lor, izbucni deodată în rîs.

— Ia priviți la ei !

Toți se zgîiră la pantalonii lor. Gerhard și Lipski se uitară și ei. Gălbenușul trecuse prin pantalonii lor vechi de pifani. Plutonierii rîdeau zgomotos.

— Trei zile patrulă disciplinară ! Și acum afară cu voi ! strigă plutonierul-major.

Făcură stînga-împrejur. Casca ședea strîmbă pe capul lui Gerhard. Cutia măștii de gaze se ciocnea de gamelă. Cizmele îi miroseau a băligar. Ieșiră împleticindu-se.

— Și pe deasupra sînt și chercheliți, zise plutonierul-major.

Ei însă nu-l mai auziră.

Jürgen Schiemann sări din trenul permisionar care intra cu întîrziere în Berlin. Noaptea era întunecoasă, fără stele, dar nu mai ninsese. Crăciunul bătea la ușă. Fruntașul din antiaeriană, pe care-l găsise pe artera principală de circulație din fața Stalingradului, venea în urma lui.

— Reușirăm, domnule locotenent.

— Slavă Domnului, zise Jürgen. Du-te sănătos.

Se despărțiră. Fruntașul dispăru în îmbulzeala compactă a permisionarilor care coborau. Jürgen stătea pe peron și se uita după el. Opt zile le trebuiseră ca să iasă de pe frontul în prăbușire de la Stalingrad.

— Prealarmă, zise cineva lîngă el și un glas sever și tăios strigă :

— Evacuați peronul ! Haide, dați-i drumul, grăbiți-vă !

Jürgen trecu prin bariera pentru controlul biletelor în stația metroului din fața gării. Trenul pentru Schöneberg era ticsit. Jürgen stătea în mijlocul vagonului, înghesuit între oameni grăbiți să ajungă acasă. N-avea bagaj, dar se vedea pe el că vine în permisie de pe fornt. Mantaua nu era tocmai curată, iar cizmele erau pline de noroi. N-avusese timp să se îngrijească de asta. Un om în vîrstă, care stătea alături îl privea curios.

— Veniți de pe front ?

— Da.

— Știți ceva de Stalingrad ? Sînt niște zvonuri... Se zice că merge prost...

Jürgen ridică din umeri. Bătrînul avea o față uscătivă și brăzdată și arăta ca și cînd n-ar fi mîncat nimic de multă vreme. Se răsuci, tuși și începu să întrebe în șoaptă.

— Credeți că zvonurile nu sînt exacte ?

— Poate, nu știu, zise Jürgen.

Nu voia să spună adevărul, și acum îi era indiferent ce se întîmpla la Stalingrad. Se gîndea la Helene, pe care avea s-o vadă peste cîteva minute. Stalingradul era desperare, zăpadă, murdărie și pieire ; era vuietul katiușelor, bubuitul continuu al tunurilor, lupta unei infanterii pe jumătate degerată și muribundă ; era iadul și moartea. Helene însă era viața și dorul multor luni de îndobitocire. Nu mai simțea nimic în legătură cu ceea ce se petrecea în jurul lui.

Deasupra orașului urlau sirenele. Parcă era urletul unui animal înfometat. Jürgen se gîndea la sirenele uzinelor din Stalingrad, care începuseră o dată să sune de la sine.

— Încetarea alarmei, zise bătrînul. De data asta n-a fost nimic, slavă Domnului.

Jürgen gonea prin întuneric. Casa din colțul străzii unde locuia Helene era distrusă. Fațada se prăbușise și încăperile goale se căscau în noapte. Dar Jürgen nu remarcă. Picioarele lui lungi, urcînd tot cîte trei trepte o dată, îl purtau pe scară, în sus, către locuința Helenei. Îi deschise gazda.

— Domnișoara Lorenz este acasă ?

— Da, tocmai ne-am întors din pivniță. Dar ce doriți atît de tîrziu ? Dumnezeule, dumneavoastră sînteți...

— Da, eu sînt ; lăsați-mă să intru, zise Jürgen, dînd-o pe gazdă la o parte.

Alergă pe coridor și deschise ușa de la camera Helenei. Ședea la vechiul ei birou de la fereastră și sări înspăimîntată. Valiza pentru adăpost se afla încă pe masă, așternutul era răvășit pe canapea, așa cum îl lăsase ca să alerge în pivniță. Iar ea era numai sumar îmbrăcată.

Jürgen stătea în ușa deschisă și Helene îl privea încremenită, ca și cînd nu pricepea că e el. Nu-l văzuse niciodată în uniforma de ofițer, și acum arăta ca și cînd l-ar fi adus în cameră suflul unui uragan de murdărie și noroi. Crucea de cavaler spînzura în răscroiala de la gît a man-

talei, părul îi era încîlcit și năclăit, iar mușchii din jurul gurii zvîcneau de emoție. Ochii Helenei se lărgiră și deodată ea începu să tremure.

— Helene, spuse el răgușit și, închizînd ușa în urma lui, făcu un pas nesigur în cameră.

Ajunsese la capătul unui drum lung — de la Stalingrad pînă în această cameră din Berlin — și se simțea sfîrșit. Helene era în fața lui și el începu să se clatine, căutînd parcă un sprijin. Fata începu să plîngă.

Obosit ridică brațele. Helene alergă către el, și Jürgen se prinse bine de ea.

— Ce e cu tine, Jürgen ?

— Nimic. S-au întîmplat numai cam multe. Nu plînge, Helene.

— Nu, hohoti ea.

Jürgen se trînti pe pat, și rămase așa, cu capul sprijinit în mîini, cu coatele pe genunchi.

Ea împinse masa la o parte și îngenunche în fața lui.

Imaginile din ultimele săptămîni nu-i dădeau pace. Căpitanul Kahlenberg fugea pe întinderea devastată și dispăru în noaptea străpunsă de pălălăi, tancurile rusești trăgeau peste artera principală de circulație și se văzu pe sine însuși alergînd prin foc. Văzu în fața ochilor zăpada căzînd. Văzu iar podul la care ajunserseră fugind, urmăriți de tancurile rusești, văzu podul zburînd în aer cu subofițerul sanitar, care era ultimul. Și din nou ochii îi fură săgetați de fulgerul exploziei.

Helene își înălță fața către el și-l sărută.

— Dumnezeule, obosit mai sînt ! zise el.

Încercă să se ridice. Helene îi scoase mantaua și o aruncă pe masă.

— Hai că te dezbrac eu.

Se lăsă abulic, să fie dezbrăcat.

— Vii de la Stalingrad ?

— Da. Am scăpat de acolo printre ultimii. Dacă n-ai fi fost tu, nici n-aș fi încercat vreodată. Așa însă am gonit într-una către tine.

— Știam că ai să vii, șopti ea.

Jürgen se acoperi cu cuvertura, se întinse și închise ochii. Simțea iar căldură. Auzi glasul lui Kahlenberg :

„Ia-o din loc, Schiemann... nimeni n-o să ducă lipsa dumitale aici". Îl văzu pe Peter Lorenz șezînd pe leațul gardului : „Ţac, ţac... cine sînteţi dumneavoastră ?!" zicea el. Locotenentul Scheller îi întindea mîna fără vlagă. „Cu bine... la Berlin", spusese el.

Helene stătea aplecată deasupra lui și-i privea fața. Se făcuse mai aspră. Evenimentele de pe front își puseseră pecetea asupra ei. Ochii Helenei erau încă umezi, dar zîmbi cînd se aplecă asupra lui și-i atinse buzele.

— Te-am așteptat atît de mult, Jürgen, dar nu puteam să trec peste mine și să-ţi scriu.

— Știam, zise el. E iar totul bine ?

— Totul, șopti ea.

Stătea întins, cu ochii pe jumătate închiși și privea la ea cum se agită prin cameră și-i aranjează lucrurile.

— Să-ţi pregătesc ceva de mîncare, Jürgen ?

— Nu, nu-mi e foame.

— Dar am ceva de băut. O jumătate de sticlă de coniac... coniac veritabil. De mult l-am pus deoparte pentru tine.

— Asta da, zise el.

Helene scoase de după birou sticla de coniac, luă două pahare din bufet și se așeză din nou pe pat. Jürgen observă că Helene avea mantaua peste pijama.

— Scoate-ţi mantaua.

— Da, am uitat cu totul, zise ea.

Își dezbrăcă haina și umplu paharele. Se mișca domol, păstrînd încă ceva din sfiala reținută pe care Jürgen i-o cunoștea din primele luni ale iubirii lor. El bău coniacul tot și Helene umplu din nou paharele. Coniacul îl înviora.

— Ai auzit ceva despre Peter, Jürgen ? De luni de zile n-a scris. Sîntem îngrijoraţi din cauza lui.

— E la Stalingrad. L-am vizitat acum cîteva săptămîni și am făcut totul ca să-l scot de acolo. Dar nu cred că am reușit.

— Cum o duce ? E bine ?

— Relativ.

Helene simţea că nu-i spune adevărul. Jürgen știa cît de mult ţine ea la acest frate. Peter avea să piară în pustiurile de zăpadă ale Rusiei.

— La ce te gîndești, Jürgen ?

El o trase în jos și o sărută.

Afară sirenele începură să urle. Urletul se apropia, se depărta și se umfla din nou.

— Alarmă, șopti Helene.

— Nu-i nimic, zise el.

Urletul sirenelor încetă, dar aerul de afară parcă tot mai vibra. Peste oraș se așternu o liniște sinistră. O simțeau amîndoi, pînă înăuntru, în cameră.

— Mi-e frică, trebuie să mergem la adăpost, șopti Helene.

Încercă să se ridice, dar Jürgen o împinse înapoi pe pernă.

— Rămîi aici.

— Pentru Dumnezeu ! Știi ce primejdios e ?

— Nu poate fi mai primejdios ca la Stalingrad.

Gazda bătu în ușă. Era o bătaie puternică și grăbită. Amîndoi se speriară și se ridicară.

— Domnișoară Helene, haideți repede. Trebuie să mergem în adăpost. S-a anunțat un atac aerian puternic.

— Vin mai pe urmă, zise Helene.

Gazda porni pe coridor. Auziră clanța ușii de la intrare și pe scară, pași grăbiți. O voce bărbătească, răgușită, striga pe stradă :

— Stingeți lumina !

O baterie antiaeriană îndepărtată începu să tragă. Aveau impresia că tunurile bubuie chiar în fața ferestrei.

— Helene, nu-mi mai reproșezi nimic ? Ai dat uitării vechea poveste ?

— Da, Jürgen. S-a terminat demult.

— Și între timp, ce a fost ? întrebă el.

Helene îi puse mîna pe gură și se uită timorată la el, ca și cînd i-ar fi fost teamă de orice cuvînt în plus.

Jürgen înțelese. Citi totul în ochii ei. Nu fusese totdeauna singură.

— Altfel n-aș fi putut suporta, spuse Helene. Dar numai pe tine te iubesc.

— Știu. De aceea am gonit de la Stalingrad pînă aici.

Helene zîmbi. Încordarea îi pieri. Închise ochii și-l văzu gonind printr-un pustiu de zăpadă. Venea cu umerii

ridicați, către ea. Între ei nu mai exista nimic ce putea să-i despartă.

Nu mai auziră bubuiturile bateriilor antiaeriene. Uitară de bombardierele americane, care se aflau în raza orașului. Pământul era aproape, dar și cerul, care se lăsa asupra pământului, iar în cameră, tic-tacul ceasului cu arătătoarele fosforescente care goneau pe cadran, și numărau timpul.

Bomba explodă în stradă și suflul izbi în ferestre și sparse geamurile. Prin cameră zburau cioburi. Perdelele filfîiau către tavan. Ușa dinspre coridor se deschise brusc și porni să se legene în țițîni. Lumina se stinse. Mirosul de incendiu și fum umplu odaia. „Stalingrad, gîndi Jürgen, acum m-a atins katiușa". Se ridică, împleticindu-se.

— Kahlenberg, Scheller, acoperire !

Își auzi propriu-i glas strigînd și nu mai știu unde se află. Deodată se trezi cu Helene în brațe. Tremura toată.

— Repede, mantaua, Jürgen.

Își aruncară mantalele pe umăr și se năpustiră afară. Casa scării era cufundată în întuneric. Din tavan cădea tencuiala. Pe scară pătrundea fum și îi amețea. Helene tușea ; Jürgen simți cum ea își pierde cunoștința. Se opri, o prinse în brațe și o ridică în sus. Era ușoară ca un fulg. Se ținea cu mîinile de gîtul lui, iar el cobora încet. În urma lui erau noapte și fum. Văzu iarăși în fața ochilor clădirea în flăcări a fabricii din Stalingrad. Lumina văpăilor gonea zvîcnind prin noapte. La orizont se zărea fulgerarea vie a bateriilor care trăgeau. Pământul bubuia sub el.

Pași în gol. În jurul lui era neantul. Monotonia cerului de la Stalingrad. Infinitul stepei și fumul satelor care ardeau. Nu simți cum cade. O ținea strîns pe Helene. Unghiile i se îngropară în spatele ei și se prăbușiră împreună în abisul fără sfîrșit.

Aruncătoarele de flăcări șuierau în noapte. Ochitorul de la mitraliera de lîngă Peter Lorenz primi o lovitură în plin. Zbură în aer și rămase lungit în spatele unui zid.

— Lorenz, Gerber, la mitralieră ! strigă subofițerul Krüger.

Peter se tîrî la mitralieră. Tunarul Gerber îl urmă. Divizionul de artilerie antiaeriană rămăsese fără tunuri. Acum se afla, după săptămîni de lupte, în ruinele unei fabrici dintr-o suburbie a Stalingradului, ca să țină pe loc atacul rusesc de noapte.

Era o seară geroasă. Pe jumătate degerați, tunarii stăteau ghemuiți în spatele carabinelor și trăgeau în infanteriștii ruși, care se apropiau de pozițiile lor. Mai aveau doar puține muniții. În dreapta lor se instalaseră aruncătoare de flăcări rusești.

— Dă-i drumul, încă e în ordine ! strigă Gerber.

Venise la Stalingrad drept trupă de întărire, cu puțin înainte ca rușii să închidă punga. Ca și Peter Lorenz se gîndea să dezerteze, dar pînă acum nu îndrăznise nici unul nici celălalt. Se temeau de prizonierat și mai mult decît de moartea cotidiană, care dădea tîrcoale printre ruine, în căutare de victime.

Întoarseră mitraliera. Gerber împinse spre ea două cutii cu muniții care fuseseră aruncate mai la o parte de lovitura în plin.

— Trage spre dreapta, în aruncătoarele de flăcări.

Peter întoarse mitraliera spre dreapta. Casca îi ședea pe ochi. Uniforma atîrna pe el murdară și lipicioasă. Nu mai știa nimic despre ceea ce era în urma lui.

Din mitralieră izbucni o jerbă de foc. În întuneric țîșneau infanteriști ruși. Umbrele lor se profilau fantomatic în lumina flăcărilor lansate de aruncătoare.

Doi infanteriști germani mergeau împleticindu-se către unul din aruncătoarele de flăcări. Arătau ca niște făclii aprinse. Ridicaseră mîinile, dar și mîinile le ardeau.

Peter trase în cei doi infanteriști. Ei săriră în aer și căzură lați la pămînt. Flăcările le devorau uniformele și trupurile.

— De ce tragi în ăia doi ? Ești nebun.

— E mai bine pentru ei. Acum sînt pe lumea cealaltă.

O mitralieră rusească țăcănea în zidul îndărătul căruia erau întinși ei. Fețele lor fură împroșcate cu noroi. Își traseră capetele și se ghemuiră în nisip.

Groapa în care se aflau puteа a urină și a excremente. Bărbile lor țepoase puteau ca și groapa.

Unul dintre tunarii din artileria antiaeriană alunecă peste propria-i carabină și începu să țipe. Țipetele lui răsunau pătrunzător în noapte. Subofițerul Krüger porni tîrîș către el. O rafală de mitralieră îi făcu capul țăndări. Muri fără să crîcnească, nu departe de Peter.

Niște infanteriști ruși alergau către poziția lor.

— Trage ! De ce nu tragi ? strigă Gerber.

Reculul mitralierei ciocănea în umărul lui Peter. Împușcăturile se succedau fulgerător, lovind în infanteriștii ruși. Țipetele răniților și ale muribunzilor se urcau către cerul nocturn.

— Nu mai avem muniții, zise Gerber. S-au terminat.

Peter nu-l înțelegea.

— S-au terminat ! strigă Gerber.

În noapte se auzea uruitul șenilelor unui tanc. Izbucni un foc de branduri. Proiectilele explodau printre tunari.

Umbra tancului se afla în fața fascicolului luminos al aruncătoarelor de flăcări. Tancul se întoarse încet către mitraliera lor. Tunarii erau uciși de focul brandurilor, de rafalele mitralierelor rusești, de exploziile proiectilelor de tanc. În spatele lor începu să ardă ceva și să lumineze noaptea. În lucirea flăcărilor, în dreapta lor, se profilau scheletele mistuite de foc ale blocurilor din Stalingrad.

În ochi le intra fum care-i pișca. Tancul rus trase asupra mitralierei lor. Peter lunecă înapoi în groapă și se ghemui. Mitraliera zbură în aer și căzu învîrtindu-se la pămînt.

— Hai s-o luăm din loc ! strigă Gerber.

Se strecurară afară din groapă și, aplecați, o luară la fugă înapoi. Focuri de arme îi urmăreau. Tancul rus se tîra înainte. Se împotmoli în groapa lor și se ridică iar. După ce trecu, infanteriștii ruși săriră în pozițiile tunarilor.

— La dreapta ! strigă Gerber.

O luară la fugă spre dreapta, peste un teren viran. Strigătele răniților rămîneau în urmă. Uralele infanteriei ruse scădeau în intensitate și treptat se stinseră. Pe lîngă ei, trecea o grupă de infanteriști germani. Făceau impresia unor umbre zdrențuroase care se mișcau în noapte.

— Hei, unde vreți să vă duceți ?

— Înapoi.

— Au pătruns rușii ?

— În față s-a zis cu toate.

— Stați pe loc ! strigă sublocotenentul.

— Fi-ți-ar osu al dracului ! răspunse Gerber.

Artileria rusă trăgea acum pe toate fronturile. De jur împrejurul lor străfulgerau guri de foc la orizont. În văzduh goneau rachete luminoase.

Căzură într-o groapă și, ca să iasă de acolo, se agățară de marginile ei, rîcîind. Puterile îi părăseau. Foamea le rodea stomacurile. Un troian de zăpadă le închise drumul. Pe jos erau cadavre și ei căzură peste trupurile înghețate.

— Pe ăștia nici măcar nu i-au îngropat, porcii ! zise Gerber.

Ajunseră la o pivniță, în niște ruine, unde ardea un opaiț. Cîțiva răniți ședeau cinchiți în fața lui. Gerber și Peter se opriră în fața ușii întredeschise și-și aruncară ochii înăuntru.

Deasupra unei mese era aplecat un medic. Tăia în tăcere într-un corp omenesc. Masa era plină de sînge ca un butuc de măcelar. Sîngele curgea pe pămînt, unde forma mici bălțoace.

— Nu terminați o dată ? Acum sînt eu la rînd. Nu mai pot răbda, strigă unul dintre răniți, încovrigîndu-se și apăsîndu-și mîinile pe pîntece.

— Nu, eu sînt la rînd ! strigă un alt rănit, și deodată începură să zbiere toți, alandala.

Erau ghemuiți pe jos, rezemați de pereți și întinși pe saltelele pline de sînge. Medicul nu le dădea atenție. De pe fruntea lui curgea sudoare. Fața îi era istovită și ochii i se închideau. Ridică în aer cuțitul de operație. Era un briceag. Se uită o clipă desperat la el și după aceea îl aruncă într-un colț al încăperii.

— Ce porc, operează cu un briceag ! zise Gerber.

Peter izbucni în rîs.

— Ce e cu tine ? Iar te-ai scrîntit ?

— Țac, făcu Peter. Țac, țac.

Medicul tresări, se întoarse. Îl privi țintă pe Peter. Își mijea ochii ca și cînd era și el pe punctul de a înnebuni. Lumina opaițului cădea pe chipul schimonosit a lui Peter.

— De ce rîde ăla ? întrebă medicul.

Rănitul de pe masă începu să strige :

— Dă-i drumul mai departe, omule !

— N-am iod, n-am cloroform, nimic. În general nu mai am nimic. S-a sfîrşit, zise medicul.

Stătea cu braţele spînzurînd, cu ochii pironiţi la Peter.

— Dă-i drumul... dă-i drumul ! strigau răniţii.

Medicul însă nu mai asculta ce spun. Capul îi căzu în piept. Se clătina şi unul dintre ostaşii uşor răniţi îl prinse. Uniforma îi era mînjită de sînge. Ţinea gura căscată. Buzele îi tremurau şi pe la colţuri îi curgea saliva. Soldatul uşor rănit îl lăsă să lunece pe pămînt. Rămase lungit într-o băltoacă de sînge.

— Nu mai vrea. Ce porc ! strigă unul dintre răniţi.

Se făcu linişte deplină în încăpere. Opaiţul pîlpîia. Răniţii se holbau cu toţii la medicul care zăcea fără cunoştinţă jos.

— Hai să fugim, zise Gerber.

Se răsuci pe călcîie şi o luă la fugă în noapte, trecînd pe lîngă răniţii care aşteptau. Peter alerga în urma lui. Nici unul, nici celălalt nu ştiau încotro se duc.

Se crăpa de ziuă cînd au ajuns la aerodrom. Deasupra Stalingradului pluteau nori negricioşi de fum. Din cerul cenuşiu zăpada cădea învîrtejită. Răniţii şedeau întinşi ori ghemuiţi cu miile pe cîmp. Un avion decolă, se înălţă, dar căzu într-un gol de aer. Răniţii strigau. Aparatul zbura în cercuri, razant deasupra capetelor lor. Un al doilea avion era gata de decolare.

Artileria rusă începu să tragă iar. Proiectilele ei cădeau la marginea aerodromului.

Răniţii se tîrau ţipînd spre avionul gata de decolare.

— Aştia sînt nebuni, zise Gerber.

În panica ce se iscase ajunseseră nu departe de avion.

— Asta e ultimul, zise unul dintre răniţii de lîngă ei. De acum încolo nu mai pleacă nici unul de aici.

Peter nu-l înţelegea. Casca lui rămăsese pe undeva şi zăpada i se învolbura în păr. Îi era frig. Mîinile îi tremurau şi cuvîntul „ultimul" îi umbla de colo-colo prin minte. Se uită cercetător la bandajul de pe capul rănitului. Erau nişte cîrpe murdare, cenuşii.

— De fapt, pe mine ar trebui să mă ia. Mi-a venit rîndul de mult. Ei însă mereu mă amînă, zise rănitul.

Peter văzu că avea epoleți de sublocotenent.

Un proiectil de artilerie explodă nu departe de avion. Sfîrtecă un cort cu răniți și-l transformă în zăpadă și murdărie.

— Hai s-o luăm din loc de aici. Că acuși ne acoperă cu pămînt, zise sublocotenentul rănit.

Răniții se tîrau pe sol, încercînd să scape de acolo.

Peter se uita împietrit la avionul de transport. Iar vedea în fața ochilor pădurea în care-l împușcase pe plutonierul Krause. Răniții stăteau sub mormane de zăpadă, și mormanele creșteau. Infirmiera se afla dincolo de zăpada purtată de vînt. Fața ei severă zîmbea. El bătu la o fereastră și fereastra se deschise.

— Unde vrei să te duci ? strigă Gerber lîngă el.

Încercă să-l rețină, dar Peter se smulse și o luă la fugă către avion.

Motoarele în funcțiune împroșcau zăpada în aer.

— Lorenz !... Lorenz !... strigă Gerber.

Peter se strecură în cadrul trenului de rulare. Mîinile se agățară bine și se încleștară. Zăpada aruncată în sus îl izbea în obraz. Presiunea aerului îl împinse afară din trenul de aterizare și deodată atîrna în aer. Sub el erau ruinele Stalingradului : case mistuite de foc, schelete metalice, coșuri de fabrici crăpate, un rezervor de gaze ciuruit de proiectile.

În fața ochilor vedea chipul sever al infirmierei. Buzele ei subțiri zîmbeau.

Peter șoptea ceva. Buzele i se mișcau.

Mîinile-i paralizară și se desfăcură.

Căzu pe carcasa avariată a rezervorului de gaze. Pe deasupra lui treceau norii negri de fum. Se auzeau iar bubuitul artileriei și larma bătăliei din ruinele Stalingradului.

„Cînd răsura înflorește", cînta compania în timp ce cobora în marș în satul basc, la solemnitatea de doliu pentru înfrîngerea de la Stalingrad. Era aproape o zi de primăvară timpurie. Soarele lucea pe cer și din cîmpurile desțelenite se ridica miros de pămînt reavăn. Piscurile

Pirineilor se înălțau sticloase în depărtare, pe cerul de un albastru scînteietor. Copiii se uitau cu gurile căscate după compania care trecea cîntînd.

Casca pe care o purta Gerhard Lorenz era prea mare — îi aluneca pe ceafă.

— Îndreaptă-ți mă, țucalul ăla ! zise Lipski din spatele lui.

Gerhard își împinse casca în față. Nu știa nimic de moartea fratelui său, al cărui trup înghețat atîrna pe rezervorul de gaze ciuruit de proiectile de la Stalingrad. El cînta „Cînd răsura înflorește" și de fiecare dată pițigăia cuvîntul „răsura", făcîndu-l să rîdă pe Lipski, care mergea la spatele lui. Intrară mărșăluind în sat. Comandantul companiei, căpitanul Vogelsang, un fost învățător, stătea serios în fața hanului.

— Companie... drepți ! strigă majurul.

Compania luă poziția de drepți. Majurul dădu raportul sublocotenentului. Sublocotenentul luă comanda și se îndreptă către căpitan. Duse mîna la cască, dădu raportul și căpitanul Vogelsang privi binevoitor de-a lungul frontului companiei.

— Soldați ! zise el. Într-o luptă eroică fără seamăn, armata germană a reușit ca timp de luni de zile să respingă, în încercuirea de la Stalingrad, orice atac rusesc. Lupta a fost dusă pînă la ultimul om. Aștept de la fiecare din dumneavoastră să se dovedească demn de această rezistență eroică, de această luptă eroică, unică în istoria germană.

Vocea pițigăiată a căpitanului Vogelsang se frînse. Nu mai găsea cuvinte. Soldații se uitau țintă la el. Pe chipul tînărului sublocotenent apăru un zîmbet. Plutonierii își apăsau mîinile pe vipușțile pantalonilor și-și strîngeau genunchii unul într-altul ca să nu rîdă. Nici unul dintre ei nu-l avea la inimă pe căpitanul Vogelsang.

— Acum procedăm la solemnitatea de doliu, zise Vogelsang, în cele din urmă.

Răsunară comenzi. Soldații intrară în han și se așezară pe băncile anume pregătite. Drapele cu zvastica împodobeau fațada hanului, iar un aparat de radio era pus între cununi de lauri.

Cînd se adună întreaga companie, tînărul sublocotenent începu să sucească butoanele aparatului. Răsună imnul național.

— Drepți ! strigă majurul.

Soldații se ridicară. Aparatul de radio o luă razna și sublocotenentul se apucă să răsucească iar butoanele.

— Prost aparat, zise căpitanul Vogelsang. N-ai putut să faci rost de unul mai bun, Meyer ?

Majurul pocni din călcîie și fața i se întunecă.

— N-a fost nici unul mai bun aici în localitate, domnule căpitan.

Din aparat răsună vocea ministrului propagandei : „Vreți războiul total ?"

Un uragan de aplauze răpăi în difuzor. Vreo cîteva voci țipau mai tare. Se transmitea de la o întrunire ce avea loc la Palatul sporturilor din Berlin.

„Da, vrem războiul total" ! strigau vocile din difuzor.

— Dacă ei îl vor, șopti Lipski, nu poți să faci nimic.

— Aiurea, sînt numai d-ăia cu funcții de conducere ! zise Gerhard.

Majurul îi săgetă cu o privire severă. Lorenz și Lipski se ghemuiră pe bancă și începură să-și privească mîinile.

Gerhard se gîndea la tînăra țărancă bască, la care voia să se ducă astăzi. Acum îi spunea Yolande, o tutuia și căpăta de la ea mai multe ouă decît îi trebuia.

Seara, după solemnitatea închinată înfrîngerii de la Stalingrad, Gerhard pășea peste cîmpuri și coline. Aerul era călduicel, pajiștile miroseau plăcut.

— *Bonsoir,* zise el cînd intră în odaie.

Masa grosolană de lemn era împinsă la fereastră. Tînăra țărancă stătea cocoțată pe ea și fixa perdelele pe o vergea. Fruntașul-instructor Achmann se afla în spatele mesei și se zgîia pe sub fusta ei.

— *Bonsoir,* bîlbîi Gerhard.

Fruntașul-instructor se întoarse. Avea un chip aspru, cutezător, în care ochii ieșeau ușor în relief. Pe obrazul drept avea o tăietură cicatrizată.

— Ce cauți iar aici ?

— Exact ce cauți și tu.

— Eu iau smîntîna aici, ai înțeles ? zise fruntașul.

Gerhard începu să rîdă. Pentru a doua oară îl întîlnea pe fruntaș la Yolande. Țărăncuța se răsuci pe masă și privi în jos la el.

— *Bonsoir*, șopti ea.

— *Bonsoir*, Yolande, zise Gerhard.

Se apropie de masă și sub fusta de culoare închisă îi văzu chiloții de barhet și pulpele zdravene deasupra ciorapilor.

— Nu te zgîi acolo. Asta nu-i de nasul tău, zise fruntașul-instructor.

— Da de nasul tău e ?

— Asta-i a mea. Acum e rîndul meu, zise Achmann. Cine poate oase roade.

— O să vedem noi, zise Gerhard.

Fruntașul o luă pe fată de pe masă. Gerhard își pironise privirea de mîinile lui Achmann, care o cuprinsese de mijloc pe Yolande. Considera că e o atingere grosolană și se supără. Împinseră totuși împreună masa la locul ei și cînd fruntașul se așeză pe bancă, Gerhard spuse :

— Dă-te mai încolo, și se așeză lîngă el.

Țăranca plecă din odaie. Ședeau amîndoi cu brațele sprijinite de masă și se uitau după ea. În vremea asta intră mama fetei și se așeză la vatră. Bătrînul, după ce privi prin crăpătura ușii, se îndepărtă.

— Bem un pahar și apoi o tragem la sorți, spuse Achmann rîzînd.

— Pe Yolande n-o trag la sorți, zise Gerhard.

Fruntașul-instructor își schimonosi fața. Cicatricea de pe obraz lucea în lumina pîlpîitoare a focului din vatră.

— De fapt de unde ai cicatricea asta ? întrebă Gerhard.

— De la Voronej. Tu ai fost în Rusia ?

— Nu, încă nu.

— A dracului porcărie, asta cu Stalingradul, zise Achmann.

Yolande intră și puse pe masă o carafă cu vin roșu.

— Germani cîntă... nix bine, zise ea.

Fata îi zîmbi lui Gerhard. Acesta încercă să se uite în ochii ei negri și vioi, dar țăranca spuse o frază lungă în franceză, pe care el n-o pricepu. Achmann însă dădea din cap în semn că înțelesese foarte bine și zîmbea ca și cum de multă vreme era prieten la toartă cu Yolande.

— E de părere că noi nu cîntăm, ci urlăm. Zice că în cîntecele noastre sînt numai sunete aspre, animalice.

— Cu siguranța că n-a spus asta. Ea nu spune așa ceva.

— Ba bine că nu ! zise fruntașul. N-are pic de considerație pentru noi.

Gerhard scutură din cap și se uită la Yolande, care vorbea încet cu maică-sa.

Îi privi mijlocul și șoldurile late. Zadarnic încercase pînă acum să se apropie de ea ; de fiecare dată îl respinsese. Nu obținuse decît un sărut fugar.

— Bea ! zise Achmann. Care din noi doi îl lasă pe celălalt sub masă, acela o cîștigă în seara asta.

Începură să bea. Carafele se goleau repede. Focul din vatră lumina încăperea. Cele două femei ședeau cinchite la sobă, cu spatele la ei. Pe perete, deasupra capului lui Gerhard, atîrna o icoană, naiv și bălțat pictată.

— I-ai văzut măcar o dată sînul ? întrebă Achmann.

— Nu.

— Eu, da. Da altceva ?

— Ce altceva ?

— N-ai avut nimic cu ea ?

— Ba da.

— Ei, ce ?

— Ia mai ține-ți gura, zise Gerhard.

Privirea cinică a fruntașului îl supără și se hotărî să bea cu el pînă l-o lăsa sub masă. Carafa era goală.

— Yolande, încă una !

Bătrîna se ridică să plece.

— *Bonsoir, messieurs.*

— *Bonne nuit, madame,* zise Gerhard.

— Somn ușor, bolborosi fruntașul.

Se și îmbătase.

Țărăncuța se aplecă peste masă, și pieptul ei le atinse brațele.

— De băut, *nix... fini.*

— Ba da, zise Gerhard. Acum se hotărăște.

Yolande nu-l înțelese. Se uită la el cu ochii mari și-i dădu fruntașului peste mîna cu care o apucase de sîn. Mirosea a grajd, a grajdurile pe care trebuia să le rînească zilnic. Era un miros cald, de lapte.

— Adu încă una ! zise Gerhard.

Fata luă carafa şi plecă. Achmann se zgîi iar după ea.

— Cum miroase ! A baligă cu ou.

— Parcă tu miroşi mai frumos, zise Gerhard. Ba mai urît !

Goliră încă o carafă şi fruntaşul adormi, apoi se deşteptă. Yolande şedea în faţa vetrei şi se uita la foc. Fruntaşul începu să cînte cîntece fără perdea. Încercă apoi să i le traducă fetei. Yolande zîmbi şi ieşi să mai aducă încă o carafă.

— Înţelegi ? întrebă fruntaşul.

— *Oui, du boche* [1].

— Sînt *boche,* zise fruntaşul, dar cuvintele sună grozav.

Fata rîse şi se aşeză în faţa lor la masă. În timp ce fruntaşul cînta cîntece cu birtăşiţe, mai goliră o carafă. Gerhard încerca să se uite iar în ochii Yolandei, dar ea îi scăpa de fiecare dată şi căta în sus, la icoana agăţată deasupra capului. Lui Achmann i se împleticea limba. Bîlbîi nişte prostii de neînţeles şi lunecă sub masă.

— Acum eşti beat criţă, zise Gerhard.

— Da, beat.

— Atunci, afară cu tine ! Ai pierdut.

— Am... bîlbîi fruntaşul. Plec.

Yolande ieşi din odaie. Achmann se tîrî afară de sub masă şi porni bălăbănindu-se către uşă. Se opri însă în faţa unui dulap.

— Da nici tu n-apuci să te culci cu ea, bolborosi el. Nici tu.

Deschise uşa dulapului şi luă ceva.

— Ia te uită... un ceas.

— Pune ceasul înapoi, zise Gerhard.

Ochii i se închideau. Vinul local, tare, îl trăgea şi pe el la somn.

— Pe ăsta îl iau cu mine, şi mîine i-l dau înapoi. Numai ca s-o necăjesc, bîlbîi fruntaşul.

— Lasă-l, zise Gerhard.

Dar era pe jumătate adormit şi capul îi căzu pe braţe. Auzi uşa deschizîndu-se, zgomotul venea însă de departe. Focul din vatră mai pîlpîi o dată şi se stinse treptat. Gerhard îşi ţinea capul lîngă carafă. Sub păr îi lucea cicatricea

[1] Da, sînt pe nemţeşte (fr.).

de pe frunte. Yolande îl trezi. Îl trase de după masă și-l împinse pînă la ușă

— *Allez*[1] *Jerard. Maşin' kaputt.*

În fața ușii încercă s-o îmbrățișeze. Yolande îi îngădui timp de o clipită și Gerhard îi simți trupul cald. Își lăsă mîna să alunece pe spatele ei în jos, și fata se lipi de el.

— Yolande ! șopti Gerhard.

Ea își strînse însă brusc buzele, îi puse mîna pe gură și-i împinse capul înapoi.

— *Allez,* Jerard !

Gerhard se răsuci pe călcîie și porni poticnindu-se în noapte. De fruntaș nici urmă. Deasupra colinelor luna, în ultimul pătrar, scăpătase. Noaptea exala liniște. Gerhard mergea pe trei cărări peste pajiști, în sus, către castel.

A doua zi se trezi cu capul greu pe salteaua lui veche de paie.

— Haide, dă-i zor, sugativă ce ești. Jumătate din companie a și coborît, zise Lipski.

Gerhard se ridică bălăbănindu-se. Gîtul îi era uscat, iar capul îi cădea în piept.

— Măcar ai făcut vreo treabă ?

— Ba bine că nu !

— Cin' te crede ! zise Lipski.

Coborîră în curte și porniră în marș, cu compania, la aplicațiile zilnice de teren.

Era o zi ca toate celelalte. Puneau mitralierele pe poziție, trăgeau fără muniție asupra presupusului inamic și săreau ca iepurii pe cîmp, cînd se ordona vreun atac.

Soarele se înălțase ; mai era puțin pînă la amiază, cînd Gerhard își auzi numele strigat.

— Pușcașul Lorenz la domnul sublocotenent !

Gerhard o luă la fugă prin lanul de ovăz, către sublocotenentul care stătea pe o colină și fuma nepăsător o țigară. Plutonierul cu picioarele crăcănate se afla lîngă el. Cutia măștii de gaze se ciocnea de casca pe care Gerhard o purta la centiron, lopata îi atîrna între picioare și sudoarea îi curgea șiroaie de pe frunte.

— Pușcaș Lorenz, dumneata ai furat ceasul ?

— Ce ceas, domnule sublocotenent ?

[1] Pleacă (fr.).

— Nu pune întrebări d-astea neroade, Lorenz. Doar aseară ai fost acolo la gospodăria aceea. În definitiv, ce căutai noaptea la ei ?

— Ouă, domnule sublocotenent. Am vrut să iau vreo cîteva ouă.

— S-a furat un ceas. Dumneata numești asta ouă ? Ouă de Nürenberg poate, ce zici ?

— Domnule sublocotenent... fruntașul-instructor Achmann...

— Da, știu, zise sublocotenentul, fruntașul Achmann l-a luat.

— Voia să-l ducă astăzi înapoi, domnule sublocotenent.

— Prea tîrziu. Întreaga familie se află dincolo, la comandamentul batalionului. E lată rău... o să iasă o chestie...

Sublocotenentul se întoarse către plutonier.

— Schuler, aleargă-l puțintel pe cîmp.

— Culcat ! ordonă plutonierul.

Gerhard se aruncă în nisip, în fața sublocotenentului. Căzu pe burtă. Se auzi un zăngănit asurzitor.

Sublocotenentul azvîrli mucul de țigară.

— Drepți ! strigă plutonierul. Direcția înainte, o sută de metri, fuga... marș !

Gerhard alerga către o pădurice. Se gîndea la Yolande, care se plînsese la comandamentul batalionului. N-o înțelegea. Plutonierul venea încet în urma lui.

— Culcat !

Lorenz se aruncă în tufiș. Nu mai auzi comenzi. Plutonierul Schuler se strecura printre arbuști.

— Rămîi culcat acolo, că stai bine, zise el. Și dacă îți comand din nou, nu e nevoie să execuți. O fac doar pentru ăla de colo, spuse el, arătînd cu mîna către colina pe care stătea sublocotenentul.

— Cum poți șterpeli un ceas, omule ? !

— Nu l-am șterpelit eu, dom' plutonier.

— Bine, zise plutonierul, și ridicînd glasul, ordonă : Drepți ! O sută de metri înainte... fuga, marș !... Culcat !

Gerhard nu se clinti. Ședea întins pe burtă, avînd în față picioarele crăcănate ale plutonierului.

— Poți să-mi faci rost de un porc ?

— Desigur, dom' plutonier. Un porc.

— Unul întreg, pe care-l tăiem pe-ascuns. Am nevoie de el în şase săptămîni.

— Se face, dom' plutonier.

— Bine. Mai fugi olecuţă. Nu d-altceva, da să nu se prindă ăla de colo.

— Da, dom' plutonier.

— Drepţi !... Fuga, marş ! strigă plutonierul.

Gerhard ieşi în fugă din lăstăriş, pe cîmp.

Plutonierul mergea cu mîinile la spate după el. Soarele strălucea. Lopata îl lovea pe Gerhard în pulpă sus. Cutia măştii de gaze zăngănea. Plutonierul striga, iar Lorenz se gîndea la şoldurile late şi la mijlocul subţirel al Yolandei, pentru care sărea el acum peste cîmpuri.

În spitalul St. Joseph din Berlin domnea liniştea dinainte de amiază. Un atac aerian de noapte trecuse fără distrugeri mai mari. „Numai pagube materiale neînsemnate", se spunea în comunicatele de la radio.

Jürgen Schiemann stătea la o fereastră de pe coridorul spitalului şi se uita la norii negricioşi de fum ce ieşeau în rotogoale din căldirea unei fabrici care încă mai ardea, departe, în sudul oraşului.

Era martie. Copiii se jucau pe stradă, iar dincolo, în parc, puneau să plutească într-un bazin corăbii cu pînze, confecţionate de ei înşişi.

Jürgen le auzea rîsul şi strigătele, care dominau strada. Se gîndea la Stalingrad. Unitatea lui fusese nimicită acolo. Numai locotenentul Scheller scăpase. Fusese adus, grav rănit, cu unul dintre ultimele avioane. Jürgen îl reîntîlnise în garnizoana din Frankfurt, unde fusese refăcută unitatea lor.

O soră venea pe coridorul spitalului.

— Imediat, domnule locotenent. Trebuie doar să mai aşteptăm vizita.

— Mulţumesc, soră. Voi afla după aceea ce se întîmplă ?

— Întrebaţi-l chiar dumneavoastră pe domnul profesor. Totul depinde de această vizită.

Jürgen se uită iar la uşa salonului în care se afla Helene. El avea braţul drept într-o eşarfă neagră şi-şi ţinea degetul mare între nasturii din mijloc ai uniformei. Îşi rupsese mîna în două locuri cînd se prăbuşise de pe scară,

dar acum era ca și vindecat. Peste cîteva zile trebuia să plece din nou pe front cu unitatea refăcută.

Profesorul veni din camera alăturată. Trecu pe lîngă Jürgen, fără să-i dea atenție. Era un bărbat în vîrstă, cu părul cărunt, care vorbea tot timpul de unul singur.

Medicii care-l însoțeau dădeau aprobator din cap și dispărură în camera Helenei, după profesorul care mergea adus de spate.

Jürgen privea țintă la ușa care se închise încet în urma medicilor. Era dată cu lac alb. Treizeci și șapte, citi Jürgen, camera 37, iar cifrele negre îi jucau în fața ochilor. Helene era în spital de peste două luni. Starea ei se înrăutățise neîncetat.

Se văzu din nou coborînd cu ea scara ce ducea în neant. Helene zăcea fără cunoștință în brațele lui, îmbrăcată doar cu mantaua. Jürgen se simțea vinovat de tot ce se întîmplase.

O corabie se răsturnă în bazin și vîntul de primăvară, dinspre sud, o purta de-a curmezișul peste apă. Schiemann se uita la copiii care rîdeau și alergau în jurul bazinului. În ciuda bombardamentelor de noapte, pentru ei nu exista război. Jürgen se revăzu în ceața cenușie a zilei de decembrie, stînd pe ruinele casei din care fusese scoasă Helene.

„Mi-e frică, Jürgen, trebuie să mergem în adăpost", o auzi iar șoptind. Mereu aceeași frază. El o împiedicase să se ducă în adăpost.

„Nu poate fi mai primejdios decît la Stalingrad", spusese Jürgen, dar aici războiul era la fel de periculos ca și acolo.

Razele soarelui de martie cădeau prin ferestrele înalte pe coridorul spitalului. Strigătele copiilor de pe stradă îi deveniră insuportabile. Se văzu iar în acea dimineață cenușie de decembrie lîngă brancarda pe care o puseseră pe Helene.

Avea dureri sfîșietoare în brațul drept, iar în spate auzea vocile auxiliarilor din apărarea antiaeriană.

„Piciorul nu va putea fi salvat."

„Dar cel puțin trăiește."

„Ce prostie, să rămîi sus la un bombardament ca ăsta. E curată sinucidere."

Venise de la Frankfurt în fiecare săptămînă s-o vadă pe Helene. De fiecare dată ea zîmbise și-l consolase, ca și cînd el era cel ce avea nevoie de ajutor. Dar piciorul zdrobit era din ce în ce mai rău. La început se făcuse o amputare a gambei, iar acum...

Ușa se deschise și Jürgen se întoarse. Profesorul apăru. Ținea mîna la gură și tușea ușor. Medicii stăteau respectuos la distanță.

— Domnule profesor, zise Jürgen, făcînd un pas înainte, ca și cînd ar fi ieșit din rîndurile unei companii.

Ochii cenușii și împietriți ai profesorului lunecară indiferenți pe chipul lui.

— Dumneavoastră sînteți locotenentul Schiemann ?

— Da, domnule profesor, voiam...

Profesorul îi reteză fraza cu o mișcare de mînă voluntară și hotărîtă.

— Trebuie s-o mai operăm o dată.

Jürgen tresări.

Profesorul se uita la Crucea de cavaler pe care o purta Jürgen. Dădu din cap, ca și cînd asta îl deranja și se întoarse. Medicii porniră după el pe coridor. Un doctor tînăr, care era ultimul din suită, zăbovi puțin.

— Am nădăjduit mult timp, domnule locotenent, dar amputația gambei n-a fost de ajuns. Trebuie să-i mai tăiem și genunchiul. Operăm peste o oră. Mai puteți s-o vizitați. Cred că vă așteaptă.

— Vă mulțumesc, domnule doctor, zise Jürgen.

Îl cunoștea pe medic din timpul vizitelor sale săptămînale la Helene. Vorbise deseori cu el.

— După cîte aud plecați iar pe front ? Domnișoara Lorenz așa spunea.

— Da, peste cîteva zile. E ultima mea vizită.

Se îndreptă către ușa albă, dincolo de care se afla Helene. Cu fiecare pas îi venea tot mai greu, tot ce fusese pînă acum i se părea ușor : bătăliile din Franța, rănile, luptele din stepa înfierbîntată de soare din sudul Rusiei, fuga din încercuirea de la Stalingrad.

Helene ședea pe jumătate ridicată în pat. La spate avea două perne care o țineau în sus. Fața îi era de o paloare străvezie.

— Jürgen !

Ochii ei cenuşii zîmbeau ca şi cînd nu se întîmplase nimic. Sora, care stătea lîngă pat, se strecură afară pe lîngă Jürgen. În patul de lîngă Helene era o femeie mai vîrstnică. Plîngea, şi lacrimile îi şiroiau pe obrazul mîhnit. Schiemann se aplecă asupra Helenei şi o sărută. Buzele ei erau uscate de aerul de seră al spitalului. El nu ştia ce să-i spună. Femeia de alături îşi îngropă faţa în pernă şi începu să suspine.

— De ce plînge, Helene ?

— A căzut fiul ei. Ieri a primit înştiinţarea.

Tăceau amîndoi. Se auzeau numai suspinele bătrînei şi picăturile ritmice ale robinetului de la chiuvetă. Zgomotul apei îl enerva pe Jürgen. Se ridică, vrînd să răsucească robinetul. Helene se uita după el pe cînd străbătea camera.

— Ţi s-a vindecat braţul, Jürgen ?

— Da. Mai port eşarfa doar din cauza slăbiciunii.

Îşi scoase braţul din eşarfă şi-l mişcă în faţa Helenei încoace şi încolo. Fata zîmbi iar.

— Şi poimîine trebuie să pleci înapoi pe front ?

— Da.

— Nu există nici o posibilitate să rămîi aici ?

— Niciuna, Helene. Dacă aş mai întreprinde încă ceva, ar părea că încerc să trag chiulul.

Zîmbetul ei îl ajută să treacă peste teama pe care o simţise cînd intra în cameră. Se aşeză lîngă patul ei, îşi sprijini capul în mîini şi o privi. În ochii ei nu se citea nici un pic de teamă, iar sub părul pieptănat pe spate fruntea înaltă îi era senină.

— Am vorbit cu medicul de salon, Helene.

— Ţi-a spus că trebuie să mă mai operez o dată ? Acum, într-o jumătate de oră ?

— Da.

— Nu te speria, Jürgen, şopti ea. Am să rezist. Mi-a explicat profesorul tot. Piciorul supurează, iar puroiul pătrunde în sînge şi intoxică organismul.

— Şi asta din vina mea.

— Prostii, Jürgen. Nu din cauza ta am rămas sus, ci dintr-a mea. Înţelege, te rog. Ţi-am mai spus de atîtea ori.

— Eu te-am silit să rămîi sus. Eram prea obosit și mă gîndeam la Stalingrad — iar toate astea de aici, bombardamentele, nu le-am luat în serios.

— De ce vezi tu totul atît de negru ? spuse Helene, încercînd să-și pună brațele în jurul gîtului lui.

Nu izbuti însă și Jürgen se aplecă puțin ca ea să poată ajunge. Brațele îi erau peste măsură de slăbite de lunga zăcere în pat. El i le sărută și simți durerile pe care le îndurase Helene. Suspinele femeii din patul de alături încetaseră.

— Pentru ea e mult mai greu, șopti Helene. Și-a pierdut unicul fecior.

Tăcură iar. Helene ședea tot în sus, iar capul lui Jürgen era în brațele ei.

— Ai avut dureri mari în ultimele zile ? întrebă el.

— Nu. Numai cîteodată, noaptea, nu puteam să dorm.

Jürgen vru să înceapă iar să vorbească despre noaptea în care se întîmplase nenorocirea, dar Helene îl împiedică. Îi puse mîna pe gură, iar el îi sărută podul palmei. Era moale și rece.

Robinetul de la chiuvetă începu din nou să picure. Jürgen încercă să se scoale, dar Helene îl reținu.

— Nu e etanș. Lasă-l să picure.

— Dar cum suporți așa ceva ?

— Ne-am obișnuit, zise ea.

Îi mîngîia părul și-l privea în ochi, ca și cum voia să-și întipărească pentru totdeauna culoarea și expresia lor.

Se deschise ușa. Intrară două surori, trăgînd un cărucior după ele. Helene se uită la cărucior și deodată ochii i se măriră.

— Acum trebuie să plecați, domnule locotenent.

Jürgen se uita la surori și încercă să se ridice, dar Helene se ținea strîns de el. Brațele ei se încleștau de gîtul lui.

— Nu mă lăsa singură, Jürgen !

— Niciodată nu vei fi singură. Sînt totdeauna cu tine.

— Totdeauna, Jürgen ?

— Da.

Brațele i se desfăcură de pe gîtul lui și Helene căzu neputincioasă înapoi, pe pat. El se ridică și, trecînd pe lîngă surori, părăsi încăperea.

Fereastra de pe coridor la care stătuse înainte era deschisă acum. Rîsul copiilor pătrundea puternic, iar lumina soarelui de martie îi cădea, prin geamul deschis, pe față. Stătu acolo și aștepta. Timpul trecea fără ca el să fie conștient de asta. Ușa din spatele lui se dădu iar la perete. Surorile împingeau afară căruciorul pe care era întinsă Helene. Jürgen se apropie de cărucior.

— Pot s-o însoțesc pînă la sala de operație, soră ?

— Da, sigur, puteți, zise sora.

Jürgen păși pe lîngă cărucior. Avea impresia că surorile mergeau intenționat mai încet. Helene îi zîmbea. El îi ținea mîna, dar nu găsea nici un cuvînt pe care ar fi putut să i-l spună. Se opriră în fața ascensorului.

— Acum noi trebuie să luăm ascensorul. Sala de operație este jos. Acolo, din păcate, dumneavoastră nu puteți merge cu noi, zise sora.

— Da, zise Jürgen, și îi eliberă mîna, care căzu fără vlagă pe cuvertură.

— Mergi sănătos, șopti Helene.

— Da.

— Și vino înapoi.

— Da.

Nu găsea alt cuvînt decît acest „da". Surorile împinseră căruciorul în ascensor. Și acesta începu să coboare.

Jürgen stătea la ușa cu gratii de fier. Se uita la fața Helenei, care se depărta încet, în jos.

— Helene, șopti el.

Nu o mai văzu.

Acolo unde adineauri încă mai fusese chipul Helenei, acum se căsca golul întunecos al casei ascensorului.

Se răsuci pe călcîie și porni înapoi pe coridor, la fereastra deschisă.

Compania era adunată pe pajiște, nu departe de castel. De jos, din sat, pe coșuri, fumul urca vertical. Fețele soldaților erau palide și nedormite. Avuseseră iar alarmă de noapte, dar căutarea de spioni și sabotori fusese, ca de obicei, zadarnică.

Iarba era încă umedă de rouă. Soarele răsărea de după copaci și se înălța pe un cer albastru pal.

Plutonierii se plimbau în sus și în jos în fața companiei și o aliniau.

— Al treilea ceva mai înapoi !

Gerhard Lorenz se trase puțin mai înapoi și încercă să realizeze „simte cotul" cu cel de lîngă el. Se uita țintă la fruntașul-instructor Achmann, care stătea în fața companiei și urma să fie degradat.

Căpitanul Vogelsang purta pe nasul său roșu un *pince-nez*. Citea sancțiunea cu glas sever, ca și cînd ar fi fost personal păgubit.

Gerhard își auzi numele și apoi explicația : fruntașul-instructor furase un ceasornic de aur dintr-o casă țărănească de-a franțuzilor.

Vogelsang vorbea de prestigiul armatei germane în țara inamică și Gerhard se gîndi la Yolande, la șoldurile ei proeminente și la mijlocul subțirel. Dorința lui rămăsese nepotolită.

Acum trăia ca și ceilalți, care gemeau noaptea pe saltelele de paie. Nu prea le ajuta cine știe ce că bucătarul companiei turna în fiecare dimineață bromuri în cazanul de cafea, și tot atît de puțin faptul că soldații erau fugăriți zilnic peste ogoare.

— Companie... drepți ! strigă plutonierul.

Gerhard își lipi mîinile de cusătura pantalonilor și-și pironi privirea la cicatricea de pe fața lui Achmann pe care o căpătase la Voronej. Un subofițer păși înainte. Căpitanul Vogelsang ridică mîna. Subofițerul se duse la fruntașul-instructor și-i smulse gradul de pe uniformă.

Achmann stătea cu genunchii lipiți unul de altul, fără să se clintească. Un cuc începu să cînte în crîng, lîngă pîrîul din spatele castelului.

— Pușcaș Achmann, strigă Vogelsang, încercînd să-și încrunte milităreste fața.

Un zîmbet trecu prin companie. Căpitanul ridică dezaprobator capul. Privi sever chipurile soldaților.

Gerhard se gîndea la noaptea în care Yolande se lăsase sărutată de el. Numai Achmann era vinovat că acum totul se sfîrșise. Se bucura de pedeapsa pe care acesta o primea.

Compania luă pe loc repaos și fostul fruntaș-instructor — acum pușcașul Achmann — intră în ultimul rînd.

Compania se întorcea cîntînd la castel. Achmann mergea ultimul. Cîntecul suna obosit și tărăgănat. Cîntau „În Pădurea Neagră,-n vale, e o moară".

Plutonierul Schuler sosi din urmă și se apropie de Gerhard.

— E totul gata, Lorenz ?

— Tot, dom' plutonier.

— Și documentele de permisie ?

— Și astea, dom' plutonier.

— Și cînd îl tăiem ?

— La opt, dom' plutonier.

— Bine, și bicicletele ? Ai făcut rost și de biciclete ?

— Făcut, dom' plutonier.

La ora șapte seara plecară să taie porcul pe care Gerhard îl procurase pentru plutonier într-un alt sat basc.

Era începutul lui iunie și copacii pe sub care treceau pe șosea erau înmiresmați. Mergeau pe biciclete franțuzești împrumutate de Gerhard. La mijloc pedala plutonierul cu picioarele lui crăcănate, Lipski la stînga, lîngă el, și Gerhard la dreapta.

— Mult a mai durat chestia asta — aproape trei luni, zise plutonierul.

— Porcii sînt rari, dom' plutonier. A durat exact atît cît a trebuit pînă să fie pedepsit Achmann.

— Și Achmann ăsta e un tip ! Mi-a povestit Yolande tot. V-ați purtat fără rușine.

— O cunoașteți pe Yolande ? întrebă Gerhard.

— M-am dus atunci la ea. După povestea voastră. Voiam să văd cu ce v-ați îndeletnicit acolo. Formidabilă femeie, Yolande asta. Dar nu pentru voi — cel mult pentru mine.

Gerhard încercă să rîdă. Era un rîs care suna chinuit.

Casa țăranului basc era la șosea. Vîrîră bicicletele în curte și tratară cu țăranul. Plutonierul își scoase tunica și-și sufleca mînecile cămășii. Țăranul aduse din casă cuțitul de înjunghiat și porcul fu scos din cocină. Începu să guițe cînd văzu soldați.

— Eu îl tai, zise plutonierul.

— Dar nu trebuie să guițe, dom' plutonier.

— N-are să guițe ; de asta poți fi sigur, Lorenz.

— Dar a și început, zise Gerhard.

În clipa aceea porcul — un porc de mărime mijlocie — se smuci și o rupse la fugă printre picioarele lui Lorenz, care căzu pe spate, pe o stivă de lemne, iar porcul o zbughi în șosea. Plutonierul și Lipski alergară după el, iar Gerhard se ridică împleticindu-se de pe stiva de lemne. Țăranul rîdea. Nu se putea ști dacă nu slobozise porcul dinadins.

— Blestematul dracului ! strigă plutonierul.

— Opriți-l ! opriți-l ! striga Gerhard. Ce porc afurisit !

Satul începu să se agite. Din case ieșiră copii și mînară porcul înapoi. Un curier motociclist german opri în șosea.

— Ce s-a întîmplat aici ? Tăiați porci ? Păi e interzis.

— Ne jucăm de-a „coroana e ro-tun-dă, ro-tun-dă e și lu-na" nu vezi ? zise Gerhard.

Tăiară porcul în curte. Plutonierul îl înjunghie. Țăranul basc se uita la el, în timp ce Gerhard și Lipski ședeau pe porc, ca să zădărnicească o nouă evadare. Plutonierul gemea mai rău ca porcul.

— Am tăiat cel puțin douăzeci de porci, da unul franțuzesc încă nu. Asta e la fel de îndărătnic ca și femeile de aici.

Gerhard se gîndi iar la Yolande și se uită la chipul asudat al plutonierului, căruia îi era îngăduit să-i vadă sînii albi și să-i bea vinul roșu. Mîine el, Gerhard, pleca în permisie ca să ducă jumătate de porc pentru plutonier la Stettin. Avusese grijă de asta Schuler. Poate are s-o întîlnească pe Karla și are s-o uite pe Yolande.

Se înapoiară noaptea. Jumătate de porc o avea Gerhard pe bicicletă, iar cealaltă jumătate Schuler. Se îmbătaseră cu vinul țăranului basc și bicicletele mergeau șerpuind pe șosea.

O patrulă din Wehrmacht îi opri, dar îi lăsă să treacă nestînjeniți cînd îl recunoscu pe plutonier. Lipski cînta de unul singur, iar Gerhard primea instrucțiuni de la plutonier cum să procedeze cu jumătatea de porc în timpul călătoriei. Vorbiră de fruntașul-instructor Aschmann care fusese degradat, și de Yolande.

— Voi n-ați făcut nici o treabă cu Yolande, nu ?

— Nu, dom' plutonier.

— Nici eu. Dar poate că o să izbutesc. V-a spus vreodată anecdote, anecdote deocheate franţuzeşti ?

— Nici măcar una singură, dom' plutonier.

— Mie însă, da.

— Dar dumneavoastră nu ştiţi de loc franţuzeşte.

— Anecdotele se înţeleg în orice limbă, zise plutonierul necăjit şi începu să spună glumele pe care pretindea că le auzise de la Yolande.

În timpul nopţii cusură jumătatea de porc într-o pînză de sac, iar dimineaţa Gerhard pornea în permisie cu ea în spate.

Documentele de călătorie erau în regulă. O zi îi trebuia pînă la Stettin, ca să predea doamnei plutonier Schuler jumătatea de porc. Restul zilelor voia să le petreacă acasă.

Ştia că se duce într-o casă îndoliată. Peter era dat dispărut, iar Helene îşi pierduse un picior. Era mai mult decît putea să îndure bătrîna. Jürgen îi scrisese lui Gerhard şi se scuzase de incidentul petrecut atunci, la spital. Acesta nu-l înţelegea pe Jürgen Schiemann, dar pesemne că-i purta o dragoste puternică Helenei. Cu sora sa, Gerhard nu se afla în relaţii deosebite.

Trenul se opri într-o staţie din Franţa, Gerhard pusese pînza de sac în care era cusută jumătatea de porc în plasa de bagaje, ca şi cînd n-ar fi fost a lui. Era singur în compartiment.

O patrulă din Wermacht intră înăuntru. Subofiţerul îi ceru actele. Gerhard i le întinse tăcut, iar subofiţerul le examină îndelung şi amănunţit.

— Şi ce e acolo sus ?

— Nimic deosebit, îngăimă Gerhard.

— Aşa ? Da ce se prelinge pe uniforma dumitale ? Asta-i sînge, omule !

Gerhard se uită în sus. Din sac se prelingea sînge. Picăturile cădeau domol şi continuu pe spatele uniformei lui.

— Fir-ar să fie ! zise el.

— Ce ai înăuntru ?

— Un porc — adică o jumate, domnule subofiţer.

— Afară ! ordonă subofiţerul.

Soldaţii din patrulă luară jumătatea de porc din plasă şi traversară peronul cu ea, îndreptîndu-se spre corpul de gardă al gării. Gerhard mergea cu capul plecat în urma lor.

Nu avea mare speranță să-și poată continua azi drumul. Jumătatea de porc era pierdută, iar plutonierul Schuler are să-l frece pentru asta zile întregi.

Ședea în corpul de gardă al gării și aștepta. Jumătatea de porc se afla în fața lui pe un birou. Pînza de sac fusese tăiată, hîrtia de ambalaj ruptă, și acum totul arăta însîngerat și trist. Pe peron, trenul permisionar se pusese în mișcare. Subofițerul se întoarse înăuntru și-i înapoie actele.

— Astăzi încă, pleci înapoi cu primul tren.

— De ce, domnule subofițer ? Doar am permisie și actele mele sînt în regulă.

— Interdicție generală ! Dacă n-ai fi avut porcul, ai mai fi avut timp poate să ieși din Franța. Poftim actele. Cu primul tren, înapoi la Biarritz.

A doua zi dimineața Gerhard sosea din nou în satul basc. Se prezentă la cancelarie ; acolo totul era împachetat. Plutonierul-major țipă la el, tînărul sublocotenent se plimba iritat încoace și încolo, iar căpitanul Vogelsang se opri cînd el voi să-i treacă pe dinainte.

— De unde vii ? De ce nu ești la plutonul dumitale ?

— Voiam să plec în permisie, domnule căpitan, dar am fost trimis înapoi.

— Cu asta s-a zis. Acum nu mai există permisii. Nu mai e de glumit, spuse căpitanul Vogelsang.

Gerhard se repezi sus la castel și se prezentă la plutonierul Schuler. Compania era gata de plecare. Camioanele staționau în fața clădirii. Soldații stăteau adunați pe grupe, în echipament de campanie, și așteptau ordinul de urcare.

Plutonierul Schuler se holbă la el, de parcă ar fi fost stafia care se pretindea că umblă prin castel.

— Lorenz ! Ce-i cu tine aici, Lorenz ?

— Am fost trimis înapoi, dom' plutonier, de o patrulă dintr-o gară.

— Și porcul unde e ?

— S-a fituit, dom' plutonier. Mi l-a luat garda gării.

— Ce ? ! urlă plutonierul. Ai lăsat să-ți ia porcul ? Nătăfleață !

Fața plutonierului se apropie de el. Era congestionată de mînie. Gerhard vedea cum îi zvîcnește sîngele în vine. Răsuflarea lui Schuler mirosea a alcool și a ceapă — mînca

ceapă în fiecare dimineață „pentru o mai bună ușurare". Deodată își potoli furia.

— Și cînd te gîndești, Lorenz, că-i scrisesem nevesti-mi și ea se bucura de săptămîni de zile că are să mănînce carne proaspătă de porc! Acasă nu se mai găsește nimic de halit.

— Îmi pare rău, domnule plutonier.

— Fac ceva pe părerile dumitale de rău! zise plutonierul; plecăm pe front. Pe unul dintre cele multe. Hai, pregătește-te. Într-o jumătate de oră o luăm din loc.

Peste o jumătate de ceas Gerhard se afla lîngă Lipski și aștepta ordinul de urcare. Piscurile Pirineilor luceau în soare. Soldații stăteau la umbra copacilor ce-mprejmuiau castelul. Din munți adia vîntul. Șoferii fixau prelatele.

— Unde plecăm? Ai auzit ceva?

— Nu știu. Șopteau ceva de Italia, zise Lipski, uitîndu-se după plutonierul Schuler, care venea din castel și care dădu ordinul de urcare.

Grupa subofițerului Krähenburg, din care făceau parte și Gerhard și Lipski, sări în camion. Krähenburg avea o față pătrată, cu bărbia ciolănoasă, presărată cu tuleie. Avea în urma lui doi ani de front în Rusia și-i plăcea să-și arate rana, o gaură cicatrizată sub umărul drept.

— Krähenburg! strigă plutonierul Schuler. Cum se urcă Lorenz în camion? Cocîrjat ca un semn de întrebare?! Jos din camion! Încă o dată!

Gerhard sări jos din camion. Plutonierul Schuler era la o oarecare depărtare de el, cu mîinile înfipte în șolduri.

— Sus, jos! Sus, jos! Sus, jos! striga plutonierul și Gerhard se urcă în camion și sări jos pînă începură să-i tremure genunchii.

Pe fața lui sudoarea curgea gîrlă.

— Ești un cîrpaci, mă jumătate de porc, mă! strigă plutonierul Schuler.

— Suferă de constipație; probabil iar n-a putut să iasă, șopti Lipski.

Subofițerul Krähenburg îl puse la punct, gonindu-l și pe el jos din camion și punîndu-l să înconjure, tîrîndu-se în coate, camionul de trei ori. În sfîrșit, vehiculele porniră pe deal în jos. Gerhard își ștergea sudoarea de pe frunte, iar Lipski își scutura uniforma de praf.

— Astea sînt combinațiile tale. Întii tai porci și apoi ești făcut tu albie de porci.

— Ce porc ! zise Gerhard.

Umbre albastre-închis odihneau între coline, iar pe vîrfurile rotunjite lucea în soarele de amiază verdele. De pe locul lui, Gerhard se răsuci spre gospodăria țărănească în care se afla Yolande. Era acasă, dar nu putu s-o vadă. Autocamioanele ieșiră repede din sat, lăsînd în urmă trîmbe de praf, care pudrau ogoarele, viile și colinele ușor bombate.

Deasupra mlaștinii zumzăiau țînțarii. Roiurile compacte cînd urcau, cînd coborau. În spatele baldachinului lor negru mocnea soarele. Era o arșiță uscată de august.

Două tancuri se împotmoliseră. Nimeni nu știa cum se întîmplase. Retragerea durase două zile. Regimentul de grenadiri tanchiști la care fusese repartizat Jürgen Schiemann cu locotenentul Scheller se afla în fața mlaștinii și aștepta. Rușii îi tăiaseră retragerea și încercaseră să-l împingă în apă.

Soldații din regimentul de grenadiri tanchiști erau lungiți pe terenul moale și pufos, acoperit cu mușchi. Cizmele lor luau apă. Peste căști aveau plase contra țînțarilor, care le atîrnau pe fețe ca niște voaluri verzi, și mănuși de piele ca să se apere de plaga insectelor. Mitralierele trecuseră în poziție, dar trăgătorii de după parapetele improvizate dormeau istoviți în arșița apăsătoare. Jürgen Schiemann ședea cu locotenentul Scheller la o oarecare depărtare de tancurile care se împotmoliseră. Erau propriile lor tancuri și nu găseau nici un mijloc să le scoată. Șenilele mușcaseră adînc în solul mlăștinos. Locotenentul Scheller încerca să alunge țînțarii, care se apropiau într-una de fețele lor, în roiuri dese.

— Scîrboșeniile dracului !

— N-are rost. Cel mai bine e să-i lași să sugă pe săturate și apoi să-i omori, zise Jürgen.

Se aruncă pe burtă. Terenul pe care se aflau era mai ridicat și oarecum mai uscat. Locotenentul Scheller încerca să gonească țînțarii. Fața îi era palidă și surmenată de truda ultimelor zile.

N-apucaseră să doarmă de loc. Luptele, care izbucniseră violent dimineața, se trăseseră în jurul mlaștinii și încetaseră de cîteva ore. Nimeni nu știa unde se află rușii. Nu se auzea nici o împușcătură. În spatele lor, în mlaștină, cînta un grangur. La orizont, în răsărit, ardea un depozit de benzină. Ei îi dăduseră foc în noaptea precedentă.

— Tot așa liniște era și cînd a căzut Kahlenberg, zise Scheller. Era într-o dimineață și noi înfulecam ultimele rații intangibile. Și deodată, lîngă noi fiind, a căzut. Îl ochise drept în mijlocul frunții un lunetist de pe acoperișul unei case din Stalingrad.

— Păcat de Kahlenberg ! spuse Jürgen.

Îl văzu iar pe căpitanul Kahlenberg dispărînd în noaptea înghețată, la Stalingrad. Dacă nu i-ar fi făcut el rost de permisia neașteptată, Helene n-ar fi acum schiloadă... dar Jürgen alungă gîndul apăsător, ca să nu trebuiască să-l ducă pînă la capăt.

— Dacă mai ieșim vreodată de aici, am să solicit permisie de căsătorie.

— Iar vrei să te însori ?

— De data asta cu adevărat și definitiv, zise Jürgen.

Acum primea regulat scrisori de la Helene. Se afla tot în spitalul din Berlin. Operația reușise și în curînd urma să capete o proteză. Scria de bombardamentele de noapte și că nu-i mai era teamă de ele. Maică-sa bătrîna doamnă Lorenz, fusese s-o vadă și plînsese mult la patul ei pentru Peter, care acum era dat dispărut. Și Erna venise la Berlin, dar în doliu, de data aceasta pentru cumnatu-său.

— Dacă merge tot așa, nu mai e nimic de făcut cu războiul ăsta. Rușii au să ne fugărească pînă în Germania, zise Scheller.

— Crezi ?

— Cred. Întîi Stalingradul, apoi Africa, acum retragerea asta — iar în Italia americanii. Povestea cu Mussolini spune multe.

— Posibil, zise Jürgen.

Mussolini îi era tot atît de indiferent ca și Corpul african și americanii, care debarcaseră în Sicilia și mărșăluiau încet spre nord.

— Şi cred că eşti de acord că nici Hitler nu-i un strateg deosebit de genial.

— Niciodată nu l-am considerat ca atare, zise Jürgen.

Se gîndea la Helene, care în curînd avea să fie soţia lui. În ultimul timp Scheller vorbea ciudat de des despre politică. Jürgen se uita iar la tancul care şedea împotmolit în mlaştină. Deodată tresări speriat. Zgomotul de motoare de avioane care se apropiau umplea văzduhul.

La orizont se iviră avioane de luptă ruseşti, se repeziră peste pădurea dinspre nord-vest şi se îndreptară către regimentul de grenadiri tanchişti izolat.

— Avioane în zbor razant. Feriţi capul!

Trăgătorii de la mitraliere săriră în sus de lîngă arme, se năpustiră înapoi şi se aruncară pleoscăind în mlaştină. Jürgen îşi apăsă faţa în muşchiul cald.

Grangurul din spatele lor, din apă, se opri din cîntat şi zbură fîlfîind din aripi către soare.

Deasupra capetelor lor ţăcăneau mitralierele. Trei bombe uşoare smulseră muşchiul şi-l aruncară în aer.

Tancul împotmolit al lui Jürgen primi o lovitură.

— Acum s-a dus dracului de tot, constată Scheller lîngă el.

Zgomotul de motoare se îndepărtă. Jürgen se ridică şi se uită după avioanele de luptă, care dispăreau la orizont, în vest, în sclipirea soarelui.

În faţa lor începură să ţăcăne mitralierele.

— Iar atacă, zise Jürgen.

Trăgătorii regimentului de grenadiri tanchişti erau în spatele mitralierelor lor şi aşteptau atacul infanteriei ruse.

Vreo cîteva salve ale artileriei ruse căzură în mlaştină. Noroiul împroşcat în sus cădea domol îndărăt.

Jürgen şi Scheller se strecurară către cuiburile de mitraliere. Tancurile lor nu mai erau utilizabile. Focul artileriei ruse deveni mai violent. Sub ei se zgîlţîia muşchiul îmbibat cu apă. Uniformele le erau pline de noroi.

— Trebuie să plecăm de aici. Dacă încercăm să străpungem în spate, poate mai reuşim, zise plutonierul care se afla împreună cu doi infanteriştі înapoia primei mitraliere.

— Dar n-avem ordin.

— Fac ceva pe ordinul lor. Credeți cumva că avem chef să crăpăm aici ?

Jürgen tăcu. Nu-l cunoștea pe plutonier. Comandantul regimentului căzuse de dimineață și regimentul, avînd acum doar forțele unui batalion, era condus de un tînăr căpitan. Se numea Schimanski și era un ipohondru fricos și nervos, chinuit de frecvente crize de malarie, pe care o contractase în sudul Rusiei. Schiemann nu avea încredere în el.

— Dacă vrem să ne retragem, trebuie să trecem prin mijlocul mlaștinii. Altă posibilitate nu mai există, zise Jürgen.

Plutonierul aprobă din cap. Liniile de trăgători ruși evoluau din pădurea care se afla la nord-vest de ei. Tiraliorii germani puteau să le recunoască uniformele verde-oliv.

Avioanele de luptă rusești veniră înapoi ; goneau trăgînd asupra liniilor de infanterie germane — fără să provoace însă pierderi.

Jürgen sări în sus.

— Unde vrei să te duci ? întrebă Scheller.

— Trebuie să vorbesc cu Schimanski.

— E absurd, rămîi aici.

Schiemann o luă la fugă în spate, de-a lungul liniilor. Sub tălpile cizmelor mușchiul tremura. Țînțarii îl urmăreau, i se așezau pe gît și sugeau din plin.

Schimanski ședea pe un copac doborît și se juca absent cu o nuia de salcie. Arăta extenuat și prost dispus. Ochii îi erau tulburi.

— Trebuie să ne croim drum înapoi, spuse Jürgen.

— Da ?! zise Schimanski înălțîndu-și capul, ca și cînd abia acum îl vedea pe Jürgen. Și cum vrei s-o faci ? Prin mlaștină ? Tancurile dumitale s-au împotmolit doar. Sîntem izolați și de aici nu mai ieșim. O să ne înecăm cu toții.

— Trebuie totuși să încercăm.

— Încearcă, spuse Schimanski. Poate preiei dumneata comanda. Divizia e la douăzeci de kilometri în spatele nostru. Iar de acolo nu ni se ordonă decît : rezistați.

— Cunoaștem asta, zise Schiemann.

Se uită la Schimanski. Ţîntarii zumzăiau în roiuri compacte în jurul capului său, iar el îi lovea cu nuiaua de salcie. Explozia unui proiectil de artilerie le întrerupse discuţia. Schiemann se aruncă la pămînt. Schimanski însă rămase neclintit pe trunchiul de copac.

— Laşitate în faţa inamicului. Ştii prea bine ce înseamnă asta. Curtea marţială. Îţi asumi răspunderea ?

— Da.

— Bun, zise Schiemanski. Sînt de acord. Numai că niciodată n-o să răzbim prin mlaştină. Ba nici nu ştim ce se află dincolo de ea.

— Ruşii, răspunse Jürgen.

Schimanski îl privi zîmbind. Era un zîmbet chinuit, care îi schimonosea gura. Jürgen nu zîmbea. Se gîndea la atacul acela puternic asupra Berlinului, în care Helene îşi pierduse piciorul. Fusese mai teribil decît putea fi acest drum prin mlaştină.

— Acolo liniile ruseşti vor fi mult mai rare şi poate reuşim să le străpungem. Dacă folosim elementul surpriză poate izbutim.

Privi iar către liniile de trăgători ruşi care se apropiau încet. Nu voia să cadă prizonier. Îl aştepta Helene.

— E-n regulă, zise Schimanski. Eu dau ordinele, dar dumneata preiei comanda prin mlaştină. Cu crizele mele nu mai suport aşa ceva. Şi afară de asta... o experienţă cu totul nouă pentru un locotenent tanchist... aşa ca infanterist. Zîmbi iar şi-şi puse mîna dreaptă în şold. Preiei comanda ?

— Da.

— Eu nu merg cu voi. Oricum n-am s-o scot la capăt. Aici, pe trunchiul ăsta de copac pot sta foarte bine pînă vin ruşii. Am să mai dau doar ordinele.

— Bine, zise Jürgen.

Pentru el era de neînţeles atitudinea lui Schimanski. Înnebunise pesemne. Să se predea de bunăvoie în mîinile ruşilor ? Dar nu spuse nimic din toate astea. Fugi înapoi pe terenul căptuşit cu muşchi, care îi tremura sub picioare.

Cînd începură marşul prin mlaştină, mitralierele germane trăgeau. Una după alta fură demontate şi trăgă-

torii se alăturară lungii linii de infanteriști. Artileria rusă își încetase tirul, iar grangurul cînta din nou.

Locotenentul Scheller mergea în urma lui Jürgen, apoi venea plutonierul necunoscut care propusese această retragere, iar după el, infanteriștii. Vreo cîțiva ofițeri tineri, cîți mai rămăseseră, mergeau clătinîndu-se între soldați. Schimanski nu se vedea. Lăsară în urmă tancurile, trei tunuri de infanterie, cărora le lipsea muniția, și tot ce era prea greu pentru a putea fi cărat prin mlaștină.

Jürgen mergea încet, dibuind pas cu pas. Terenul ceda, îi fugea de sub picioare, dar mereu găsea iar un sprijin. Plaga țîntarilor era insuportabilă și pe sub gulerul uniformei sudoarea curgea șiroaie. Lăstărișul devenea mai des și fiecare pas mai trudnic. Artileria rusă începu să tragă iar. Salvele ei treceau pe deasupra mlaștinii.

Drumul fu baricadat de apă — apă mocirloasă, cafenie, a cărei suprafață arăta ca uleiul. Jürgen nu putea să vadă unde se sfîrșea apa. Dincolo era iarăși lăstăriș cu niște anini piperniciți în spatele lui.

Ridicară armele sus și porniră prin apa care le ajungea pînă la piept. Exploziile artileriei rămîneau în urmă. Țîntarii însă îi urmăreau în roiuri compacte. Nu aveau cum să scape de ei.

Se lăsase noaptea cînd Jürgen simți teren mai solid sub picioare. Se opri și privi în jur.

— Mai departe, zise Scheller. Îndată scăpăm.

Pămîntul devenea ferm, apoi dădură de trunchiuri de copaci. Mirosea a molid. Se aruncară istoviți pe pămînt, în pădure. Trecuseră șase ore de cînd părăsiseră pozițiile. Regimentul împuținat se adună. Rămaseră întinși o jumătate de oră, imobili, fără să vorbească. Apoi, adunîndu-și toate puterile, se ridicară iar. Soldații aruncaseră tot ce i-ar fi stingherit la traversarea mlaștinii. Nu mai purtau căști. Și mitralierele rămăseseră, în parte, în mocirlă. Nu mai aveau decît puștile și pistoalele automate.

Mergeau în linii de trăgători prin pădure. Lîngă Jürgen pășea Scheller.

— Al naibii să fiu dacă nu dăm acum peste ruși!

— Tot una-i: trebuie să ieșim de aici, zise Jürgen.

Cu el mergeau trei sute de capi de familie, soți, copilandri. Pe toți îi așteptau femei : mame, soții, iubite. Știa acest lucru. Îi așteptau, cum îl aștepta pe el Helene. Și era răspunzător pentru ei.

O oră mai tîrziu dădură peste infanteria rusă. Nu se așteptau. Nici unii, nici alții. Se năpustiră grămadă, unii asupra celorlalți, printre copaci, în bezna nopții. Rușii se repeziră, în parte neînarmați, asupra soldaților germani, care le tulburau odihna.

— Jürgen îi observase întîi, dar fusese prea tîrziu ca să-i mai evite.

— Scheller, Scheller ! strigă el.

Stătea între copaci și auzea cum se frîng crengile, auzea gemetele răniților, horcăitul muribunzilor. Pe soldații germani îi mîna înainte disperarea, iar pe ruși îi stîrnise teama năprasnică. Aproape că nu se trase un foc. Loveau cu paturile armelor, se sugrumau la pămînt și luptau cu pumnii și cu baionetele. Teama îi împingea într-o beție a sîngelui, care nu cunoștea cruțare. Înjurături rusești și nemțești se încrucișau în noaptea neagră. Se loveau pe unde apucau, se izbeau reciproc cu lopețile în gît ori în față, și se încleștau unii de alții într-o furie biciuită de frică. Pe pămîntul ud curgea sînge.

Un pat de armă îl lovi pe Jürgen în piept. Se prăbuși, dar se ridică și se aruncă asupra soldatului rus.

Simțea mirosul de alcool și smucea de mîinile care-l apucaseră de gît. Nu mai știu ce se întîmplă.

— Schiemann ! strigă cineva. Domnule locotenent !

Era o voce tînguitoare care striga după ajutor. O auzea de undeva, de departe. Dar nu mai putea fi vorba de nici un ajutor. În spatele lor era mlaștina și înapoi, în ea, nu mai puteau să meargă. Ceva îl izbi în față. Buzele-i crăpară și din gură începu să curgă sînge.

— Cîine ! murmură Jürgen. Cîine !

Lovi cu patul pistolului automat într-un ins care se afla sub el. Nu știa unde dă. Mîinile rusului se desprinseră de pe gîtul lui și căzură neputincioase la pămînt. Omul nu mai mișca. Pe mîna lui Jürgen curgea sînge cald. Horcăielile și gemetele muribundului îl făcură să-și recapete cunoștința.

Se ridică. Strigătele soldaților în luptă amuțeau ; în pădure nu mai stăruia decît un murmur confuz.

— Scheller ! strigă el încet. Încoace. Trebuie să ieșim de aici.

Vru să strige mai tare, dar nu reuși. Văzu o rarişte printre copaci și încercă să se îndrepte către ea. Picioarele îi erau grele ca plumbul. Se clătina.

O lovitură îl nimeri în pîntece. Se încovoie și căzu la pămînt.

Nu mai auzi nimic. Luptele se îndepărtau de el și se pierdeau în desiș. Țipetele se stingeau, rămîneau doar gemetele. Departe pîrîiau crengile. Apoi se așternu liniștea.

Jürgen se trezi. În obraz îl fulgerau dureri ascuțite și gura îi era încleiată. Se tîrî în pădure, pe pămînt, bucată cu bucată. Pe jos era umed și umezeala îi pătrundea în uniforma îmbibată de apă.

Pădurea se rărea deasupra lui. Sări în sus și o luă la fugă peste o pajiște.

O patrulă rusească trase după el. Către apus țăcăni o mitralieră rusească ; apoi tăcu.

O oră mai tîrziu căzu în groapa maiorului de artilerie german. În aceeași clipă pe fața lui fu proiectat conul luminos al unei lanterne de buzunar.

— De unde a răsărit aici ? Ăsta-i unul de la tancuri ! — Locotenentul care ședea lîngă maior îl ridică în picioare. Schieman încercă să-și deschidă buzele încleiate de sînge.

— Am străpuns.

Maiorul și locotenentul se holbau la gura lui. Jürgen nu mai avea dinți.

Grelele tunuri de bord băteau asupra pozițiilor germane. Vasele de luptă erau în golful de la Salerno și trăgeau cu toate gurile. „Lăzile grele", cum le spuneau soldații germani proiectilelor lansate de tunurile de bord, se repezeau urlînd în pămînt, împroșcau în aer materialul de acoperire, distrugeau adăposturile și nimiceau

tancurile așezate în linie de bătaie, coloanele de aprovizionare, artileria pusă pe poziție.

Gerhard Lorenz stătea împreună cu plutonierul Schuler, subofițerul Krähenburg și Franz Lipski într-o groapă pe care o făcuseră cu săptămîni în urmă pionierii. Pe jumătate era săpată într-o stîncă. În spatele lor ardea o colibă.

Nu departe de ei, niște branduri trăgeau asupra infanteriei americane, care înainta. „Vuu! Vuu!" făceau proiectilele, țîșnind din branduri și repezindu-se către cerul dimineții.

În fața lor, la orizont, aburea Mediterana. Se iviră niște escadrile de bombardiere, care umplură văzduhul cu zgomotul lor. Tunurile de bord tăcură. Bombardierele lăsară să cadă încărcătura asupra pozițiilor germane. Soldații din spatele brandurilor se tîrîră în adăposturi.

Explozii stridente șuierau în văzduh. Pereții tranșeelor se surpau, adăposturile se prăbușeau, copacii erau smulși din pămînt. Așchii de stîncă erau împroșcate în aer.

Plutonierul Schuler tremura. Fața îi era galbenă ca gutuile, care, uscate, atîrnau încă în pomi. Dimineața începea cu o ceață palidă. Soldații se tîrîră iar afară din adăposturi și se ghemuiră în spatele brandurilor. Trei avioane de vînătoare germane veniră în zbor razant, se ridicară în curbe în sus și dispărură. Tunurile de bord începură iar să tragă. Cînd încetară ele, „lăzile grele" își desăvîrșiseră în spatele lor opera de nimicire.

Brandurile primiră o lovitură în plin. Fură învăluite într-un nor de praf. Gerhard își apăsase fața în cască. El era mitralior doi, iar Lipski era servantul mitralierei.

Lorenz își săltă capul și privi către branduri. Praful se împrăștiase, dar de branduri nici urmă.

— O luăm înapoi? întrebă subofițerul Krähenburg.

— Nu, înapoi ne fac terci, zise Schuler.

Krähenburg dădu din umeri. Nu era lămurit de ce rătăcise plutonierul Schuler tocmai în groapa lor. Se uită la Gerhard Lorenz.

— Demontează mitraliera. Repede!

Plutonierul Schuler nu zise nimic. Lipski și Gerhard traseră mitraliera în adăpost și se pregătiră. Uraganul artileriei de afară continua.

— De îndată ce încetează ăștia tărăboiul ne tîrîm pe coate înapoi. Cu siguranță că-n urma noastră nu mai suflă nimeni, spuse Krähenburg.

Tunurile de bord tăcură. Din abureala lăptoasă răsări un soare roșu, care alunga umbrele de pe Mediterana. Se tîrîră afară din adăpost, spre spate, întîi Krähenburg, apoi Lipski și Gerhard, iar la urmă plutonierul Schuler. Unde fusese poziția brandurilor acum se aflau doar țevi încovoiate, resturi pîrjolite de uniforme, căști găurite. Gerhard se tîra pe lîngă cadavrul unui subofițer, căruia o schijă de obuz îi spărsese fruntea. Îl trecură fiori cînd observă chipul de ceară, împietrit. În fața ochilor îi apărură evreicele împușcate, goale, pe care le văzuse cu intendentul Frischengut și Lipski într-o dimineață asemănătoare, în Tatra. Pentru el fuseseră primii morți din acest război...

Se strecurară printre pozițiile germane pustiite, pe lîngă adăposturile care se surpaseră, îngropînd soldații sub ele, pe lîngă tancuri și tunuri distruse de proiectile — tot mereu înapoi.

Era noapte. Unitățile germane se retrăgeau către nord. Compania căpitanului Vogelsang forma ariergarda regimentului de infanterie decimat. În luptele de la Salerno, din grupa subofițerului Krähenburg mai rămăseseră doar Lipski și Gerhard.

Regimentul nu mai lua contact cu inamicul. Armata americană venea în urma lor ezitînd, fără să sacrifice oamenii.

Subofițerul Krähenburg fu chemat în față de către căpitanul Vogelsang. Gerhard se uită după el cum dispare în noapte.

— Bagă de seamă, ăștia ne clocesc iar ceva, zise Lipski în spatele lui.

Gerhard nu răspunse nimic. Grelele cutii cu muniții pe care le avea de cărat îi apăsau umărul. Era o noapte cu lună plină. Mărșăluiau pe lîngă gospodării în care cîntau cocoșii și se strecurau prin vii în care mai atîrnau încă strugurii de coarde.

Regimentul ocupa poziții noi. Soldații aruncau lucrurile fără să se sinchisească de ordine. Gerhard lepădă grelele cutii de muniții și se trînti lîngă ele. Krähenburg veni înapoi.

— Lipski, Lorenz, pregătiți-vă !

— Ce s-a mai întîmplat ?

— Patrulă, zise Krähenburg. Luați-vă carabinele cu voi și lăsați toate celelalte aici. Într-o oră sîntem înapoi.

Gerhard și Lipski începură să înjure, dar se ridicară.

Krähenburg, cu pistolul automat, mergea înainte, iar ei aveau carabinele în mînă. Sus pe cer era luna plină. Munții Abbruzzi scînteiau sticloși, cenușii. Umbrele lunii se ghemuiau în văi.

— Frumos ne-au mai potcovit, n-am ce zice, șopti Lipski.

Noaptea era liniștită. Zornăitul ușor al regimentului sosit pe poziție se pierdea în urma lor. Ei singuri erau în țara nimănui, între armate.

— Nu mergem departe. Cînd îi zărim pe primii *ami* o ștergem înapoi, șopti Krähenburg.

Stăteau la șosea și trăgeau cu urechea în noapte. Nu se auzea nimic. Cîrmiră de pe șosea într-o vie care se întindea pe o colină. Luna venea după ei și căștile luceau în lumina ei argintie.

— Hai să facem popas aici, zise Gerhard. Sînt obosit ca un cîine.

Se așezară pe vine sub un butuc de viță, rupseră strugurii trecuți din copt, care nu fuseseră culeși, și începură să-i înfulece grăbiți.

— Hai. Mai departe, zise Krähenburg.

Se ridicară și porniră aplecați în urma lui Krähenburg, peste colină. Din ușa colibei care se afla în spatele colinei licărea lumină. Se strecurară lîngă colibă. Nici un zgomot nu răzbătea afară.

— Dă cu ușa de perete, zise Lipski.

Krähenburg izbi ușa cu cizma și ea zbură din fața lor și se dădu de perete. Stăteau în prag, cu carabinele întinse.

Krähenburg începu să rîdă. Un militar italian ședea pe o laviță lîngă o fată. Își aruncase tunica, iar fata de lîngă el era pe jumătate dezbrăcată. Pe umerii goi îi cădea părul blond și lung.

Militarul italian se zgîia la ei cu gura căscată.

— *Tedesco ?* [1]

— Da, *tedesco,* zise Krähenburg. Ce faci aici ?

Fata sări de pe laviță și dînd un țipăt, fugi în alt colț al încăperii. Avea picioare lungi și drepte, și Gerhard se uita cu jind la ea.

— Bine făcută, zise Lipski, privind cu coada ochiului la fata care se îmbrăca pripit.

— Îi așteptați aici pe *ami* ? întrebă Krähenburg.

Militarul italian scutură din cap. Krähenburg intră în colibă și ridică tunica ce se afla lîngă italian, pe laviță. Avea epoleți de ofițer.

— Lasă-l să plece, zise Lipski. Macaronarii ăștia au ieșit din luptă. Li s-a acrit de război. În privința asta stau mai bine ca noi.

— Și dacă îi așteaptă aici pe *ami* ?

— Dar pe cine altcineva să aștepte ? Nu cumva pe noi ?

Krähenburg se întoarse și se îndreptă spre ușă. Nu era misiunea lui să ia prizonieri ofițeri din armata italiană, care capitulase cu săptămîni înainte. Dezertorii — soldați și ofițeri — mai vagabondau încă peste tot prin țară.

Gerhard o privea pe fată. I-ar fi plăcut să rămînă acolo. Pe ofițerul italian l-ar fi putut arunca afară...

— Nu-ți ies din cap femeile ? întrebă Krähenburg.

— De loc, zise Gerhard.

— Poate e nevastă-sa, lasă-i-o, zise Krähenburg.

Trîntiră ușa în urma lor și intrară iar în vie. Un zgomot, ca și cînd luneca cineva pe pămînt îi opri. Erau la poalele colinei, pe spinarea căreia se afla coliba. Acum era cufundată în întuneric. O rază de foc zvîcni în fața lor, la o distanță de o sută de metri, din tufiș. Se aruncară la pămînt și Krähenburg ridică pistolul automat.

— *Ami,* șopti el.

Împușcăturile se succedau repede una după alta. Gloanțele șuierau pe deasupra capetelor lor. Se tîrîră încet înapoi, se ridicară și, aplecați printre butucii de vie, o luară la fugă, iarăși pe colină, în sus. Focul patrulei

[1] German ? (It.).

americane se înteţea. Trăgeau cu arme rapide. Krähenburg trecu fuga pe lîngă colibă, înspre şosea. Gerhard fugi după el, iar Lipski venea gîfîind la urmă.

Din colibă răsunară două împuşcături. Lipski dădu un ţipăt şi se clătină pe şosea, aplecat înainte, gata se cadă.

— Ce s-a întîmplat, Lipski ?

— Porcu dracului ! gemu acesta.

— Te-a atins ?

— Da, nu mai pot.

Îl luară între ei. Din gît îi curgea sînge şi se prelingea pe uniformă. Carabina îi căzu din mîna lipsită de vlagă, în şosea.

— Haide, să fugim, zise Krähenburg.

Puseră braţele lui Lipski pe după gîturile lor şi, sprijinindu-l amîndoi, porniră fuga înapoi.

— Ăsta a fost macaronarul, zise Krähenburg. Ce ticălos !

Lipski gemea. Iar pentru ei era cu fiecare pas tot mai greu să-l care.

Se opriră, îl pansară cît de cît, îi aşezară carabina lui Gerhard pe sub genunchi şi-l ridicară. Acum mergeau mai încet, pas cu pas. Capul lui Lipski căzuse pe umărul lui Gerhard.

— Nu mai ai pansament la tine ?

— Nu, zise Krähenburg.

— Ce ne facem acum cu el ? Pierde atîta sînge, că are să se prăpădească.

— Nu mai putem face nimic.

— Dar pînă să ajungem noi îndărăt, moare, zise Gerhard.

Krähenburg înălţă din umeri. Luna plină era acum chiar deasupra lor. Din gîtul lui Lipski sîngele curgea gîrlă, picura pe genunchi şi se scurgea jos, pe şosea. În mîinile lui Gerhard şi Krähenburg carabina se îngreuna tot mai mult. Ţeava îi tăia degetele lui Gerhard. Mergea clătinîndu-se sub povară.

— Te ducem acasă, şoptea el.

— Asta numeşti tu casă ? Porcăria asta din faţă ? zise Krähenburg.

Vorbea tare și fără precauție, ca și cum îi era indiferent că se găseau între armatele inamice. Nu mai aveau mult pînă la noua poziție a companiei, cînd Lipski scoase un țipăt ușor.

— Să-l punem jos, zise Krähenburg.

Îl puseră cu precauție pe pămînt, apoi îl ridicară și-l duseră la marginea șoselei. Privirea lui Gerhard era ațintită la șuvoiul de sînge, care, curgînd din gîtul bandajat, sclipea ca o sticlă roșie în lumina palidă a lunii.

— Se sfîrșește, zise Krähenburg.

Gerhard îngenunche lîngă Lipski. Grohotișul de cremene de pe șosea îi intra în genunchi, dar el nu băga de seamă. În noapte se auzea zgomot de coloane motorizate care se apropiau. Krähenburg trase cu urechea.

— Vin americanii.

— Să vină ! zise Gerhard.

Sta cu privirea ațintită pe fața muribundă a lui Lipski. Trei ani fuseseră nedespărțiți, de la intrarea în detașamentul de guarzi vamali, din Polonia, pînă în noaptea asta din țara nimănui, de pe teritoriul italian. Acum rămăsese singur.

— Franz, Franz, îngăimă el.

— A murit, zise Krähenburg. Haide, hai să fugim.

Gerhard se ridică. Deasupra lor zumzăiau acum cu zgomot greoi motoare. Ridicară capetele și priviră în lumina lunii, către cer. Escadrile de bombardiere americane treceau spre nord ca să bombardeze orașe germane.

— Nu mai durează mult războiul ăsta, zise Krähenburg.

Gerhard nu răspunse nimic. Alerga în urma lui Krähenburg spre noua poziție a companiei, care se îngropase într-o vie.

Escadrilele de bombardiere treceau pe deasupra capetelor lor. În față, către munți, aveau umbrele lunii, iar din spate venea zgomotul armatei americane în înaintare.

Trenul trecea peste pod. Un vînt de noiembrie, rece și umed, împingea apa haffului în matca rîului Peene. Valurile se îngrămădeau la stîlpii de beton, formau vîrtejuri, se sfărîmau.

Deasupra haffului era ceață. O luntre grea de pe Oder înainta încet contra curentului.

Jürgen Schiemann se uita după luntrea de pe Oder, la pupa căreia erau întinse niște rufe cenușii de atîta purtat. Pe culme fîlfîiau în vînt niște izmene. Două rațe sălbatice se înălțară din păpuriș și se depărtară ușor prin ceață, pe deasupra apei.

— Acolo a fost cîndva Peter învățător, zise Jürgen.

Helene, care ședea pe banca din fața lui, privi și ea prin fereastra închisă a compartimentului. Nu puteau vedea bine satul.

— Unde o fi Peter acum ?

— Poate în Siberia. Știi doar că jumătate din armată a căzut în prizonierat, la Stalingrad.

— Nu cred, și tu nu-mi spui adevărul, zise Helene. Eu cred că nu mai trăiește. Uneori îl visam în nopțile lungi de la spital.

Jürgen tăcu. Primise permisia pentru căsătorie, pe care o ceruse de atîtea ori. Fața îi era tot devastată : buzele zdrobite se vindecaseră, dar o cicatrice se întindea pe buza superioară, de-a curmezișul, pe sub nas, dinții pierduți nu fuseseră încă înlocuiți. Arăta desfigurat cînd rîdea — dar rîdea rar.

Trenul era înțesat. Călătorii civili și permisionarii stăteau pe coridoare, ședeau pe geamantane și umpleau locul de trecere din mijlocul compartimentelor.

Jürgen se uită în sus la plasa de bagaje, în care se aflau cîrjele Helenei. Acum ea avea o proteză, dar mergea anevoie. Se ducea pentru prima oară acasă. Fusese dorința ei ca să fie dusă acasă de Jürgen, și acum el putea să i-o îndeplinească.

Ședea în fața lui și zîmbea. Chipul palid al Helenei era încordat de emoție și așteptare. Își făcuse buzele și un pic de ruj se întinsese în colțul drept al gurii. El ridică mîna și-l șterse precaut.

Trenul gonea pe lîngă pădurile năpădite de negură. Jürgen se gîndea la pădurile din Rusia și la mlaștina prin care trecuse cu restul regimentului de grenadiri tanchiști. Pentru el nu se sfîrșise bine. Acționase împotriva ordinului, pe proprie răspundere. Numai Crucea de cavaler îl

apărase de pedeapsă. Dar nu-l avansaseră cu toate că fusese prevăzut acest lucru. Doar puţini ieşiseră din pădurea în care îi cuprinsese beţia sîngelui unsprezece oameni şi locotenentul Scheller îşi croiseră drum.

— La ce te gîndeşti ? întrebă Helene.

— La nimic.

— Te-ai schimbat, Jürgen.

— Toţi ne schimbăm, zise el. Ai auzit ceva de Gerhard ? Oare pe unde o fi ?

— E în Italia.

Nu-i putea povesti Helenei ce se întîmplase în pădure. Aşa încît îşi aruncă din nou privirea pe fereastră.

Se apropiau primele case ale oraşului. Apăru şi gara. Erna şi bătrînul Lorenz îi aşteptau. Erna începu să plîngă cînd Helene coborî din tren, cu trudă, pe cîrje, ajutată de Jürgen. Bătrînul Lorenz stătea în spatele ei şi dădea din cap. Mai îmbătrînise, şi acum părul îi era aproape alb.

— Ce faci, Helene ?

— Bine, răspunse ea zîmbindu-i, iar bătrînul dădu din nou din cap, ca şi cînd nu pricepea ceea ce vedea.

Din ochii Ernei curgeau lacrimi. Acum era mai subţirică decît înainte.

— Nu te boci, Erna, zise Jürgen, în timp ce mergea cu Helene pe peron, către ieşire.

Pe lîngă el treceau matrozi şi-l salutau. Soldaţii se opreau gură-cască şi se uitau curioşi la lunganul de locotenent tanchist care conducea spre ieşire o femeie cu piciorul amputat. Dar Jürgen nu dădea atenţie nimănui. Îl durea iar gura şi privea ţintă înainte. Erna şi bătrînul Lorenz veneau cu geamantanele în urma lor.

Piaţa gării era învăluită în pîclă umedă. Un drapel cu zvastica atîrna ud şi năclăit deasupra intrării în clădire.

Luară o birjă veche, trasă de un cal bălan, numai piele şi oase, care abia se tîra pe străzile oraşului. Nu mai existau nici automobile şi nici benzină pentru particulari.

Cînd a venit vorba despre Peter era seară. Şedeau în camera Ernei. Helene era întinsă pe canapea. Venise şi inspectorul de poştă Schiemann, tot mîndru de feciorul lui. Jürgen şedea lîngă Helene şi-i ţinea mîna într-ale lui. Trecuse aproape un an de la acea noapte nenorocită de la

Berlin. Toți se împăcaseră cu soarta Helenei. Numai mama mai plîngea uneori cînd era singură cu fiica ei. Acum bătrîna ședea lîngă picup și se uita la Jürgen.

— Spune-mi adevărul, Jürgen. Nu-i așa că Peter nu mai trăiește ?

— Nu știu, mamă.

— Acum trei luni am primit o înștiințare că e dat dispărut. Asta o știi ?

— Da, mi-a spus Erna adineauri.

— E mort, dar nu pot crede așa ceva, șopti bătrîna. În fiecare noapte stau trează și mă gîndesc la el. E îngrozitor.

Își scoase batista de sub șalul cenușiu de lînă pe care-l purta pe umeri și-și șterse lacrimile. În cameră era o liniște apăsătoare. Bătrînul Schiemann trăgea nervos din țigara de foi. Gertrud Baumann se ridică și se duse în odaia de alături. Se trezise băiețelul și încerca să-l liniștească.

— Fii cuminte, trebuie să dormi ! spunea ea.

Avea o voce răgușită, chinuită. Jürgen privi prin ușa deschisă în dormitorul neluminat, care fusese cîndva al lui Walter. Acum nu mai trăia nici Peter. Știa sigur. Pe fruntea lui se citea semnul morții cînd îl întîlnise în satul din fața Stalingradului.

Bătrîna doamnă Lorenz se ridică, ieși din încăpere și se întoarse cu înștiințarea. Jürgen sucea cartea poștală în mînă. „După rezistență eroică" așa scria pe ea — și că tunarul Lorenz se distinsese prin vitejie deosebită. Era obișnuita carte poștală pe care o primeau toți. „Pentru Führer și marele Reich german", sta scris pe ea. Dădu în tăcere cartea poștală Helenei.

Privirea lui Jürgen căzu asupra Ernei, care ținea batista la gură și plîngea. Îl iubise pe Peter mai mult decît pe Walter, bărbatul ei. Gertrud ședea alături, cu mîinile în poală, cu ochii secați de lacrimi. Copilul se liniștise și adormise.

Jürgen rămase patru zile. Fiecare zi aducea umezeală și ceață marină apăsătoare. Zilele erau, ca și timpul, cenușii.

Acasă, la tatăl lui, Jürgen stătea puțin. Ședea ore întregi la patul Helenei și încerca s-o convingă că trebuiau să se căsătorească. Dar ea scutura mereu din cap.

— Nu pot s-o fac, Jürgen, înțelege. Eu sînt o schiloadă. Tu te însori cu mine fiindcă te simți vinovat. Și asta are să-ți fie o dată povară.

— Niciodată, Helene.

— Spui așa acum, dar o căsătorie durează. Nu vreau.

Jürgen suferea din cauza refuzului ei. Îi cunoștea fiecare argument, dar n-o înțelegea. Avea să plece iar pe front, să lupte în Rusia, și poate că el are să piardă mai mult decît un picior. În fiecare zi înainte de amiază făcea cu ea exerciții de mers prin curte. Helene era încă slăbită de îndelungata ședere în pat, dar își regăsise energia. Rîdea deseori, dar Jürgen simțea că ea se căznea să dea impresia că totul era mai ușor decît în realitate.

O îngrijea Erna, dar și Gertrud se interesa de ea. Martin Baumann, plutonier de carieră la artileria antiaeriană navală, venea în fiecare seară. El credea încă în victorie și ședea la largul lui și sigur lîngă Erna. Toată lumea știa ce e între ei. Vorbeau seară de seară de război, de Karla Niehagen, care acum se afla la cartierul general al feldmareșalului Kesselring în Italia și ajunsese departe ; vorbeau de Gerhard, care lupta la Cassino, și de escadrilele de bombardament de noapte, care în fiecare dimineață se întorceau de la opera lor de distrugere și dispăreau peste Marea Baltică.

Noaptea avusese loc un atac aerian asupra portului ; nu se întîmplase mare lucru, dar războiul se apropia tot mai mult. Locuitorii simțeau asta. Nu numai că rațiile alimentare se micșoraseră, dar și primejdiile creșteau cu fiecare escadrilă de bombardament de noapte, al cărei muget înfundat se auzea deasupra orașului.

A patra zi, Jürgen veni după-amiază de pe promenadă, gata de drum, și se opri în fața porții grădinii. Bătrînul Lorenz grebla grădina din fața casei, strîngînd frunzele veștede ale copacilor.

— Ei, Jürgen, pleci iar ?

— Da, peste o oră.

— Tot în Rusia ?

— Da.

— O să ai ceva de furcă. Acum cînd vine iarna.

— Știu, cunosc toate astea, răspunse Jürgen.

— N-are să mai dureze mult, zise bătrînul Lorenz, privind peste marea care izbea alene și greoi țărmul.

În radă era un torpilor care scotea pe nări nori grei de funingine. Fumul negru se tîra pe jos, pe deasupra apei. Jürgen se gîndi la regimentul de grenadiști tanchiști, care se afla în refacere la granița ruso-poloneză.

Străbătu curtea și se duse jos, în bucătărie. Bătrîna Lorenz ședea la plită. Părea și mai îmbătrînită și mai puțin trupeșă. Mîinile îi tremurau în timp ce dădea la o parte oala. Își pierduse mult din tăria sufletească. Lumina focului îi cădea pe obraz.

— Helene te așteaptă, Jürgen. Ce o să se aleagă de fata mea acum ?

— Am venit în permisie ca să mă însor cu ea, dar nu vrea.

— Știu. Trebuie să înțelegi. Poate să judece singură.

Jürgen se așeză la masa de bucătărie și se uită la doamna Lorenz. Copil fiind, ea îi ținuse loc de mamă. Și tot așa era încă și acum. Îi erau dragi mîinile ei muncite, fața ei necăjită și ochii ei cenușii și ironici, moșteniți de Helene. Și iar îl izbi cît de mult îi semăna Helene.

— A fost vina mea, mamă. Eu n-am vrut atunci, noaptea, să merg în adăpostul antiaerian. Eu sînt vinovat că s-a întîmplat asta.

— Tot s-ar fi întîmplat, zise bătrîna. Ce trebuie să se întîmple, se întîmplă. Du-te sus la ea.

Jürgen porni pe scară spre Helene. Camera ei se afla chiar lîngă ușa de la intrarea în casă — acum întregul etaj de jos fiind locuit de familie.

Stătea în mijlocul camerei. Îi zîmbi și făcu cîțiva pași neajutorați către el.

— Vezi, Jürgen, pot să merg singură.

— Dar să n-o faci.

— Pot însă.

Vedea cîtă osteneală își dă să se țină dreaptă. Se apropie de ea și o cuprinse cu brațele.

— E abia un început, dar cînd ai să te întorci iar, vreau să pot merge ca înainte.

— Atunci o să ne căsătorim, deși, cu siguranță, n-are să mă mai creadă nimeni, zise el. Are să fie a treia permisie pe care o cer pentru căsătorie.

O ridică, o luă pe braţe şi o puse într-un fotoliu. O aşeză cu grijă şi-i netezi rochia cenuşie de după-amiază.

Ea îl privea zîmbind.

— Nu mai vorbi de căsătorie, Jürgen.

— Poate trebuie să pierd şi eu un picior, zise el.

Suna brutal şi Helene se ridică şi-l privi înspăimîntată.

— Dumnezeule ! şopti ea.

Jürgen ştia că Helene n-are să se mărite cu el, şi se gîndi la mulţimea celor cu picioarele amputate care populau spitalele. Şedea aplecat în faţa ei. Două camere mai încolo cînta aparatul de radio al Ernei. Jürgen o auzi şi pe ea cîntînd şi agitîndu-se încoace şi încolo. Pe amîndoi fraţii Helenei îi iubise şi pe amîndoi îi pierduse. Acum cînta iar. Atît de repede uită omul cînd n-are nimic de uitat.

— Trebuie să plec, Helene.

— Te duci iar în Rusia, pe front ?

— Poate mă lasă în spate. Trebuie întîi să-mi pună dinţii. Pentru Reichul milenar nu se poate lupta bine fără dinţi.

Încercă să surîdă cu gura lui ştirbă, dar Helene nu rîse. Ştia că Jürgen minte. Nici el nu credea. Cum trimiteau acum pe front pe toţi cei ce mai puteau umbla, au să-l trimită şi pe el din nou. Iar frontul din Rusia, în ciuda comunicatelor victorioase, era împins înapoi aproape zilnic. Helene se uită la Crucea de cavaler de la gîtul lui Jürgen şi deodată începu să plîngă.

Acesta se ridică şi îngenunche în faţa ei. Braţele Helenei se încleştară de gîtul lui.

— Nu mă lăsa singură, Jürgen.

— Trebuie să plec, Helene.

Fata se prăbuşi iar în fotoliu. Îşi acoperi obrazul cu palmele. Trupu-i subţire tremura. Sub rochia cenuşie de după-amiază Jürgen văzu conturul protezei şi iar se gîndi la mulţimea celor cu picioarele amputate în acest război. Poate mîine o să facă parte şi el dintre aceştia. Şi atunci n-ar mai exista nimic care să-l poată despărţi de Helene.

Se aplecă asupra Helenei şi o sărută. Faţa ei era plînsă, iar buzele îi tremurau. Era pentru prima dată după noaptea aceea din Berlin că o vedea plîngînd.

Încet se întoarse către uşă. Îi era greu s-o deschidă. În timp ce stătea în uşa deschisă îi auzi suspinele. Îl cuprinse un sentiment de slăbiciune, dar trase uşa, fără să se mai uite o dată înapoi.

Compania înainta de-a lungul văii, în noapte. Crestele erau cuprinse de flăcări. Le aprinseseră proiectilele cu fosfor. O jerbă de foc alcătuită din înălţimi incendiate lumina noaptea şi izola compania de lumea exterioară. Bătălia de la Cassino atinsese punctul culminant.

— Ăsta e iadul, zise plutonierul Schuler.

Mergea împreună cu subofiţerul Krähenburg în faţa lui Gerhard Lorenz, care iarăşi căra grelele cutii de muniţii. Krähenburg purta pe umăr mitraliera.

Seară compania fusese completată în pripă şi necorespunzător pentru a opri pătrunderea unui regiment de elită american. Jumătate din partea sedentară mărşăluia în spatele lor : şoferi, bucătari, şeful de eşalon şi subofiţerul de administraţie. În dreapta lor trăgeau nişte aruncătoare de ceaţă germane. Ecoul lor mugitor le ţiuia în urechi. Vînătorii de munte americani şedeau la poalele masivului şi se deplasau încet către Cassino. Pe şosea, zăceau autocamioane avariate de canonadă, căşti aruncate, arme sfărîmate. Cei căzuţi nu fuseseră îngropaţi. Nu departe de ei răgea un măgar. Era fără stăpîn, într-o livadă de măslini.

Gerhard se uita la trunchiurile cafenii ale măslinilor. Coaja lor scorojită arăta ca nişte feţe rîzînd feroce în lucirea vastă a flăcărilor ce se înălţau spre bolta cerului. Se gîndea la Lipski, pe care nu-l putuseră îngropa. În aceeaşi noapte infanteria americană înaintase pînă la via unde îşi făcuseră ei tranşee. Sublocotenentul cel tînăr căzuse tot atunci, iar fostul fruntaş-instructor Achmann plătise verificarea pe front cu o rană gravă. De atunci nu mai ieşiseră din lupte. Măgarul zbieră iar. „I-ah"-ul lui prelung şi astmatic se lua la întrecere cu mugetul aruncătoarelor de ceaţă şi suna ciudat de paşnic.

— Afurisit măgar ! zise Krähenburg.

Trecură din șosea în livada de măslini în care zbiera măgarul. Gerhard trînti înjurînd cutiile cu muniție. Schuler își inspecta plutonul. Cu cei doi șoferi și un bucătar care li se adăugaseră, nu mai erau decît o duzină de oameni.

— Lorenz, alungă măgarul. Mă înnebunește și mai mult.

— S-a făcut, zise Gerhard.

Alergă la măgar și-l lovi ușor cu patul armei pe crupă. Animalul privi indiferent înapoi și nu se clinti. În ochii lui se oglindea văpaia flăcărilor. Blana lui fumurie era în multe locuri tocită pînă la piele.

— Ești purtător de muniții, bătrîne ? zise Gerhard.

Măgarul nu mai zbiera. Picioarele lui se proptiră cu îndărătnicie pieziș în pămînt. Gerhard îl luă de căpăstru și-l trase după el.

— Vino cu mine. Ai să-mi cari cutiile.

Dintr-o dată ascultător, măgarul porni alături de Gerhard.

— Ce-i cu măgarul, Lorenz ?

— Are să care cutiile, domnule plutonier.

— Bine, zise plutonierul Schuler.

Căpitanul Vogelsang venea de-a lungul convoiului. Ajunsese un pachet de nervi, iar în ochii lui se citea teama de atacul iminent.

— Dumneata înaintezi la dreapta noastră, Schuler.

— Da. Știu. Cunosc regiunea, zise plutonierul.

Gerhard puse cutiile cu muniții în spinarea măgarului. Ele atîrnau în chingi pe coaste, dar animalul primi povara liniștit. Era muniția celor două mitraliere pe care le mai aveau în pluton.

— Plecarea ! zise Schuler.

Compania mergea răsfirată pe șosea, strecurîndu-se prin tufișuri, spre munții în care străpunseseră americanii. Gerhard mîna măgarul. În fața lor explodă o salvă de artilerie. Schijele proiectilelor brizante împroșcau tufișurile. Măgarul sări de două ori în sus ca un țap, apoi stătu iar liniștit. Gerhard săltă capul de la pămînt și se uită în sus la el. Îi era de neînțeles că măgarul nu fuge. Urcară prin tufărișul des prima înălțime.

— Alungă măgarul înapoi, zise Krähenburg.

— Aiurea. Crezi că am să car cutiile singur ?

— Hai, grăbește-te !

— Aiurea, zise Gerhard.

Se tîrîră peste vîrful rotunjit al înălțimii. În dreapta lor se înălțau pereți de stîncă, iar în spate lăsaseră dealurile incendiate, în care trăgeau aruncătoarele de ceață germane.

Se întinseră pe vîrful înălțimii și așteptară. Compania se afla în stînga lor, pe deal, jos.

— Mai departe ! ordonă Schuler.

Dar nu apucară să meargă mai departe. Soldații americani, care se aflau în fața lor, deschiseră focul.

— Mitralierele în poziție ! strigă plutonierul.

Gerhard smulse cutiile de pe spinarea măgarului. Krähenburg se aruncase după o piatră, și împingea încet mitraliera înainte. Din peretele de stîncă gloanțele ricoșau șuierînd prin tufiș.

Lorenz trăgea spre el cutiile cu muniții. Măgarul făcu vreo cîțiva pași înapoi și se postă alături. Începură să tragă în noapte, dar nu știau încotro trag. Înălțimea avea o ușoară depresiune, în spatele căreia, probabil, se aflau americanii.

Din ambele părți se trăgeau cu trasoare.

— Sus, direcția înainte, executarea ! strigă plutonierul Schuler.

Krähenburg smulse mitraliera în sus. Gerhard înhăță cutiile ca s-o ia la fugă în urma lui. Aveau în față primele explozii ale artileriei americane. Se trîntiră iar la pămînt. Măgarul o luă la fugă o bucată de drum, pe culme în jos, dar se întoarse. Focul artileriei americane se deplasa cu încetul înapoi. Se auzeau țipetele răniților.

Măgarul sări în sus ca un țap și căzu pe picioarele dinainte. Se întinse încet pe o parte și rămase lungit în fața obrazului lui Gerhard. Îl lovise în burtă un glonț ricoșat. Măgarul se închirci și începu să zbiere.

Gerhard era întins lîngă spinarea lui, care mirosea a fîn uscat și a căldură.

Focul artileriei americane încetă. Era o liniște de moarte. Numai mugetul înfundat al aruncătoarelor de ceață germane străbătea deasupra munților.

— *Hands up !* [1] strigară soldații americani.

[1] Mîinile sus ! (Engl.)

Peste tot se auzeau acum glasurile lor. Gerhard își îndesă fața în blana caldă a măgarului. Părea că încă există viață în el, dar nu mai zbiera.

—Hai să fugim! zise Krähenburg.

El luă mitraliera, iar Gerhard alergă după dînsul. În urma lor compania se dizolva. Șoferii și bucătarii se predară. În tufiș, în stînga, auziră :

— *Hands up! Hands up!*

— La dreapta, în munți, șopti Krähenburg.

Aruncă mitraliera, își smulse casca de pe cap și o azvîrli în desiș. Nu-i vedeau pe cei doi soldați americani care, venind prin lăstăriș, duseră la ochi armele lor cu tragere rapidă și începură să acționeze.

Gerhard simți lovitura în braț și lunecă la pămînt. Nu-l durea. Numai genunchii îl chinuiau. În urma lui măgarul mai zbieră o dată și muri. Zbieretul lui dăinui prelung, în larma bătăliei care se apropia de sfîrșit.

Compania căzuse într-o cursă. Subofițerul Krähenburg o ștersese și pretutindeni se auzea acum tropăit de cizme care alergau.

Fără să crîcnească, Gerhard ședea nimișcat printre stînci. Partea de sus a brațului drept sîngera. Își scoase batista, înfășură cu ea brațul rănit și o înnodă cu dinții. Sîngele o înroși. Gerhard începu să se tîrască înainte. Metru cu metru.

Se lumina de ziuă. Globul de foc al soarelui stătea sîngeriu deasupra cîmpului de bătaie. Aruncătoarele de ceață nu mai trăgeau. Flăcările de pe înălțimi se stinseseră. Era jumătatea de oră de liniște din fiecare zi de bătălie — pauza dintre luptele de noapte și ucigătorul foc rulant american, care începea la ora șase dimineața și ținea pînă cădeau umbrele înserării. Gerhard cunoștea aceste minute de răgaz. Le număraseră deseori cînd ședeau ghemuiți în gropile pe care și le făcuseră scormonind în pămînt.

Brațul continua să sîngereze. Sîngele trecuse prin batistă și acum se scurgea pe antebraț. Gerhard încercă să rupă o bucată din pantaloni. Stofa cenușie cedă ușor — era putredă. Rupse o bucată de deasupra genunchiului stîng și își înfășură brațul.

Îi era frig. Răcoarea se strecura în el din solul pietros pe care era lungit, venea din munți și din soarele rece de deasupra livezilor de măslini. Se ridică și porni înainte, aplecat și împleticindu-se. În stînga lui erau, desigur, americanii. Încercă să se strecoare la dreapta, pe munte, în sus. Mîinile i se încleștau de solul stîncos. Dureri ascuțite începură să-l încerce în brațul rănit. Cînd se porni focul rulant se lăsă să lunece într-o groapă. Fiind deschisă sus, groapa nu era de fapt un adăpost, dar apăra de schijele proiectilelor. Gerhard nu văzu umbra cenușie care ședea ghemuită în groapă.

— Lorenz ! zise cineva de lîngă el.

Se întoarse și în față îi apăru chipul căpitanului Vogelsang. Era galben ca o lămîie stoarsă și înghețată, iar sub ochii febrili îi atîrnau pungi negricioase. Gerhard se gîndi la cuvîntarea pe care o ținuse căpitanul la solemnitatea de doliu din satul basc. Vorbise de istoria germană și de rezistența eroică, pînă la ultimul om. Acum din el nu mai rămăsese decît un ghem de zdrențe cenușii, care tremura de frică.

O ploaie de proiectile brizante vuia deasupra muntelui. Peste capetele lor se rostogolea cu viteză grohotiș dislocat. De deasupra gropii venea miros de ars și murdărie.

Gerhard se apucă iar de braț. Durerile deveneau insuportabile. De la moartea lui Lipski nu mai credea în victorie și în ceea ce numeau ei cel de al treilea Reich. Lipski fusese totdeauna împotrivă — și avusese dreptate. Se gîndi din nou la evreicele împușcate, la masacrarea populației evreești din orașele poloneze, și la cizmarul Blau, care lucrase pentru Gestapo. Și pe el îl împușcaseră. „Va veni răzbunarea", spusese Lipski.

— Războiul ăsta e pierdut, spuse Gerhard. Unde e artileria noastră, unde sînt avioanele, tancurile noastre ?

Ochiul drept al căpitanului Vogelsang se zbătea nervos. Își trase din nou capetele înăuntru. Focul rulant desțelenea muntele. Soarele se înălța pe cer și uniformele lor începeau să se încingă. Ecoul munților arunca înapoi mugetul tunurilor, urletele proiectilelor, exploziile înmiite și zgomotul înfundat de motoare al escadrilelor, care, trecînd

pe cerul albastru ca niște cocori argintii, își descărcau bombele asupra liniilor germane.

Vogelsang ședea chircit lîngă Gerhard, cu capul lăsat pe brațe și apăsîndu-și fața în cască.

— Și dumneavoastră ați crezut în prostia asta, spuse Gerhard.

Se gîndea la fratele său Walter, care luptase pentru național-socialism și căzuse în Franța, și la fratele său Peter. El singur fusese împotrivă. Dar și lui îi rămăseseră oasele la Stalingrad. Helene își pierduse un picior, și Jürgen Schiemann căpătase Crucea de cavaler. Totul fusese minciună.

Căpitanul Vogelsang se ridică. Arăta de parcă voia s-o ia la fugă de acolo.

— Rămîneți aici, zise Gerhard.

— Nu mai suport.

— Stați pe loc ! strigă Gerhard, și-i dădu un brînci în piept cu mîna stîngă.

Vogelsang se clătină și căzu îndărăt în groapă. Fața îi era brăzdată de teamă. Ochii i se bulbucaseră deasupra pungilor negre. Pleoapele îi zvîcneau nervos. „Soldați, spusese el acum patru luni, înainte de prima acțiune a companiei, soldați, nu e nevoie să faceți prizonieri. Duceți-i după un tufiș și... Știți ce vreau să spun".

Focul rulant se întrerupse. O liniște paralizantă vibra deasupra munților. Niște infanteriști germani fugeau înapoi jos. Erau fără arme și arătau ca niște vagabonzi. Un avion de recunoaștere bîzîia deasupra văii. Căpitanul Vogelsang gemea. Pe tunica lui era sînge uscat. Crusta de sînge se întindea pînă jos, pe pulpă. Gerhard se aplecă.

— Sînteți rănit ?

— Da.

— Acum nu putem ieși de aici. Trebuie să așteptăm să se înnopteze.

Gerhard simțea propriile-i dureri. Sîngele continua să i se prelingă din braț. Smulse batista și cîrpa cenușie. Acum sîngele curgea mai tare. Hemoragia și slăbiciunea provocată de ea îl amețeau. Rupse iar o bucată de stofă din pantalon și încercă să se lege din nou.

Reîncepu focul rulant. Bombardierele veneau înapoi și ecoul munților scuipa în vale zgomotul exploziilor asurzitoare.

Lorenz fu ridicat în aer. Îl luase ceva pe sus. În juru-i era noapte. Auzea măgarul zbierînd și-și apăsa fața în blana cenușie, care mirosea a căldură animală. Frunzele cenușii și catifelate ale măslinilor tremurau în văzduh. Ele se transformau în suprafețele argintii de aluminiu — suprafețe portante care stăteau pe cerul de un albastru-închis. Gerhard își pierdu cunoștința.

Acolo unde șezuse căpitanul Vogelsang se afla doar o cască cenușie, deformată. Pe deasupra ei trecea alene norul de praf al exploziei.

Regimentul de grenadiri tanchiști se retrăgea peste cîmpurile de zăpadă. Vîntul glacial de răsărit prefăcea răsuflarea soldaților în țurțuri de gheață. Era sfîrșitul lui februarie.

Un divizion de tancuri rus și un escadron de cazaci urmăreau regimentul.

Grenadirii tanchiști, larg răsfirați, cu armele și pistoalele ridicate, tropăiau greoi prin zăpada adîncă. Pe cazaci îi vedeau numai rareori. Apăreau doar, și dispăreau din nou. Și tancurile rusești îi urmăreau doar cu ezitări.

Jürgen Schiemann mergea lîngă un subofițer. Cu două zile înainte își pierduse tancul într-un contraatac. Fusese un contraatac disperat, întreprins cu forțe slabe.

Jürgen se uită îndărăt. La orizont se zărea o unitate de cazaci. El știa pe cine așteptau cazacii — pe cei degerați, pe cei răniți, pe toți cei ce rămîneau în urmă în această retragere.

Piciorul drept al lui Jürgen era înfășurat în cîrpe. Degerătura se întindea de la degete, în sus, și el nădăjduia ca, în felul acesta, să-și piardă piciorul. Helene îi scrisese că se simte mai bine, dar că încă merge anevoie. Îl înștiința despre Gerhard, că fusese rănit la Cassino și acum se află într-un spital din apropiere de Stuttgart. Jürgen se gîndi la ziua în care Gerhard îl vizitase la Lemberg. Atunci aflase el de povestea cu Karla. De atunci trecuseră doi ani.

Grenadirii din fața lui se afundau în zăpadă și numai dînd-o la o parte cu mîinile izbuteau să iasă din nou la

suprafață. Un tun antiaerian distrus zăcea înghețat în drum. Tancul care mergea în stînga lor derapă pe pojghița de zăpadă, dar scăpă din impas. Era ultimul tanc al regimentului.

După-amiază ajunseră la barăcile lungi și acoperite de zăpadă. Casele de dincolo de barăci erau distruse. Ruinele gării se înălțau către cer. Jürgen mai trecuse o dată prin oraș. Asta se petrecuse cu doi ani în urmă, în timpul înaintării rapide. Cînd străbătuseră străzile cu tancurile, orașul ardea. Acum rămăsese doar o întindere de ruine, cu pivnițe, gropi și scobituri în pămînt.

Statul-major al regimentului — mai erau doar un maior, un sublocotenent și Scheller, care conducea ultimul tanc — își instalase cartierul general într-o baracă. Grenadirii tanchiști din batalionul unu și doi se aflau afară, la cinci kilometri de sat, și îi așteptau pe rușii care îi urmăreau.

Jürgen intră șchiopătînd în baracă. Soldații din batalionul trei — avînd doar efectivul unei companii — stăteau pe străzi ori se aruncau istoviți în beciuri. Zăpada înghețată nu-i oprea s-o facă. Labele picioarelor le erau umflate și îi dureau, iar foamea îi mistuia pe dinăuntru.

— Nu mai avem nimic de mîncare, zicea maiorul cînd Jürgen intră în baracă. Rechiziționați tot ce poate fi rechiziționat!

Într-un colț al încăperii stătea un plutonier-major cătrănit.

— Nu mai poate fi nimic rechiziționat, domnule maior, zise el scuturînd din cap.

Casca îi tremura pe creștet. Chipul lui obosit și încleștat arăta deznădăjduit. Jürgen se uită țintă la maior. Se numea von Glasenap, nu era mult mai în vîrstă ca el și avea o mutră de moșier degenerat. Vîrful nasului îi degerase și era acoperit de o crustă care în permanență își schimba culoarea. Cînd von Glasenap era iritat, își freca nasul de parcă voia să-l smulgă și să-l arunce într-un colț. Era același maior care prin raportul său avusese grijă să împiedice avansarea lui Jürgen după trecerea prin mlaștină. Maiorul von Glasenap se întoarse către Jürgen.

— A, Schiemann, ce fac tancurile noastre? Acum le-ați aranjat și pe ultimele.

— I s-a întîmplat ceva lui Scheller? întrebă Jürgen.

— Nu. Tancul lui se află la un kilometru depărtare de aici. Nu mai are benzină.

— Atunci să-l părăsească, zise Jürgen.

Von Glasenap se apucă iritat de nas, care acum avea o culoare albastră, dar de îndată începu să bată în verde.

— Ascultă, Schiemann, n-a sosit aprovizionarea. Pesemne o fi fost tăiat firul undeva. Poate de partizani sau cine știe de cine. Nici divizia nu răspunde. Ce s-a întîmplat de fapt?

— Nu știu, zise Jürgen.

Obrajii ușor lăsați ai maiorului tremurau. Arăta straniu. Făcu un pas către Jürgen.

— Trebuie să găsim ceva de mîncare, Schiemann. Vrei să încerci?

— Să încerc, pot, domnule maior.

— Bine, zise maiorul mai liniștit.

Știa că lunganul de locotenent tanchist are să încerce tot ce-i stă în putință. Îl cunoștea destul de bine. Maiorul îl ura pe acest cavaler al Crucii de fier, căruia nu-i păsa de nimic și pe care nu-l interesa nimic. Von Glasenap nu fusese încă niciodată propus pentru Crucea de cavaler. Jürgen ieși. Tîra ușor piciorul drept. Îl dureau degetele.

Plutonierul-major cel cătrănit venea după Jürgen. Luară zece infanteriști cu ei și porniră în oraș. În ruinele pirjolite nu mai era viață. Orașul era acoperit de zăpadă ca de un giulgiu. De două ori trecuse războiul peste el și retragerea germană distrusese și ceea ce mai rămăsese în picioare. O fată zdrențăroasă se ivi din clădirea unei fabrici bombardate. Se opri și se uită împietrită la soldații germani.

— Hei! strigă Jürgen.

Fata tresări și dispăru la fel cum apăruse.

— Ce a fost asta?

Jürgen se întoarse spre plutonierul-major, care venea în urma lui.

— Cine știe? După cît se pare, mai sînt ruși prin gropi, zise plutonierul-major.

Scotociră clădirea fabricii, dar nu găsiră nimic. Fata dispăruse fără urmă.

O jumătate de oră mai tîrziu răsunară primele împușcături. Ele veneau din gropile unde fuseseră pivnițe, din clădirea dărîmată a fabricii și din ruinele gării.

În spatele lui Jürgen plutonierul-major, dădu un țipăt și căzu în zăpada murdară. Se aflau pe terenul din dreptul gării. Jürgen se tîrî către ruinele din fața clădirii distruse a gării. Grenadirii tanchiști îl urmară. Plutonierul-major zăcea în mijlocul străzii. O baltă de sînge înroșise zăpada de sub el.

Jürgen se uită în jur. Barăcile, odinioară birouri ale etapei, ardeau. În răsărit, limbile galbene ale flăcărilor se ridicau către cer. Jürgen se gîndi la von Glasenap, care acum avea, poate, să dobîndească și el Crucea de cavaler.

Se trăgea de pretutindeni. Batalionul trei se desfășura pe străzi în linie de trăgători. Grenadirii săreau din ruină în ruină și aruncau grenade de mînă în gropi. În înserarea care se lăsa exploziile lor mugeau înfundat.

Jürgen își trase capul între umeri. Gloanțe explozive răpăiau în ruinele zidurilor. Grenadirii tanchiști de lîngă el trăgeau la rîndul lor, răspunzînd. În fața lui Jürgen gara scuipa foc și fum. Soldații din batalionul trei înaintau spre gară luptînd pe străzi. Îi scoteau pe pușcașii ruși din gropi și-i mînau înaintea lor. Erau siluete de civili zdrențăroși, femei, adolescenți, bătrîni.

Schiemann se tîra prin ruine, mergînd cu grenadirii tanchiști de-a lungul șinelor, către gară. Nu mai simțea degerăturile de la degetele picioarelor.

În clădirea gării zburau grenadele de mînă. Salvele pistoalelor automate împroșcau în gropi. O femeie alerga spre Jürgen. Rafala unei mitraliere ușoare o puse în genunchi. Gemînd, ea căzu pe spate.

Jürgen se opri ametit. Se uita absent la sîngele ce răzbătea prin haina ei zdrențuită. Nu luptase încă niciodată împotriva femeilor.

— Tîrfe, zise unul dintre grenadirii de lîngă el. Toate sînt tîrfe.

Grenadirii tanchiști scotociră gara în fiecare ungher. Schiemann stătea nemișcat în mijlocul gării, acolo unde

fusese altădată holul. Pe pereți erau încă lipite zdrențe de afișe vechi : afișe rusești și peste ele, proclamații și ordonanțe ale comandamentului suprem german. Erau pe jumătate carbonizate, dar frazele care fuseseră cîndva ordine tot se mai puteau citi.

Încă se mai trăgea ici și colo. Maiorul von Glasenap mergea încet prin oraș. În urma lui ardeau barăcile în care voiau să instaleze peste noapte cartierul. Acum se terminase cu odihna.

Și pe front începuse agitația. Batalioanele unu și doi se apărau de cazacii care-i hîrțuiau. Aceștia precedau tancurile, care aveau să atace poate încă în cursul nopții. Țăcănitul ca un lătrat al mitralierelor rusești pătrundea în înserare pînă în oraș. Grenadirii tanchiști îi strîngeau grămadă pe civili. Mînau lovind cu patul armelor femeile, adolescenții și bătrînii.

Jürgen își ținea capul plecat. Continua să stea în mijlocul gării, lîngă femeia care fusese prinsă de salva mitralierei. Pentru el era de neconceput ce se întîmpla aici.

O dată, cu doi ani în urmă, cînd prin orașul în flăcări treceau tancurile lor, văzuse unități SS care mînau afară din oraș civili evrei în convoi, pe patru rînduri. Atunci nu dăduse nici o importanță. Acum știa ce se întîmplase cu ei. Și deodată îi fu rușine că se afla aici, stînd ușor aplecat, cu pistolul automat în mînă — răspunzător și el pentru ceea ce urma să se întîmple acum.

Un subofițer se apropie de Schiemann.

— Aștia sînt toți, domnule locotenent.

— Da, zise Jürgen.

Se uită de-a lungul șirului de civili. În primul război mondial fuseseră numiți franctirori ; acum li se spunea partizani. Erau trei femei, cinci bărbați în vîrstă și vreo cîțiva băiețandri. Privirea lui Jürgen rămase agățată de fețele femeilor.

— De unde aveți armele ?

Nimeni nu-i răspunse.

— Nu înțelege nici unul dintre voi nemțește ?

— Ba da, răspune o femeie.

Încercă să facă un pas înainte, dar grenadirul tanchist de lîngă ea o îmbrînci înapoi. Cînd o împinse, cămașa pe

care o purta sub jacheta descheiată se rupse, lăsîndu-i sînii goi. Femeia încercă să-și încheie haina peste piept.

Jürgen își întoarse privirea. Îl surprinse faptul că femeia era tunsă chilug ; fața ei se asemăna întrucîtva cu a Helenei.

— Armele pe care le au sînt toate moderne, rapide, cu gloanțe explozive. Formidabilă organizație ! zise subofițerul de lîngă el.

Jürgen se uită la armele pe care grenadirii tanchiști le grămădiseră într-un ungher al gării. Privirea lui căzu iar pe femeia tunsă chilug. Era tînără, murdară și prăpădită, dar în ochii ei cenușii nu se citea pic de teamă. Jacheta ei era o tunică uzată de ofițer german.

— Încheie-ți haina, îi spuse Jürgen.

Femeia tunsă chilug își strînse haina peste piept, în timp ce se uita la el zîmbind.

— De unde aveți armele ?

— De colo, răspunse femeia arătînd către răsărit, unde acum răsuna fără încetare țăcănitul mitralierelor rusești.

Zgomotul sforăitor al mitralierelor germane răspundea cu aceeași stăruință.

— Și de ce trageți asupra noastră ?

— Pentru că nu meritați altceva.

Fața ei exprima ură și repulsie. Jürgen tăcu și-l căută din ochi pe subofițerul care stătea în spatele lui.

— Ar trebui să-i tăbăcească fundul, zise subofițerul. Treizeci pe fundul gol, și apoi afară, în zăpadă.

— Sînt tîrfe, zise iar grenadirul tanchist. Scroafe murdare.

Jürgen se gîndea cît de mare trebuie să fie ura pe care o stîrniseră ei, dacă și tîrfele luptau împotriva lor... Îl lua cu frig. Simțea iar degetele de la picioare. Îi veni în minte piciorul pe care voia să-l piardă de dragul Helenei. Deodată i se păru stupid. Helene își pierduse piciorul, iar femeia tunsă chilug din fața lui are să-și piardă viața. Războiul nu cunoștea îndurare.

— Pe toți o să vă ucidem ! Pe voi, popor de stăpîni ! zise femeia.

Unul dintre grenadiri o lovi cu patul armei în șale. Ea se clătină, dar se îndreptă din nou. Jürgen o privi iar în față. Era surprins cît de bine vorbea nemțește.

— Eşti nemţoaică ?

— Nu, poloneză.

Nu-i venea să-i pună mai departe întrebări. Asemănarea ochilor ei cu ochii Helenei îl apăsa. Aveau aceeaşi putere de atracţie. Se gîndi la execuţiile de ostateci din Polonia, la răscoale şi la metodele Gestapoului, de care auzise fără să creadă în ele. Poate că şi ea fusese trimisă cu de-a sila în vreunul din bordelurile germane înfiinţate în Polonia.

Femeia zîmbea şi lui i se păru că rîde de el, de lunganul de locotenent tanchist, care stătea în faţa ei, puţin aplecat înainte, cu un picior degerat şi cu expresia dezolantă a celui ce luptă pentru o cauză pierdută.

Jürgen se întoarse.

— Duceţi-i la barăci.

Maiorul von Glasenap, urmat de aghiotantul său, sublocotenentul Widemeyer, apăru val-vîrtej în ruinele gării.

— Ce porcărie, strigă el. Imediat cu toată şleahta la zid !

Se îndreptă către Schiemann. Grenadirii tanchişti îi mînau pe partizani afară din gară. Jürgen se uita la nasul lui von Glasenap, care acuma devenise alb.

— Preiei chestia asta, Schiemann ?

— Ce să preiau ?

— Execuţia.

— Nu ! răspunse Jürgen.

Maiorul se uită ţintă la el. Obrajii uşor lăsaţi îi jucau de enervare. Se apucă de nasul degerat şi începu să tragă supărat de el.

— Refuzi să execuţi un ordin ?

— Nu l-am înţeles ca pe un ordin.

— Atunci ordon, zise von Glasenap, uitîndu-se la Crucea de cavaler şi repezindu-şi capul înapoi ca un taur înainte de a-şi lua avînt, ca şi cum Crucea de cavaler ar fi fost pînza roşie din arenă.

Din nou se auzea ţăcănitul mitralierelor ruseşti. La răsărit în înaltul cerului, se ridicau flăcările barăcilor care ardeau. Jürgen se trase un pas înapoi.

— Nici atunci n-o fac, domnule maior.

— E a doua oară, domnule locotenent, că acționezi împotriva unui ordin. Crezi că această Cruce de cavaler a dumitale te ocrotește totdeauna ?

Jürgen se întoarse indiferent și-l lăsă pe maiorul von Glasenap în ruinele gării. Mergea încet prin oraș către barăcile incendiate. De braț îi atîrna pistolul automat, iar piciorul drept se tîra înfășurat în cîrpe.

O jumătate de oră mai tîrziu partizanii erau împușcați în lumina barăcilor care tot mai ardeau.

Comanda a revenit sublocotenentului Widemeyer.

— Luați o mitralieră ; ajunge, spusese von Glasenap.

În spatele mitralierei se aflau doi grenadiri tanchiști. Partizanii stăteau unul lîngă altul în fața barăcilor. Erau vreo patruzeci de oameni, majoritatea femei.

— Un bordel înarmat, zise subofițerul care se afla iar lîngă Jürgen. Unde s-a mai pomenit una ca asta — în loc să ne culcăm cu ele în pat, le împușcăm ! Ce aiureală !

— Aici nu există paturi, zise Jürgen.

Nu avea convingerea deplină că femeile erau într-adevăr tîrfe, cum afirmau soldații. Dar poate că ei aveau dreptate.

Totuși îi era indiferent ce erau — pentru el erau femei. Nu voia să fie de față la execuție, dar îl atrăgea partizana tunsă chilug cu ochii cenușii ca ai Helenei.

Femeile stăteau foarte aproape de barăcile aprinse. Flăcările se înălțau sus de tot, sudoarea curgea de pe fețele viu luminate. Femeile încercau să-și rupă îmbrăcămintea de pe partea superioară a corpului, căci luase foc.

Doi soldați rîdeau lîngă Jürgen.

— Dacă mai rîdeți încă o dată, vă dau peste bot, le spuse el.

Se făcu o liniște de moarte. Sublocotenentul Widemeyer, cu fața palidă, stătea lîngă mitralieră. Jürgen privi îndărăt. Nici urmă de maiorul von Glasenap.

Partizana cu capul tuns chilug stătea la mijloc, între o fată tînără, numai piele și oase, și o femeie mai în vîrstă. Fata începu să țipe și încercă să fugă. Dar picioarele îi erau legate. Femeia mai bătrînă înjura tare. Jürgen auzi cuvintele, care țîșneau strident spre soldați.

Schiemann se uita țintă la partizana tunsă chilug. Zîmbea și lui i se păru din nou că rîde de el. Nu mai avea tunica de ofițer german pe ea. Cămașa îi era ruptă și i se vedea sînul.

— Foc ! ordonă sublocotenentul Widemeyer.

Rosti comanda peltic, încet, parcă era un chin.

Salvele mitralierei scuipau cu repeziciune, glonț după glonț, în trupurile femeilor.

Femeia tunsă chilug tresări, se frînse din genunchi și căzu încet pe spate. O a doua salvă trecu ras cu pămîntul prin femeile, bătrînii și adolescenții prăbușiți.

Țipătul fetei numai piele și oase stăruia deasupra pieței din fața barăcilor care ardeau.

Jürgen porni înainte, către cei împușcați. Pe chipul palid i se prelingea sudoarea.

Grenadirii tanchiști strigau în spatele lui, iar sublocotenentul Widemeyer zise :

— La o parte, domnule locotenent !

Jürgen nu le dădea însă atenție. El se uita în jos la fata numai piele și oase, care tot mai țipa. Era rănită grav. Cu pistolul în mînă se aplecă spre capul fetei. Îi văzu ochii răscoliți de frică și de durere. Partizana cu capul tuns chilug zăcea lîngă ea. Din pieptul ei aproape dezgolit curgea sînge. Flăcările barăcilor incendiate ajungeau pînă la uniforma lui. O împușcă pe fată în tîmplă, se întoarse și porni încet înapoi. Grenadirii tanchiști se uitau tăcuți la el.

— Ștergeți-o de aici ! le spuse Schiemann.

Îi făcură loc și Jürgen trecu pe lîngă ei către vasta și noptatica întindere de zăpadă, unde cele două batalioane de grenadiri tanchiști se apărau de rușii care atacau. Lătratul mitralierelor rusești venea în întîmpinarea lui. Își tîra piciorul drept și încă mai avea în mînă pistolul.

Jürgen nu mai știa pentru ce trebuia să lupte. Și înțelegea că nu știuse niciodată.

Dar trebuia să lupte. În spatele lui, flăcările barăcilor incendiate cuprinseseră veșmintele celor împușcați și limbile de foc alergau pîlpîind peste cadavre.

partea a treia

ÎNFRÎNGERE ŞI HAOS

O căruță trasă de un catîr înainta încet pe șoseaua însorită. Munții Abruzzi străluceau în lumina soarelui de amiază. Gerhard Lorenz ședea lîngă zarzavagiul italian, care lovea cu sete în catîr. Animalul se cabra, apoi pornea leneș mai departe. Gerhard îi privea plictisit crupa.

— Dacă merge tot așa, nici mîine noapte n-ajungem, zise infanteristul care ședea la spatele căruței.

Se numea Seifert și făcea parte din batalionul de gardă al cartierului general. Gerhard îl întîlnise la Roma, la postul de comandă al frontului.

— De fapt ce cauți tu la cartierul general? Vrei să-i faci o vizită bătrînului?

— Care bătrîn?

— Ei, Kesselring! Ăsta se ocupă acum și cu mișcările de desprindere de inamic. Avioane nu mai are, tancuri nu mai are, dar continuă războiul. Führerul ordonă, noi executăm...

— Vreau s-o vizitez pe o auxiliară de la aviație. Una Karla Niehagen. O cunoști?

Seifert scuipă peste marginea căruței în șosea. Fața lui era ca un burete saturat de apă. De fiecare dată cînd îi displăcea ceva scuipa puternic. De la Roma pînă aici scuipase într-una.

— Auxiliare de la aviație nu cunosc, zise el. Alea nici cu dosurile lor boite nu se uită la de-alde noi. Alea sînt cocote pentru ofițeri.

— Cum vine aia „dosuri boite"?

— Așa. Una d-alea se boiește peste tot, zise Seifert și scuipă iar în șosea.

Copii italieni dădeau tîrcoale căruței și cerșeau pîine. Seifert luă din sacul său de pîine o bucată și o aruncă spre copiii care începură să se bată pentru ea în șosea.

— De curînd, acum două luni, americanii i-au făcut praf bătrînului șandramaua. Nici un ochi n-a rămas neînlăcrimat atunci. Dar firește că el iar nu era acolo. Mirosise

la timp. Aștia niciodată nu sînt prezenți cînd se întîmplă ceva, zise Seifert și scuipă iar în șosea.

Catîrul se opri și se uită după scuipat. Copiii săreau țipînd în jurul căruței. Zarzavagiul italian lovi iar, cu sete, în animal.

— Țînci înfometați, zise Seifert.

Gerhard se gîndea la Karla. Poate și ea ajunsese cocotă pentru ofițeri. Aflase adresa ei acasă, unde fusese într-o scurtă permisie doar, după cele trei luni de spital, într-un oraș german din sud. Rana de la braț i se vindecase. Numai schija din coapsa stîngă îl mai supăra. Și totuși îl trecuseră iar combatant.

Compania lui se afla acum la Nettuno în Mlaștinile Pontine, unde urma să se prezinte peste trei zile. Plutonierul Schuler și subofițerul Krähenburg trăiau încă. Compania formată numai din oameni în vîrstă, era comandată acum de sublocotenentul cel tînăr.

— Cum a fost acasă ? întrebă Seifert.

— Dezolant.

— Ai auzit ceva de bombardamentele de la Hamburg ? Eu, de felul meu, sînt din Hamburg. Dar tu crezi că porcii ăștia mă lasă acasă ? Cu siguranță că din familia mea nu mai trăiește nimeni.

Gerhard se gîndea la șirurile de străzi distruse pe care le văzuse cînd trecuse prin Berlin. De peste munți veneau în zbor razant niște avioane americane. Cotiră pe deasupra cîmpiilor și se repeziră jos, asupra șoselei. Copiii fugiră țipînd în lanuri. Gerhard sări după Seifert din căruță și alergă cu el în livada de măslini care se întindea în dreapta. Se întinseră pe pămîntul cafeniu și cald. Zarzavagiul italian se lungise înjurînd lîngă ei. Catîrul stătea în șosea și zbiera.

Nu știau în ce trăgeau avioanele în zborul lor razant. Mitralierele lor băteau în lungul șoselei. Catîrul o luă la fugă cu căruța, la stînga, peste ogoare. Nu-l mai văzură. Avioanele în zbor razant dispărură. Acum, pe deasupra lor treceau bombardiere americane, spre nord. Siluetele lor de aluminiu străluceau în soare.

Găsiră catîrul într-o grădină ; osia căruței se rupsese.

— Hai pe jos, zise Seifert.

Gerhard își luă bagajul din căruță și porniră pe jos, mai departe, pe șosea.

Se înserase cînd dădu ochii cu Karla Niehagen. Ea își făcea serviciul într-o lungă construcție de barăci, în spatele unui hotel pe jumătate distrus ; Gerhard însă o întîlni în fața cazinoului ofițerilor. El, neavînd voie să intre în cazinou, stătea și aștepta în fața ferestrelor camuflate.

Karla ieși cu doi ofițeri de stat-major și se opri jenată în fața lui.

— Cum de-ai ajuns aici, Gerhard ?

— Am venit să te vizitez.

— Păi aici nu-i chiar atît de simplu să mă vizitezi.

Gerhard luă poziție de drepți și-i salută pe cei doi ofițeri de stat-major, care plecară rîzînd. Era surprins cît de elegantă arăta Karla. Purta uniforma gri-bleu de auxiliară la aviație, care-i scotea în evidență statura. Bluza de sub tunică era albă și se încheia sus, sub bărbie, aproape sever și distins. Cea care stătea în fața lui era o altă Karla. Ea se uita la Gerhard și zîmbea.

— Ce te zgîiești așa, prostește ?

— Te-ai schimbat foarte mult, Karla.

— E drept, recunoscu ea. Hai să plecăm de aici. N-aș vrea să fiu văzută.

Gerhard pricepu că îi era neplăcută întîlnirea cu el față de ofițerii de stat-major. Dar nu se necăji. Poate avea dreptate caporalul Seifert cînd vorbea de cocote pentru ofițeri.

Porniră pe străzile pe jumătate distruse și ieșiră din oraș. Karla purta pantofi italienești cu toc înalt și mergea lîngă Gerhard ca la promenadă.

— Ai, desigur, tot ce-ți trebuie ? întrebă el.

— Nu tot, răspunse ea. Ai fost rănit, am auzit. Mi-a scris Erna. Unde s-a întîmplat asta ?

— La Cassino. Am stat aproape trei luni în spital. Acum am fost vreo cîteva zile acasă și poimîine trebuie să mă prezint iar la compania mea. Se află la Nettuno.

— Așa, la Nettuno ? ! E rău acolo, în sud, zise ea.

Gerhard știa că la Nettuno și la Anzio se dădeau lupte grele. Peste tot auzise vorbindu-se despre asta.

„Prin părțile alea fac totul harcea-parcea", îi spusese Seifert. Gerhard cunoștea efectul tunurilor navale : îl cunoscuse pe pielea lui la Salerno.

Se așezară într-un parc distrus, în care bombele doborîseră și smulseseră copacii din pămînt. Singură banca pe care ședeau ei rămăsese în picioare. La cîțiva metri în fața băncii era un crater de bombă, în care se afla un automobil făcut praf.

— Grozav mai arată toate ! spuse el. Aproape ca pe front. Și aici se află comandamentul suprem ?

— A fost. Dar acum nu mai e. Numai unitatea mea a mai rămas aici. Noi sîntem rezistența.

— Frumoasă rezistență ! zise el, plimbîndu-și privirea de-a lungul uniformei ei curate și coborîndu-și-o pe ciorapii de mătase, în jos.

Deasupra parcului, se înălțase luna plină. Era aproape tot atîta lumină ca ziua.

— Dar caporalul Seifert voia să se prezinte la batalionul lui de gardă. Nu mai e aici ?

— Ba da. Dincolo, în livada de măslini, zise ea arătînd cu mîna către un teren cu aspect de parc, care se întindea departe, în dreapta lor.

— Aici vin bombardierele în fiecare noapte, spuse ea.

Tăcură iar. În parc nu era picior de om. Gerhard nu se simțea bine în uniforma lui. Trecuseră aproape doi ani de cînd se aflau la Cracovia. Acum rușii erau în fața Lembergului, și în curînd aveau să fie poate la Cracovia. Totul se înrăutățise.

— Karla !

— Da.

— N-aș mai vrea să mă duc înapoi, pe front. Mă înnebunește.

— Ți-e frică ?

— Da.

— Înțeleg, dar în spate e la fel de rău, zise ea.

— Nu peste tot. Numai în orașele germane, replică Gerhard.

Începu să povestească de-acasă, de atacurile aeriene, de refugiații care veniseră în oraș din răsărit, și de Helene, care vorbea numai de Jürgen. La numele lui Jürgen, Karla își înălță capul.

— Nu-i merge bine, nu-i așa ? N-a mai fost avansat.
— Eu cred că puțin îi pasă de asta.
— Așa ! făcu ea.

Pe Gerhard îl uimea ce monosilabică e Karla. Altfel își închipuise revederea cu ea, crezuse că se va bucura. Dar Karla se comporta ca și cînd n-o interesa nimic.

Din parcul în care se afla fostul batalion de gardă se auzeau glasuri care urlau un cîntec. Batalionul de infanterie din care făcea parte caporalul Seifert urma să fie aruncat a doua zi pe frontul de la Nettuno, spusese Karla în treacăt. „Vino înapoi", cîntau vocile de dincolo. Erau niște subofițeri beți.

Greierii țîrîiau în noapte. Gerhard puse mîna pe umărul Karlei.

— Nu fi sentimental, zise ea.

Zîmbea, vorbind tot tărăgănat, ca în dialectul nordic, și aspru. Gerhard se gîndea la Cracovia și la seara din Radom, cînd fusese nevoit să se întoarcă în Wehrmacht. Atunci ea plînsese, iar acum era ceea ce Seifert numea cocotă pentru ofițeri.

— Ce face Erna ? întrebă Karla.

— Bine. Cred că acum se ține cu Martin Baumann, dar nu știu precis. El continuă să se mai învîrtească pe la antiaeriana marinei, iar Erna nu poate trăi fără bărbați.

— E greu pentru ea. Nu găsești ?

— Da, poate, spuse Gerhard.

Vocile care răcneau dincolo amuțiră. Gerhard își aminti de moartea lui Lipski. Fusese o noapte cu lună — ca asta — iar sîngele lui arăta ca sticla roșie. Se văzu din nou cu Lipski la Yolande, în ținuturile basce. Lîngă el, Karla mirosea a parfum franțuzesc. Era un miros îmbătător.

— De unde ai parfumul ? Miroase ca-ntr-un bordel franțuzesc.

— Nu mai vorbi ca un nerod, zise ea. De la Paris, firește. Îmi fac rost prietenii.

— Ai mulți prieteni ?

— Nu mulți. Și ce-ți pasă ție ?

— Nu-mi pasă.

Gerhard se gîndi la seara cînd o dusese la spital, la Zakopane. Atunci ea îl pălmuise. Acum probabil că n-ar mai impresiona-o așa ceva.

Pe cer se auzea huruit îndepărtat de motoare. Amîndoi ascultară atenți în noapte.

— Hai să mergem, zise ea.

Înconjurară craterul bombei și se duseră în livada de măslini care se întindea dincolo de parc. Și acolo bombele răscoliseră pămîntul. Rădăcinile copacilor smulși arătau ca niște brațe care se întindeau către luna plină. Karla mergea înainte. Gerhard o cuprinse de umeri și-i trase capul înapoi, către el. Karla nu se împotrivi.

— Ce vrei ? îi șopti.

— Asta, răspunse el.

Karla zîmbea iar. Un zîmbet cinic și superior. Gerhard nu se supără și încercă să-i sărute gura vopsită cu roșu aprins. Îl treceau fiori, dar o ținea zdravăn în brațe. Peste cîteva zile avea să zacă în Mlaștinile Pontine, pradă proiectilelor aruncate de tunurile navale de mare calibru, și bombelor lansate de escadrilele americane, fără să se poată apăra.

— Ții neapărat ? întrebă ea.

— Nu mă mai culc pe covor. S-a terminat.

— Și ți-e frică de front ?

Gerhard dădu din cap în semn că da. Ea îl privi și zîmbi iar. Era un zîmbet înghețat, care se topi repede și căpătă căldură.

— Bine, zise Karla cu o voce care suna prozaic, de parcă se afla la serviciu și i se dicta ceva. Fiindcă trebuie să pleci iar pe front — și fiindcă în fond nimic n-are importanță...

Ședeau întinși lîngă un măslin doborît, pe pămîntul care încă păstra căldura soarelui din timpul zilei.

— Lasă-mă să-mi scot pantofii ; ar fi păcat să-i stric, zise ea.

Gerhard se înfurie din cauza cinismului ei. Moartea se abătea zilnic deasupra Mlaștinilor Pontine, deasupra munților de la Cassino și deasupra orașelor din hinterland — iar ea se gîndea la pantofii italienești. Karla îi puse cu grijă la spate, între crengile măslinului doborît.

Răcnetele subofițerilor de dincolo, din parc, unde batalionul de infanterie se pregătea pentru intrarea în acțiune pe front, se ridicară iar în noapte. Huruitul îndepărtat de motoare se apropia.

Acum luna era sus pe cer ; dincolo, în parc, caporalul Seifert scuipa în fața cizmelor unui subofițer de la care aflase că batalionul lor trebuia să oprească pătrunderea trupelor americane pe frontul de la Nettuno.

Rămășițele companiei din care făceau parte Gerhard Lorenz și soldații fostului batalion de gardă stăteau pe Via Aurelia și așteptau.

Trecuseră trei săptămîni. Armata germană evacua Roma. Deasupra Cetății Eterne se boltea cerul albastru. Apele galbene ale Tibrului curgeau leneș pe sub poduri. Pe străzi mocnea o zi de mai cu arșiță uscată.

— Tristă adunătură, zise subofițerul Krähenburg, lîngă care se aflau Gerhard Lorenz și caporalul Seifert.

Se uitau la furgoanele care treceau, la camioane, la tunurile anticar și la unitățile de infanterie epuizate. Soldații arătau ca și cînd ar fi fost scoși din noroi. Fețele lor erau galbene ca nisipul de pe plaja de la Nettuno, unde timp de săptămîni stătuseră îngropați în tranșeele din mlaștini.

Caporalul Seifert scuipă în stradă. Nu-i plăcea divizia care trecea pe lîngă ei. În spatele lui, de-a lungul caselor, se îmbulzeau copii italieni. Erau în zdrențe și arătau aproape lihniți de foame. De luni de zile se instalase foamea în orașul care aștepta cu înfrigurare sosirea trupelor americane. Existau puțini curioși. Numai copiii veneau în fugă pe lîngă trupele germane, strigau : *„Tedesco kaputt"* și dispăreau.

Gerhard se gîndea la săptămînile care trecuseră după ce o părăsise pe Karla în livada de măslini.

„Vino iar, îi spusese ea. Ai să reușești. Doar nu ești mămăligă."

Mămăligă nu era, dar acum arăta galben și năruit. Uniforma atîrna pe el ca un sac scuturat. Casca îi ședea ca o oală pe cap și-i acoperea cicatricea din partea dreaptă a frunții. Toată noaptea precedentă mărșăluiseră de zor ca să scape de tancurile americane care-i urmăreau. Camioanele lor rămăseseră arzînd pe Via Appia. Le incendiaseră niște avioane în zbor razant.

Subofițerul Krähenburg se uită în sus. Bombardiere americane treceau cu sutele de-a lungul coastei, către vest. Vuietul lor înfundat vibra enervant în înaltul cerului. În

fața bombardierelor nu exista scăpare. Iar ei, o dată ieșiți din Roma, în cîmp deschis, erau din nou expuși lor.

— Ale dracului ciori ! bombăni Krähenburg.

În spatele lor o tînără striga după doi copii care se învîrteau printre soldații germani și cerșeau. Gerhard se întoarse. Fata își mută privirea în altă parte, cînd îl văzu cum se uita la ea.

— Ce mai sîni — gutui date-n pîrgă, nu alta ! Dar astea îi așteaptă numai pe *ami* — acum noi sîntem rahat, zise caporalul Seifert și scuipă în stradă.

Fata dispăru cu cei doi copii pe poarta unei case. Acum pe lîngă ei trecea o bucătărie de campanie. Începură să rîdă de bucătarul, care, cu fața înfricoșată, se uita în sus la bombardierele americane.

Gerhard se gîndea la bivolii din Mlaștinile Pontine. Îi luaseră o dată în focul mitralierelor și-i făcuseră gulaș. Acum acolo nu mai erau bivoli, ci doar cîmpuri minate, case dărîmate și o populație hămesită de foame, care se îngrămădea în munți și aștepta sfîrșitul războiului.

Stătuse doar zece zile acolo. Compania continuase să se împuțineze, pînă ajunsese o jalnică rămășiță, iar fostul batalion de gardă, situat în stînga lor, căzuse jumătate în prizonierat. Restul se retrăsese cu ei și se afla pe Via Aurelia ca să formeze ariergarda diviziei, care acum trecea prin fața lor. Fusese o apărare fără sens. Asupra tancurilor ei trăseseră cu mitralierele și șezuseră în gropi fără sprijinul armelor grele, fără artilerie, fără aviație și aproape fără tancuri. Cînd își înălța capul, Gerhard putea să vadă pe Castel Sant'Angelo îngerul care stătea în vîrf, în aerul ce vibra, deasupra orașului clocotitor, din care se retrăgea o armată bătută.

— Acum vin ștabii, zise subofițerul Krähenburg, care sta lîngă Lorenz.

Gerhard se uită la automobilele care treceau încet prin fața lor. Erau înțesate cu ofițeri, funcționari, slujbași. Unii erau așezați pe caroseriile automobilelor, alții stăteau în picioare, pe scări. Caporalul Seifert înjură în urma lor :

— Ultima scursură. Aștia ar trebui trimiși pe front toți, cu damele lor.

În față se auziră țipete. Unul dintre copiii italieni care cerșeau intrase într-un automobil. Se produse o între-

rupere a circulației. Un sublocotenent alerga înjurînd de-a lungul coloanei.

— Ștabi căcăcioși, zise Krähenburg.

— Sînt ultimii, spuse plutonierul Schuler, care trecea de-a lungul companiei în așteptare. Acum vine restul diviziei și apoi putem s-o luăm din loc.

Plutonierul parcă se mai împuținase iar picioarele crăcănate stăteau strîmbe în cizme.

Coloanele se puseră din nou în mișcare. Un automobil ticsit cu auxiliare din Wehrmacht trecu pe lîngă ei. Coloanele se potiniră iar. Mașina cu auxiliarele din Wehrmacht se opri în dreptul lor. Fetele stăteau ghemuite în automobilul deschis și se țineau strîns de margine.

— Ce mai păpuși dulci ! zise subofițerul Krähenburg, lovindu-l în coaste pe caporalul Seifert. De multă vreme n-am mai văzut așa ceva. Ia te uită ce mai picioare !

Seifert privi disprețuitor în sus, la picioarele încălțate cu ciorapi de mătase.

— Numai pentru domnii ofițeri, băiete. Unii pierd războiul în pat, alții pe front. Fiecare în felul lui.

— Mai ține-ți gura, mă, zise plutonierul Schuler. În definitiv ce cauți aici ? Ia cărăbănește-te la detașamentul tău.

Caporalul Seifert nici nu se clinti, iar plutonierul Schuler trecu pe lîngă el, privind cu coada ochiului la auxiliarele din Wehrmacht.

— Gerhard... Gerhard !

Acesta nu dăduse pînă acum atenție automobilului. Se uita după sublocotenentul care, înjurînd, căra în spatele lor, pe trotuar, copilul italian rănit și-l preda fetei pe care o văzuse nu mult înainte.

Acum se întoarse brusc. Era vocea Karlei, care sări jos din mașină și alergă către el. Gerhard nu înțelegea cum de ajunsese aici. Se zgîia la ea ca la o arătare. Fusta strîmtă gri-bleu îi stătea întinsă în jurul coapselor lungi. Părul blond-deschis era răvășit. Era nefardată, cum n-o mai văzuse niciodată.

— Închipuiește-ți că era cît pe-aci să nu mai plec. Eram în permisie aici, la Roma. Băusem cam mult și cum m-a furat somnul, era gata să pierd plecarea.

Vorbea pripit, fără să se sinchisească de soldaţii din jur. Ei rîdeau, iar Gerhard se simţea stingherit de rîsul lor.

— Cum o duci ? îl întrebă ea.

— Tu nu vezi ?

— Nu prea bine, nu ?

— Nu. Acolo, la Mlaştinile Pontine, a fost mai rău decît îmi imaginasem eu.

— E trist, totul e grozav de trist.

Gerhard se mira că aici vorbea cu el şi că nu se jena de soldaţi. Caporalul Seifert şi subofiţerul Krähenburg se zgîiau la Karla, iar auxiliarele din maşină o strigau.

— Asta-i mătuşa ta din Pomerania ? întrebă Seifert.

— Da.

— Aş vrea şi eu să am o mătuşă ca asta. Cum a fost aici, la Roma, domnişoară ?

— Păcat. A fost frumos, răspunse Karla.

Subofiţerul Krähenburg făcu un pas înapoi, iar caporalul Seifert îl urmă.

— Lasă-l singur cu ea, zise Krähenburg.

Sublocotenentul care predase copilul rănit alerga iar, înjurînd, pe lîngă coloanele ce staţionau. Automobilele porniră. Auxiliarele din Wehrmacht o strigau pe Karla.

— Gerhard, şopti ea.

N-o văzuse încă niciodată aşa. Se uită după Krähenburg şi Seifert, care acum se aflau în spatele lui şi vorbeau cu plutonierul Schuler. De sub bordura de piele a căştii i se scurgea pe frunte sudoarea. Simţi o sfîrşeală în trupul lui secat şi istovit.

— Ce-i Karla ?

— Nimic. Mă bucur doar că te-am mai văzut o dată. Totdeauna m-am purtat urît cu tine. A fost o greşeală din partea mea.

— Ah ! exclamă el.

Karla se uită după maşina care pornise. Fetele strigau şi-i făceau semne cu mîna.

— Repede, trebuie să fug.

Îi cuprinse gîtul cu braţele şi-l sărută. Părul ei blond îi atinse marginea căştii care lunecă înapoi pe ceafă. În spatele lui caporalul Seifert începu să rîdă.

— Fugiţi, domnişoară, repede !

Karla îşi desprinse braţele şi se întoarse.

— Nu te lăsa ! îi strigă ea.

Coloanele se scurgeau acum iar în mers grăbit pe lîngă ei. Karla alerga după automobilul cu auxiliarele din Wehrmacht. Nu-l mai ajunse însă. Pe lîngă ea treceau camioane.

— Dă-te la o parte ! îi strigă un subofiţer dintr-un camion.

Ea stătea derutată în drum, lîngă coloanele de maşini în mers. Praful se ridica învolburat în sus.

Gerhard n-o mai zări. Un camion îi împiedica vederea. În spatele lui plutonierul Schuler striga :

— Să facă într-un fel şi să plece din drum !

Gerhard tot mai stătea aşa cum îl lăsase Karla cînd îl sărutase, cu casca atîrnîndu-i pe ceafă. Nu prea înţelegea de ce pierduse ea maşina de dragul lui. Nu-l iubise niciodată şi nici acum nu-l iubea. Îşi şterse buzele cu dosul mîinii. El era doar un biet leat murdar, căruia i se uscase măduva în oase în gropile de la Nettuno. Iar ea sărise de dragul lui din automobil şi-l sărutase, fără să ţină seama de soldaţii care stăteau în jurul lor. Îşi împinse casca în faţă şi privi iar la îngerul care stătea pe Castel Sant' Angelo, în aerul ce vibra.

Zîmbea. Se apropiau două tancuri — ele formau încheierea diviziei. Gerhard o văzu din nou pe Karla. Acum se afla mult mai departe, în faţă, lîngă coloanele care treceau pe lîngă ea.

Pe tancuri şedeau ghemuiţi nişte infanterişti. Karla ridică braţele. Infanteriştii se aplecară şi o traseră în sus pe ultimul tanc.

— Frumoasă muiere, zise lîngă Gerhard caporalul Seifert.

— De ce nu scuipi ? Că doar ai zis că e cocotă pentru ofiţeri.

— Pregătirea ! strigă plutonierul Schuler.

Gerhard alergă în mijlocul străzii şi se uită după tanc. O văzu pe Karla stînd la spate. Ea ridică mîna şi-i făcu semne.

— Haide, Lorenz, pregătirea !

— Da, imediat, răspunse Gerhard.

Seara părăseau oraşul. Cînd ajunseră pe colinele din nord, auziră în urma lor larma populaţiei, care începea ser-

bările eliberării. Gerhard ducea mitraliera. Acum era mitralior unu și caporal. Un fruntaș, un funcționar de birou în vîrstă de patruzeci de ani, obosit, căra în urma lui cutiile cu muniții.

La punctul de comandă al regimentului de grenadiri tanchiști, ofițerii ședeau unii în fața celorlalți, fără să scoată o vorbă. Jürgen Schiemann își privea vîrful cizmei, ca și cînd îl interesa numai noroiul drumurilor de țară poloneze, ce formase o crustă groasă pe pantaloni. Maiorul von Glasenap, care stătea în mijlocul încăperii, deschise gura :

— Domnilor !

Deasupra, în stradă, căzu un proiectil. Explodă mugind și scuturâ planșeul pivniței. Maiorul von Glasenap privi către tavanul care se cutremura și din care ploua cu var. Maiorul arăta palid și surmenat. Regimentul lui mai avea un efectiv doar de o sută douăzeci de oameni. Acum se afla într-un sat dincolo de Lemberg și aștepta zadarnic întăriri. În noaptea aceea urma să fie aruncat din nou pe front.

Afară noroiul ridicat de explozie se împrăștia în toate părțile. Ploua ușor. Grenadirii tanchiști ședeau ghemuiți printre zidurile dărîmate ale caselor, în grădinile devastate și se culcau afară în lanurile de grîu călcate în picioare. De două ore satul se afla în raza focului artileriei ruse.

Era sfîrșit de iulie.

— Domnilor ! Începu din nou von Glasenap. S-a întîmplat o faptă care va avea consecințe importante pentru noi toți. Niște ofițeri germani au încercat un atentat împotriva Führerului.

Tăcu și-i privi în față pe ofițerii prezenți. Locotenentul Scheller ședea aproape de ieșire. Continua să se uite în pămînt, unde, dintr-o crăpătură, se strecurau afară furnici și se tîrau printre cărămizile roșii.

O nouă explozie zgudui planșeul pivniței.

— E o mîrșăvie de necrezut ! zise maiorul.

În spatele lui stătea sublocotenentul Widemeyer, cel care comandase execuția femeilor în februarie, în orașul bielorus. La asta se gîndea Jürgen Schiemann cînd privea obrazul palid al sublocotenentului. Urmaseră lupte sălbatice, în care Scheller fusese rănit și de atunci șchiopăta ușor. Cu toate astea îl trecuseră combatant. La aceste cuvinte înălță capul și-l privi drept în față pe maiorul von Glasenap, care era cuprins de o mare agitație.

— Și cum s-a soldat, domnule maior ?

— Slavă Domnului, Führerul trăiește. Sînt însă dispoziții noi, care practic pun armata sub curatelă.

— Asta ne mai lipsea, spuse Scheller.

O stare de spirit neplăcută se răspîndi în încăpere. Maiorul von Glasenap se trăgea de nasul degerat, ca și cînd voia să-l smulgă și să-l proiecteze într-un colț al pivniței.

— Ce vrea să zică asta, locotenent Scheller ?

Scheller sta cu privirea ațintită la furnicile care ieșeau din crăpături. Parcă le număra. Vorbi încet, ca pentru sine :

— Dispozițiile înseamnă înăsprirea jurisdicției marțiale, domnule maior. Comisari în spatele nostru, pentru supravegherea noastră. Control politic total al armatei. Curți marțiale și... decimarea corpului ofițeresc.

— Locotenent Scheller, te rog ! zise maiorul von Glasenap.

Planșeul de deasupra se cutremură din nou. Pe epoleții maiorului căzu var.

Afară grenadirii tanchiști fugeau din sat pe cîmp. Focul artileriei ruse bătea acum în mijlocul satului. Maiorul von Glasenap își șterse varul căzut pe epoleți. Cei doi ofițeri tineri care ședeau lîngă Jürgen — rezerve instruite în pripă în școlile de război — se ridicară ca să-i vină maiorului în ajutor. Scheller nu se mișcă.

— Dar așa este, domnule maior.

— Ești ciudat de bine informat, domnule locotenent, zise maiorul.

Cei doi ofițeri tineri se retraseseră la ușă, maiorul von Glasenap însă continua să stea în mijlocul încăperii. El accentuă cu o ușoară causticitate cuvîntul „domnule".

— Tancuri ! Tancuri ! strigară grenadirii afară.

Mitralierele începură să tragă. Chipul maiorului zvîcnea ușor. Scheller își întinse înainte piciorul drept — cel rănit.

— O clică politică de aventurieri stă în fața unui război pierdut și nu vrea să recunoască, domnule maior. Și pentru asta trebuie să luptăm noi, cu spînzurătorile la spate.

— Scheller, ai înnebunit ? strigă maiorul. Tocmai dumneata nu trebuie să-ți permiți asemenea afirmații ! Tocmai dumneata !

— Știu, zise Scheller.

Pe tunica lui se aflau insigna de luptător tanchist corp la corp, Crucea germană de aur și Crucea de fier clasa întîi. Erau decorațiile primite în urma celor doi ani de lupte în Rusia. Jürgen fusese alături de el aproape în toate aceste etape.

Maiorul von Glasenap măsură decorațiile cu privirea și-și strînse buzele.

— După consfătuire te prezinți la mine, locotenent Scheller.

— Tancurile ! Tancurile ! strigară iar grenadirii afară.

Un plutonier se lăsă în jos pe scara pivniței.

— Rușii, domnule maior.

— Ce ? Rușii ? strigă maiorul von Glasenap.

Plutonierul confirmă cele spuse. Telefonul din spatele maiorului începu să sune. Sublocotenentul Widemeyer se repezi la receptor. Păli la față.

— Rușii străpung pe întregul front, domnule maior.

Von Glasenap îi smulse receptorul din mînă.

— Cine e la telefon ?

— Divizia, domnule maior, zise Widemeyer.

O nouă detunătură zgudui planșeul pivniței, în timp ce pe scară se rostogoleau în jos cărămizi. Plutonierul sări la o parte.

— Afară ! strigă maiorul. Afară ! Afară !

Ofițerii părăsiră în fugă pivnița, urmîndu-l pe plutonier. Dinspre apus, veneau domol deasupra lanurilor nori grei. Satul ardea, în ciuda ploii locale, care cădea sfîrîind peste flăcări. Tancurile rusești se vedeau pe cîmpie ; se apropiau repede, iar în urma lor alergau infanteriști desfășurați în cete.

Sub norii plumburii, atîrnînd jos de tot deasupra lanurilor de grîu, țăcăneau mitralierele germane.

Jürgen Schiemann fugi cu locotenentul Scheller spre dreapta, unde, pe pămîntul înmuiat, se aflau răspîndiți grenadirii tanchiști. Nu-și mai vedeau tancurile, care înaainte se aflau sub un pîlc de copaci.

Pe deasupra lor vîjîiau proiectilele de tanc, care se năpusteau în spatele lor și se înfundau adînc, șuierînd. Se tîrîră pînă la un șanț cu pămîntul grămădit pe margine.

În față, pe cîmp, tancurile lor mergeau în zigzag, cotind spre dreapta, ca să-i atace pe ruși de acolo.

Era o inițiativă disperată, întreprinsă de echipaje, care plecaseră fără ordin.

— Ce voia Glasenap de la tine ? întrebă Jürgen. Într-adevăr ai fost bine informat.

— Da, sînt, zise Scheller.

— Ai ceva a face cu povestea asta ?

— Nu cine știe ce. Am cunoscut un locotenent-colonel implicat în afacerea asta. Era un băiat minunat. Acum au să-l scurteze cu un cap.

— Și tu crezi că Glasenap știa de asta ?

— Da. Cred că i s-a dat de veste de la divizie, ca să mă avertizeze.

Amîndoi se traseră îndărăt. În fața lor un proiectil de tanc făcu praf o șură, aruncînd în aer paiele ude. Îl văzură pe maiorul von Glasenap fugind cu sublocotenentul Widemeyer pe uliță.

Cele două tancuri germane atacau acum tancurile rusești. Jürgen Schiemann se uita pentru prima oară la o bătălie a propriilor tancuri. Cu două luni în urmă fusese avansat căpitan și conducea divizionul de tancuri al regimentului. Îl preocupau cele spuse de Scheller. Nu auzise niciodată de pregătirea unei revolte a ofițerilor, dar se gîndi la Peter Lorenz, care rămăsese la Stalingrad. Acesta sperase încă înainte de război într-o revoltă a ofițerilor.

— Și tu crezi că a fost just acest... atentat ?

— A fost just, zise Scheller, și este îngrozitor că a dat greș. A fost ultima noastră șansă.

Tăcură iar. Lupta de tancuri care se purta în fața lor împiedică rapida înaintare a rușilor. Din stînga trăgeau

acum branduri germane. Pe cîmp bătea artileria. Artileria germană nu mai avea muniție. Jürgen o știa.

Își înălță iar capul și se uită la tancurile care dădeau lupta. Unul dintre tancurile rusești se opri cu șenilele sfărîmate.

— Asta e plutonierul Graupner, spuse el. Se ține bine, dar n-are să-i ajute la nimic.

— Ce ne mai poate ajuta ? zise Scheller.

Jürgen îl privi în față. Era de o paloare ireală. Din pori mustea sudoare — sudoare de teamă, cum nu văzuse încă niciodată la Scheller. „O clică de aventurieri politici", spusese el. Așa ar fi putut să vorbească Peter Lorenz sau Helene, care totdeauna fusese împotriva regimului. Odinioară, în anii dinainte de bacalaureat, Jürgen făcuse parte din Hitlerjugend. Pe atunci crezuse. Mai tîrziu îi devenise indiferent. Totdeauna își împlinise doar datoria, dar acum i se părea discutabil și ceea ce tatăl său numise în tinerețe datoria soldatului german, cinstirea patriei și credința față de popor. Vedea înaintea ochilor un afiș, care, cînd împlinise el paisprezece ani, fusese lipit pe toate coloanele de afișaj din oraș. În el se cerea alegerea generalului feldmareșal von Hindenburg ca președinte al republicii. Era un afiș albastru-deschis cu litere albe. „Fidelitatea este chintesența onoarei", sta scris acolo.

Pe deasupra lor vîjîi un proiectil de tanc, care nimeri în adăpost. Nu explodă.

Grenadirii tanchiști fugeau înapoi. Tancul lui Jürgen ardea. Îl văzu pe plutonierul Graupner și pe tunarul-ochitor sărind jos din el și luînd-o la fugă pe cîmp. O salvă de mitralieră îi prinse și-i aruncă la pămînt.

— S-a terminat, zise Scheller lîngă el.

Tancurile lor stăteau distruse pe cîmp. Tancurile rusești se îndreptau către sat, unde maiorul von Glasenap țipa la telefon, cerînd disperat întăriri. Nu venea însă nici un ajutor.

Două tancuri se apropiau de ei. Un echipaj german de mitralieră, aflat în dreapta, nu departe de șura de paie spulberată de proiectilul de tanc, primi o lovitură în plin, care-i sfîrtecă pe ambii mitraliori. Mitraliera stătea părăsită pe parapet.

— Repede la mitralieră, strigă Scheller, sărind din groapă și fugind aplecat spre mitralieră.

Era o nebunie.

— Scheller ! strigă Jürgen.

Nu mai auzi nimic. Larma tancurilor care se apropiau îl asurzea. Își strînse capul între umeri și se vîrî în pămînt. Auzi țăcănitul mitralierei în spatele căreia se afla locotenentul Scheller. Un tanc traversa șura de paie, urcîndu-se și coborîndu-se pe ogorul accidentat, și porni huruind asupra mitralierei îndărătul căreia Scheller trăgea mereu.

Jürgen o luă la fugă înapoi. Sări într-o groapă de unde trei grenadiri tanchiști trăgeau în infanteria rusă care înainta.

— Da ați avut baftă ! strigă unul dintre grenadiri trăgîndu-l repede în groapă.

— Ce e cu locotenentul de colo, din față ?

— E nebun, zise Jürgen, dar el știa că Scheller nu e nebun.

Văzuse sudoarea fricii șiroind pe fața lui. Fusese frica de viață, de viața care-i luase ultima șansă.

Jürgen se uită din nou la tancul rus. Șenilele urcau pe parapet. Presară mitraliera în pămînt și trecură de-a rostogolul peste Scheller, mai departe.

Se aflau acum în apropiere de sat, spre ieșire.

— Înapoi, în pivnița de colo, strigă unul dintre grenadirii tanchiști.

Se tîrîră către pivnița distrusă de explozie, în care cu o jumătate de oră mai înainte vorbise maiorul von Glasenap despre atentatul împotriva Führerului. Un proiectil îl făcuse bucăți. Brațul maiorului atîrna între grinzile de fier, ținînd în mînă receptorul rupt de firul telefonului.

Era o dimineață de o strălucire argintie. Subofițerul Krähenburg ședea pe buncărul improvizat și se uita la liniile inamice. Ziua începea ciudat de calmă. Pentru prima oară după o săptămînă, artileria inamică tăcea.

— Ia vino sus, măi Gerhard ! Cred că s-a terminat cu războiul.

Gerhard Lorenz se strecură afară din buncăr. Arăta ca un arici terfelit. Tuleiele nerase de cîteva zile îi năpădi-

seră sălbatic bărbia și se întindeau pînă pe umerii obrajilor.

Regimentul lor fusese retras de două săptămîni din Italia și aruncat pe frontul invaziei din Franța. Le sosiseră rezerve — jalnice rezerve formate din băieți de șaptesprezece ani.

„Mucoși", le spunea Krähenburg. Doi dintre ei erau jos în buncăr și așteptau să fie puși la încercare, dar focul rulant de fiecare zi al artileriei americane îi pusese cu botul pe labe. Plîngeau cînd începea urgia, iar Gerhard îi consola în felul lui. Krähenburg îl căută din ochi pe Gerhard.

— Ei, ce face creșa noastră ?

— Dorm, bebelușii.

— Atunci lasă-i să doarmă.

Priviră amîndoi în aerul de dimineață. O zi luminoasă de august se înălța deasupra Atlanticului și deasupra coastei franceze. Orizontul era roșu aprins și strălucea în zorii care începeau să mijească. De aici nu mai puteau să vadă țărmul. Se aflau adînc în interior, dar încă simțeau apropierea mării. De o săptămînă poziția lor era asaltată zadarnic de armata americană.

— Adevărata porcărie însă abia acuma urmează, ai să vezi, zise subofițerul Krähenburg.

O spunea în fiecare zi, cînd se întîmpla ca artileria inamică să tacă.

— Ăștia au prea mult material. Și într-o asemenea situație ești neputincios. E ca și cum un picior de elefant ar călca pe un iepure. Nu-ți rămîne decît s-o iei la sănătoasa — dacă ești iepurele. Fugi cît poți.

— Asta așa-i. Dar unde să fugi ? Că ăia te prind de fund oriunde.

— Într-adevăr, zise apoi Krähenburg.

În asta consta conversația lor zilnică, atunci cînd nu trebuiau să-și păzească pielea.

— Ce face birocratul nostru ? Și el doarme ?

— Da, cu puștii.

— Să aibă grijă de ei. Altfel îi pierde pe amîndoi, zise Krähenburg.

Funcționarul berlinez Weissgerber sforăia în buncăr — pașnic și cu intermitențe — ca și cînd n-ar fi existat

războiu. Înainte, fusese contabil într-o fabrică de marmeladă din Berlin. Acum era mitralior doi și căra în urma lui Gerhard cutiile grele de muniții.

Era culcat între cei doi băieți de șaptesprezece ani, cu picioarele strînse, cu brațul drept peste umărul unuia dintre copilandrii care se tîrîse lîngă el. Era destul de vîrstnic ca să le fie părinte. Krähenburg îi spunea „tata mare", iar Gerhard îi zicea „papa".

— Era de mult o adevărată porcărie, dar acum pare că s-a terminat. O liniște ca asta n-am mai apucat.

— Liniștea dinaintea furtunii, zise Gerhard.

În depărtare se auzeau sunetele unui saxofon. Sunau clar și timid, ca și cînd exersa cineva. Era o melodie de jaz cîntată cu sfială. Gerhard se gîndi la Karla, care nu-i mai scrisese și despre care nu știa unde se află acum.

— Într-adevăr acolo cîntă unul la saxofon. Ce nebunie, acum de dimineață, zise Krähenburg.

Gerhard tăcea. Asculta la sunetele saxofonului, care răzbăteau subțiri în dimineață, aduse de adierile unui vînticel de nord-vest. Primise poștă de la mama lui. Helenei îi mergea mai rău. Piciorul amputat se jupuise și nu voia să se vindece. Dar Jürgen îi scrisese că vine în permisie și de atunci începuse să se înșioreze. Altfel, numai foamete și raiduri zilnice deasupra orașului. Dar despre asta n-ar vrea să scrie, fiind interzis — totuși o scria.

Era o scrisoare ciudată. Gerhard o purta în buzunarul stîng de la piept și se gîndea la ea. La orizont se ridica acum un muget îndepărtat, ca și cum izbucnea o furtună pe Atlantic.

— Ce e asta, Gerhard ?

— Nu știu, probabil bombardiere.

— Dar sunetul... sunetul... dacă sînt bombardiere, trebuie să fie mii.

— Probabil că sînt mii, zise Gerhard.

Priveau fascinați aurora la orizont. În dreptul ei era vizibilă o dungă sumbră de puncte negre. Punctele acestea se apropiau cu repeziciune. Parcă un uriaș stol de lăcuste se deplasa spre ei și-i paraliza.

Saxofonul din spatele liniilor inamice tăcu. Acum, în afară de vuietul bombardierelor care se apropiau, deasupra frontului nu se mai auzea nici un sunet.

— Alarmă, voi Gerhard să strige, dar vocea îi era răgușită și se înecă. Uitară să-l trezească pe bătrînul Weissgerber și pe cei doi băieți de șaptesprezece ani.

— În buncăr ! strigă Krähenburg.

Era însă prea tîrziu. Bombardierele se aflau deasupra liniilor germane, în formații uriașe, val după val.

Mii de detonații scuipau pămînt în aer. Deasupra frontului german își dezlănțuise turbarea un infern al distrugerii.

Gerhard nu mai simțea nimic. Fu ridicat pe sus și aruncat într-un crater. De limbă i se lipea nisip uscat. Pămîntul de sub el era fierbinte, parcă ardea. Încercă să se agațe cu unghiile, dar aluneca din ce în ce mai adînc în crater.

— Krähenburg... bîlbîi el. Karla...

Capul îi era greu, ca și cînd l-ar fi pocnit cineva cu un topor în cască.

Brusc se făcu liniște din nou, o liniște și mai apăsătoare ca zgomotul detonațiilor înmiit multiplicat. Liniștea aceasta parcă-i smulgea timpanul din urechi.

Se tîrî afară din crater. În fața ochilor, cît putea vedea, era un nor des de praf. Nu mai exista front german. Alergă la buncărul pe care stătuse mai înainte.

Se surpase și îngropase sub el pe Weissgerber și pe cei doi băieți de șaptesprezece ani.

— Krähenburg ! Krähenburg ! strigă Gerhard.

Stătu liniștit și ascultă. Nu răspunse nimeni. O luă la fugă prin norul de praf înapoi.

— Krähenburg ! Krähenburg !

În fața lui venea cineva clătinîndu-se. Era Krähenburg. Îi ieși înainte și văzu că pe obrazul subofițerului șiroia sîngele.

— Nu sînt decît niște zgîrieturi, zise el. Bine că mai trăiești tu.

Mergeau peste cîmpul nimicirii. Kilometru de kilometru, mereu înapoi. Cădeau în cratere de bombe și se ridicau din nou. Unde fusese coloana de aprovizionare era un cîmp de sfărîmături — camioane răsturnate, uniforme arse, tunuri distruse.

Deasupra cîmpului bombardat se ridicau nori de praf. Craterele se înșirau unul lîngă altul, ca într-un peisaj

lunar. Statele-majore de batalion și de regiment fuseseră nimicite. Nu mai exista conducere. Soldați în uniforme rupte, fără căști și arme mergeau clătinîndu-se prin mizeria de nedescris. Pe trupurile lor extenuate atîrnau zdrențe de stofă arse.

În aer răzbi zgomotul tancurilor americane care se apropiau.

— Tancuri! strigă Gerhard. Acum străpung.

— Atunci putem să plecăm imediat — și direct pînă acasă, zise Krähenburg.

Se descinseră de centiroane și le aruncară în cratere. Nu mai exista nimic de apărat.

— Haide, zise Krähenburg. Cît ne țin picioarele.

Fugea înaintea lui Gerhard pe lîngă resturile unei divizii nimicite. Ajunseră într-o grădină cu pomi fructiferi, în care bombele smulseseră arborii din rădăcină. Se cățărau peste trunchiuri, poticnindu-se în crengile coroanelor trîntite la pămînt, săreau peste garduri vii.

În spatele lor, soarele se înălța pe cer. Ziua fierbinte de august care se anunțase de dimineață începea. Văzură o șosea care ducea spre răsărit. Într-acolo se retrăgea armata germană bătută. Avioane în zbor razant trăgeau asupra ei, iar bombardierele de vînătoare americane își descărcau bombele pe șoseaua blocată. Era o harababură de nedescris. Camioane incendiate intraseră unele în altele, un tun antiaerian părăsit zăcea într-un șanț, două mașini tip „trece peste tot" stăteau vertical, ca și cînd le-ar fi pus cineva anume așa, un tanc avariat de proiectile încremenise pe marginea șoselei.

Pionieri, soldați din artileria antiaeriană, infanteriști alergau strigînd printre camioanele îngrămădite. Și la fiecare bombardier de vînătoare care se repezea razant cu arborii asupra lor, săreau împleticindu-se în șanțurile șoselei. Intendenți, ofițeri de stat-major erau lungiți de-a valma cu ei.

— Acum au dat de dracu toți, și ăia care au huzurit totdeauna în spate, și pentru care noi trebuia să stăm cu botul în noroi, zise Krähenburg. Își primesc toți porția. Vino, hai s-o-ntindem mai departe.

Fugeau de-a lungul șoselei peste ogoare și lanuri, către răsărit. Prin livezi, tancuri distruse. De avioane germane nici urmă.

— Și Göring ăsta ! Gogomanul ! Tîmpitul ! Fanfaronul ! Unde-i sînt avioanele ? Trebuia să devenim un popor de aviatori ! Da arma secretă unde e ? Vezi tu vreuna ?

— Șarlatanie, zise Gerhard. Totul a fost șarlatanie.

Către ei veneau doi tineri infanteriști — niște copilandri — cu pistoalele automate pe umăr.

— Unde vă duceți pe-aici ?

— Ne-am rătăcit de unitatea noastră ; ne căutăm compania, zise unul dintre ei.

— Puteți s-o căutați mult și bine. Și afară de asta mergeți în direcție greșită. Germania e în partea ailaltă. Pe aici nimeriți drept la *ami* în brațe.

— Dincolo sînt peste tot maquisarzi francezi. Ne e teamă de ei.

— Vă e teamă ? Cum așa ? Voi ați fost cu siguranță în Hitlerjugend — și unora ca voi le e teamă ? !

Rîse strident și le luă automatele.

— Dați-le încoace. Ne pricepem să le mînuim mai bine și o să vă apărăm și pe voi. Și acum, haide, după noi !

Krähenburg îi azvîrli lui Lorenz un pistol automat. Gerhard îl prinse și-l puse pe umăr.

Se însera cînd dădură iar de o șosea. Trecea printr-o pădure străbătută de un pîrîu cu ape line. Pe șosea zăceau părăsite camioane pentru transportul persoanelor. Ei mergeau prin șanț, unul după altul, cînd deodată Krähenburg se opri.

— Ce o fi colo, în față ? Femei ?

În șanț ședeau două telefoniste auxiliare, care, cînd Krähenburg se îndreptă spre ele, ridicară capetele.

— Ce faceți aici ? Sărbătoriți victoria ?

Cele două femei începură să plîngă.

— Ce-mi tot pierdeți vremea pe-aici ? Ce căutați la război ? strigă Krähenburg. Ia cărăbăniți-vă acasă, întindeți-vă în paturi și spălați scutece. Asta e menirea voastră.

Gerhard stătea lîngă Krähenburg. Nu înțelegea accesul lui subit de furie și-i era milă de cele două femei.

Vedea că erau disperate, se gîndea că poate le era foame și că trebuie să fi alergat mult. Nu erau deosebit de frumoase ; nu semănau cu Karla Niehagen — dar erau femei, care trebuiau să ajungă acasă.

— Le luăm cu noi, n-avem încotro, zise el. Altă soluție nu-i.

Krähenburg se liniști tot atît de repede pe cît își ieșise din fire. Se așează obosit lîngă femei, cu pistolul automat pe genunchi.

— Cum ați nimerit aici ?

Cea care ședea lîngă el — o brunetă plinuță, cu ochi negri care te băgau în boale — îl privi, zîmbindu-i. Uniforma ei era plină de praf. Pantofii arătau ca după un mers îndelungat peste un cîmp argilos.

— Cu serviciul nostru s-a zis azi-dimineață — cînd au străpuns americanii. Totul s-a dat peste cap. Bombardierele de vînătoare americane ne-au atacat camioanele, și toți ceilalți au dispărut în pădure. Noi două, Marie și cu mine, am stat tot timpul împreună... pînă aici. Dar acum s-a isprăvit...

— Hm ! făcu Krähenburg și se uită la fata care se numea Marie.

Era o blondină înaltă și subțirică, cu o înfățișare tînără. Arăta intimidată și tot mai plîngea.

— Încetează cu bocetele, zise el.

Se întoarse iar către brunetă.

— Și pe tine cum te cheamă ?

— Irene... Irene Meisel.

— Sînteți berlineze, ai ?

— Numai eu. Marie e din Stettin.

— Așa... făcu Krähenburg. Eu sînt din Pasewalk. Asta-i chiar lîngă Stettin.

Krähenburg se ridică. Se vedea cît de puțin îl interesau pentru moment femeile și cît de mult îl supăra că trebuia să le poarte de grijă.

— Haide, Gerhard. Ne întindem cîteva ceasuri. Mergem noaptea mai departe pînă dăm de o unitate germană pe care să n-o fi devorat încă *ami*. Uitați-vă în camion, să

vedeți dacă nu se mai găsește acolo ceva pentru foamea noastră.

Găsiră mai mult decît se așteptaseră : vin roșu, cutii de conserve, rații intangibile. Se duseră pînă la pîrîul care curgea prin pădure și se întinseră în susul malului, pe pămînt uscat.

Era noapte cînd Gerhard auzi glasul lui Krähenburg. Cele două fete erau culcate lîngă ei. Bruneta, care se numea Irene Meisel, lîngă Krähenburg, iar Marie, cea din Stettin, lîngă Gerhard, care-i acoperise spatele cu tunica lui.

— Vino, zicea Krähenburg.

— Ce vrei de la mine ? întrebă în șoaptă Irene Meisel.

— Nu mai pune întrebări neroade. Tu crezi că stînd mereu numai în rahat, nu mai avem simțuri ? Ofițeri, e drept, nu sîntem, dar altminteri, totu-i încă în regulă.

— De ce-mi vorbești așa ?

— Nu sîntem obișnuiți altfel. Cînd stai ani de zile tot timpul numai în mizerie, totul se schimbă, fetico, și limbajul. Și atunci vorbești cum m-ai auzit. Hai, nu face fasoane !

Gerhard o văzu pe fată că se ridică. Krähenburg îi înconjură mijlocul cu brațul.

Trecură amîndoi pe lîngă soldații proveniți din Hitlerjugend, care, nu departe de acolo, își dormeau istoviți somnul tinerești lor, și dispărură în pădure.

— Chestia asta e obligatorie ? întrebă cea din Stettin, care dormea lîngă Gerhard.

— Nu. Nu e.

— Slavă Domnului, că dumneata ești altfel.

— Nu sînt altfel, zise Gerhard. Sînt numai obosit.

Se întoarse pe o rînă, cu spatele la ea. În nas îi pătrundea miros de pămînt uscat de pădure. Era pămînt francez, dar mirosea ca peste tot.

Văzu iar în fața ochilor șirul fără sfîrșit de puncte negre care se desprindeau din auroră și se transformau în escadrile de bombardament. Cineva cîntase la saxofon. Îl auzea, mereu mai încet și mai îndepărtat, pînă adormi fără vise.

frontul era acoperit de ceață. Era mijlocul lui noiembrie. Peste noapte se lăsase un ger ușor. Pămîntul înghețase bine, dar bombardamentul greu al artileriei îl spărsese peste tot.

Jürgen Schiemann trecea de-a lungul tancurilor care stăteau în așteptare. Erau tancuri noi. Le primiseră cu două săptămîni înainte.

Sublocotenentul Widemeyer și plutonierul Graupner, care la timpul său își croise drum în spatele Lëmbergului, mergeau lîngă el. Grenadirii tanchiști așteptau întinși în șanțurile șoselei. Regimentul fusese proaspăt completat și a doua zi urma să fie angajat într-un contraatac.

Jürgen știa că e un contraatac lipsit de șanse. Forțele lor blindate erau slabe, iar grenadirii istoviți și fără spirit ofensiv. Întăririle constau din foști mobilizați pentru lucru rapid instruiți, pe care acum îi îmbrăcaseră totuși în uniforme gri.

Plutonierul Graupner se uită la grenadirii care ședeau ghemuiți în șanțuri și vorbeau între ei în șoaptă.

— Ce să faci cu ăștia ? Cînd or vedea un rus, fac în pantaloni și o iau la fugă înapoi. Iar cei vechi nu mai vor. Ăstora le-ajunge după trei ani în Rusia.

— Da, le-ajunge, zise Jürgen.

Era obosit. De cînd cu execuția femeilor, în februarie, și cu moartea lui Scheller, în iulie, puterea lui de rezistență se frînsese. Văzuse pribegia refugiaților, populația civilă înfometată și orașele distruse. Scheller murise fiindcă voia să moară, iar maiorul von Glasenap, care îl avertizase, căzuse în același timp. Ce a mai rămas a fost o orgie a morții, care nu mai avea nici un sens.

Un grenadir tanchist veni către el. Era un bărbat puhav. Jürgen gîndea că individul e prea gras pentru războiul ăsta și voia să treacă pe lîngă el, cînd rotofeiul grenadir tanchist se opri în fața lui.

— Rog pe domnul căpitan să-mi permită să raportez.

Jürgen rămase locului și-și aruncă privirea pe chipul înfricoșat al grenadirului. Bărbia-i dublă se revărsa peste cureaua căștii.

— Aici nu sîntem la cazarmă. Vorbește ca lumea. Ce vrei ?

— Sînt bolnav, domnule căpitan. Am diabet. Nu pot să fug .

— De ce n-ai raportat că ești bolnav ?

— Am raportat, domnule căpitan, dar m-au trimis din nou în linia întîi.

— Așa ? În cazul ăsta nici eu nu pot să fac nimic pentru dumneata.

— Cară-te înapoi în șanț, omule ! strigă plutonierul Graupner.

— Domnule căpitan, vă rog, domnule căpitan, stărui grăsunul grenadir tanchist.

Plutonierul Graupner îl alungă înapoi în șanț. Vreo cîțiva soldați începură să rîdă.

— Adunătură de lași, zise plutonierul.

Jürgen tăcea. În tot regimentul, el era ultimul ofițer de front cu experiență și în dimineața următoare trebuia să conducă contraatacul. În cîteva zile putea să plece în permisie, poate peste trei zile, sau la sfîrșitul săptămînii. Era aproape un an de cînd n-o mai văzuse pe Helene. Încă din august îi scrisese că are să vină în permisie, dar atunci fusese iar amînat. Acum nu mai putea interveni nimic. La sfîrșitul săptămînii avea să fie la Helene. Știa că îi merge mai rău. Rana făcea iar puroi și grijile pentru ea nu-l părăseau.

Se uită după grenadirul rotofei, care stătea iar în șanț, ghemuit și neconsolat. Îi părea rău că nu-l poate ajuta.

Noaptea, regimentul fu deplasat înainte. Grenadirii tanchiști mergeau aplecați prin șanțurile șoselei. Printre copaci atîrnau flamuri de ceață deasă. Grenadirii mergeau în marș strîns, ca să nu se piardă. Pe marginea șoselei cufundată în ceață se zăreau ruine de case poloneze.

Tancul comandant al lui Jürgen mergea pe șosea, pe sub copacii încărcați de brumă. Plutonierul Graupner ședea lîngă el.

— Dumneata doar ai fost acum în permisie, Graupner. Cum este pe-acolo, în spate ?

— Dezolant, domnule căpitan. Americanii fac orașele chiseliță. Dacă merge tot așa, nu mai rămîne piatră pe piatră.

— Dar cu foamea ?

— Foamea este unicul articol pe care-l au cu prisosință acolo. Foame și bombe.

Tăcură iar. Grenadirii tanchiști mergeau pe pozițiile de pregătire. Tancurile cîrmiră din șosea pe cîmp și se adăpostiră sub niște șoproane pe jumătate distruse de proiectile și gloanțe.

Deasupra liniilor subțiri ale infanteriei germane care se aflau în fața lor domnea liniștea nopții. Frontul se oprise aici de săptămîni de zile. Înaintarea rușilor îl curbase ușor cu trei zile înainte, iar dimineața contraatacul urma să-l îndrepte. Jürgen știa că au în față forțe superioare, care poate erau masate pe poziție anume pentru o nouă ofensivă. Era cu puțin înainte de ivirea zorilor cînd doi subofițeri îl aduseră la el pe grenadirul tanchist cel rotofei. Nu mai avea cască și nici centiron, iar subofițerii îl înghionteau ca să intre în șopronul fără acoperiș, în care Jürgen ședea lîngă sublocotenentul Widemeyer.

— Voia să spele putina, domnule căpitan.

— Am diabet, domnule căpitan, bîlbîi el. Știți dumneavoastră ce înseamnă asta ? Și am trei copii acasă.

— Și spaimă-n suflet, zise Jürgen.

— Da, gîngăvi grenadirul cel dolofan.

Sublocotenentul Widemeyer stătea cu chipul palid și fanatic lîngă cei doi subofițeri. Făcu un pas către grenadir și-i spuse șuierînd printre dinți :

— Asta e dezertare, porc gras ce ești. Știi ce te așteaptă pentru dezertare : Vei fi executat.

— Nu, zise Jürgen.

Continua să șadă pe o veche piatră de moară de lîngă peretele șopronului și privea în pămînt. Cei doi subofițeri se holbară la el, iar sublocotenentul Widemeyer tăcu uimit. Acel „nu" al căpitanului tanchist sunase tăios, și totuși obosit.

— Îl iau cu mine în linia întîi, Widemeyer. Plec imediat. Într-o jumătate de oră sînt înapoi.

Se ridică și porni. Cei doi subofițeri îl îmbrînciră după el pe grenadirul tanchist.

— Ai avut baftă, zise unul dintre ei.

Jürgen se opri în fața șopronului și se întoarse către grenadirul tanchist. Dincolo de valurile de ceață se ridica încet o zi senină și rece de noiembrie.

— Cum te cheamă ?

— Grenadirul Domann... Fritz Domann, domnule căpitan.

— Bine, Domann. Mergi întotdeauna în urma mea și aruncă-te jos, cînd mă arunc eu. Fă tot ce fac eu cînd începe să tragă.

Se îndreptau în zori către liniile subțiri ale infanteriei germane, care se aflau la doi kilometri în fața lor. Infanteriștii urmau să se retragă la ziuă și să formeze rezerva, dacă mergea bine contraatacul.

Jürgen se tîra în spatele lor, de-a lungul tranșeelor. Grenadirul venea după el. Gîfîia asmatic.

În spatele tranșeelor zăceau ostași căzuți care nu fuseseră îngropați. Chipurile lor galbene priveau împietrite în cenușiul dimineții.

În față se ivi un infanterist. Se uita obosit peste marginea escarpei la liniile inamice.

— Ce se întîmplă acolo ? întrebă Jürgen.

— Nimic deosebit, domnule căpitan. Nu e cine știe ce mișcare. Au petrecut azi noapte. Trebuie să fi pilit al dracului de mult. Îți vine să crăpi de ciudă. Rușii beau și noi facem foame.

— Și ei fac foame, replică Jürgen.

— Tot ce se poate, zise infanteristul, dar petrec aproape în fiecare noapte și apoi ne atacă. Nici unul dintre noi nu poate rezista mult timp la una ca asta, domnule căpitan. După cît se pare, azi-noapte au sosit și noi tancuri. Trebuie să fie dincolo de colină.

Jürgen își aruncă ochii spre colină. Limbuția infanteristului îl supăra. Colina se înălța golașă și cenușie către cer. Peste ea urma să izbească tancurile germane în pozițiile de atac ale rușilor.

— Tancuri au cît nisipul mării, zise infanteristul de lîngă el, către grenadirul tanchist, care se cinchi în tranșee, bălăbănindu-se și tremurînd de frică. Dacă vor, pot ajunge cu ele pînă la Berlin — dar după cît se pare, nu prea vor.

Jürgen cunoștea felul de a vorbi al infanteriștilor. Le era frică de tancurile rusești, care din zi în zi deveneau

mai numeroase. El știa că acum, pentru fiecare tanc german veneau șapte rusești. Iar în urma tancurilor se aflau divizioanele artileriei lor antitanc și cele de artilerie grea, cu sute de tunuri și cu temutele katiușe.

Îl luă cu frig. Povîrnișul colinei era acoperit pînă la tranșeele germane, cu infanteriști căzuți : bolovani cenușii și cafenii, ghemuiți, ca niște mușuroaie de cîrtiță.

— Hai, zise Jürgen.

— Se întoarseră aplecați, pe cîmp, înapoi. O mitralieră rusească începu să tragă în urma lor, sfîșiind cu lătratul ei liniștea dimineții. Lunecară într-o groapă, pe fundul căreia apa adunată acolo înghețase, formînd o crustă. Grenadirul tanchist se afla lîngă Jürgen.

— De unde ești, Domann ?

— Din Pforzheim. Aveam acolo o fabrică și tot timpul am fost mobilizat pe loc. Făceam cizme pentru Wehrmacht... cizme cu carîmbi scurți.

— Așa, și acum ? întrebă Jürgen.

— Mi-au bombardat americanii fabrica. N-a rămas piatră pe piatră.

— Și-acum ai diabet ?

— Totdeauna am avut, domnule căpitan.

— Și ai probabil nevastă acasă, la care vrei să te întorci. Soția dumitale trăiește încă — ori nu ?

— Da.

— Și eu am pe cineva acasă, zise Jürgen.

Vorbea încet, cu pauze.

I se părea curios că sta în zori, aici, lîngă rotofeiul grenadir tanchist, căruia îi era frică, și care era un fost proprietar de fabrică din Pforzheim, și îi vorbea despre sine.

— Nu-mi este încă nevastă, dar urmează să-mi fie. La un atac aerian din Berlin și-a pierdut piciorul drept. N-am văzut-o de un an. De un an, Domann. Știi dumneata ce înseamnă asta ?

— Îmi închipui, domnule căpitan.

— Mereu mizeria de aici, de pe front : tancuri, katiușe, atacuri, contraatacuri, retrageri — zi de zi. Dar pentru noi nu mai există nici o ieșire ; nici înapoi, nici înainte. Înapoi sînt curțile marțiale, în față katiușele. Ridică glasul.

Acum suna tăios, acuzator, aproape strigînd. Sau crezi dumneata, Domann, că nouă nu ne este frică ?

Se înfurie. Voise numai să-l influenţeze pe Domann, pentru a-l împiedica să dezerteze. Fusese un subit impuls sentimental, dar acum întrecuse măsura.

Se ridică. Cizmele îi stăteau în apa de infiltraţie amestecată cu gheaţă.

— Hai să fugim, Domann. Şi dacă tot mai vrei s-o iei la sănătoasa, du-te cu Dumnezeu.

Domann nu răspunse nimic. Alerga tăcut în urma căpitanului tanchist. Mitraliera rusească nu mai trăgea. Liniştea de pe front se înscăunase iarăşi.

Tancurile erau gata de luptă. Cete de grenadiri tanchişti şedeau ghemuiţi pe cele două tunuri de asalt. Sublocotenentul Widemeyer se apropie.

— Totul gata de luptă, Widemeyer ?

— Totul, domnule căpitan.

Widemeyer se uită la Domann. În ochii lui albaştri şi hidropici se citea ură oarbă. Lui Jürgen nu-i plăcea Widemeyer. Tonul lui impulsiv, de comandă, şi acolo unde nu era necesar, îi repugna.

— Şi cu ăsta ce facem, domnule căpitan ?

— Merge cu noi înainte, zise Jürgen. Divizia s-a anunţat ?

— Ţine Graupner legătura cu ea.

— Bine, zise Jürgen.

Îl lăsă acolo pe grenadirul Domann, care se uita perplex după el şi se duse la tancul lui de comandă, în care Graupner recepţiona ordinul de atac de la divizie.

Grenadirii tanchişti aruncară de pe tancuri ultimele crengi de camuflaj. Ceaţa se ridica deasupra frontului.

Artileria germană începu să tragă. Răbufnirile exploziilor păreau pişcături de ţînţar.

Tancurile şi tunurile de asalt coteau afară din şoproanele avariate unde fuseseră adăpostite.

Jürgen vedea colina apropiindu-se. Şenilele tancului rulau peste cadavrele celor căzuţi. Se gîndi la grenadirul Domann, căruia îi era frică şi care nu voia să lupte. Poate că avea dreptate. Ceea ce se petrecea aici era absurd.

Artileria rusă trăgea acum tir de baraj. Sute de țevi își scuipau fructele de fier în aerul dimineții. Începu apoi concertul katiușelor. Tancul comandant urca pe colină, în sus, urmat de alte două tancuri. Tunurile de asalt germane mergeau la dreapta și la stînga înconjurînd colina. În urma tancurilor alergau grenadirii tanchiști. Se mișcau ca niște purici care țopăie fără sens, pe o pînză care a luat foc.

Jürgen se gîndea la permisia lui. La sfîrșitul săptămînii avea să fie acasă, la Helene. Visul lunilor pline de chin se apropia de împlinire. Tancul lui se afla acum pe vîrful colinei. Pe hărți colina avea un număr — de la Stalingrad încoace orice colină avea un număr — ridicături numerotate stupid, care băuseră sîngele celor căzuți.

Se uită la tancurile rusești, care veneau din cîmpia aflată dincolo de colină. Și pentru echipajele lor colina pe care stătea tancul lui avea un număr.

— Ăștia ne dau gata, strigă plutonierul Graupner.

Jürgen își mușca buzele. Ar fi trebuit să ordone retragerea, dar n-avea voie. Se gîndi iar la proprietarul de fabrică Domann, care se temea pentru viața lui diabetică, și care probabil în dimineața aceasta va muri. Îi veni în minte o fabrică de zahăr de la Stalingrad, în care un regiment rus de pușcași se apărase pînă la ultimul om, la adăpostul sacilor de zahăr găuriți de gloanțe, și unde sîngele pușcașilor se amestecase cu zahărul.

Începu să tragă artileria antitanc rusă. Jürgen nu simți nimic cînd proiectilul de tanc îl făcu bucăți. Separîndu-i capul de gît și picioarele de trunchi, proiectilul pătrunse în cală și făcu să explodeze camera de muniții.

Grenadirul tanchist Domann ridică în această clipă capul. Văzu flacăra țîșnind deasupra tancului comandant al căpitanului și-l cuprinse o panică teribilă.

Sări în sus și o luă la fugă înapoi.

Salva unei katiușe, îl mătură de pe fața pămîntului.

— Avea Irene asta o piele ca fildeșul... nu alta, zise subofițerul Krähenburg.

Se aflau într-o groapă, în pădurile Ardenilor. Pămîntul era acoperit de o mocirlă de zăpadă frămîntată de mii de

cizme și terciuită de vehicule. Copacii din spatele lor rămaseseră goliși din cauza împușcăturilor. Krähenburg vorbea acum deseori de Irene Meisel, telefonista auxiliară. Opt zile colindaseră prin Franța cu cele două femei. Trebuiseră să se apere de maquisarzi și de populația franceză răsculată, dar reușiseră să scape. Cu toate astea fusese o perioadă de libertate.

Krähenburg se vînzolea în groapă.

— În definitiv, de ce n-ai făcut nimic cu aia din Stettin ?

— Nu-mi plac lunganele, zise Gerhard.

— Înalte ori scunde, acum tot una e. Iei ce-ți pică. Războiul e război.

— Pentru mine era prea uscată, zise Gerhard Lorenz.

Era furios pe Krähenburg, care vorbea într-una despre cele două femei. El voia să le uite. Se culcase seară de seară lîngă Marie, lungana din Stettin, fără s-o atingă. Ziua însă trebuise să care în urma ei tot ce-și adunase pe drum. Armata germană din vest, care se retrăgea în valuri, cu statele-majore, administrațiile, comandaturile și depozitele de aprovizionare distruse, lăsase în urmă o mulțime de lucruri prețioase pentru Marie.

— Era lacomă ca o coțofană, zise Gerhard.

Krähenburg începu să rîdă. Infanteria americană se afla bine adăpostită la cinci sute de metri depărtare de ei și de cîteva zile, în spatele acesteia, fusese din nou masată artileria, care trăgea zi de zi în pădure. Ofensiva germană se împotmolise.

Subofițerul Krähenburg și Gerhard Lorenz, repartizați iar la o companie de infanterie motorizată, înaintaseră o dată cu ea, dar le era indiferent dacă mergeau înainte ori înapoi. Încă mai simțeau în oase hărțuielile din Hürtgenwald, unde trebuiseră să lupte săptămîni întregi pentru fiecare sat, la fel ca bătăliile de la Nettuno și Cassino și luptele din Franța de Nord. Nu izbutiseră niciodată să scape de greu.

Gerhard era istovit de lupte. Nu mai credea în victoria finală de care vorbeau ordinele.

— Ar trebui să ne lăsăm păgubași, zise el. Pur și simplu să termini de unul singur cu războiul : s-o ștergi pe furiș și gata.

— Și cum îți imaginezi tu asta ?

— Foarte simplu : lăsăm totul baltă aici și o ștergem la *ami*.

Krähenburg rîse iar, și cum casca i se izbi de mitraliera care stătea pe parapet și zăngăni în liniștea nopții, pe deasupra capetelor lor șuieră salva unei arme cu tragere rapidă.

— Ei, ai văzut ? zise el.

Tăcură. Ceea ce spusese Gerhard era de neconceput. Nici unul dintre ei nu se gîndise pînă acum să treacă la inamic.

De aici, nu era greu de mers peste pajiștea din pădure pînă la pozițiile americane. Cea mai apropiată mitralieră se afla la șaptezeci de metri depărtare, spre dreapta, iar la stînga erau vreo cîțiva pușcași, cărora probabil le era indiferent ce se întîmpla aici, la ei ; erau niște noi mobilizați din Volkssturm [1]. Krähenburg începu să vorbească iar de Irene Meisel.

— Știi, Irene a fost conducătoare la organizația de fete ; asta e una de-alea milităroase. Totdeauna în frunte. Are ceva de isterică. Ei bine, și eu am fost o dată în SA. Și acum să trec la inamic ?

— Cum vrei, zise Gerhard. Eu o întind.

Se gîndi la Irene Meisel. După prima noapte se spălase în pîrîu, goală pînă la brîu, fără să se sinchisească de prezența lui. El tînjea după femei drăgăstoase și după o viață civilă, în care să nu mai existe armament anticar, mitraliere și artilerie americană.

— M-am săturat pînă în gît, mi-ajunge, zise el. Dacă nu vrei să vii cu mine, ai atunci cel puțin grijă să nu se întîmple nimic și să nu înceapă idioții de-alături să facă tărăboi.

[1] Trupe de rezervă alcătuite din bătrîni și minori, aruncate pe front în ultima fază a războiului.

— Vin cu tine, zise Krähenburg.

Tăcură iar. Gerhard simţea în genunchi umezeala pămîntului. Krähenburg se uita la liniile inamice.

— Ai să vezi că n-are să iasă nimic din afacerea asta : te tîrăşti doar dintr-o porcărie într-alta, şopti el. Nu poţi schimba fronturile aşa simplu, ca o cămaşă. Nu merge.

— Posibil, zise Gerhard.

O oră mai tîrziu ieşeau din groapă şi se tîrau către liniile inamice. Krähenburg îşi luase pistolul automat, iar Gerhard două grenade de mînă, pe care voia să le azvîrle, dacă mergea totul bine.

Se depărtaseră două sute de metri de groapa lor, cînd pe Gerhard îl apucă un acces de tuse. Încerca să se stăpînească, dar cu cît îşi dădea mai mult silinţa, cu atît mai tare tuşea.

— Afurisită treabă ! zise Krähenburg.

Deasupra lor începură să gonească trasoare luminoase. O rachetă luminoasă ţîşni în înaltul cerului. O patrulă americană se afla chiar în faţa lor.

— Am dat-o dracului ! zise Krähenburg, şi începu să tragă cu automatul asupra infanteriştilor americani, care deschiseseră focul.

Frontul se animă. Patrula americană se retrăgea tîrîş. Gerhard aruncă una din grenade după ei.

Acum se trăgea pretutindeni. Mitralierele îşi scuipau în noapte rafalele luminoase.

Gerhard şi Krähenburg se tîrau pe burtă înapoi, metru cu metru.

Gerhard tresări. Îl nimerise ceva în mînă.

Ajunseră la groapa lor şi se prăbuşiră istoviţi în spatele mitralierei. Lorenz gemea de durere.

— Ce ai ?

— Degetul mare.

— Vino încoace ! zise Krähenburg.

Tocmai erau pe punctul de a pansa degetul, cînd auziră în spate glasul sublocotenentului. Era un ofiţer foarte tînăr, căruia ei îi spuneau „piciul din Magdeburg".

— Ce ați căutat în față, Krähenburg ? De ce ați părăsit mitraliera ?

— Am auzit zgomot pe terenul din față, domnule sublocotenent ; probabil o patrulă de recunoaștere americană, care voia să ni-i șterpelească pe bătrîneii de lîngă noi. De aici n-o puteam repera clar și de aceea ne-am tîrît afară, ca să-i venim de hac cu arme de foc portative.

— Excelent, zise sublocotenentul. E vreunul dintre voi rănit ?

— Da, Lorenz.

— Grav ?

— Doar la degetul mare, domnule sublocotenent.

— În cazul ăsta, să vină pe urmă înapoi, la punctul de comandă. Dumitale îți trimit om în loc.

— Excelent, domnule sublocotenent, zise Krähenburg.

Subofițerul nu-l lua în serios pe sublocotenent, și-l imita cu „excelent"-ul spus de el mai înainte. Ofițerul, care se afla în întunericul din spatele lor, se tîrî înapoi.

— Idiotul ! exclamă Krähenburg.

O jumătate de oră mai tîrziu, Gerhard se tîra înapoi și se prezenta la punctul de comandă al sublocotenentului, situat într-o groapă săpată în pămînt, în spatele pădurii ciungite de crengi.

— Cum ați făcut-o, Lorenz ? A fost într-adevăr o patrulă de recunoaștere americană. Strașnică treabă.

— Cum s-o fi făcut, domnule sublocotenent ? Le-am trimis pur și simplu o încărcătură în fund.

— Da, da, vechii noștri caporali sînt totdeauna coloana vertebrală a armatei, zise sublocotenentul. Am și raportat la batalion. Și acum, Lorenz, du-te la punctul sanitar și apoi prezintă-te la batalion.

— S-a-nțeles, domnule sublocotenent.

Peste trei zile erau decorați în fața punctului de comandă al regimentului. Krähenburg primea Crucea de fier clasa I — clasa a II-a o cîștigase la Nettuno — iar Gerhard Crucea de fier clasa a II-a.

Era o dimineață cenușie, îmbibată cu zloată și ploaie. Comandantul de batalion spunea ceva despre Führer, și popor, și marele Reich german, și că valul armatelor inamice are să se zdrobească de curajul de neclintit și dîrzenia soldatului german. Abia acum urma să se demonstreze că Germania este invincibilă sub conducerea unui Adolf Hitler. Comandantul de batalion era un maior de rezervă, cu păr cărunt, și Gerhard avea impresia că vorbește împotriva convingerilor sale. În spate, stătea cu picioarele lui crăcănate, plutonierul Schuler — acum la statul-major al batalionului — cu o cutie de țigări de foi în mînă, în care erau Crucile de fier.

Soldații care fuseseră distinși erau aliniați în față. Maiorul trecea încet de-a lungul șirului, iar plutonierul Schuler îi întindea cutia de țigări, din care el lua crucile și le prindea de pieptul soldaților.

— Caporal Lorenz, domnule maior.

— Aha, bun băiat Lorenz ăsta ! Soldat vechi nu-i așa ?

— Da, domnule maior.

Maiorul îi prinse Crucea de fier în piept și trecu la Krähenburg, a cărui uniformă era semănată cu decorații.

— Ei, Krähenburg, ți-e tot pieptul plin. În Rusia le-ai cîștigat pe toate ?

— În Rusia și în Italia, domnule maior.

— Bun, zise maiorul, bun.

Contemplarea decorațiilor îl mișca. Mai spuse ceva despre disciplina și vitejia soldatului german, și solemnitatea decorării se termină cu o comandă tăioasă.

Cerul cenușiu se lumină. Vreo cîțiva nori fugeau de soare. Începu vîntul și mătură toți norii.

— Bun timp de zbor, constată Gerhard. Să știi că acum vin ăia iar.

Stăteau încă de vorbă prin curtea dreptunghiulară a fermei.

— Ei, nu ți-am spus eu că treaba iese prost ? În războiul ăsta nu-ți rămîne nimic altceva de făcut decît să ajungi erou, zise Krähenburg rîzînd.

Plutonierul Schuler venea spre ei. Apucîndu-l pe Gerhard de tunică, îl scutură prietenește.

— Măi Lorenz, acum poți să pleci în permisie. Te-am avut în grijă. Cu degetul rănit nu ești bun de nimic aici, și maiorul-medic zice că poți să-l vindeci și acasă. În două săptămîni trebuie să te-ntorci.

— Mulțumesc mult, domnule plutonier.

— În două săptămîni s-a zis cu războiul și o să mărșăluim prin New York. Pas de paradă, centiroane curățate lună — un, doi, trei — mereu înainte, spuse Krähenburg.

Plutonierul Schuler îl privi bănuitor, dar Krähenburg stătea cu o mutră serioasă în fața lui.

— Ei da, zise plutonierul Schuler, mai există arma secretă.

— Într-adevăr, domnule plutonier. Atît de secretă n-a fost încă niciodată o armă.

— Să sperăm că o să fie gata la timp.

— Va fi cu siguranță, răspunse Krähenburg.

Plutonierul Schuler aprobă nesigur din cap și se întoarse către Gerhard.

— Ascultă, Lorenz. Ai să treci, bineînțeles, prin Stettin. Nevastă-mea nu mi-a scris de două luni. Vezi ce e pe acolo. Aia bombardează noapte de noapte. Șantierul naval Vulcan s-a dus, iar orașul, de asemenea, trebuie să fie praf și pulbere. Îmi faci serviciul ăsta, Lorenz ?

— Firește, zise Gerhard.

Nu apucară să-și continue vorba. Escadrilele de bombardiere se iviră pe cer.

— Acum să vezi dănănaie, zise Schuler. De cînd am început noi ofensiva n-au putut zbura normal, din cauza ceții, dar acum să te ții ! Vai de fundu nostru !

Se vîrîră în șanțurile antischije care se întindeau în spatele fermei.

Bombele cădeau în curte asupra vehiculelor înghesuite. Un automobil tip „trece peste tot" zbură în aer, două camioane luară foc, iar aripa stîngă a clădirii se prăbuși.

— Maiorul e încă înăuntru ! strigă plutonierul Schuler.

Gerhard își îngropă fața în pămîntul rece, care se cutremura sub ploaia bombelor grele ce explodau, năpustindu-se turbate asupra întregii divizii, pînă în spate, la înaltele comandamente.

Două săptămîni mai tîrziu Gerhard Lorenz sosea acasă. Orașul își schimbase fața. Convoaie uriașe de refugiați erau debarcate în port și populau orașul. Noapte de noapte, deasupra acoperișurilor pluteau stoluri de bombardiere, iar sub stele atîrnau, luminați în roșu strident, „pomii de Crăciun" lansați de ele.

Ofensiva rusă de iarnă începuse. Armata roșie se afla în Prusia Orientală și forța spre Oder.

— Dumnezeule, Gerhard, ce bine că ai venit! exclamă mama lui. Tu ești singurul care mi-a mai rămas, spuse ea, strîngîndu-l fericită în brațe.

Erna stătea în spatele ei, iar Gertrud ședea pe scăunelul de bucătărie, cu băiatul — care acum avea trei ani — în poală.

— Da, a căzut și Jürgen, șopti bătrîna și începu să plîngă.

Gerhard se uită în ochii ei cenușii, din care șiroiau lacrimile. Rareori o văzuse plîngînd. Vestea că și Jürgen Schiemann căzuse îl năuci. Știa cît de mult ținuse bătrîna la el.

— Era ca și copilul meu, zise ea. Cu Helene nici nu mai pot vorbi.

— Unde-i Helene?

— Sus. N-ai s-o recunoști. S-a schimbat foarte mult. Dar ai să te duci s-o vezi, abia după ce am să-i spun că ai venit. Altminteri se tulbură prea tare.

— Cînd a căzut Jürgen?

— În noiembrie, dar înștiințarea am primit-o abia acum. Helene l-a așteptat mereu, zi de zi. Scrisese că are să vină în permisie, și apoi n-am mai auzit multă vreme nimic; iar acum a sosit comunicarea.

Nu mai plîngea. Gerhard stătea în fața ei și nu știa ce să spună. Jürgen Schiemann fusese tanchist. Gerhard se duse cu gîndul în Franța, la luptele din Normandia și la grelele care de fier pe care le văzuse în livezi, distruse de rachete și de bombe. Le văzuse și în acțiune

cînd, trăgînd, își croiau drum peste trupurile infanteriștilor americani — și le văzuse arzînd în grădini : mase de oțel, fierbinți și strîmbate, în care se aflau, sfîrtecate de gloanțe și făcute scrum, echipajele.

Știa cum murise Jürgen.

Intră bătrînul Lorenz, îi ură bun sosit și se așeză ostenit lîngă Gertrud, la masa de bucătărie.

— Da, da, Gerhard. Dacă merge tot așa, rușii vor fi în curînd aici ; atunci totul s-a terminat.

Gerhard se uită la părul lui alb. Totul se schimbase. Atelierul de tîmplărie era închis.

Casa era plină de refugiați. Veneau din provinciile baltice, din Prusia Orientală și din Pomerania răsăriteană, și numărul lor creștea zilnic.

— Poate va trebui să plecăm și noi de aici, zise Erna.

Arăta jalnic, cum n-o văzuse încă niciodată Gerhard, dar gura îi era tot senzuală. În fiecare noapte ședea la patul Helenei și încerca s-o liniștească.

Tatăl stătea cu privirea ațintită în pardoseala de ciment, focul pîlpîia în vatră, iar mama începu să pregătească cina.

— Dezbracă-te, Gerhard.

El își scoase tunica veche și o aruncă nepăsător într-un colț.

— Ți-au mai dat și ție acum Crucea de fier, zise bătrînul.

— Da, mi-au mai dat-o, la spartul tîrgului.

— Exact ca atunci. Și atunci au deșertat lăzi de Cruci de fier asupra noastră și tot n-a ajutat la nimic.

Mîncară în camera Ernei. Gerhard ședea pe canapea. Portretul lui Peter stătea agățat lîngă portretul lui Walter, deasupra picupului. Nu mai era pentru nimeni un secret că Erna îi iubise pe amîndoi. Gertrud se obișnuise cu asta, și Erna îngrijea de băiatul lui Peter ca și cînd ar fi fost propriu-i copil. Martin Baumann fusese trimis pe front. Nimeni nu știa pe unde se afla. El crezuse pînă la urmă în victorie, după cum și Gertrud

tot mai credea, fără să se sinchisească de spusele familiei.

Mîncau în tăcere ; doar băiețelul tulbura liniștea cu flecărelile lui.

— Da unde e Helene, mamă ? Ea nu mănîncă cu noi ? întrebă Gerhard.

— De cînd a sosit înștiințarea — sînt trei zile de atunci — n-a mîncat nimic. Pe urmă, însă, poți să te duci sus, la ea ; i-am și spus.

— Și despre Peter n-ați mai auzit nimic ?

Furculița bătrînului Lorenz căzu zăngănind în farfurie. Se ridică și începu să se plimbe încovoiat și iritat prin încăpere. Peter fusese feciorul lui preferat. Aveau și aceleași vederi politice.

— Mama nu ți-a scris nimic ?

— Nu.

— Peter nu mai trăiește. S-a prăpădit la Stalingrad. Timpurile astea îl înnebuniseră. Mi-a spus-o un caporal, Gerber, pe care l-au mai scos de acolo cu avionul și care a scăpat printr-o minune.

Erna începu din nou să plîngă ; mama privea neclintită spre masă.

— N-am putut să-ți scriu, Gerhard. Mi-era prea greu.

Gerhard se uită la portretul lui Peter atîrnat deasupra picupului. Abia acum înțelegea de ce îi spusese mama că e singurul care i-a mai rămas. Nu putu să mai mănînce. Cartofii perpeliți fără grăsime arătau cenușii, ca niște gălușți.

Se ridică și părăsi odaia.

Stătea în curte, în cizmele lui cazone, pe care încă nu le scosese, și se uita la stele.

Era o noapte rece de ianuarie. Niște copii de refugiați țipau la etajul întîi, iar o femeie striga ceva, dar el nu înțelese nimic.

Se gîndea la ziua cînd începuse acest război. Atunci îi fusese frică, dar mersese mereu laolaltă cu ceilalți și crezuse în multe care astăzi se prăbușeau. Fusese la Stet-

tin și trecuse printr-un oraș distrus din care populația civilă se refugia cuprinsă de panică, împotriva interdicției autorităților. Nu o găsise pe nevasta plutonierului Schuler. Unde ar fi trebuit să locuiască ea, era un cîmp de ruine.

În fața lui Gerhard respira marea hivernală. Mirosea ca totdeauna a sare, a pește și a iarbă de mare. Pămîntul din spatele lui însă căpătase altă față. Devenise un peisaj al groazei. Începu să tremure și se duse înapoi în casă. Se opri în fața camerei Helenei și bătu la ușă. Nu-i răspunse nimeni.

— Helene! strigă el.

Tăcerea îl făcea să-i fie teamă, dar deschise ușa și păși înăuntru. Sora lui era întinsă în pat și se uita la el ca și cînd nu-l cunoștea. Proteza se afla într-un colț, lîngă noptiera pe care stătea portretul lui Jürgen.

— Gerhard?

— Da, Helene. Am permisie. Închipuie-ți, nimeni nu mai capătă permisie, iar eu am primit-o.

— Și nu l-ai întîlnit pe Jürgen?

— Nu, Helene, eu am fost în Franța.

— Dar și el a fost în Franța.

— Da, în 1940, nu acum.

— Ah, e mult de-atunci, nu-i așa? șopti ea.

Îl trecură fiori cînd se uită la fața ei. Camera era supraîncălzită. Soba de tuci din colțul de lîngă ușă era încinsă. Fața Helenei se micșorase și ochii ei cenușii, care odinioară puteau zîmbi ironic, arătau ca și cînd luciul lor febril ar fi înghețat.

— Se zice că ar fi căzut, Gerhard. Ai auzit de asta?

— Da, Helene.

— Dar nici tu nu crezi, nu-i așa?

— Poate că e doar dispărut, ori a căzut prizonier.

— Da, prizonier, șopti ea.

Dar se ridică brusc și fața i se schimonosi, iar buzele subțiri îi tremurau.

— De ce mă minți, Gerhard? Știu precis... A murit.

Se aruncă înapoi pe pernă, iar el, stînd în picioare lîngă pat, nu știa ce să facă. Se gîndi la subofițerul Krähenburg, la front și la proiectilele anticar cu care nimiciseră tancuri americane Sherman. Văzu echipajele care săreau afară din tancuri și infanteriștii le doborau ca pe potîrnichi. Deasupra lui se aflau iar bombardiere de vînătoare. Rachetele pătrundeau șuierînd în pîntecele tancurilor germane. Era îngrozitoare moartea în coșciugele de oțel.

— Fii rezonabilă, Helene. Cad atît de mulți! Și pe mine o să mă atingă poate.

— Pe tine nu, Gerhard, nu... El nu trebuia să moară. Dar poate totuși nu e mort. Poate s-au înșelat cei de la regimentul lui. Nu se pot înșela, Gerhard?

— Se întîmplă, răspunse acesta.

— Și eu cred la fel, șopti ea. Trebuie numai să am răbdare și să aștept; cu siguranță că are să vină într-o zi înapoi.

Sensul vieții ei pierise o dată cu Jürgen. În urmă rămăsese o coajă goală care se putea sfărîma la orice adiere.

Gerhard plecă. Se aruncă pe patul pe care i-l înfățase Erna, dar nu putu să doarmă.

Prin fața ochilor îi treceau coloane fugărite. Avioane în zbor razant trăgeau în ele. Bărbați și femei alergau pe cîmp și săreau în gropi ca iepurii. Se afla într-un sat din Hürtgenwald și trăgea asupra infanteriștilor americani, care stăteau cinchiți în casele distruse. Un infanterist alerga către el, dar o rafală a mitralierei lui îi sfîrtecă abdomenul și-l aruncă în șosea. O macara se învîrtea deasupra unui rîu. Fusese azvîrlită în sus de o bombă grea și acum cădea peste soldații germani care se refugiau dincolo de rîu. Irene Meisel se spăla în pîrîu, goală pînă la mijloc. Auzea, în pădure, șoaptele tandre ale lui Krähenburg, iar în spate urletul armelor grele antitanc. Bivoli negri și lățoși mergeau prin Mlaștinile Pontine. Gîtul lui Lipski sîngera în lumina spălăcită a lunii. Iar Karla Niehagen își scotea pantofii

italienești și-i punea grijuliu la spate, între crengile măslinului doborît.

— Gerhard, Gerhard, n-auzi nimic? E alarmă. Hai repede. Trebuie să mergem pe plajă.

Sări înspăimîntat în sus. Era glasul Ernei. Peste oraș plana urlet sinistru de sirenă. Se repezi afară. În fața lui se afla Erna, care-l trase după ea.

— De ce vă duceți pe plajă, Erna?

— Pe plajă e cel mai sigur. Hai repede. Ceilalți sînt toți jos.

— Și Helene?

— Și ea. Cînd nu poate merge, o duce tata jos.

Merseră o bucată de-a lungul plajei, pînă dădură de oameni care așteptau. Erau acolo vecinii lor, Helene, care se sprijinea de tatăl ei, bătrîna doamnă Lorenz și Gertrud cu băiețelul. Toți se uitau pe cer și așteptau bombardierele care se apropiau.

— În fiecare noapte faceți asta?

— Da, aproape în fiecare noapte, răspunse cumnata lui.

— Ție ți-e frig, Erna.

— Da, răspunse aceasta.

Cum avea tunica pe care mama o adusese din bucătărie în camera lui, o puse pe nisipul rece. Helene și Erna se așezară lîngă Gerhard și se lipiră amîndouă de el.

— Ce mai face Karla? întrebă Gerhard. N-am auzit de multă vreme nimic de ea. Ultima dată am văzut-o pe Via Aurelia, la Roma. Era cît pe aci să nu mai scape de acolo.

— E la Köln. Dacă vrei, pot să-ți dau adresa. Ai să treci prin Köln la înapoiere?

— Tot ce se poate, răspunse el.

Escadrilele de bombardiere veneau de peste mare și treceau pe deasupra acoperișurilor orașului, îndreptîndu-se spre sud. Nu bombardau.

— Probabil că fac iar harcea-parcea Stettinul, zise bătrînul Lorenz.

— Știi, Karla s-a aranjat bine, șopti Erna. Totdeauna a luat din război partea bună și a dus-o minunat.

— Asta așa-i, zise Gerhard, gîndindu-se că și el încercase odinioară același lucru.

După încetarea alarmei se întoarseră acasă. Gerhard o luă pe Helene din brațele bătrînului și o duse peste dune. O ținea strîns la pieptul lui; sora-sa îl întrebă iar de Jürgen, dar el nu-i răspunse nimic.

A rămas acasă o săptămînă. Au fost zile chinuitoare Veștile de pe frontul rusesc, acum pe Oder, deveneau din zi în zi mai rele. Se dădeau lupte în Pomerania răsăriteană și în fața Stettinului. De două ori au venit deasupra orașului avioane de luptă rusești. Au aruncat bombe ușoare asupra portului și au tras în uriașele îngrămădiri de refugiați care treceau prin oraș.

Noapte de noapte, cînd veneau de peste mare formațiile de bombardiere, Gerhard o ducea în brațe pe Helene pe plajă.

Degetul se vindeca repede. În fiecare dimineață trebuia să se prezinte la un spital de campanie; după șapte zile îl trimiseră înapoi, la unitatea lui.

— Gerhard, nu te duce iar pe front, îi spuse bătrîna. Nu pot îndura să te mai pierd și pe tine. Te rog, rămîi aici.

— Trebuie, mamă. Dacă nu mă duc, mă împușcă pentru dezertare. În fond, e același lucru dacă mi se-ntîmplă aici, ori acolo.

— Atunci, du-te! zise bătrîna.

Îi venea greu să plece. Erna și Gertrud erau în curte și plîngeau. Se mai urcă odată la Helene, ca să-și ia rămas bun.

— Interesează-te de Jürgen, îi spuse ea. Îmi scrii imediat, da?

— Doamne sfinte, Helene! N-are nici un sens să te minți singură. A murit.

— Așa e. Știu prea bine. Dar uit mereu.

Gerhard ieși în curte și le îmbrățișă pe Gertrud și pe Erna.

— Salutări Karlei de la mine, în caz că ai să cobori din tren la Köln.

— Bine, Erna.

Bătrînul Lorenz stătea în poarta grădinii.

— Să nu vin cu tine la gară, Gerhard ?

— Nu.

— Și acum ce vrei să faci ?

— Ce să fac, tată ? Știi doar că trebuie să mă întorc pe front. Doar și tu ai trecut odată prin toate astea.

— Da, știu, dar acum e mai rău.

Gerhard ieși pe promenadă fără să se mai uite înapoi. De peste mare, din răsărit, venea un vînt înghețat și trecea vijelios peste plajă.

Cînd Gerhard coborî din trenul militar, Kölnul era învăluit într-o noapte rece de iarnă. Zăpada înghețată bocnă scrîșnea sub cizme. Gerhard trebuia să se prezinte abia a doua zi la compania sa, care se afla undeva, dincolo de Rin. Controale suspicioase ale Wehrmachtului îl lăsară să treacă.

Karla, care locuia undeva mai în afara orașului, pe o stradă laterală, doar pe jumătate distrusă, îl primi cu brațele deschise.

— Gerhard, niciodată n-aș fi crezut că am să te mai văd !

— Și doar pentru cîteva ore, zise el.

Karla ocupa o cameră mare de modă veche cu nișă, avînd și o bucătărioară și un fel de debara, despărțită de odaie printr-o ușă tapetată.

Nu se schimbase. Fusta gri-bleu îi ședea întinsă pe coapsele lungi. Bluza albă, încheiat sus, la gît, era proaspăt spălată. Pe fața ei se citea că nu-și face absolut nici un fel de griji.

— Vino, Gerhard. Hai să bem un păhărel. Oricînd se mai găsește ceva pentru zile negre. Rămîi la noapte aici ?

— Da, dacă vrei tu.

— Firește, poți să dormi în debara.

N-a dormit însă în debara. Peste o oră ședea întins lîngă ea în pat și asculta cu ochii deschiși la bubuitul îndepărtat de pe front, care se auzea înfundat ca o furtună, noaptea, vuind necontenit în depărtare.

Karla își ținea capul pe brațul lui stîng. Adormea, se trezea și adormea din nou.

— Karla !

— Da, ce e ? întrebă ea buimăcită de somn.

— Nici n-ai întrebat măcar ce e pe acasă. Nu te mai interesează ?

— O, ba da ! Dar nu mi-ai dat răgaz ; erai atît de grăbit să ajungi în pat...

— Ești supărată din cauza asta ?

— Crezi cumva că de supărare îmi pierd vremea cu tine ? E bine oricînd să ai prieteni vechi.

Karla se ridică în capul oaselor și Gerhard îi văzu bustul gol în lumina crepusculară și spălăcită a camerei.

— Acasă e îngrozitor, zise el. Rușii se află la Arnswalde și în curînd vor fi și la noi în oraș.

— Peste tot e îngrozitor, Gerhard.

— Jürgen Schiemann a căzut. Ai auzit de asta ?

— Da, mi-a scris Erna.

Tăcură amîndoi. În odaie răzbătea iar zgomotul îndepărtat al frontului. Gerhard se gîndea la subofițerul Krähenburg, alături de care, peste trei zile, urma să stea din nou întins pe burtă, în spatele unei mitraliere. De asta însă, se temea. Karla continua să șadă în capul oaselor, lîngă el, cu picioarele strînse sub cuvertură și fruntea sprijinită în mîini.

— La ce te gîndești ?

— Stau și cumpănesc lucrurile, șopti ea. De fapt nu mai are nici un sens să te întorci pe front. De altfel totul e lipsit de sens. În cîteva săptămîni, războiul se va termina. Așa spun toți la mine la serviciu. Doar vreo cîțiva nebuni mai cred încă în victorie. Rămîi aici, Gerhard.

— Cum îți închipui una ca asta ?

— Te ascund la mine. N-o să te găsească nimeni.

— Și de ce vrei să faci asta ?

— Fiindcă... zise ea tărăgănat, vorbind iar prelung și aspru.

Dar se poticni brusc, tăcu și privi la el în jos.

— De ce, Karla ?

— Fiindcă ești cumnatul meu, răspunse ea pripit și prinse a rîde.

Chiar în clipa aceea începu urletul sirenelor de alarmă, care năvălea asupra lor în cameră.

— Rămîi aici ?

— Nu știu, Karla.

— Nici un om cu mintea-ntreagă nu mai pleacă acum pe front, spuse ea în șoaptă.

Sări din pat și se duse în colț, unde era nișa care, cu cele trei ferestre înalte și înguste, dădea la stradă.

Gerhard o văzu stînd goală în fața ferestrei și deodată înțelese că are să rămînă. Ea era viața și căldura după care tînjise ; din ea iradia liniștea de care avea el nevoie. Pe Karla războiul n-o zdruncinase ; îl lua ca pe ceva inevitabil. Trăia, ca mulți alții, după principiul : „Profită de război, că pacea va fi îngrozitoare".

Gerhard văzu iar în fața ochilor tancurile care înaintau huruind, auzi șuierul ricoșeurilor și se afla parcă din nou în uraganul artileriei americane. Se gîndi la frații lui morți, Peter și Walter, și la Jürgen Schiemann.

Urletul sirenelor pieri în noapte și Karla se apropie de pat și se aplecă asupra lui.

— Mă îmbrac repede, Gerhard, și mă duc jos. Altfel bate la ochi. Pe tine te ascund în debara. Să nu-ți fie teamă, aici bombardează rar.

Gerhard ședea în debara, îmbrăcat doar cu pantalonii cazoni, și se uita la ruinele ce se întindeau de cealaltă parte a străzii, unde zidurile dărîmate se ridicau reci în noaptea de iarnă. Începu să tremure și se întoarse în cameră. Sticla de coniac din care turnase Karla la so-

sirea lui era încă pe masă. O luă și se vîrî iarăși sub cuvertura caldă, care mirosea a parfumul franțuzesc al Karlei. Înghițitură după înghițitură, el goli cu încetul toată sticla.

A rămas la ea. Zi de zi, ședea în debara, privea ruinele și aștepta sfîrșitul războiului. Zilnic vedea trecînd pe cerul de iarnă bombardierele americane. Se obișnuise cu ele. După bătălia de la Salerno ele făceau parcă parte integrantă din viața lui. Zilnic auzea murmurul înfundat al frontului, care se apropia mereu.

Noaptea, cînd nu era alarmă ori cînd n-avea Karla vizite, dormea în pat cu ea, dar cu fiecare kilometru cu care se apropia frontul, vizitele deveneau tot mai numeroase : ofițeri de etapă, Sturmführeri, intendenți — toți cei care răspundeau la Köln de ordine și care, în același timp, serbau orgia prăbușirii. Unii vorbeau de victoria grabnică, alții de înfrîngerea iminentă.

Gerhard ședea în debara și le asculta palavrele, care răzbăteau prin ușa tapetată. Unii vorbeau de „arma secretă", ceilalți de „lupta finală idioată", și de fiecare dată, Karla dădea dreptate unora ori celorlalți.

Peste două săptămîni o patrulă SS percheziționă casa. Gerhard ședea în debara și abia cuteza să sufle, cînd auzi pașii grei apropiindu-se. La Karla se afla un Hauptsturmführer. Era culcat cu ea în pat și Gerhard auzea de o oră gungurelile de bețiv și dezmierdările lui tandre.

Ușa fu dată de perete brutal și fără să fi bătut cineva în ea.

— Cum îndrăzniți ! o auzi el pe Karla strigînd.

— Căutăm dezertori, domnișoară... Tot orașul e plin de ticăloși de ăștia. Poate ați ascuns cumva și dumneavoastră unul sub fustă ?

— *Heil Hitler !* Cu siguranță că nu m-ați remarcat, nu ? zise Hauptsturmführerul. Unde sînt eu nu există dezertori. Țineți minte asta !

— Vă rugăm să ne iertați, domnule Hauptsturmführer.

— Afară ! strigă acesta.

Gerhard auzi paşii greoi tropăind în jos, pe scară. Se ghemui, făcîndu-se mai mic. Simţea că-l trec fiori şi privea speriat la ruinele de pe partea cealaltă a străzii, unde cunoştea fiecare cărămidă.

Era noapte tîrziu cînd Karla îl scoase din debara.

— A plecat porcul, beţivanul. Dar am mai scăpat o dată cu bine, slavă Domnului.

— Nu mai pot să rămîn aici, Karla, zise el. Nebunia e din ce în ce mai mare, iar tu te dai din ce în ce mai mult cu ei.

— Da unde vrei să te duci ? Acum nu poţi să pleci. Atîta timp cît sînt eu aici, rămîi la mine. Şi dacă mă dau cu ei acum, să ştii că asta-i numai din cauza ta, numai pentru tine, înţelegi ?

— Da, Karla.

— Crezi că-mi mai face plăcere ? Totul mi-e indiferent acum. Vino. Hai să ne culcăm !

Gerhard se aşeză la masă şi în timp ce Karla se dezbrăca în spatele lui, bău pînă la ultima picătură restul lăsat de Hauptsturmführer.

Karla aducea tot ce le trebuia. Nu sufereau de foame. Gerhard nu ştia de unde provin toate astea şi n-o întreba. Îi veneau în minte cuvîntările, vorbele umflate şi sloganurile pe care le auzise în odaia asta, în timpul orgiilor nocturne. Zilnic se gîndea la ele, cînd şedea în debara, aşteptînd ceasurile pe care avea să le petreacă împreună cu Karla.

— De fapt, de ce le dai mereu dreptate tuturor, Karla ? Cu unii sărbătoreşti înfrîngerea, cu alţii victoria. O dată pentru tine Hitler e un idiot care trebuie spînzurat, iar apoi, cel mai mare strateg şi om de stat din toate timpurile. De ce faci asta ?

— Fiindcă-i tot un drac, zise ea scoţîndu-şi fusta şi punînd-o grijuliu pe un scaun.

— Ştii, Karla, cînd mama a văzut pentru prima dată un portret al lui Hitler, a zis că are o mutră de criminal. Tu crezi că aşa e ?

— Sînt atîţia criminali, Gerhard. De ce n-ar fi şi el unul dintre aceştia ?

Se urcă în pat, se aşeză în capul oaselor şi ceru să-i aducă ceva de băut.

— Führerul nostru este soldat, Gerhard. Soldat pînă în măduva oaselor, spuse ea imitînd felul de a vorbi al lui Hitler.

Dădu coniacul pe gît şi rîse tare. Gerhard se aşeză pe scaunul pe care erau lenjurile negre ale Karlei şi-şi aţinti privirea asupra ei. Mîine chiar americanii puteau fi aici — învingători într-o ţară distrusă şi chinuită. Şi-atunci ea are să trăiască desigur şi cu ofiţerii lor, la fel cum trăise cu ofiţerii germani.

Karla luă sticluţa de parfum franţuzesc şi se frecă la subsuori.

— De ce mă fixezi aşa, Gerhard ?

— Tocmai mă gîndeam ce ai să faci cînd s-o termina războiul.

— Am să fiu poate moartă, dar dacă am să mai trăiesc, are să-mi meargă sigur bine. Am să reuşesc eu să mă descurc.

— Fără îndoială că ai să reuşeşti.

— De ce nu ? spuse ea. Dă-mi, te rog, peria.

Îi întinse peria şi Karla începu să-şi netezească domol părul blond şi destul de lung, ca şi cînd fiecare mişcare a periei prin părul care trosnea, ca încărcat cu electricitate, îşi avea importanţa ei. Gerhard se ridică de pe scaun şi începu să se plimbe încoace şi încolo prin încăpere. Îl năpădiră toate gîndurile care-l frămîntaseră în aceste săptămîni petrecute în debara. Se opri în faţa patului.

— A fost minciună totul. Tot ce am făcut noi, zise el insistent. Walter era pentru ei. A fost un nazist convins. A luptat pentru ideea lui şi a căzut în Franţa. Lui Jürgen Schiemann îi era totul indiferent. El nu cunoştea decît datoria, exact ca tatăl lui în primul război mondial ; şi pentru asta a murit în Polonia. Iar eu... Karla... eu am mers

mereu cu ceilalți, uneori am crezut, alte ori nu. Am căutat mereu să trag spuza pe turta mea. Totul însă a fost doar rahat.

La acest cuvînt, Karla încetă cu periatul uniform al părului și-și ridică privirea spre el.

— Puteai să-ți lași afară expresiile de pe front.

Gerhard începu să se învîrte iar încoace și încolo. În el erupsese ceva și nu mai voia să tacă.

— Iar Peter, Peter a fost totdeauna împotrivă. Poate a avut dreptate. Dar a înnebunit din cauza asta și i-au rămas oasele la Stalingrad.

— Încetează, Gerhard! Nu pot să aud toate astea. De ce vorbești mereu de trecut? Trecutul s-a dus. Tot n-ai mai putea schimba nimic. Acum e vorba să supraviețuim. Hai, dă-mi ceva de băut.

Îi aduse coniacul. Karla bău și-l cuprinse cu brațele.

— Fii cuminte. Hai să ne mai bucurăm de cele cîteva zile, îi șopti Karla.

Gerhard o privi în ochi, și deodată înțelese că ținea la el mai mult decît voia să arate. Războiul o făcuse dură, calculată și sarcastică.

Gerhard rămase pînă în ziua în care Karla veni seara acasă agitată.

— Trebuie să plec, Gerhard. Serviciul meu este deplasat mai departe, în spate. E îngrozitor, dar trebuie să plec cu ei. Pur și simplu nu pot să rămîn pe loc.

— Și de mine ce se va alege?

— Trebuie s-o ștergi. Americanii pot intra din clipă în clipă în oraș. Ți-am făcut rost de tot ce-ți trebuie. Bilete de voie, foi de drum și o ștampilă cu care poți ștampila singur actele.

— Dar hîrtiile-s de la antiaeriană, iar eu sînt la infanterie.

— Ei și! Acum toate merg alandala. Nu se mai uită acum nimeni la asta.

Era într-o dimineață viscolită de februarie cînd se despărți de ea. Stăteau în mijlocul odăii aceleia de modă

veche, cu nișă, după o noapte de bombardament turbat. Aproape în fiecare oră se dăduse alarma.

— O să ne vedem după război, Karla ?

— Da, dacă reușim să scăpăm, zise ea. Dar unde ai de gînd să te duci acum ?

— Către nord. Vreau să încerc să răzbesc pînă acasă.

— Bine faci, zise Karla.

Îi venea greu să plece de la ea. Ieșind în stradă, începu să-l biciuiască în față zăpada viscolită. Ruinele de pe partea cealaltă erau albe, parcă aruncase cineva cu var proaspăt pe ele. Îl luă cu frig. Știa ce-l așteaptă. De după colț coti un camion. Era plin cu soldați din artileria antiaeriană, zgribuliți de frig. Gerhard privi în sus la fereastra nișei și avu impresia că îndărătul geamurilor vede chipul Karlei. I se păru că plînge.

În fața ferestrelor se învolburau fulgii de zăpadă. Camionul cu soldații din antiaeriană, zgribuliți de frig, trecu pe lîngă el.

Gerhard se îndreptă de spate și porni pe stradă înainte.

Dacă te înhață, te spînzură de primul copac. Pînă acolo au ajuns. Nu mai există îndurare acum, zise plutonierul de aviație, un lungan.

— Pe mine nu mă înhață ei, spuse Gerhard.

Erau pe faleză, între trunchiurile înalte de fag, și priveau marea învăluită în întunericul nopții. Plutonierul din aviație tăcu. Se îndepărtase pe Rinul inferior de unitatea lui — o divizie de parașutiști — ca să nu se mai întoarcă înapoi. Gerhard îl întîlnise în pădurile din spatele Rostockului. Avea în urmă săptămîni de teamă. Foamea îl epuizase. Tînjea după casă.

— Șarlatani turbați, zise plutonierul ; și pentru asta am luptat cinci ani.

— Ai fost activ ?

— Da. Dar pentru ce să mai lupți ? Pentru ca ăi de sus să-și prelungească poate cu o jumătate de ceas puțintica lor viață ? Nuuu, la mine nu se prinde !

— În general nu mai merită să lupți. Hotărîtoare acum e superioritatea în materiale. Asta-i totul, zise Gerhard.

Se gîndea la orașele distruse prin care trecuse. În fiecare zi se adăpostea într-o altă ruină, iar noaptea pornea mai departe, de-a lungul șinelor de cale ferată, prin păduri, peste ape înghețate. Trăseseră după el patrulele din Wehrmacht și în fiecare noapte zburaseră deasupra lui bambardierele care hăcuiau țara. Încă purta asupra lui hîrtiile pe care i le dăduse Karla. Dar pînă acum scăpase de orice control.

— E timpul să plec, spuse el. În două ceasuri sînt la ai mei.

Numai zece kilometri îl mai despărțeau de casă. Se ridică și privi în jos la plutonierul din aviație, care ședea lungit în iarbă.

— Și tu ce faci ?

— Rămîn aici pînă sosesc rușii ori americanii. Cîteva zile mă mai descurc eu.

— Nu lăsa să pună laba pe tine. Eu o întind, zise Gerhard și coborî pe plajă.

Picioarele i se umflaseră de atîta mers. Genunchii îl dureau. Pe trupul vlăguit flutura tunica ferfeniță. Era o noapte călduță de început de primăvară. Pe trunchiurile înalte ale fagilor de pe faleză mugurii începuseră să crape. Valurile mării jucau pe lîngă cizmele lui scîlciate și murdare de praf.

Mergea de-a lungul țărmului ud. Deasupra, pe cer bîzîiau niște avioane. Reflectorul unei baterii antiaeriene aruncă o dîră de lumină în noapte și se stinse. Încă se mai jucau de-a războiul, cu toate că armatele rusești se aflau în Pomerania. Gerhard nu pricepea.

Două ore mai tîrziu, trecînd prin dune, se îndrepta către casa părintească. Era camuflată. Îndărătul ferestrelor, nici o mișcare. Străbătu curtea încet. Sub un șopron, lîngă

atelierul de tîmplărie, se afla un căruț ticsit cu obiecte gospodărești. Ușa de la subsol era încuiată. Luă o scară din șopron, înconjură casa și o sprijini de balconul ce da în camera Ernei. Se urcă și ciocăni în geam.

— Erna !... Erna !...

— Cine e ?

— Eu... Gerhard.

— Dumnezeule, Gerhard !

El așteptă o clipă. Ferestrele se deschiseră și în fața lui apăru Erna, doar în cămașă de noapte. Arăta înspăimîntată și intimidată.

— De unde vii, Gerhard ? Pentru numele lui Dumnezeu, tu ai... ?

— Da. I-am pus capăt. Hai, lasă-mă înăuntru !

Sări peste balustrada balconului și trecu înaintea ei în camera întunecată. Erna venea încet în urma lui, fără să-l slăbească din ochi.

— Asta nu-i cu putință, Gerhard. Nu cumva ai dezertat ?

— Da, am dezertat. M-am oprit la Karla și nu m-am mai întors pe front. Iar acum rămîn aici. Nu mai pot, Erna.

Se lăsă istovit în așternutul ei cald. Acum Erna dormea pe canapea și Gerhard se așezase frînt de oboseală acolo ; curînd capul îi căzu pe masa din fața canapelei. Erna închise ferestrele balconului.

— Trebuie luată scara, spuse el în șoaptă. Să nu bată la ochi

— Mă duc eu pe urmă jos și o iau de acolo, zise Erna.

Ea stătea de cealaltă parte a mesei. Cămașa de noapte, roz și lucrată în ajur, îi cădea pînă la gleznele goale. Fața îi era palidă și în ochi i se citea o mare tulburare.

— Nu poți să rămîi, Gerhard. Dacă te găsesc aici, ne omoară pe toți. Sînt îngrozitori. Crede-mă.

— Știu.

— Și ce vrei să faci ? Trebuie să pleci încă în noaptea asta.

— Nu plec, răspunse el.

Erna văzu cît era de istovit. Cel ce ședea în fața ei nu mai era Gerhard, ci un om străin, hăituit și istovit, care nu mai cunoștea nici o ieșire. I se făcu milă și se apropie de el, vrînd să-l consoleze. Se aplecă asupra lui și-l mîngîie pe păr.

— Întinde-te, Gerhard.

— Unde e mama ? întrebă el încet.

— O aduc îndată.

— Și tata ?

— Tata nu mai e acasă. L-au luat în Volkssturm. Nu știm unde e.

— Or să-l dea gata și pe el, zise Gerhard, închizînd ochii și răsturnîndu-se în așternutul Ernei.

Ea plecă s-o aducă pe bătrîna Lorenz. Prin capul lui Gerhard se învălmășeau imagini din fuga lui ce durase săptămîni : case prăbușite, praf învolburat, orașe arzînd, canistre cu fosfor căzînd din cer, refugiați, dezertori și patrule SS.

Auzi vocea mamei abia cînd bătrîna se și așezase pe pat, lîngă el.

— Vrei într-adevăr să rămîi aici, Gerhard ? La noi ? Pentru totdeauna ?

— Da. Nu mai pot merge mai departe, mamă, și nici nu mai știu încotro aș putea s-o pornesc.

— Bine. Rămîi aici, spuse ea încet. La mine n-o să ți se întîmple nimic.

Nu plîngea. Ședea numai lîngă el, ținîndu-i mîinile și-i vorbea mîngîietor. Deasupra picupului atîrnau portretele celor doi feciori căzuți, iar Erna ședea aproape de ele, pe un scaun, cu capul în mîini.

— Nu poate rămîne aici, mamă. Ne-ar costa capul pe toți.

— Prostii, Erna. Rămîne aici. Capul meu și al tău nu sînt nici ele mai de preț ca al lui.

— Lăsați că plec, zise Gerhard. Lăsați-mă doar să mă odihnesc o oră. Da unde e Gertrud ? Nu-i aici ?

— E pe front, la săpat tranşee.

— Va să zică iau şi femeile !

— Da, Gerhard, îi iau pe toţi cei ce mai pot umbla. L-au luat pînă şi pe taică-tu.

Putea să audă respiraţia mamei şi slabele suspine ale Ernei, care începuse să plîngă. Pe coridor, nişte paşi se apropiau de uşă. Mama se întoarse speriată într-acolo.

— S-a sculat Helene, Erna ?

— Da, mamă.

Uşa se deschise şi Helene intră bîjbîind în camera întunecoasă.

— Mamă !

— Da, Helene.

— Cine a venit ? Că a venit cineva ! De ce nu-mi spuneţi nimic ?

— E Gerhard, Helene.

— Ah, Gerhard. Vine de pe front ? A aflat ceva despre Jürgen ?

— Încă nu l-am întrebat, copila mea.

— Atunci trebuie să-l întreb eu.

Dar Helene nu ajunsese să-l întrebe. Deasupra oraşului se ridică un urlet strident de sirenă. Liniştea nopţii se sparse zornăind. Dinspre mare venea muget înfundat de avioane ; cînd urletul sirenelor încetă, ele se şi aflau deasupra oraşului. Se dăduse prea tîrziu alarma. Din cer covoarele de bombe cădeau unul după altul. În port fură azvîrlite în aer macarale, nişte vapoare se răsturnară, trîmbe uriaşe de apă inundară cheiurile. Izbucni vijelia şi goni pălălaia flăcărilor peste acoperişuri. Casele se despicau.

— Pe plajă ! Încă mai e timp, strigă Erna îmbrăcîndu-se într-o grabă demenţială.

Gerhard sări în sus, ca şi cînd i-ar fi revenit vechea forţă, o luă pe Helene în braţe şi porni în fugă cu ea afară. Bătrîna venea după el cu băiatul lui Gertrud de mînă, pe care-l înşfăcase din pat.

— Repede, Erna...

Ajunseră doar pînă la dune. O bombă grea nimeri casa vecină și suflul exploziei îi trînti în nisip. Gerhard se poticni și Helene îi scăpă din brațe, țipînd de durere.

— Unde e Erna? gemea mama. Trebuie s-o aduci, Gerhard. Fugi.

El se ridică, dînd să fugă peste promenadă. În fața lui era o pălălaie uriașă. Mii de refugiați alergau țipînd pe străzi.

— Vin rușii! Vin rușii!

O panică nebună îi cuprinsese pe toți. Erna venea în goană către dune.

— De ce nu vă duceți mai departe? strigă ea. Mergeți mai încolo.

Se ridicară și vijelia îi mînă pînă la apă. Casa lor fu cuprinsă de pîrjol. Stăteau împietriți și se uitau la flăcările care, gonind sălbatic pe șarpantă, o ridicară răbufnind și o aruncară în noapte.

Noi escadrile de bombardiere se apropiau.

— Vin iar! strigă Gerhard. Adăpostiți-vă!

Se aruncară în nisipul ud.

— Dacă o să fie și mai rău, fugim în apă. Asta e cea mai bună apărare, zise el.

Un nou covor de bombe desăvîrși opera de distrugere. Casa în care încă adineauri șezuseră era un morman de ruine fumegînde. O dărîmase o a doua bombă care căzuse pe clădirea vecină.

După ce amuți mugetul motoarelor, se făcu o liniște paralizantă. Spre cer se ridica o vîlvătaie uriașă. Deasupra pălălăilor stelele păleau.

Printre masele de oameni de pe țărm începură să circule zvonuri.

— Vin rușii! Au sosit. Luați-o din loc... plecați... plecați!

— S-a terminat, zise Gerhard.

În zori se îndreptau către dărîmăturile casei lor. Găsiră căruțul la locul lui, sub șopron. Era intact. Gerhard îl împinse afară din dărîmăturile care-l înconjurau.

— Să încărcăm ce mai găsim, mamă, și pe urmă, la drum.

— Da, Gerhard. Altceva nu ne rămîne de făcut, zise bătrîna.

Gerhard uitase că e dezertor. Pentru el războiul se terminase definitiv. Acest iad al bombelor însemnase sfîrșitul. Nu mai putea exista nici o rezistență.

— Hai, pune mîna, Erna !

— Da. Totuși, bine că ești tu aici.

— Și nici nu vă mai las singure, răspunse el.

Scotociră în dărîmături și adunară ce bruma de lucruri mai găsiră. Dogoarea era insuportabilă. În acest timp Helene stătea pe promenadă, sprijinită în baston. În ochii ei se oglindea lumina flăcărilor orașului incendiat.

— Eu nu plec de aici, mamă ; trebuie să caut portretul lui Jürgen.

— N-ai să-l mai găsești acum. Hai, Helene, trebuie să plecăm înainte de sosirea rușilor.

— Nu, mamă, lasă-mă aici.

Încercă să se împotrivească, dar Gerhard o trase după el. Erna împingea căruțul, iar băiatul Gertrudei mergea plîngînd alături.

Puhoiul de refugiați îi înghiți, mînîndu-i prin orașul incendiat către șoseaua largă. Helene se opri istovită.

— Nu mai pot, Gerhard.

— Nu putem totuși să te lăsăm aici, Helene. Haide, adună-ți puterile.

— Lăsați-mă aici. Trebuie să mă întorc. Trebuie să-l aștept pe Jürgen.

— Ești nebună, strigă el.

Stătea în lumina vie a flăcărilor și nu știa ce-i de făcut cu ea. Un autocamion își croia drum prin puhoiul de refugiați. În el erau matrozi bătrîni.

— Hei, luați-o cu voi, fraților !

— Nu putem să luăm pe nimeni.

— Și-a pierdut piciorul într-un bombardament ; nu pot s-o las aici, strigă Gerhard.

Camionul se opri și matrozii o traseră sus pe Helene, care se împotrivea, apoi porni din nou, gonind afară din oraș, printre refugiații care săreau la o parte din calea lui.

— Mamă ! Mamă ! striga Helene.

Bătrîna însă n-o mai vedea. Mergea încovoiată în urma căruțului pe care-și pusese nepotul.

Se lumina de ziuă cînd făcură popas pe șosea. Șuvoaie nesfîrșite de refugiați se scurgeau către vest. Gerhard se opri istovit. Bătrîna arăta ca și cînd în noaptea asta fața ei se împietrise, iar Erna era cenușie de murdărie. Gerhard nu-și dădea seama că încă era în uniformă.

Un automobil tip „trece peste tot" cu un detașament special SS se apropia în goană pe șosea. Gerhard îl văzu prea tîrziu și fu conștient de primejdie abia cînd mașina se opri lîngă căruț.

— Ăsta-i în uniformă. Ce caută aici ? strigă o voce aspră și tăioasă.

— Actele !

SS-iștii săriră din automobil. Gerhard stătea împietrit și mut în fața lor. Pînă și buzele îi păliseră.

— Se pare că iar am mai pus mîna pe unul dintre ticăloși.

Îl îmbrînciră, îi scotociră prin buzunarele tunicii și scoaseră hîrtiile de care îi făcuse rost Karla. Cînd găsiră stampila începură să rîdă.

— Ce porc ! Ăsta are un adevărat birou Wehrmacht la el. De unde ai astea, mă ?

Gerhard tăcea. Bătrîna Lorenz stătea ceva mai la o parte. Deodată alergă către SS-iști.

— E feciorul meu ! Dați-i imediat drumul

— Cărați-vă de aici ! strigă unul dintre SS-iști. Și luați-vă căruțul. Haide, repede ! repede !

Erna împinse căruțul prin iarbă, pînă la marginea pădurii de fag care începea dincolo de pajiște. Mama venea plîngînd în urma ei.

— Așază-te aici, mamă ; poate se termină cu bine. Doar și ei sînt oameni. Mă duc să vorbesc cu Sturmführerul.

Gerhard, cu capul gol, stătea în șosea. Știa ce are să se întîmple acum cu el. Se gîndi la Karla, pe care o iubea, și la cele trei săptămîni petrecute la Köln, pentru care trebuia să plătească acum. În fața ochilor îi apăru Lipski; îi apăru și Helene, care nu putea să-l uite pe Jürgen Schiemann. Peter înnebunise, iar Walter era mort. Atelierul în care lucrase cîndva era distrus, iar familia lui nu mai exista. Nu prea mai avea pentru ce să trăiască.

SS-iștii stăteau în jurul lui.

— Dezertor, nu încape nici o discuție, zise Sturmführerul. Scurt, spînzurați-l fără multe nazuri!

SS-iști ezitau. Se uitau apatici pe pajiște și la convoaiele jalnice care veneau din orașul incendiat.

Gerhard, cu ochii pironiți pe uniformele SS-iștilor, tînji deodată după moarte.

— Terminați odată! zise el. Am înghițit destulă mizerie pentru voi.

La orizont, soarele roșu se ridica în spatele copacilor de pe șosea. SS-iștii îl împinseră pe Gerhard cu paturile armelor sub copac. Erna venea în fugă pe pajiște. Gerhard știa că Erna voia să-l ajute, dar nu-l putea ajuta. SS-iștii o îmbrînciră jos de pe șosea și ea porni în goană, plîngînd, înapoi la soacra ei.

O ridică pe bătrîna leșinată, o puse pe căruțul pe care ședea nepotul și împinse căruțul în pădurea ocrotitoare.

Gerhard se afla tot sub copac.

— Începeți! ordonă Sturmführerul.

Îi aruncară funia în jurul gîtului și o traseră pe după una dintre crăcile mai joase Gerhard se gîndi la dimineața în care începuse războiul. Soarele răsărise ca și acum de deasupra mării. Pentru el însă de data asta urma să apună pentru totdeauna. Îi tremurau mîinile. Își încleștă dinții ca să nu arate SS-iștilor că-i este frică.

Ei îl săltară de la pămînt, apoi priviră în sus la trupul lui care zvîcnea.

— Scîrba ! zise Sturmführerul. Agățați-i o plăcuță — să fie învățătură de minte.

Îi fixară o tăbliță pe piept, se urcară în mașina care aștepta pe marginea șoselei și se îndreptară către orașul în flăcări.

Cadavrul lui Gerhard se răsucea sub copac. Începu să bată vîntul dinspre răsărit, care, aducînd pe cîmp fumul din orașul distrus, îl agăța în hainele mortului. Niște refugiați se opriră sub copac și se uitară la spînzurat. Tăblița de pe pieptul lui lucea în soarele de dimineață.

„Atîrn aici fiindcă am fost prea laș să apăr femei și copii", sta scris pe ea.

Un băiat de vreo doisprezece ani întinse mîinile în sus către picioarele lui Gerhard și-i scoase cizmele cazone, cu carîmbii scurți.

— Pentru mine sînt bune încă, zise el luînd-o la fugă cu cizmele sub braț.

Erna ieși din pădure. Îl văzu pe băiat fugind cu cizmele și privirea îi căzu pe cadavrul lui Gerhard. Atunci se urcă încet pe șosea, se cățără în copac și încercă să deznoade frînghia. După ce izbuti, porni spre pajiști cu mortul în brațe. Plîngea și lacrimile șiroiau pe fața lui. Îl puse pe o semănătură verde și scormoni cu mîinile ei pămîntul. Nu pricepea de ce-l omorîseră. Luă tăblița de pe pieptul lui și o făcu fărîme. Îi veniră în minte cele zece porunci. Le învățase cu multă trudă pe dinafară la școală și pentru confirmație. Fusese o elevă slabă.

„Erna, spusese pastorul, și acum a cincea, Erna, iar n-o știi ?"

„Să nu ucizi ! răspunsese ea, dar apoi se fîstîcise, și pastorul o bătuse cu trestia peste mîini.

Acum el zăcea probabil undeva, sub dărîmăturile orașului. „Ce mult e de atunci", gîndi Erna și se aruncă deodată pe ogor și-și îngropă fața în pămîntul rece. Pămîntul mirosea plăcut, iar deasupra ei, pe cerul albastru, zbura o ciocîrlie.

Peste două zile — într-o dimineață de primăvară cu soare cald — dădură peste tancurile ruseşti. Bătălia de încercuire din Pomerania se apropia de sfîrşit. Tancurile ruseşti veneau din vest şi intrară în cîrdurile de refugiaţi, care veneau din est.

În grădinile ţăranilor pomii erau înfloriţi. Tancurile stăteau pe şosea, aşteptînd noi ordine.

Erna mergea în faţa căruţului, pe care-l împingea din urmă bătrîna doamnă Lorenz, iar nepotul ei şedea pe obiectele strînse în grabă şi bătea din palme de plăcere la vederea tancurilor. Nu mai ştiau încotro voiau să meargă. Şi erau prea apatice ca să le mai fie teamă. Erna se opri la marginea şoselei şi ridică mîinile cerşind.

— Pîine, zise ea.

Soldatul rus care şedea pe tanc începu să rîdă.

Erna se uită în sus la el. Nu văzuse încă niciodată un bărbat atît de voinic.

— Vino, femeie ! zise el.

Se aplecă de pe tanc, o apucă de subsuori şi o trase în sus. Ciorapii Ernei se agăţară de carcasa tancului şi firele se duseră pînă la tocurile pantofilor tociţi. Genunchiul stîng îi sîngera, dar nu băgă de seamă. Abulică, se lăsă trasă pe gura de acces, jos, în tanc.

— Ce face tanti Erna ? întrebă copilul.

— Nu ştiu, băiete. Nu mai întreba atîta.

Tancurile porniră. Bătrîna mai alergă o bucată de drum pe lîngă ele.

— Erna, Erna ! striga mama.

Praful o învălui. Se opri cu mîinile spînzurînd, se întoarse şi se duse înapoi la căruţul ei. Nepotul se dădu jos.

Căruţe cu infanterie rusă treceau pe lîngă ea. Vaci cu ugerele pline zbierau. Infanteriştii ruşi le mînau în cireadă cu ciomegele şi le goneau pe şosea.

— *Matka, matka !* [1] strigau soldaţii după bătrîna doamnă Lorenz.

Ea însă nu-i auzea. Ridică oiştea de jos şi porni gîrbovită pe lîngă copacii de pe şosea. Iar în faţa ei, cu paşi mărunţi, mergea nepoţelul.

Sfîrşit

[1] Maică, maică ! (Rusă.)

Redactor responsabil : SUZI HIRSCH
Tehnoredactor : VICTOR MAȘEK

Dat la cules 17.02.1967. Bun de tipar 20.04.1967. Apărut 1967. Tiraj 25.140 ex. broșate. Hîrtie ziar de 50 g/m². Format 540×860/16. Coli ed. 21,98. Coli tipar 24. A. nr. 21.027. C.Z. pentru bibliotecile mari 83. C.Z. pentru bibliotecile mici 83—31=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 70.127 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — Republica Socialistă România

editura pentru literatură universală

Lei 8,75